RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Ernstige verkeersdelicten

Prof. mr. H.D. Wolswijk
Mr. A. Postma
Prof. mr. B.F. Keulen

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Ernstige verkeersdelicten

Prof. mr. H.D. Wolswijk
Mr. A. Postma
Prof. mr. B.F. Keulen

COLOFON

©2017 WODC, Ministerie van Justitie. Autersrechten voorbehouden.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie.

Behoudens de in of krachtens de Auterswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopiën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopiën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijke verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in een bloemlezing, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting Pro (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Woord vooraf

De straffen die bij ernstige verkeersdelicten worden opgelegd staan in de samenleving, de politiek en de strafrechtswetenschap sterk in de belangstelling. In dit onderzoek, dat tussen de zomer van 2016 en de zomer van 2017 in opdracht van het WODC en op verzoek van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is uitgevoerd door medewerkers van de vakgroep strafrecht en criminologie van de Rijksuniversiteit Groningen, wordt de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten en het wettelijk kader waarin deze plaatsvindt onder de loep genomen.

Aan dat onderzoek hebben velen een bijdrage geleverd. Sjoerd Huisman heeft ten behoeve van het tweede hoofdstuk relevante richtlijnen en oriëntatiepunten in kaart gebracht. Erik Gritter, Kai Lindenberg, Annieke Nieuwenhuis en Stephanie ten Kate hebben aan het derde hoofdstuk bijgedragen door de tabellen ter zake van de straftoemeting bij enkele specifieke verkeersdelicten voor hun rekening te nemen (zie bijlage 4). Alwin van Dijk heeft de interviews ten behoeve van het vierde hoofdstuk afgenomen. Marjolijn van der Spek en Manuel Bonasia hebben die interviews uitgewerkt, en zijn in de laatste fase van het onderzoek bereid geweest tabellen en tekst van het derde hoofdstuk nog eens minutieus na te kijken. Jorien Roelfsema heeft een tabel vervaardigd waarin alle in het onderzoek betrokken uitspraken ter zake van ernstige verkeersdelicten zijn verwerkt. Laura Peters, Min Jung Kloosterhof, Pim Geelhoed, Rick Robroek en Rolf Hoving hebben ondersteunende werkzaamheden verricht. Monique Vanderheyden ten slotte heeft de aangeleverde teksten vliegensvlug tot een rapport omgevormd.

Graag willen wij ook de respondenten bedanken, die bereid zijn geweest tijd te investeren in een vraaggesprek over dit thema. De namen van de respondenten zijn te vinden in de tweede paragraaf van het vierde hoofdstuk. Veel dank gaat ook uit naar de voorzitter en de leden van de door het WODC ingestelde begeleidingscommissie onder voorzitterschap van prof. mr. F. de Jong. De volledige samenstelling van de begeleidingscommissie is te vinden in bijlage 1.

Hein Wolswijk
Anne Postma
Berend Keulen

Inhoudsopgave

Samenvatting 1

Hoofdstuk 1 Inleiding 11
1. De aanleiding tot het onderzoek 11
2. De inrichting van het onderzoek 13
3. De wijze van uitvoering van het onderzoek naar de straftoemeting 15
4. De interviews met praktijkjuristen en experts 21
5. Het onderzoek van Intervict naar verkeersslachtoffers 23
6. Afronding 26

Hoofdstuk 2 De strafbaarstellingen en het kader voor straftoemeting 27
1. Inleiding 27
2. Strafbaarstellingen in het Wetboek van Strafrecht 28
2.1 Doodslag en moord 28
2.2 Poging tot doodslag 34
2.3 Mishandeling en zware mishandeling; poging tot zware mishandeling 35
2.4 Bedreiging 37
3. Strafbaarstellingen in de Wegenverkeerswet 1994 40
3.1 Inleiding 40
3.2 De artikelen 6 en 175 WVW 1994 40
3.2.1 De tekst van de artikelen 40
3.2.2 Enkele opmerkingen over de artikelen 6 en 175 WVW 1994 41
3.2.3 Wijzigingen van artikel 175 WVW 1994 50
3.3 De artikelen 5 en 177 WVW 1994 52
3.3.1 De tekst van de artikelen 52
3.3.2 Enkele opmerkingen over artikel 5 WVW 1994 53
3.4 De artikelen 7 en 176 WVW 1994 59
3.4.1 De tekst van de artikelen 59
3.4.2 Enkele opmerkingen over artikel 7 WVW 1994 59
3.5 De artikelen 8 en 176 WVW 1994 63
3.5.1 De tekst van de artikelen 63
3.5.2 Enkele opmerkingen over artikel 8 WVW 1994 64
3.5.3 Wijzigingen van artikel 8 WVW 1994 67
3.5.4 Bestuursrechtelijke handhaving 70
3.6 De artikelen 163 en 176 WVW 1994 71
3.7 De artikelen 9, 107, 176 en 177 WVW 1994 74
3.7.1 De tekst van de artikelen 74

3.7.2 Enkele opmerkingen over de artikelen 9 en 107 WVW 1994 77
3.7.3 Wijzigingen van de artikelen 9 en 107 WVW 1994 79
4. Sancties 80
4.1 Hoofdstraffen 80
4.2 Bijkomende straffen in het Wetboek van Strafrecht 82
4.3 De ontzegging van de rijbevoegdheid 83
4.4 Maatregelen 86
5. Richtlijnen van het Openbaar Ministerie 87
5.1. Richtlijnen voor strafvordering ter zake poging doodslag, zware mishandeling, poging zware mishandeling en bedreiging (de artikelen 285, 287 en 302 Sr) 87
5.2 Richtlijnen voor strafvordering ter zake van verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval (artikelen 5, 6 en 7 Wegenverkeerswet 1994) 91
5.2.1 De huidige richtlijn (2015R022) 91
5.2.2 Eerdere richtlijnen inzake verkeersongevallen 92
5.3 Richtlijnen voor strafvordering ter zake van rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod (de artikelen 8, 9 en 163 WVW 1994) 93
5.3.1 De huidige richtlijn (2015R055) 93
5.3.2 Eerdere richtlijnen inzake rijden onder invloed en tijdens een rijverbod 95
6. Oriëntatiepunten voor de straftoemeting 98
7. Tot slot 101

Hoofdstuk 3 Straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten 103
1. Inleiding 103
2. Straftoemeting bij moord en doodslag in het verkeer 107
2.1 De uitspraken 107
2.3 Strafbepalende factoren 111
3. Straftoemeting bij (zware) mishandeling 115
3.1 De uitspraken 115
3.2 De strafopleggingen en de strafeisen 115
3.3 Strafbepalende factoren 119
4. Straftoemeting bij roekeloosheid in het verkeer 121
4.1 De uitspraken 121
4.2 De strafopleggingen en de strafeisen 122
4.3 Vóór cassatie: dood door roekeloosheid 132
4.4 Na cassatie: dood door schuld 135
4.5 Vóór cassatie: letsel door roekeloosheid 136
4.6 Na cassatie: letsel door schuld 137
4.7 Strafbepalende factoren 137
5. Straftoemeting bij art. 6 WVW en rijden onder invloed 146

5.1	De uitspraken	146
5.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	147
5.3	Strafbepalende factoren	155
6.	Straftoemeting bij art. 6 WVW, niet onder invloed	164
6.1	De uitspraken	164
6.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	165
6.3	Strafbepalende factoren	173
7.	Straftoemeting bij art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	183
7.1	De uitspraken	183
7.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	184
7.3	Strafbepalende factoren	189
8.	Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen	192
9.	Straftoemeting bij poging tot doodslag, inrijden op een auto	198
9.1	De uitspraken	198
9.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	199
9.3	Strafbepalende factoren	203
10.	Straftoemeting bij poging tot doodslag, inrijden op een persoon	205
10.1	De uitspraken	205
10.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	207
10.3	Strafbepalende factoren	215
11.	Poging tot zware mishandeling	227
11.1	De uitspraken	227
11.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	228
11.3	De strafbepalende factoren	236
12.	Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	242
12.1	De uitspraken	242
12.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	243
12.3	Strafbepalende factoren	248
13.	Bedreiging	253
13.1	De uitspraken	253
13.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	253
13.3	De strafbepalende factoren	257
14.	Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon	260
15.	Rijden onder invloed	266
15.1	De uitspraken	266
15.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	267
15.3	De strafbepalende factoren	274
16.	Weigering ademanalyse	284
16.1	De uitspraken	284
16.2	De strafoplegginge n en de strafeisen	285

16.3 Strafbepalende factoren 288
17. Doorrijden na ongeval 291
17.1 De uitspraken 291
17.2 De strafopleggingen en de strafeisen 293
17.3 Strafbepalende factoren 296
18. Rijden tijdens rijontzegging 300
18.1 De uitspraken 300
18.2 De strafopleggingen en de strafeisen 300
18.3 Strafbepalende factoren 303
19. Rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs 305
19.1 De uitspraken 305
19.2 De strafopleggingen en de strafeisen 306
19.3 Strafbepalende factoren 308
20. Rijden zonder rijbewijs 310
20.1 De uitspraken 310
20.2 De strafopleggingen en de strafeisen 311
20.3 Strafbepalende factoren 314
21. Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee 316
22. Afsluitende opmerkingen 320

Hoofdstuk 4 Interviews 323
1. Inleiding 323
2. De respondenten 324
3. De gang van zaken bij en na de interviews 325
4. De straftoemeting 328
4.1. Opvattingen inzake de straftoemeting in Nederland 328
4.2 Het beeld inzake straftoemeting in het derde hoofdstuk 331
4.3 De invloed van processuele keuzes op de straftoemeting 332
5. Het juridische kader 334

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen 357
1. Inleiding 357
2. De hoogte van de opgelegde straffen 357
2.1 Inleiding 357
2.2 Ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen 359
2.3 Ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon 360

2.4	Ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee	362
2.5	Afronding	364
3.	De hoogte van de opgelegde straffen in relatie tot de vordering van het openbaar ministerie	365
4.	Ernstige verkeersdelicten en andere ernstige delicten	367
5.	De opvattingen van de respondenten over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten	369
5.1	Inleiding	369
5.2	Opvattingen inzake de straftoemeting in Nederland	370
5.3	Het beeld inzake straftoemeting in het derde hoofdstuk	371
5.4	De invloed van processuele keuzes op de straftoemeting	372
5.5	Afronding	373
6.	Knelpunten	374
6.1	Inleiding	374
6.2	Doorrijden na ongeval	375
6.3	Roekeloos rijgedrag zonder ernstige gevolgen	377
6.3.1	Een lacune	377
6.3.2	Enkele voorbeelden	378
6.3.3	Opvattingen van respondenten	379
6.3.4	De mogelijke vormgeving van een strafbaarstelling	380
6.4	Gevaarlijk rijgedrag met gevolgen	384
6.5	Rijden onder invloed	387
6.5.1	De maximale gevangenisstraf; de normering in de oriëntatiepunten	387
6.5.2	De verhouding tot het bestuursrecht	389
6.6	Rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring of zonder rijbewijs	391
6.6.1	De maximale gevangenisstraf op rijden tijdens een rijontzegging of na ongeldigverklaring	391
6.7	Roekeloos rijgedrag met ernstige gevolgen	393
6.7.1	De wetsgeschiedenis en de rechtspraak van de Hoge Raad	393
6.7.2	Het straftoemetingsonderzoek	394
6.7.3	De opvattingen van de respondenten	395
6.7.4	Mogelijke verklaringen voor de rechtspraak van de Hoge Raad	397
6.7.5	Mogelijke aanpassingen van de strafbaarstelling	399
7.	Tot besluit	403

Summary 405

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie 415
Bijlage 2 Overzicht arresten en vonnissen straftoemeting verkeersdelicten 417
Bijlage 3 Toelichting op de tabellen 431
Bijlage 4 Overzicht tabellen en makers 437

Samenvatting

De aanleiding tot het onderhavige onderzoek, dat in opdracht van het WODC en op verzoek van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is verricht, is gelegen in een discussie die in de Tweede Kamer is gevoerd over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten en het bijbehorende wettelijk kader. In een Algemeen Overleg dat op 28 mei 2015 plaatsvond werd door een aantal Kamerleden aandacht gevraagd voor de bestraffing van verkeersdelicten. In een op 18 februari 2016 aan de voorzitter van de Tweede Kamer gezonden brief kondigt de Minister van Veiligheid en Justitie aan dat in opdracht van het WODC onderzoek zal worden gedaan naar de straftoemeting in ernstige verkeerszaken. Daarbij zal, zo geeft hij aan, ook onderzoek worden gedaan naar het 'strafgat' bij (kort gezegd) roekeloos rijgedrag. En de minister wil dat in het onderzoek ook wordt bezien of de opsporingsbevoegdheden bij het doorrijden na een ongeval met ernstig letsel of de dood als gevolg dienen te worden uitgebreid. Dit onderzoek strekt ter uitvoering van deze toezegging(en). De onderzoeksvragen betreffen de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten, de opvattingen van praktijkjuristen over die straftoemeting, en knelpunten van juridische of praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten (zie voor de precieze formulering van de onderzoeksvragen hoofdstuk 1, par. 2).

Hoofdstuk 1

Het onderzoek naar de straftoemeting heeft zich, zo is in het eerste hoofdstuk uiteengezet, gericht op de strafbaarstellingen in de artikelen 5 t/m 9, 107 en 163 Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994) alsmede enkele misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht. De straftoemeting bij deze strafbaarstellingen is onderzocht aan de hand van vonnissen en arresten die zijn gepubliceerd op www.rechtspraak.nl. Ongeveer 314 strafzaken zijn in dit deel van het onderzoek betrokken. Verder zijn in het kader van dit onderzoek twintig interviews gehouden: vijf met rechters en raadsheren, vijf met leden van het Openbaar Ministerie, vijf met advocaten en vijf met experts. In elk interview zijn vragen betreffende de straftoemeting en vragen betreffende het juridisch kader aan bod gekomen.

Hoofdstuk 2

Het tweede hoofdstuk beschrijft de strafbaarstellingen die bij ernstige verkeersdelicten tot een veroordeling kunnen leiden en de sancties die bij ernstige verkeersdelicten op grond van de wet kunnen worden opgelegd. En het

bevat een bespreking van de aanvullende kaders voor straftoemeting die zijn neergelegd in beleidsregels van het Openbaar Ministerie en in oriëntatiepunten die binnen de rechtspraak landelijk zijn ontwikkeld (LOVS-oriëntatiepunten).

Wat de strafbaarstellingen uit het Wetboek van Strafrecht betreft gaat het om moord en doodslag, (zware) mishandeling en bedreiging, alsmede strafbare poging tot één van deze misdrijven. Uit rechtspraak van de Hoge Raad blijkt dat (voorwaardelijk) opzet op de dood van andere weggebruikers niet snel mag worden aangenomen. Ook de reikwijdte van beide andere strafbaarstellingen wordt door opzeteisen ingeperkt. In de strafbaarstellingen uit de WVW 1994 die in dit onderzoek zijn betrokken, wordt een breed palet aan gedragingen met strafmaxima van sterk verschillende hoogte bedreigd. De zwaarste strafmaxima zijn van toepassing bij het culpoos veroorzaken van een verkeersongeval waardoor een ander wordt gedood of nader omschreven lichamelijk letsel oploopt (art. 6 jo art. 175 WVW 1994). In geval de schuld bestaat in roekeloosheid zijn nog hogere strafmaxima van toepassing. De Hoge Raad stelt evenwel strenge eisen aan het bewijs van roekeloosheid. Het doorrijden na ongeval, het rijden onder invloed en het weigeren van medewerking aan een alcoholonderzoek zijn eveneens misdrijven; de maximale gevangenisstraf bedraagt bij deze misdrijven drie maanden (artt. 7, 8, 163 jo. 176 WVW 1994). En hetzelfde geldt voor het rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring van het rijbewijs of nadat het rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren (art. 9, eerste en tweede lid jo. art. 176 WVW 1994). De overtredingen die in dit onderzoek zijn betrokken betreffen (kort gezegd) gevaarlijk en hinderlijk rijgedrag (art. 5 WVW 1994) en rijden zonder rijbewijs (art. 107 WVW 1994). De maximale vrijheidsstraf bedraagt bij deze strafbare feiten twee maanden hechtenis (art. 177 WVW 1994).

Het strafvorderingsbeleid bij een aantal ernstige verkeersdelicten wordt genormeerd door richtlijnen voor strafvordering. Deze richtlijnen zijn vastgesteld door het College van procureurs-generaal en binden het OM op grond van beginselen van een behoorlijke procesorde. In de richtlijn voor strafvordering poging doodslag wordt het met een auto opzettelijk inrijden op een persoon wat de te eisen vrijheidsstraf betreft op één lijn gesteld met enkele andere gedragingen, zoals verdrinken of verwurgen. Daarbij komt specifiek bij deze gedraging nog een eis inzake een rijontzegging. Ook de richtlijnen voor strafvordering inzake zware mishandeling, poging tot zware mishandeling en bedreiging formuleren uitgangspunten voor een strafeis bij het (met een auto) inrijden op een persoon. De richtlijn voor strafvordering ter zake van verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval kent drie tabellen. Deze betreffen respectievelijk verkeersongevallen waarbij art. 5 WVW 1994 is overtreden, het veroorzaken van een ernstig ongeval (art. 6 WVW 1994) en het verlaten van de plaats van het ongeval (art. 7 WVW 1994). De strafeis ter zake van het

veroorzaken van een ernstig verkeersongeval wordt ingevolge de betreffende tabel bepaald aan de hand van drie variabelen: 1. de gevolgen voor het slachtoffer; 2. alcoholgebruik en 3. de mate van schuld. Ook voor de strafvordering bij rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod bestaat een richtlijn. Blijkens de tabel die ziet op de ervaren bestuurder wordt de strafeis bepaald door twee factoren: alcoholgehalte van adem of bloed en recidive.

Binnen de rechtspraak zijn voor een aantal vaak voorkomende delicten oriëntatiepunten aangegeven waarop de rechter zich kan oriënteren bij de oplegging van de straf. Oriëntatiepunten inzake commune delicten die bij berechting van ernstige verkeersdelicten een rol kunnen spelen zijn geformuleerd bij bedreiging. Indien bedreiging plaatsvindt in de vorm van inrijden op een persoon geldt sinds 11 maart 2016 een oriëntatiepunt van 4 maanden gevangenisstraf. Indien het feit is begaan tegen een politieagent (etc.), kan de straf met 33 tot 100% worden verhoogd, volgens de toelichting. Oriëntatiepunten zijn ook vastgesteld bij art. 6 WVW 1994. De betreffende tabel lijkt sterk op de tabel voor dit misdrijf in de richtlijn, al zijn er verschillen. Ook de (tabellen met) oriëntatiepunten voor art. 8 WVW 1994 lijken sterk op de corresponderende tabellen in de richtlijnen, al zijn er ook hier verschillen. Voor de genoemde verschillen geldt dat soms de richtlijnen en soms de oriëntatiepunten een hogere straf aangewezen achten.

Hoofdstuk 3

Het derde hoofdstuk behelst de resultaten van het onderzoek naar de **straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten**. Binnen die ernstige verkeersdelicten zijn 17 categorieën onderscheiden. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1 Categorieën ernstige verkeersdelicten

Nummer	Naam categorie	Aantal zaken
1.	Moord en doodslag	11
2.	(Zware) mishandeling	7
3.	Roekeloosheid	17
4.	Art. 6 WVW, onder invloed	26
5.	Art. 6 WVW, niet onder invloed	29

Nummer	Naam categorie	Aantal zaken
6.	Art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	15
7.	Poging tot doodslag, inrijden op auto	11
8.	Poging tot doodslag, inrijden op persoon	24
9.	Poging tot zware mishandeling	29
10.	Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	20
11.	Bedreiging	10
12.	Rijden onder invloed	36
13.	Art. 163 WVW	13
14.	Doorrijden na ongeval	18
15.	Rijden tijdens rijontzegging	14
16.	Rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs	16
17.	Rijden zonder rijbewijs	18

Deze categorieën zijn samengebracht in drie subgroepen. De eerste betreft ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen. Daaronder vallen de categorieën 1 t/m 6. De tweede subgroep betreft ernstige verkeersdelicten zonder ernstige gevolgen waarbij wel van gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon sprake is geweest. Daaronder ressorteren de categorieën 7 t/m 11. De resterende categorieën regarderen ernstige verkeersdelicten waarbij niet van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee sprake behoeft te zijn geweest. Daaronder vallen de categorieën 12 t/m 17.

De straftoemeting wordt per subgroep besproken. Eerst wordt de straftoemeting per tot een subgroep behorende categorie in kaart gebracht. Die bespreking kent (uitgezonderd de paragraaf over roekeloosheid) een vaste opbouw. Per categorie wordt (in een tabel) aangegeven (1) welke strafzaken in het onderzoek zijn betrokken; (2) welke straffen de feitenrechter heeft opgelegd en welke straffen door het OM zijn geëist en (3) welke factoren door de hoogste feitenrechter die over de zaak heeft geoordeeld zijn betrokken bij de straftoemeting. Daarna wordt per subgroep een deelconclusie getrokken. In die deelconclusies zijn telkens tabellen opgenomen waarin per categorie de frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging alsmede de bandbreedte van de opgelegde hoofdstraffen is weergegeven.

Bij de eerste subgroep (de ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen) kan uit die tabel worden afgeleid dat bij een combinatie van zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) en een hoge schuldgraad (opzet of roekeloosheid) het opleggen van een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf het uitgangspunt is. Alleen in zeer uitzonderlijke gevallen kiest de rechter voor een andere strafmodaliteit. Als de schuld niet bestaat in roekeloosheid blijkt (in lijn met de oriëntatiepunten) van betekenis of de verdachte al dan niet onder invloed verkeerde. Ook bij een combinatie van schuld, kortweg drugs- of alcoholgebruik en zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) is het uitgangspunt dat een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd. Is geen alcohol- of drugsgebruik vastgesteld dan blijkt de rechter in de onderzochte gevallen meestal een taakstraf (gekoppeld aan een voorwaardelijke gevangenisstraf) op te leggen, ook bij dodelijk letsel. In vrijwel alle zaken heeft de rechter als bijkomende straf een rijontzegging opgelegd, bijna altijd (deels) onvoorwaardelijk.

Bij de tweede subgroep (de ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon) kan uit de tabel worden afgeleid dat de rangschikking van de straftoemeting in de verschillende categorieën aansluit bij de wettelijke strafbedreiging. Hoe hoger de wettelijke strafbedreiging, hoe zwaarder de strafmodaliteit is die het frequentst wordt opgelegd en hoe zwaarder de hoogst opgelegde hoofdstraf is. Bij poging tot doodslag blijkt de rechter in de regel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen. Bij bedreiging kiest de rechter in de regel voor een gevangenisstraf of een taakstraf. Bij overtredingen van art. 5 WVW 1994 zonder ernstige gevolgen vertoont de straftoemeting een rijk geschakeerd beeld. In een aanmerkelijk deel van de onderzochte zaken heeft de rechter hechtenis opgelegd; in een deel van die zaken zelfs de maximale. In veel van deze zaken is de verdachte echter ook voor andere (ernstige) delicten veroordeeld; de onderzochte zaken vormen geen representatieve afspiegeling van de strafzaken waarin voor art. 5 WVW 1994 wordt veroordeeld.

De derde subgroep (de ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee) kent, zo bleek al, een aantal misdrijven waarvoor dezelfde strafbedreiging geldt: het rijden onder invloed, het weigeren medewerking te verlenen aan een alcoholonderzoek, het doorrijden na ongeval en het rijden tijdens een rijontzegging. De hoogst opgelegde straffen wegens elk van deze misdrijven laten zich niet goed rangschikken. Zo is de hoogste hoofdstraf opgelegd wegens doorrijden na ongeval (drie maanden gevangenisstraf); tegelijk legt de rechter bij dit misdrijf in de meeste gevallen slechts een geldboete op. Bij de weigering om mee te werken aan een ademanalyse kiest de rechter het

frequentst voor een taakstraf. Bij rijden onder invloed blijkt de rechter in de onderzochte zaken in de meeste gevallen een geldboete op te leggen, maar in ernstige gevallen legt hij ook bij dit delict gevangenisstraffen op. Bij rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring of nadat het rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren legt de rechter in een deel van de gevallen een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op; in de meeste gevallen blijft het evenwel bij een taakstraf.

Uit de bevindingen in de verschillende subgroepen gezamenlijk kan worden afgeleid dat verschillen tussen strafoplegging en strafeis er voor een deel mee samenhangen dat de eis en de straf op uiteenlopende delicten gebaseerd zijn. Dat doet zich onder meer voor bij (1) veroordelingen voor schending van art. 6 WVW 1994 op grond van schuld niet bestaande in roekeloosheid (grondslag strafeis: schuld bestaande in roekeloosheid); (2) veroordelingen voor schending van art. 5 WVW 1994, waarbij ernstige gevolgen zijn ingetreden (grondslag strafeis: overtreding van art. 6 WVW 1994); (3) veroordelingen voor poging tot zware mishandeling (grondslag strafeis: poging tot doodslag) en (4) veroordelingen voor bedreiging met een levensdelict of met zware mishandeling (grondslag strafeis: poging tot doodslag of poging tot zware mishandeling).

Hoofdstuk 4

In het vierde hoofdstuk wordt verslag gedaan van de opvattingen van praktijkjuristen, zoals deze uit de interviews naar voren komen. Daarbij gaat het om verschillende typen bevindingen. In de eerste plaats komt uit de interviews een beeld naar voren van het draagvlak dat bepaalde opvattingen binnen (deelgroepen van) respondenten hebben. In de tweede plaats zijn in de interviews argumenten geformuleerd voor opvattingen. In de derde plaats zijn in de interviews suggesties voor wetswijziging gedaan.

Wat de straftoemeting betreft, geeft een deel van de respondenten aan de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten in Nederland redelijk adequaat te vinden. Andere respondenten geven aan de gestelde vraag (hoe denkt U over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland in het algemeen?) eigenlijk niet te kunnen beantwoorden. Enkele respondenten zijn ronduit ontevreden over het niveau van straftoemeting. Bij de tweede vraag, die ziet op het niveau van straftoemeting bij specifieke delicten, komen meer respondenten met kritiek. De straftoemeting bij gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven, zou volgens sommige respondenten te laag zijn. Ook de straffen bij doorrijden na ongeval zouden volgens enkele respondenten te laag zijn (vooral waar een persoon letsel heeft bekomen). Bij rijden onder invloed hebben enkele respondenten kritiek op de oriëntatiepunten, onder meer waar het de bestraffing bij recidive betreft. Het rijden tijdens een rijontzegging wordt

volgens sommige respondenten ook te laag bestraft. En sommigen betogen dat te licht wordt gestraft in gevallen waarin iemand onder invloed van alcohol een ongeval heeft veroorzaakt waarbij een ander zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen of om het leven is gekomen. Kritiek dat het niveau van straftoemeting te hoog is, klinkt veel minder door in de interviews, en komt alleen van twee respondenten uit de advocatuur.

Aan de respondenten is de vraag gesteld of het beeld inzake de straftoemeting dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder wat art. 6 WVW 1994 betreft, representatief is. Deze vraag wordt door een deel van de respondenten bevestigend beantwoord, een klein deel kiest voorzichtiger bewoordingen, en enkele respondenten onthouden zich van een oordeel. Een aantal respondenten maken daarbij opmerkingen en kanttekeningen, onder meer over de beperking tot op www.rechtspraak.nl gepubliceerde strafzaken. De laatste vraag betreffende de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten die aan de respondenten is voorgelegd, ziet op de invloed van processuele aspecten. Dat (per parket) verschillende keuzes in de wijze van tenlastelegging worden gemaakt (art. 5 dan wel art. 6 WVW 1994), wordt door een aantal respondenten bevestigd. Een respondent uit het Openbaar Ministerie geeft aan dat in verband met deze problematiek inmiddels maatregelen zijn getroffen.

Wat het wettelijk kader betreft geven een aantal respondenten aan dat in gevallen van ernstig gevaarzettend rijgedrag art. 5 WVW 1994 onvoldoende soelaas biedt. De meeste respondenten zijn voorstander van of zien voordelen in een strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend gedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van art. 5 WVW 1994. Alle respondenten geven verder aan de interpretatie van roekeloosheid (art. 175, tweede lid WVW 1994) door de Hoge Raad (zeer) streng te vinden. Enkele respondenten hebben geen problemen met die strenge interpretatie; andere zijn er (zeer) ongelukkig mee. Verschillende bezwaren worden genoemd. De strenge interpretatie zou niet goed zijn uit te leggen aan slachtoffers en nabestaanden; niet alleen de straf, maar ook de kwalificatie (het etiket) die aan een gedraging wordt gegeven is van belang; en de strenge interpretatie strookt niet met de bedoeling van de wetgever. Daarnaast roepen de strafverzwarende omstandigheden van het derde lid van art. 175 WVW 1994 alsmede de verhouding tussen die omstandigheden en de roekeloosheid kritiek op. De vraag of op andere wijze in strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend gedrag met ernstige gevolgen dient te worden voorzien, wordt verschillend beantwoord. Sommige respondenten willen tot aanpassingen komen die tot gevolg hebben dat gedragingen die nu niet onder roekeloosheid vallen met een hoger strafmaximum worden bedreigd. Over de vraag of een vervolging ter zake van art. 5 WVW 1994 wenselijk is in gevallen waarin een andere

verkeersdeelnemer bij gelegenheid van het gevaarlijke verkeersgedrag om het leven is gekomen, wordt verschillend gedacht. Meer consensus is er over het wenselijke forum als in dergelijke gevallen toch vervolgd wordt: nogal wat respondenten geven aan dat de zaak dan door de meervoudige kamer zou moeten worden behandeld.

Over de inhoud van de oriëntatiepunten en/of richtlijnen hebben enkele respondenten geen uitgesproken opvattingen. Veel respondenten vinden de inhoud in het algemeen adequaat. Wel merken enkele respondenten op dat recidive een belangrijkere rol zou mogen spelen in de oriëntatiepunten. Ook komt in enkele gesprekken naar voren dat de oriëntatiepunten zich over sommige onderwerpen niet of niet duidelijk genoeg uitlaten. Sommige respondenten vinden dat de in de oriëntatiepunten geïndiceerde straffen in het algemeen aan de lage kant zijn. Over de oriëntatiepunten bij art. 6 WVW 1994 en art. 8 WVW 1994 zijn specifieke opmerkingen gemaakt. Zo zijn een aantal respondenten van mening dat de factor recidive bij rijden onder invloed zwaarder zou moeten wegen.

Specifiek bij het doorrijden na ongeval is de vraag gesteld of het wenselijk zou zijn bij verdenking van dit misdrijf meer opsporingsbevoegdheden ter beschikking te stellen. Een groot deel van de respondenten beantwoordt deze vraag niet in bevestigende zin. Respondenten van het Openbaar Ministerie, maar ook enkele anderen, geven wel aan dat er behoefte bestaat aan bepaalde opsporingsbevoegdheden. Genoemd worden aanhouding buiten heterdaad, de bevoegdheid om camerabeelden op te vragen en het vorderen van telefoongegevens.

Bij de open slotvraag gaan betrekkelijk veel respondenten in op aspecten die de verhouding tussen het strafrechtelijke en bestuursrechtelijke sanctiestelsel betreffen.

Hoofdstuk 5

Het vijfde en laatste hoofdstuk is gestructureerd aan de hand van de onderzoeksvragen en bevat conclusies en aanbevelingen. De conclusies volgen uit het tweede tot en met vierde hoofdstuk; die hoofdstukken zijn in het voorgaande kort weergegeven. In het kader van deze samenvatting zijn daarom vooral de aanbevelingen van belang. Die aanbevelingen zien op de knelpunten van juridische of praktische aard die in de loop van dit onderzoek zijn geconstateerd.

De eerste aanbeveling betreft het doorrijden na ongeval. Bij dat misdrijf zijn een groot aantal bevoegdheden tot opsporing thans niet van toepassing. Daaronder valt ook de bevoegdheid tot inbeslagneming buiten heterdaad. Bij een keuze voor een verhoging van het strafmaximum zou rekening kunnen worden

gehouden met de normering van bevoegdheden die is neergelegd in het concept van het Tweede boek van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. In dat concept zijn een groot aantal bevoegdheden gekoppeld aan het criterium verdenking van een misdrijf waarop gevangenisstraf van een jaar of meer is gesteld. Zo kan een opsporingsambtenaar bij verdenking van een dergelijk misdrijf een daarvoor vatbaar voorwerp in beslag nemen.

Van groot belang is de aanbeveling inzake roekeloos rijgedrag dat zonder ernstige gevolgen is gebleven. Naar onze mening zijn er gronden voor de invoering van een strafbaarstelling die zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een hogere vrijheidsstraf dan twee maanden bedreigt. Inspiratie voor de vormgeving van een dergelijke strafbaarstelling kan worden geput uit Par. 315c van het Duitse Strafgesetzbuch. De kern van een strafbaarstelling naar dit model zou bestaan in een selectie van verkeersovertredingen waarvan het overtreden een zo groot gevaar kan opleveren dat een (veel) hogere straf onder omstandigheden gerechtvaardigd kan zijn. Wat de bijkomende voorwaarden voor strafbaarheid betreft, lijken zowel de ernst van de verkeersovertreding als het geen acht slaan op (mogelijke) andere verkeersdeelnemers van cruciaal belang. Het strafmaximum van twee jaar dat op een vergelijkbare Spaanse strafbaarstelling is gesteld, zou voor Nederland een aanknopingspunt kunnen zijn. Een aldus vormgegeven strafbaarstelling zou in een nieuw art. 5a WVW 1994 kunnen worden opgenomen.

Bij de bijzondere situatie van vervolging wegens art. 5 WVW 1994 terwijl de gevaarzetting in verband staat met gevolgen die bij andere personen zijn ingetreden (de dood of zwaar lichamelijk letsel) wordt geconcludeerd dat vervolging voor de kantonrechter niet wenselijk voorkomt. Een aanpassing van de competentieregels die vervolging voor de meervoudige kamer mogelijk maakt bij een tenlastelegging van art. 5 WVW 1994 heeft vervolgens ook voordelen in verband met keuzes die spelen rond de inrichting van de tenlastelegging. Artikel 6 WVW 1994 behoeft niet meer primair ten laste te worden gelegd om te bereiken dat de meervoudige kamer zich over de zaak mag buigen. En in gevallen waarin blijkt dat ten onrechte uitsluitend art. 5 WVW 1994 ten laste is gelegd, kan het misdrijf van artikel 6 WVW 1994 (indien die tenlastelegging op hetzelfde feit in de zin van art. 68 Sr ziet) alsnog ten laste worden gelegd.

De volgende aanbeveling betreft het wettelijk strafmaximum bij rijden onder invloed. Mede gelet op de grote gevaren die aan het besturen van motorvoertuigen onder invloed van alcohol verbonden zijn, valt veel te zeggen voor een forse verhoging van het wettelijk strafmaximum. Ook de doorwerking van dat maximum in het bij recidive geldende wettelijk strafmaximum pleit daarvoor. Dat strafmaximum bij recidive ligt een derde hoger; ook bij veelvuldig recidiveren ter zake van rijden onder invloed is de maximale gevangenisstraf

thans vier maanden (art. 43a Sr). Daarnaast is zeer wel voorstelbaar recidive in richtlijnen en oriëntatiepunten zwaarder mee te wegen dan thans gebeurt.

Een analyse van de verhouding tussen het strafrechtelijk en bestuursrechtelijk sanctiestelsel leidt tot de aanbeveling de recidiveregeling van art. 123b WVW 1994 (op termijn) in aangepaste vorm in het strafrecht onder te brengen. Aan het amendement dat tot de invoering van de recidiveregeling heeft geleid lag mogelijk ten grondslag dat onvoldoende vertrouwen bestond in een voldoende strenge hantering van de voorgestelde normering van de rijontzegging door de strafrechter. Effectuering van de voorstellen die in dit onderzoek zijn gedaan kan er aan bijdragen dat het vertrouwen daarin groeit. Daarnaast pleit de onschuldpresumptie er voor de bestuursrechtelijke sancties van de '(lichte) educatieve maatregel alcohol en verkeer' (EMA en LEMA) tot strafrechtelijke sancties te maken. Daarmee wordt verzekerd dat niet een EMA of LEMA kan worden opgelegd voor een strafbaar feit ter zake waarvan de verdachte is vrijgesproken.

Ten aanzien van rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring of verlies van geldigheid van het rijbewijs worden twee aanbevelingen gedaan. Ten eerste wordt aanbevolen, op wetssystematische grond, het strafmaximum te verhogen. De tweede aanbeveling betreft het bewijs van het weten of redelijkerwijs moeten weten van de rijontzegging of ongeldigverklaring. De beslissing tot ongeldigverklaring door het CBR wordt aan de betrokkene toegezonden, niet betekend. Het komt wenselijk voor dat voorzien wordt in een wijze van kennisgeving die bevordert dat de ongeldigverklaring strafrechtelijk daadwerkelijk effect sorteert.

De laatste aanbeveling betreft de roekeloosheid. De voorgestelde strafbaarstelling van roekeloos rijgedrag in art. 5a WVW 1994 zou gekoppeld kunnen worden aan het bestaande begrip roekeloosheid. Dat zou kunnen door aan art. 175 lid 2 WVW 1994 een zin toe te voegen, luidend: 'Van roekeloosheid is in ieder geval sprake als het gedrag tevens als een overtreding van artikel 5a kan worden aangemerkt.' Daarbij zou het verkeren in de toestand, bedoeld in artikel 8, eerste, tweede, derde of vierde lid, dan wel het niet voldoen aan een bevel, gegeven bij of krachtens artikel 163, tweede, zesde, achtste, of negende lid als strafverzwaringsgrond in het derde lid van art. 175 WVW 1994 behouden kunnen blijven. Deze definitiebepaling zou bewerkstelligen dat het bestaande begrip roekeloosheid een ruimere reikwijdte krijgt, en er voor zorgen dat de verhouding tussen roekeloosheid en de strafverhogingsgrond van het derde lid logisch wordt.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Prof. mr. B.F. Keulen
Prof. mr. H.D. Wolswijk

1. De aanleiding tot het onderzoek

Op 28 mei 2015 vond in de Tweede Kamer een Algemeen Overleg plaats over wegverkeer en verkeersveiligheid.[1] In dat overleg werd door een aantal Kamerleden de aandacht gevraagd voor de bestraffing van verkeersdelicten. Het Kamerlid Visser (VVD) stelde dat 'het gevoel voor recht en rechtvaardigheid ontbreekt bij de aanpak van alcohol in het verkeer' (p. 7). Zij wil dat bekeken wordt 'of zwaardere overtredingen zwaarder kunnen worden beboet en of het vaker begaan van overtredingen zwaarder kan worden beboet' (p. 8). Het Kamerlid Hoogland (PvdA) bepleitte een ander boetesysteem, namelijk 'de stapelboete. Begaat iemand één keer een verkeersovertreding, dan krijgt hij een lagere boete. Is iemand hardleers en gaat hij keer op keer de fout in, dan krijgt hij een hogere boete' (p. 9). De PvdA is, zo stelt hij, 'voorstander van meer coulance tegenover mensen die een foutje maken, maar wil notoire overtreders die gevaarlijke overtredingen begaan graag effectief straffen' (p. 12). Het Kamerlid Bashir (SP) betoogt dat het alcoholslot vervangen moet worden door een rijverbod, waarvan de rechter de duur moet vastleggen (p. 14).

Minister van Veiligheid en Justitie Van der Steur geeft in zijn reactie aan dat hij er van overtuigd is 'dat de hardleerse drankrijder' steviger moet worden aangepakt. Ook wil hij 'in algemene zin bekijken of er nog maatregelen kunnen worden genomen om recidivisten of personen die ernstige verkeersdelicten begaan, strenger aan te pakken'. Hij geeft aan met het OM te hebben besproken 'hoe het tegen het huidige strafstelsel aankijkt met betrekking tot ernstige verkeersovertredingen'. De Minister neemt zich voor 'om eens met de rechterlijke macht en het OM in overleg te gaan over de praktische bezwaren op het punt van ernstige verkeersovertredingen, de progressieve boetes, het afpakken van voertuigen en de mogelijkheden die we op dat gebied hebben of moeten creëren (p. 32). In reactie op het Kamerlid Hoogland geeft hij vervolgens aan graag bereid te zijn 'om te bekijken of er binnen het huidige stelsel maatregelen kunnen worden genomen om recidivisten of personen die ernstige verkeersdelicten begaan, strenger aan te pakken' (p. 38). Ook de gedachte van het Kamerlid Visser 'dat als iemand één keer gevaarlijk gedrag vertoont, hij

[1] *Kamerstukken II* 2014/15, 29 398, nr. 473.

zwaarder moet worden gestraft', zal in een te concipiëren brief aan de Tweede Kamer worden meegenomen.

In een op 18 februari 2016 aan de voorzitter van de Tweede Kamer gezonden brief gaat de Minister van Veiligheid en Justitie nader in op 'de toekomst van het alcoholslotprogramma, de strengere aanpak van personen die ernstige verkeersdelicten plegen en mogelijke aanpassingen aan het huidige boetestelsel'.[2] Daarin komt de Minister tot de conclusie 'dat het onderbrengen van het ASP in het strafrecht te weinig meerwaarde biedt naast het bestaande instrumentarium om rijden onder invloed aan te pakken en dat het derhalve niet opportuun is om het ASP in stand te houden'.[3] De Minister signaleert vervolgens dat het om 'te voorkomen dat personen onder invloed van alcohol deelnemen aan het verkeer' van belang is 'dat de straffen voldoende afschrikwekkend zijn. Daarom heb ik het WODC verzocht in 2016 onderzoek te doen naar de straftoemeting in ernstige verkeerszaken, waaronder het rijden onder invloed. Aan de hand van dit onderzoek zal worden bezien of de straftoemeting in dergelijke zaken passend is.' (p. 4).

In de brief is voorts een paragraaf opgenomen met als kop 'Aanscherping van de verkeershandhaving'. Daarin geeft de Minister aan het van groot belang te achten 'dat recidivisten of personen die ernstige verkeersdelicten plegen, waaronder personen die met te veel alcohol op deelnemen aan het verkeer of personen die rijden tijdens een ontzegging van de rijbevoegdheid, streng worden aangepakt. Om hier uitvoering aan te kunnen geven, acht ik het van belang een goed beeld te hebben van de huidige straftoemeting' (p. 8). In bij deze brief behorende tabellen is een op cijfers van het WODC gebaseerd overzicht opgenomen van straffen die wegens nader omschreven ernstige verkeersdelicten worden opgelegd. Deze informatie geeft volgens de Minister 'een eerste beeld van de bestraffing van deze delicten, maar biedt onvoldoende basis om een uitspraak te kunnen doen over de vraag of de straftoemeting in ernstige verkeerszaken passend is. Immers, er is niets bekend over de aard en omstandigheden van de zaken en de overwegingen van de officier van justitie en de rechter. Om hier meer inzicht in te krijgen zal in 2016 onderzoek worden gedaan naar de straftoemeting in ernstige verkeerszaken, waarbij dossieronderzoek zal plaatsvinden. Hierbij zal in ieder geval worden gekeken naar gevaarlijk rijgedrag, het veroorzaken van een ernstig verkeersongeval, het doorrijden na een ongeval met ernstig letsel, het rijden onder invloed en het rijden tijdens een ontzegging van de rijbevoegdheid of met een ongeldig rijbewijs

[2] *Kamerstukken II* 2015/16, 29 398, nr. 495.

[3] Dat standpunt is nadien weer enigszins genuanceerd; zie *Kamerstukken II* 2016/17, 29 398, nrs. 544 en 546.

(artikelen 5 t/m 9 van de Wegenverkeerswet 1994). Aan de hand van het onderzoek zal worden bezien of de straftoemeting in ernstige verkeerszaken passend is en zal het OM beoordelen of de strafvorderingsrichtlijnen van het OM moeten worden aangepast. Hierbij zal ik ook aandacht schenken aan het vanuit de wetenschap geconstateerde 'strafgat' bij de berechting van ernstige verkeersovertredingen als poging tot doodslag of roekeloos rijgedrag (vgl. HR 27 januari 2015, NJ 2015, 346, m.nt. Keulen). Ten slotte zal worden bezien of de opsporingsbevoegdheden bij het doorrijden na een ongeval met ernstig letsel of de dood tot gevolg dienen te worden uitgebreid. In de praktijk stuit men op de begrenzing van deze bevoegdheden in verband met de maximale straf die op dit misdrijf is gesteld.'

Dit onderzoek, dat in opdracht van het WODC en op verzoek van de Directie Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is uitgevoerd door medewerkers van de vakgroep strafrecht en criminologie van de Rijksuniversiteit Groningen, strekt tot uitvoering van deze toezegging.

2. De inrichting van het onderzoek

Uit de passages die de Minister van Veiligheid en Justitie in zijn brief van 18 februari 2016 aan dit onderzoek heeft gewijd, blijkt dat het zowel ziet op de straftoemeting als op de vormgeving en meer in het algemeen het juridisch kader van de vervolging van ernstige verkeersdelicten. Dat heeft zich vertaald in de formulering van de vijf onderzoeksvragen die in dit onderzoek centraal staan:

1. Wat kan op basis van de geselecteerde strafzaken worden gezegd over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten? Wat kan, in het bijzonder, worden gezegd over de invloed die een bewezenverklaring van opzet of schuld aan een al dan niet gerealiseerd gevolg, de ernst van de gevolgen (schade, letsel, overlijden) en het onder invloed verkeren van de dader (en eventueel het promillage) op de straftoemeting hebben?
2. Is er een significant verschil tussen de strafeis van het Openbaar Ministerie en de straf die de rechter heeft opgelegd? Kan een eventueel verschil worden verklaard?
3. Kan iets worden gezegd over de verhouding van de bestraffing van ernstige verkeersdelicten tot de bestraffing van hetzelfde gedrag buiten het verkeersdomein?

4. Hoe kijken de geïnterviewde praktijkjuristen aan tegen de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten? Hoe beoordelen zij daarbij de invloed die strafvorderlijke factoren (zoals de wijze van ten laste leggen; de rechter waar het strafbare feit bij wordt aangebracht) hebben op de straftoemeting)?
5. Zijn er knelpunten van juridische of praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten? Ontbreekt, meer in het bijzonder, een strafbaarstelling die (zeer) gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een vrijheidsstraf van meer dan twee maanden bedreigt? Zijn er aanwijzingen dat, al dan niet mede door de toepasselijke strafmaxima, opsporingsbevoegdheden dan wel sanctiemodaliteiten die bij ernstige verkeersdelicten van nut kunnen zijn thans ontbreken?

Voor de beantwoording van deze onderzoeksvragen is in de eerste plaats onderzoek gedaan naar de hoogte van de straftoemeting. Van dat onderzoek wordt verslag gedaan in het tweede en derde hoofdstuk. Het tweede hoofdstuk bevat een beschrijving van de strafbaarstellingen die bij ernstige verkeersdelicten tot een veroordeling kunnen leiden en van de sancties die bij deze verkeersdelicten op grond van de wet kunnen worden opgelegd. En het bevat een bespreking van de aanvullende kaders voor straftoemeting die in beleidsregels van het Openbaar Ministerie en de Landelijke oriëntatiepunten van het LOVS zijn neergelegd. Daarbij wordt telkens niet alleen aandacht besteed aan de huidige vormgeving van deze kaders, maar ook aan de wijzigingen die zich daar in de afgelopen jaren in hebben voltrokken. Die wijzigingen kunnen in beginsel van belang zijn voor (verschillen in) straftoemeting in zaken die de afgelopen jaren berecht zijn. Aandacht wordt ook besteed aan knelpunten bij de toepassing van deze strafbaarstellingen die in rechtspraak en literatuur naar voren zijn gekomen, en aan (de toepassing van) verwante strafbaarstellingen buiten het verkeersrecht. Daarmee is de achtergrond geschetst tegen welke de straftoemeting in concrete strafzaken betreffende ernstige verkeersdelicten in de afgelopen jaren geplaatst kan worden.

In het derde hoofdstuk komt de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten aan de orde. Dit deel van het onderzoek heeft zich, in overeenstemming met de in het voorgaande geciteerde passage uit de brief aan de Tweede Kamer, uitgestrekt over een groot aantal strafbaarstellingen. Daartoe behoren de in de brief genoemde strafbaarstellingen in de artikelen 5 t/m 9 WVW 1994. Maar ook misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht zijn in het onderzoek betrokken. Ernstige verkeersdelicten kunnen ook tot een veroordeling leiden wegens moord of doodslag, zware mishandeling, mishandeling of bedreiging. En zij kunnen eveneens resulteren in een veroordeling wegens poging tot doodslag of poging tot zware mishandeling. Het onderzoek naar de

straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten heeft plaatsgevonden aan de hand van vonnissen en arresten van strafrechters.

In het vierde hoofdstuk wordt verslag gedaan van interviews die in het kader van dit onderzoek zijn gehouden. In totaal gaat het om twintig interviews: vijf met rechters en raadsheren, vijf met leden van het openbaar ministerie, vijf met advocaten en vijf met experts. In elk interview zijn vragen betreffende de straftoemeting en betreffende het juridisch kader aan bod gekomen.

In het vijfde hoofdstuk, ten slotte, worden de onderzoeksvragen die in het voorgaande zijn weergegeven beantwoord.

In het navolgende zal nog nader worden toegelicht hoe het onderzoek naar de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten is uitgevoerd. Ook zal nog worden ingegaan op de gang van zaken bij de interviews en de vragen die in de interviews zijn gesteld. Tot slot zal in dit inleidend hoofdstuk een onderzoek van medewerkers van Intervict worden besproken dat gereedkwam in de periode waarin dit onderzoek werd uitgevoerd, en dat ook de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten betrof. De probleemstelling en resultaten van dat onderzoek worden samengevat, en toegelicht wordt hoe die resultaten bij het onderhavige onderzoek zijn betrokken en in relatie tot het onderhavige onderzoek kunnen worden gewaardeerd.

3. De wijze van uitvoering van het onderzoek naar de straftoemeting

Zoals aangegeven strekt het onderzoek naar de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten zich uit tot een groot aantal strafbaarstellingen in het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994. Die strafbaarstellingen zijn leidraad geweest bij de structurering van het onderzoek naar de straftoemeting; zaken waarin straffen zijn opgelegd wegens ernstige verkeersdelicten zijn gerubriceerd op grond van de kwalificatie van het ernstige verkeersdelict. In sommige gevallen zijn enkele kwalificaties samen genomen, een voorbeeld is moord en doodslag. Veroordelingen wegens deze misdrijven komen bij ernstige verkeersdelicten niet zeer dikwijls voor. Bij andere kwalificaties is een nadere onderverdeling gemaakt. Dat geldt bijvoorbeeld voor poging tot doodslag, waar onderscheid is gemaakt tussen inrijden op een auto en inrijden op een persoon. Daardoor komen twee categorieën met een beheersbare omvang tot stand en kan duidelijk worden of de straftoemeting in de zaken die in beide categorieën zijn opgenomen verschilt. Ook bij artikel 6 WVW 1994 (schuld aan een verkeersongeval waardoor een ander wordt gedood of, kort gezegd, letsel wordt toegebracht) is een onderverdeling gemaakt: was de verdachte onder invloed of

niet. Ook hier is de gedachte dat dit verschil voor de straftoemeting mogelijk relevant kan zijn en zorgt het onderscheid er tevens voor dat twee categorieën van een meer beheersbare omvang tot stand komen. Een afzonderlijke categorie zijn daarbij nog de veroordelingen wegens roekeloosheid waartegen beroep in cassatie is ingesteld. Veroordelingen wegens deze misdrijven (poging tot doodslag en art. 6 WVW 1994) komen bij ernstige verkeersdelicten betrekkelijk veelvuldig voor. Bij art. 5 WVW 1994 is eveneens een onderverdeling gemaakt, naar zaken waarin het ongeval wel of geen ernstige gevolgen heeft gehad. Die onderverdeling hangt samen met de wens, meer in het algemeen iets te kunnen zeggen over straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten die ernstige gevolgen hebben gehad en straftoemeting bij verkeersdelicten die geen ernstige gevolgen hebben gehad.

Bij de selectie van zaken die in elk van deze rubrieken zijn opgenomen, speelt het probleem dat in veel gevallen niet alleen maar één ernstig verkeersdelict ten laste is gelegd. In een deel van de gevallen zijn een aantal verkeersdelicten ten laste gelegd; in een deel van de gevallen zijn ook andere misdrijven ten laste gelegd. Een poging tot doodslag in het verkeer, bijvoorbeeld, kan het resultaat zijn van een achtervolging door de politie naar aanleiding van een inbraak. De samenloopregeling brengt mee dat bij meerdaadse samenloop van misdrijven één hoofdstraf wordt opgelegd (art. 57 Sr). Zaken waarin de opgelegde straffen zozeer mede door andere misdrijven zijn bepaald, dat zij weinig meer zeggen over de straftoemeting ter zake van het betreffende verkeersdelict, zijn in dit onderzoek bij voorkeur niet meegenomen. Daarmee is gegeven dat dit onderzoek mogelijk een vertekening geeft van het beeld dat bij analyse van het complete aanbod van strafzaken waarin wegens ernstige verkeersdelicten is veroordeeld, zou resulteren. De waardering van een samenstel van strafbare feiten, bij de straftoemeting, kan afwijken van die van de som der delen, zowel naar boven als naar beneden.

De invloed van deze factor bij de selectie van strafzaken in de diverse categorieën ernstige verkeersdelicten verschilt. Bij moord en doodslag is duidelijk dat een voltooide moord of doodslag de straftoemeting in het algemeen zal domineren. Zij heeft bij deze categorie dan ook niet sterk aan de selectie bijgedragen. Bij lichtere verkeersmisdrijven is de invloed van deze selectiefactor veel wezenlijker. Op bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht of met zware mishandeling, bijvoorbeeld, staat een maximale gevangenisstraf van twee jaren (art. 285 Sr). Tegen die achtergrond zegt de straftoemeting in strafzaken waarin bedreiging in een verkeerssituatie bewezen is verklaard naast andere misdrijven dikwijls weinig over de straf die aan deze bedreiging kan worden toegerekend. Bij deze categorie heeft deze factor dan ook tot een scherpere selectie geleid. Voor een overtreding wordt in een situatie van meerdaadse

samenloop afzonderlijk een straf bepaald (art. 62 Sr). Tegen die achtergrond speelde deze selectiefactor bij de categorieën die op art. 5 WVW 1994 en art. 107 WVW 1994 zien een beperkte rol. Bij deze beide overtredingen zijn betrekkelijk veel zaken opgenomen waarin naast het rijden zonder rijbewijs veel ernstiger verkeersdelicten ten laste zijn gelegd.

Dat in veel strafzaken niet één ernstig verkeersdelict geïsoleerd ten laste is gelegd, is voorts een reden geweest om het onderhavige onderzoek niet te verrichten aan de hand van dossiers maar aan de hand van op rechtspraak.nl gepubliceerde jurisprudentie. Lang niet elke zaak waarin wegens een ernstig verkeersdelict is veroordeeld, is geschikt om in dit onderzoek te worden opgenomen. Selectie van geschikte dossiers in afgeronde strafzaken waarin het vonnis of arrest niet gepubliceerd is, zou veel tijd in beslag hebben genomen. Die tijd was bij dit onderzoek niet beschikbaar. Analyse op basis van het complete dossier bleek, bij nadere analyse, ook geen toegevoegde waarde te hebben uit oogpunt van de informatie die daardoor beschikbaar zou komen. Vonnissen en arresten bevatten in verreweg de meeste gevallen de gegevens die voor een analyse van de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten noodzakelijk zijn. En waar zij deze niet bevatten, is het maar de vraag of het dossier die informatie wel bevat. Analyse op basis van het complete dossier zou daarbij ook risico's hebben meegebracht. Want het is onduidelijk hoe relevant informatie is die uit het dossier naar voren komt maar waarvan uit vonnis of arrest niet blijkt dat de rechter er betekenis aan heeft gehecht.

Analyse van straftoemeting aan de hand van op www.rechtspraak.nl gepubliceerde strafzaken heeft daarbij enkele voordelen. Een eerste voordeel is dat in veel gevallen betrekkelijk eenvoudig verschillende rechterlijke oordelen in dezelfde strafzaak kunnen worden achterhaald. Naast het vonnis van de Rechtbank is het arrest van het Gerechtshof, soms ook het arrest van de Hoge Raad en in een deel van de gevallen ook het arrest van het Gerechtshof dat na cassatie heeft geoordeeld beschikbaar. Dat draagt bij aan een beter beeld van de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten. Een analyse op basis van Rechtbankdossiers had het risico in zich gedragen dat het beeld mede was bepaald door vonnissen die in hoger beroep niet in stand zijn gebleven. Bij de selectie van zaken is ook gebruik gemaakt van de beschikbaarheid van oordelen van hogere rechters: waar bleek dat de kwalificatie van het feit door de Rechtbank in hoger beroep niet stand hield, is de betreffende uitspraak in beginsel niet opgenomen. Voorbeelden zijn, in de categorie moord en doodslag, ECLI:NL:RBARN:2010:BO7624, ECLI:NL:RBROT:2010:BM1697 en ECLI:NL:RBROT:2010:BN7279. In een enkel geval is de uitspraak wel opgenomen, omdat de uitspraak in hoger beroep (vrijspraak) geen schaduw werpt over de

straftoemeting in eerste aanleg ter zake van de bewezen verklaarde feiten (vgl. ECLI:NL:RBMAA:2012:BX0193).

Een tweede voordeel van analyse op basis van gepubliceerde jurisprudentie is de controleerbaarheid. Iedereen kan nakijken of de gegevens die in hoofdstuk 3 worden vermeld correct en volledig zijn. En iedereen kan zich aan de hand van de uitspraak zelf een beeld vormen van (de straftoemeting in) de betreffende strafzaak. Juist bij onderzoek naar een onderwerp als straftoemeting is dat van grote waarde: elke strafzaak is anders en onderzoek als het onderhavige, met tabellen en korte aanduidingen van argumenten, brengt onvermijdelijk een reductie van de werkelijkheid met zich mee. Een derde voordeel is daar in zekere zin het spiegelbeeld van. Juist de omstandigheid dat de vonnissen en arresten voor iedereen na te lezen zijn, maakt het ook aanvaardbaar die werkelijkheid te reduceren. En dat is noodzakelijk om een bruikbare beschrijving te kunnen geven.

Tegelijk brengt ook het beperken van de selectie tot strafzaken die op www.rechtspraak.nl gepubliceerd zijn, een vertekening mee van het beeld dat bij analyse van het complete aanbod van strafzaken waarin wegens ernstige verkeersdelicten is veroordeeld, zou zijn gevolgd. Rechtbanken en Gerechtshoven beslissen zelf of zij een vonnis of arrest publiceren, en voeren daar een verschillend beleid in. Een eerste voorbeeld betreft het publiceren van veroordelingen wegens art. 8 WVW 1994; het Gerechtshof Leeuwarden is daar veel actiever in geweest dan andere Gerechtshoven. Een tweede voorbeeld betreft de veroordelingen wegens art. 5 WVW 1994. Daar vindt afdoening doorgaans door de Kantonrechter plaats. In de selectie zijn veel zaken opgenomen die in eerste aanleg door de Politierechter zijn berecht, omdat die in veel ruimere mate gepubliceerd zijn. Dit probleem doet zich evenwel slechts bij een beperkt aantal categorieën verkeersdelicten voor en daarbij gaat het, zoals deze beide voorbeelden illustreren, niet om de zwaarste van de in dit onderzoek bestudeerde verkeersdelicten.

Bij de selectie van gepubliceerde strafzaken is gebruik gemaakt van een databank die de afgelopen jaren is opgebouwd door dr. mr. A.A. van Dijk, lid van de onderzoeksgroep. In het kader van een eigen onderzoeksproject, waarin de rechtspraak wordt besproken die na het Porsche-arrest uit 1996[4] het licht heeft gezien, heeft Van Dijk de 'Database opzet in het verkeer' opgezet. Deze database beoogt een overzicht te geven van alle gepubliceerde rechtspraak waarin opzetdelicten zoals doodslag, zware mishandeling, mishandeling of bedreiging zijn ten laste gelegd in verkeerszaken. Zowel zaken waarin veroordeeld is als zaken waarin tot een vrijspraak is gekomen, zijn in de database opgenomen. De in de

[4] HR 15 oktober 1996, *NJ* 1997/199 m.nt. 't Hart.

database opgenomen zaken zijn gecategoriseerd op basis van relevante kenmerken. De selectie van de in de database opgenomen uitspraken is tot stand gekomen door relevante zoekopdrachten uit te voeren in 'Rechtspraak.nl', 'Verkeersrecht' en 'Nederlandse Jurisprudentie'. Daarnaast zijn uitspraken opgenomen die op andere wijze ter kennis van de onderzoeker zijn gekomen. Ten slotte is getracht om van alle uitspraken na te gaan of er uitspraken van andere rechterlijke instanties in dezelfde zaak gepubliceerd zijn door zoekopdrachten uit te voeren op parketnummer, fragmenten uit de tenlastelegging of andere identificerende kenmerken. Bij de selectie van zaken in de categorieën moord en doodslag, (zware) mishandeling, bedreiging, poging tot doodslag en poging tot zware mishandeling is sterk op deze databank geleund; wel is een beperking aangebracht naar leeftijd. In de regel zijn alleen strafzaken waarin het laatste vonnis of arrest in 2010 of nadien is gewezen meegenomen. Op die regel zijn uitzonderingen gemaakt in categorieën waarin betrekkelijk weinig geschikte strafzaken voorhanden zijn.

In de categorieën waar de databank van Van Dijk geen soelaas bood, is in de op www.rechtspraak.nl opgenomen inhoudsindicatie gezocht aan de hand van trefwoorden. Voor sommige categorieën, zoals de veroordelingen ter zake van art. 6 WVW 1994, leverde dat veel resultaten op. Ter illustratie: de zoekterm 'art. 6 WVW' leverde in de inhoudsindicatie van strafrechtelijke uitspraken die na 1 januari 2010 zijn gepubliceerd 176 hits op; de term roekeloos leverde in dezelfde rubriek 188 hits op. Geprobeerd is aan dit grote aantal (en brede scala van) strafzaken zo veel mogelijk recht te doen door, via een nadere onderverdeling in drie categorieën (roekeloosheid; art. 6 WVW 1994, onder invloed; art. 6 WVW 1994, niet onder invloed), meer uitspraken op te nemen dan bij andere ernstige verkeersdelicten. Bij de nadere selectie binnen deze categorieën, met name de laatste, is daarbij ook geprobeerd aan de verscheidenheid van ernstige verkeersdelicten recht te doen.

Een probleem dat in het bijzonder bij het onderzoek naar de straftoemeting in zaken betreffende art. 6 WVW 1994 speelt, betreft het begrip 'roekeloosheid'. Uit het onderzoek naar de straftoemeting in de strafzaken waarin tegen veroordelingen wegens roekeloosheid cassatie is ingesteld, blijkt dat veel van deze veroordelingen door de Hoge Raad zijn gecasseerd. Door het Gerechtshof dat na cassatie oordeelde, is in veel gevallen een aanmerkelijk lagere straf opgelegd. Dat heeft zijn weerslag op de veroordelingen wegens roekeloosheid waar geen rechtsmiddelen tegen zijn aangewend. Het is, meer dan bij andere veroordelingen, onzeker of deze veroordelingen in cassatie stand zouden hebben gehouden. Met dat gegeven is bij de selectie van strafzaken aldus rekening gehouden dat alle strafzaken waarin wegens roekeloosheid veroordeeld is en cassatie is ingesteld, in een aparte categorie ondergebracht in het onderzoek zijn

betrokken, maar dat bij het selecteren van strafzaken waarin wegens roekeloosheid is veroordeeld maar geen cassatie is ingesteld voor één van de beide andere categorieën ter zake van art. 6 WVW 1994 terughoudendheid is betracht (in 6 van de 56 zaken in die beide categorieën is de schuld als roekeloosheid gekwalificeerd).

Aangegeven werd reeds dat er verschillende redenen zijn waarom het beeld van de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten dat uit dit onderzoek naar voren komt, vertekend kan zijn ten opzichte van het beeld dat bij een integrale analyse van alle veroordelingen ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland zou resulteren. Zaken waarin de opgelegde straffen zozeer mede door andere misdrijven zijn bepaald dat zij weinig meer zeggen over de straftoemeting ter zake van het betreffende verkeersdelict zijn in dit onderzoek niet meegenomen. Het onderzoek is gebaseerd op gepubliceerde jurisprudentie. En bij het onderzoek naar straftoemeting ter zake van roekeloosheid spelen bijzondere problemen die het lastig maken een betrouwbaar beeld te schetsen.

Los van de oorzaken voor mogelijke vertekeningen van het beeld van de straftoemeting die in het voorgaande benoemd zijn, geldt dat ook de omvang van het onderzoek het niet mogelijk maakt het beeld van de straftoemeting dat in hoofdstuk 3 gepresenteerd wordt als representatief aan te merken. In het onderzoek zijn (in overeenstemming met de wensen van de opdrachtgever) tussen de 300 en 350 strafzaken betrokken. Deze strafzaken zijn verdeeld in zeventien rubrieken van verschillende grootte. Elke rubriek ziet op strafbare gedragingen die meer of minder homogeen zijn wat betreft de karakteristieken van de ernstige verkeersdelicten die er in zijn opgenomen. Bij moord en doodslag zijn er grote verschillen, bij rijden tijdens een rijontzegging veel minder. Maar ook bij de meest homogene rubriek levert het aantal strafzaken dat er in is opgenomen, ook afgezien van de wijze van selectie, naar statistische maatstaven geen representatieve steekproef op.

Aan deze bezwaren hebben wij geprobeerd tegemoet te komen door de resultaten van het onderzoek naar de straftoemeting die in het derde hoofdstuk zijn neergelegd, voor te leggen aan de respondenten die in het kader van dit onderzoek ondervraagd zijn. Uit de antwoorden die de respondenten geven kan worden afgeleid dat enkele respondenten aarzelingen uiten bij de representativiteit van het beeld bij art. 5 WVW 1994, vanwege de redenen die in het voorgaande benoemd zijn. Tegelijk duiden de interviews erop dat het beeld dat bij art. 6 WVW 1994 naar voren komt, juist vanwege de diversiteit in feiten en straffen die daaruit blijkt, een redelijk getrouwe dwarsdoorsnede van het aanbod aan zaken in die categorieën geeft. Zo dragen de antwoorden die de

respondenten hebben gegeven bij aan het beeld inzake de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten dat door dit onderzoek verkregen wordt.

4. De interviews met praktijkjuristen en experts

Als aangegeven zijn in het kader van het onderhavige onderzoek in totaal twintig interviews gehouden: vijf met rechters en raadsheren, vijf met leden van het openbaar ministerie, vijf met advocaten en vijf met experts. In elk interview zijn vragen betreffende de straftoemeting en betreffende het juridisch kader aan bod gekomen.

Voorafgaand aan de interviews is de vragenlijst, met een inleiding waarin de gang van zaken tijdens het interview en de wijze van verwerking uiteen zijn gezet, aan elk van de respondenten toegezonden. Elk interview begon vervolgens met drie voorvragen. Elke respondent is expliciet gevraagd of hij of zij akkoord ging met de opname van het interview en met de wijze van verwerking van de interviewgegevens die in de van te voren toegezonden informatie was weergegeven. Vervolgens is geïnformeerd of de respondent voorafgaand aan het interview nog vragen had. En aan elke respondent is ook nog gevraagd of hij of zij iets kon vertellen over zijn of haar (vroegere) functie(s) en de ervaring die hij of zij in dat verband had met verkeersdelicten.

Vervolgens zijn eerst een aantal vragen gesteld over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten. Concreet ging het om de volgende vragen:

1. Hoe denkt U over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland in het algemeen (vrijheidsstraf, taakstraf, rijontzegging, geldboete)? Kunt U op basis van Uw kennis en ervaringen aangeven of de wegens ernstige verkeersdelicten opgelegde straffen in het algemeen adequaat zijn, dan wel te licht of te zwaar?
2. Indien U van oordeel bent dat de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland niet adequaat is, kunt U dan aangeven bij welke categorieën ernstige verkeersdelicten de opgelegde straffen naar Uw oordeel in het algemeen te licht of te zwaar zijn, en waarom?
3. Is het beeld inzake de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder waar het artikel 6 WVW 1994 betreft (de categorieën 4, 5 en 6), naar Uw oordeel representatief?
4. Is het Uw ervaring dat zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn door (per parket) verschillende keuzes in de wijze van tenlastelegging dan wel

rechter waarvoor wordt gedagvaard (kantonrechter of politierechter) tot (sterk) verschillende straffen leiden?

Daarna zijn aan elk van de respondenten een aantal vragen voorgelegd betreffende het juridisch kader. Concreet ging het om de volgende vragen:

5. Hoe denkt U over de mogelijkheden om bij ernstige verkeersdelicten te veroordelen wegens doodslag of poging tot doodslag? Bieden andere strafbaarstellingen, in het bijzonder die van (poging tot) zware mishandeling, bedreiging en artikel 5 WVW 1994 naar Uw oordeel voldoende soelaas in gevallen waarin een veroordeling wegens poging tot doodslag (net) niet mogelijk is? Hoe denkt U in dit verband over een als misdrijf in te voeren strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van artikel 5 WVW 1994?
6. Hoe denkt U over de interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad? Zou op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend rijgedrag met ernstige gevolgen voorzien dienen te worden?
7. Een strafvervolging wegens artikel 5 WVW 1994 kan ook worden ingesteld in gevallen waarin een andere verkeersdeelnemer bij gelegenheid van het ten laste gelegde verkeersgedrag om het leven is gekomen of (ernstig) letsel heeft bekomen terwijl de verdachte daaraan geen schuld heeft in de zin van artikel 6 WVW 1994. Vindt U dat deze omstandigheid bij de vervolgingsbeslissing en straftoemeting ter zake van artikel 5 WVW 1994 mag worden betrokken? Vindt U dat artikel 5 WVW 1994 in dergelijke situaties een adequaat kader biedt?
8. De straftoemeting ter zake van een deel van de ernstige verkeersdelicten wordt genormeerd in richtlijnen en oriëntatiepunten. Dat geldt in het bijzonder voor overtredingen van artikel 6 en artikel 8 WVW 1994. Vindt U deze normering in richtlijnen en oriëntatiepunten adequaat wat betreft grondslag en inhoud? Zo nee, wat zou er moeten veranderen?
9. Op doorrijden na een ongeval staat maximaal drie maanden gevangenisstraf (artikel 7 lid 1 jo. 176 lid 4 WVW 1994). Dikwijls bestaat aan het begin van het strafvorderlijk onderzoek slechts een verdenking wegens doorrijden na ongeval, ook als dat ongeval ernstige gevolgen heeft gehad. Zou het, mede in verband met mogelijkheden om ernstige verkeersdelicten op te helderen, wenselijk zijn dat bij verdenking wegens doorrijden na een ongeval meer opsporingsbevoegdheden ter beschikking staan? Zo ja, welke?

Elk interview is ten slotte afgesloten met een open slotvraag:

10. Zijn er onderwerpen die de straftoemeting inzake ernstige verkeersdelicten dan wel het juridisch kader van de ernstige verkeersdelicten betreffen die in het voorgaande niet aan de orde zijn gekomen en waar U iets over wilt zeggen?

In het vierde hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen die uit de interviews naar voren komen.

5. Het onderzoek van Intervict naar verkeersslachtoffers

In de periode waarin het onderhavige onderzoek werd uitgevoerd, werd door medewerkers van Intervict een ander onderzoek in verband met ernstige verkeersdelicten uitgevoerd en afgerond.[5] Dat onderzoek had een drieledig doel (p. 9):

1. Achterhalen hoe slachtoffers van verkeersdelicten in Nederland de strafprocedure en de uitkomst van de strafprocedure ervaren.
2. Onderzoeken wat hun ervaringen zijn ten aanzien van de schadeafwikkeling.
3. Bekijken welke wettelijke, beleidsmatige en jurisprudentiële ontwikkelingen zich hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op de straf(eis) in concrete verkeerszaken.

Het eerste deel van dit onderzoek betreft de perceptie van (1) de strafprocedure, de kwalificatie van het delict en het uiteindelijke vonnis en (2) de procedure ter verkrijging van schadevergoeding en de uitkomst daarvan door verkeersslachtoffers. De onderzoekers leiden uit de antwoorden af dat de respondenten relatief tevreden zijn over de procedurele aspecten van hun strafzaak, zoals de bejegening door OM en rechters en de informatievoorziening. Ten aanzien van de uitkomst van de strafprocedure waren de respondenten minder tevreden. Die ontevredenheid gold zowel de kwalificatie van het delict als de opgelegde straf. Ruwweg de helft (52%) vond dat de dader voor een (veel) te licht misdrijf of een te lichte overtreding was gestraft. De overige respondenten (48%) vonden de kwalificatie van het delict wel passend (n = 175). Bijna twee op de drie respondenten (65%) vond de straf (veel) te licht, terwijl de meeste respondenten wel (veel) belang hechtten aan een passende straf (83%). Al met al was 36% van de slachtoffers (heel) ontevreden over de uitkomst van de

[5] S. van der Aa, M. Groenhuijsen, K. Lens, M. Lanslots, *Verkeersslachtoffers. Over de strafrechtelijke reactie op (ernstige) verkeersdelicten*, https://www.fondsslachtofferhulp.nl/wp-content/uploads/2017/01/170013_OS_verkeersslachtoffers_20170116a.pdf.

strafprocedure. Bij de schadevergoeding merken de onderzoekers de lange duur van de schadevergoedingsprocedure als het grootste knelpunt aan.

Het tweede deel van het onderzoek betreft het juridisch kader. In dat deel van het onderzoek hebben de onderzoekers zich eerst gebogen over de vraag welke wettelijke, beleidsmatige en jurisprudentiële ontwikkelingen zich de afgelopen decennia hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op de straffen in verkeerszaken. Zij komen tot de conclusie dat de rechters de begrippen 'voorwaardelijk opzet' en 'roekeloosheid' in de loop der jaren strikter zijn gaan interpreteren; daarbij wijzen zij op het Porsche-arrest uit 1996 en enkele arresten betreffende de roekeloosheid uit 2013. Uit een empirische analyse van artikel 6 WVW-zaken op www.rechtspraak.nl leiden de onderzoekers af dat lagere rechters sinds die arresten uit 2013 minder vaak wegens roekeloosheid veroordelen; zij stellen dat 'het plan van de wetgever om de effecten van het Porsche-arrest deels te compenseren door de introductie van roekeloosheid' lijkt te zijn mislukt. Het niveau van de gewone culpa daarentegen lijkt naar de opvatting van de onderzoekers in verkeerszaken wel relatief eenvoudig te kunnen worden bereikt. Wat de wettelijke strafmaxima betreft geven de onderzoekers aan dat de Wet herijking strafmaxima deels een verhoging van de strafmaxima van verkeersdelicten tot gevolg heeft gehad en deels een verlaging. Inzake het vervolgingsbeleid van het OM merken de onderzoekers op dat de huidige OM-richtlijn in bepaalde gevallen een lichtere strafeis voorschrijft dan voorheen, en ook een lichtere strafmodaliteit (een taakstraf in plaats van een korte gevangenisstraf). Ook de LOVS oriëntatiepunten schrijven in bepaalde situaties momenteel een lagere strafmodaliteit voor. Ten slotte heeft het OM in zijn richtlijn een vierde schuldgradatie geïntroduceerd (zeer hoge mate van schuld) die volgens de onderzoekers 'mogelijk bedoeld (is) om rechters te bewegen tot het opleggen van hogere straffen wanneer sprake is van (aan) roekeloosheid (grenzend) rijgedrag'.

De onderzoekers komen tot een aantal aanbevelingen die naar hun oordeel 'meer recht doen aan de (straf)behoeften van slachtoffers van verkeersdelicten, zonder daarbij de belangen van verdachte of de samenhang van de wettelijke strafmaxima tekort te doen'. Ten aanzien van de wetgeving wordt voorgesteld de huidige constructie in artikel 6 WVW los te laten en in plaats daarvan de verkeersdelicten te plaatsen in het kader van de gemeengevaarlijke delicten. Een tweede aanbeveling aan de wetgever betreft het strenger optreden tegen het veroorzaken van een ongeval zonder in het bezit te zijn van een rijbewijs of tijdens de ontzegging van de rijbevoegdheid: '(h)et huidige strafmaximum van 3 maanden hechtenis (artikel 9 WVW) volstaat niet'. De rechtspraak adviseren zij minder terughoudendheid met betrekking tot de roekeloosheid omdat de wetgever een minder restrictieve interpretatie in gedachten had dan de invulling

die er momenteel in de rechtspraktijk aan wordt gegeven. Het OM wordt aanbevolen de ontwikkelingen met betrekking tot de recent geïntroduceerde schuldgradatie 'zeer hoge mate van schuld' goed in de gaten te houden en te voorkomen dat deze wijziging onbedoeld leidt tot een lagere kwalificatie.

Het onderhavige onderzoek betreft eveneens een onderzoek naar ernstige verkeersdelicten. Uit de samenvatting van het onderzoek van Intervict en uit de weergave van de onderzoeksopzet van het onderhavige onderzoek die daaraan vooraf ging kan echter worden afgeleid dat beide onderzoeken op een aantal punten verschillen.

Een eerste verschil betreft de verkeersdelicten die in het onderzoek zijn betrokken. Het onderzoek van Intervict concentreert zich op verkeersslachtoffers. De analyse van het juridisch kader spitst zich tegen die achtergrond ook toe op de ernstige verkeersdelicten waarbij slachtoffers vallen. De interpretatie van roekeloosheid is slechts aan de orde in strafzaken waarin daadwerkelijk slachtoffers gemaakt zijn. In het onderhavige onderzoek zijn ook ernstige verkeersdelicten onderzocht die niet tot de dood van of letsel bij slachtoffers hebben geleid. Daaronder ressorteren de poging tot doodslag, de poging tot zware mishandeling en de bedreiging, maar ook het rijden onder invloed, het rijden tijdens een rijontzegging, art. 5 WVW 1994 en het doorrijden na ongeval. Dat werkt door in de beantwoording van de onderzoeksvraag die ziet op knelpunten in het wettelijk kader.

Een tweede verschil betreft de onderzoeksmethoden. In het onderzoek van Intervict zijn verkeersslachtoffers ondervraagd. Tegen de achtergrond van de uitkomsten van dat onderzoek is vervolgens door de onderzoekers het juridisch kader onderzocht. In het onderhavige onderzoek staat een studie naar de straftoemeting in enkele honderden strafzaken centraal. Mede op basis van de resultaten van dat onderzoek zijn vervolgens praktijkjuristen en (andere) experts ondervraagd. Beide onderzoeken vullen elkaar zo bezien wat betreft onderzoeksmethoden aan. Gememoreerd kan worden dat het onderzoek van Intervict bij suggesties voor toekomstig onderzoek refereert aan de mogelijkheid van dossierstudie en expertinterviews. Tegelijk is er op verschillende manieren voor gezorgd dat de inzichten uit het onderzoek van Intervict ook bij het onderhavige onderzoek worden betrokken. Zo is Groenhuijsen, één van de auteurs van het onderzoek van Intervict, als expert ondervraagd in het kader van dit onderzoek.

Een derde verschil, dat in belangrijke mate uit beide voorgaande verschilpunten voortvloeit, betreft de onderzoeksvragen. Het onderzoek van Intervict was (kort gezegd) erop gericht te achterhalen hoe verkeersslachtoffers de strafprocedure, de uitkomst daarvan en de afwikkeling van de schade hebben

ervaren, en wilde bekijken welke ontwikkelingen zich hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op de straf(eis). De aanbevelingen passen bij die onderzoeksvragen. Dit onderzoek is er op gericht een beeld te schetsen van de feitelijke straftoemeting, verschillen tussen strafeis en straf, en opvattingen over die straftoemeting in het juridische veld. Tegen die achtergrond worden vervolgens knelpunten bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten in kaart gebracht, over de volle breedte van dit onderzoek, en oplossingen voor die knelpunten voorgesteld.

6. Afronding

Dat binnen relatief korte tijd twee onderzoeken naar ernstige verkeersdelicten het licht zien, illustreert ondertussen het belang van het onderwerp voor politiek en samenleving. Het is onze hoop dat de bevindingen van ons onderzoek inzicht bieden in de wijze waarop ernstige verkeersdelicten thans bestraft worden en in opvattingen die daaromtrent bestaan. En dat de aanbevelingen die wij aan het eind van ons onderzoek doen aan een verbetering van het juridisch kader en de praktijk van de straftoemeting zullen bijdragen.

Hoofdstuk 2 De strafbaarstellingen en het kader voor straftoemeting

Prof. mr. B.F. Keulen
Prof. mr. H.D. Wolswijk

1. Inleiding

De strafbaarstellingen van ernstige verkeersdelicten en het wettelijk kader van de straftoemeting ter zake van deze delicten is te vinden in het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994. In het Wetboek van Strafrecht zijn een aantal strafbaarstellingen opgenomen die bij ernstige verkeersdelicten tot een veroordeling kunnen leiden. Te denken valt onder meer aan doodslag, zware mishandeling en bedreiging. Voorts is in het Wetboek van Strafrecht het algemene wettelijk kader inzake straftoemeting opgenomen. In de Wegenverkeerswet 1994 staan ook een aantal strafbaarstellingen die tot een veroordeling wegens ernstige verkeersdelicten kunnen leiden. Zo is het een ieder die aan het verkeer deelneemt verboden zich zodanig te gedragen dat een aan zijn schuld te wijten verkeersongeval plaatsvindt waardoor een ander wordt gedood (art. 6 WVW 1994). Op overtreding van deze 'gedragsregel' is straf gesteld in art. 175 WVW 1994. Ook het besturen van een voertuig na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank dat een in de wet aangegeven minimumwaarde is overschreden, is verboden (art. 8 WVW 1994). Op overtreding van deze 'gedragsregel' is straf gesteld in art. 176 WVW 1994. De Wegenverkeerswet 1994 regelt ten slotte ook de ontzegging van de rijbevoegdheid, die bij een reeks verkeersdelicten als bijkomende straf kan worden opgelegd (art. 179 WVW 1994). En zij bepaalt ook dat deze bijkomende straf bij een veroordeling wegens moord of doodslag kan worden opgelegd als de schuldige het feit heeft gepleegd met een motorrijtuig dat hij ten tijde van het feit bestuurde of deed besturen (art. 179a WVW 1994).

In de paragrafen 2, 3 en 4 wordt dit wettelijk kader besproken. Eerst worden de verschillende strafbaarstellingen die bij ernstige verkeersdelicten een rol spelen bij langs gelopen. Bij elke bepaling wordt telkens een meer of minder uitgebreide toelichting gegeven om enigszins een beeld te schetsen van haar reikwijdte en daarmee van de situaties waarin de strafbaarstelling wel of juist niet kan worden toegepast. Bij de bepalingen die sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994 (soms veelvuldig) zijn aangepast, worden ook deze wijzigingen in kaart gebracht. Waar dat in de rede ligt, wordt ook in kaart gebracht of er commune strafbaarstellingen zijn waar de strafbaarstelling in de

Wegenverkeerwet 1994 mee verwant is. Bij het doorrijden na ongeval worden ook de strafvorderlijke bevoegdheden die ter beschikking staan verkend.

Daarna komt aan de orde welke sancties kunnen worden opgelegd bij een veroordeling wegens één van de in de paragrafen 2 en 3 beschreven strafbaarstellingen. In die context wordt enkel aandacht besteed aan de sancties die aan volwassenen kunnen worden opgelegd. Deze beperking wordt gerechtvaardigd door de omstandigheid dat de bijzondere bepalingen voor jeugdigen en jongvolwassenen (vgl. de artikelen 77a-77c Sr) slechts een enkele keer zijn toegepast in de zaken die in dit onderzoek zijn betrokken. In de laatste beide paragrafen van dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op het aanvullende kader voor straftoemeting dat in beleidsregels van het Openbaar Ministerie en de Landelijke oriëntatiepunten is neergelegd.

2. Strafbaarstellingen in het Wetboek van Strafrecht

2.1 Doodslag en moord

Het Wetboek van Strafrecht bevat een groot aantal strafbaarstellingen, die in tal van situaties voor toepassing in aanmerking komen. Enkele strafbaarstellingen worden ook wel toegepast bij ernstige verkeersdelicten. Daartoe behoren in de eerste plaats de strafbaarstellingen van doodslag en moord.

Art. 287 Sr
Hij die opzettelijk een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan doodslag, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Art. 289 Sr
Hij die opzettelijk en met voorbedachten rade een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan moord, gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie.

(Voorwaardelijk) opzet op de dood van de ander

Bij doodslag (art. 287 Sr) heeft de dader opzet op het doden van de ander. Van een ‘doodslag in het verkeer’ kan sprake zijn, zoals de Hoge Raad het in het bekende Porsche-arrest (HR 15 oktober 1996, *NJ* 1997/199 m.nt. ’t Hart) formuleerde, ‘indien de verdachte zijn gedraging willens en wetens op de dood

van die slachtoffers heeft gericht'. De dader heeft dan 'vol opzet'; hij gebruikt bijvoorbeeld zijn voertuig als een wapen om de ander te doden. Van het voor doodslag vereiste opzet is echter ook al sprake indien de dader met 'voorwaardelijk opzet' de ander doodt. Voorwaardelijk opzet op een bepaald gevolg - zoals de dood - is aanwezig indien de verdachte zich willens en wetens heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat dat gevolg zal intreden. Het wordt ook wel korter omschreven als het bewust aanvaarden van de aanmerkelijke kans dat een bepaald gevolg intreedt.

Voor voorwaardelijk opzet op de dood van een ander is in de eerste plaats dus vereist dat sprake is van een *aanmerkelijke kans* op de dood van een ander. De beantwoording van de vraag of een gedraging de aanmerkelijke kans op een bepaald gevolg in het leven roept, is, aldus de Hoge Raad, 'afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waarbij betekenis toekomt aan de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht. Er is geen grond de inhoud van het begrip "aanmerkelijke kans" afhankelijk te stellen van de aard van het gevolg. Het zal in alle gevallen moeten gaan om een kans die naar algemene ervaringsregelen aanmerkelijk is te achten.'[6] Hoewel het begrip aanmerkelijke kans nog niet is uitgekristalliseerd, volgt uit deze overweging in ieder geval dat de ernst van het gevolg niet bepalend is voor de aanmerkelijkheid van de kans. Dat wil zeggen: een kans kan niet eerder als aanmerkelijk worden gekwalificeerd naarmate het gevolg ernstiger is.

Het bestaan van een aanmerkelijke kans op de dood werd betwist in HR 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:950. In deze zaak was een plan ten uitvoer gebracht dat erin bestond dat de verdachte met een auto een onoverzichtelijke T-kruising opreed op het moment dat de medeverdachte per telefoon waarschuwde dat er een auto aan kwam rijden. Na drie eerdere bijna-aanrijdingen volgde een fatale aanrijding. De aangereden auto botste tegen een boom; dat had de dood van de bestuurder tot gevolg. De verdachte was door het Hof wegens medeplegen van moord (doodslag gepleegd met voorbedachte raad) veroordeeld tot een gevangenisstraf van 14 jaren, met een ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van tien jaren. Volgens het Hof was het opzet van de verdachte in voorwaardelijke zin op de dood van het slachtoffer gericht. Wat betreft de aanmerkelijke kans op de dood van het slachtoffer oordeelde het Hof dat de kans dat de auto van het slachtoffer als gevolg van de aanrijding van de weg zou raken en met hoge snelheid tegen een boom zou klappen en dat het slachtoffer daardoor dodelijk letsel zou oplopen naar algemene ervaringsregels aanmerkelijk is. Daarbij overwoog het Hof dat het niet dragen van een autogordel door het slachtoffer alsmede het rijden met open zijraam aan de

[6] HR 25 maart 2003, *NJ* 2003/552 m.nt. Buruma.

aanmerkelijkheid van die kans niets afdoet. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep.

Voor voorwaardelijk opzet op de dood moet in de tweede plaats worden vastgesteld dat de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood *bewust heeft aanvaard*. Daarvoor is – in de woorden van de Hoge Raad - 'niet alleen vereist dat de verdachte wetenschap heeft van de aanmerkelijke kans dat het gevolg zal intreden, maar ook dat hij die kans ten tijde van de gedraging bewust heeft aanvaard (op de koop toe heeft genomen). Uit de enkele omstandigheid dat die wetenschap bij de verdachte aanwezig is dan wel bij hem moet worden verondersteld, kan niet zonder meer volgen dat hij de aanmerkelijke kans op het gevolg ook bewust heeft aanvaard, omdat in geval van die wetenschap ook sprake kan zijn van bewuste schuld. Van degene die weet heeft van de aanmerkelijke kans op het gevolg, maar die naar het oordeel van de rechter ervan is uitgegaan dat het gevolg niet zal intreden, kan wel worden gezegd dat hij met (grove) onachtzaamheid heeft gehandeld maar niet dat zijn opzet in voorwaardelijke vorm op dat gevolg gericht is geweest.'[7] De verdachte die zich bewust was van de kans dat zijn gedraging tot de dood van de ander zou leiden, heeft, zo maakt de overweging duidelijk, niet zonder meer voorwaardelijk opzet. Er kan dan ook sprake zijn van bewuste schuld, in welk geval de verdachte 'ongerechtvaardigd optimistisch' was ten aanzien van het intreden van de dood. Voor voorwaardelijk opzet is daarenboven nodig dat de verdachte de aanmerkelijke kans ook bewust heeft aanvaard. Duidelijk moge zijn, dat het bewijs van een en ander niet altijd eenvoudig zal zijn. Daarover merkt de Hoge Raad op: 'Of in een concreet geval moet worden aangenomen dat sprake is van bewuste schuld dan wel van voorwaardelijk opzet zal, indien de verklaringen van de verdachte en/of bijvoorbeeld eventuele getuigenverklaringen geen inzicht geven omtrent hetgeen ten tijde van de gedraging in de verdachte is omgegaan, afhangen van de feitelijke omstandigheden van het geval. Daarbij zijn de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht, van belang. Bepaalde gedragingen kunnen naar hun uiterlijke verschijningsvorm worden aangemerkt als zo zeer gericht op een bepaald gevolg dat het - behoudens contra-indicaties - niet anders kan zijn dan dat de verdachte de aanmerkelijke kans op het desbetreffende gevolg heeft aanvaard.'[8]

Bij een vervolging ter zake van doodslag wordt nogal eens betwist dat de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood van de ander bewust heeft aanvaard. Centraal stond deze kwestie in het reeds genoemde Porsche-arrest (HR 15 oktober 1996, *NJ* 1997/199 m.nt. 't Hart). De verdachte had als bestuurder van

[7] HR 25 maart 2003, *NJ* 2003/552 m.nt. Buruma.
[8] HR 25 maart 2003, *NJ* 2003/552 m.nt. Buruma.

een Porsche op een druk bereden provinciale weg, met één rijstrook voor de ene, één voor de andere richting, met flinke overschrijding van de toegestane snelheid van 80 km/u een aantal gevaarlijke inhaalmanoeuvres ondernomen. Bij de laatste inhaalactie was de verdachte, op de niet voor hem bestemde weghelft, op een tegenligger gereden. Daarbij vonden de vier inzittenden van de tegemoetkomende auto de dood. Ook een passagier in verdachte's auto stierf ter plaatse. Er was bij de verdachte drank in het spel en vóór de fatale inhaalmanoeuvre had hij tot twee keer toe een rood verkeerslicht genegeerd en zich niet aan een voorsorteervak gestoord. Het Hof kwam tot een veroordeling wegens doodslag, meermalen gepleegd, maar de Hoge Raad casseerde. De Hoge Raad overwoog: 'In gevallen als het onderhavige, dat zich hierdoor kenmerkt dat de gebezigde bewijsmiddelen nopen tot de gevolgtrekking dat de verdachte door zijn handelwijze ook zelf aanmerkelijk levensgevaar heeft gelopen, dient de rechter evenwel in zijn oordeel te betrekken dat - behoudens aanwijzingen voor het tegendeel - naar ervaringsregelen niet waarschijnlijk is dat de verdachte de aanmerkelijke kans dat een frontale botsing met een tegemoetkomende auto zal plaatsvinden, en hij als gevolg van zijn gedraging zelf het leven zal verliezen, eveneens op de koop toe neemt.' Toegepast op deze zaak, overwoog de Hoge Raad: 'Gelet op het evenoverwogene en in aanmerking genomen dat de gebezigde bewijsmiddelen inhouden dat de verdachte meermalen - kennelijk om een botsing te vermijden - een ingezette inhaalmanoeuvre heeft afgebroken vooraleer de in de bewezenverklaring bedoelde fatale inhaalmanoeuvre uit te voeren, hetgeen er op wijst dat althans in de voorstelling en naar de verwachting van de verdachte laatstbedoelde manoeuvre niet tot een botsing zou leiden, behoeft de bewezenverklaring, in het bijzonder voorzover daarbij is aangenomen dat verdachtes opzet was gericht op de dood van de slachtoffers, nadere motivering.' Na verwijzing volgde een veroordeling wegens dood door schuld in het verkeer (art. 36 WVW oud), meermalen gepleegd. Het Hof legde de destijds bij meerdaadse samenloop maximale gevangenisstraf van vier jaren op, alsmede een ontzegging van de rijbevoegdheid voor zes jaren.[9]

Het Porsche-arrest betrof een specifieke casus: bij een botsing zou ook het leven van de verdachte groot gevaar lopen en het rijgedrag van de verdachte – hoewel levensgevaarlijk - wees erop, in het bijzonder door het afbreken van inhaalmanoeuvres, dat zijn (voorwaardelijk) opzet toch niet was gericht op de dood van de andere weggebruikers. In anderssoortige zaken is de rechter wel tot een veroordeling ter zake van doodslag gekomen.

[9] Hof Arnhem 10 maart 1997, *VR* 1997/161.

Soms speelt het gevaar voor het eigen leven van de verdachte niet, althans in mindere mate, zoals bij een aanrijding met een fietser. Een voorbeeld is HR 9 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ6523. De verdachte, die geen rijbewijs had, was op een plaats waar de door de verdachte bereden weghelft was verdeeld in een linkerrijstrook en een rechterrijstrook en waar op die rechterrijstrook een aantal motorrijtuigen voor een in hun richting gekeerd rood licht uitstralend verkeerslicht stil stonden voor een voetgangers- en fietsersoversteekplaats, rijdend over die linkerrijstrook met een te hoge snelheid die voetgangers- en fietsersoversteekplaats genaderd. Vervolgens was hij op die rechterrijstrook stilstaande motorrijtuigen links gepasseerd en door rood licht die voetgangers- en fietsersoversteekplaats opgereden, omdat hij haast had. Daarbij had hij een fietser geschept die aan de gevolgen van de aanrijding was overleden. Het Hof concludeerde dat de verdachte kennelijk het risico op de koop toe heeft genomen dat een zwakke verkeersdeelnemer als gevolg van zijn rijgedrag het leven zou verliezen. Het legde een gevangenisstraf voor de duur van 7 jaren op, met een ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van 7 jaren. De Hoge Raad verklaarde het cassatieberoep niet ontvankelijk op grond van art. 80a Wet RO.

Er zijn voorts gevallen waarin de verdachte, ook zijn eigen leven riskerend, met zoveel woorden erkent dat een dodelijk ongeval hem onverschillig laat, bijvoorbeeld omdat hij bij een achtervolging koste wat het kost aan de politie wil ontkomen.[10] In weer andere gevallen is het rijgedrag dusdanig agressief dat in wezen sprake is van een doelbewuste gewelddadige handeling. Het punt dat de verdachte in zo'n geval mogelijk zelf ook levensgevaar loopt, speelt dan (vrijwel) geen rol.[11] Het hierboven reeds besproken arrest HR 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:950 betrof zo'n geval: volgens plan reed de verdachte met een auto een onoverzichtelijke kruising op op het moment dat de medeverdachte per telefoon waarschuwde dat er een auto aan kwam rijden. Een ander voorbeeld is HR 20 januari 2004, *NJ* 2004/214, waarin de Hoge Raad oordeelde: 'In aanmerking genomen dat, naar het Hof heeft vastgesteld, de verdachte — toen de door het slachtoffer A. bestuurde auto op zeer korte afstand achter zijn, verdachtes, auto reed op een tweebaansweg waarlangs bomen stonden, terwijl beide auto's een snelheid hadden van meer dan 100 km per uur — zich bewust van die situatie hard en onverhoeds heeft geremd, welke gedraging geëigend was A. in ernstig gevaar te brengen, geeft het oordeel van het Hof dat de verdachte, aldus en onder die omstandigheden handelend, zich willens en wetens heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat A. zou verongelukken en dat derhalve het opzet

[10] HR 17 december 1996, *NJ* 2007/245, dat overigens een poging tot doodslag betrof, maar ook dan is (voorwaardelijk) opzet op de dood van de ander vereist.

[11] HR 29 september 2009, *NJ* 2010/117 m.nt. Keijzer.

van de verdachte in de zin van voorwaardelijk opzet op de dood van A. was gericht, geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is het evenmin onbegrijpelijk. De bewezenverklaring is derhalve ook voor wat betreft het bewezenverklaarde opzet voldoende met redenen omkleed.' De verdachte was veroordeeld tot 24 maanden gevangenisstraf waarvan acht maanden voorwaardelijk, met ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van vier jaren.

Moord; voorbedachte raad

Moord is het opzettelijk en met voorbedachte raad een ander opzettelijk van het leven beroven (art. 289 Sr), met andere woorden een doodslag gepleegd met voorbedachte raad. Voorbedachte raad veronderstelt wel dat met opzet is gehandeld, maar is als zodanig geen specifieke variant van opzet. Van een moord kan ook sprake zijn indien de dader slechts met voorwaardelijk opzet de ander heeft gedood. Voorbedachte raad kan dus samengaan met voorwaardelijk opzet. De Hoge Raad heeft de afgelopen jaren de aan een bewezenverklaring van voorbedachte raad te stellen eisen aangescherpt. De standaardoverweging[12] luidt:

'Voor een bewezenverklaring van het bestanddeel "voorbedachte raad" moet komen vast te staan dat de verdachte zich gedurende enige tijd heeft kunnen beraden op het te nemen of het genomen besluit en dat hij niet heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, zodat hij de gelegenheid heeft gehad na te denken over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap te geven. Bij de vraag of sprake is van voorbedachte raad gaat het bij uitstek om een weging en waardering van de omstandigheden van het concrete geval door de rechter, waarbij deze het gewicht moet bepalen van de aanwijzingen die voor of tegen het bewezen verklaren van voorbedachte raad pleiten. De vaststelling dat de verdachte voldoende tijd had om zich te beraden op het te nemen of het genomen besluit vormt weliswaar een belangrijke objectieve aanwijzing dat met voorbedachte raad is gehandeld, maar behoeft de rechter niet ervan te weerhouden aan contra-indicaties een zwaarder gewicht toe te kennen. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de omstandigheid dat de besluitvorming en uitvoering in plotselinge hevige drift plaatsvinden, dat slechts sprake is van een korte tijdspanne tussen besluit en uitvoering of dat de gelegenheid tot beraad eerst tijdens de uitvoering van het besluit ontstaat. Zo kunnen bepaalde omstandigheden (of een samenstel daarvan) de rechter

[12] Vgl. bijvoorbeeld HR 15 oktober 2013, *NJ* 2014/156 m.nt. Keulen.

uiteindelijk tot het oordeel brengen dat de verdachte in het gegeven geval niet met voorbedachte raad heeft gehandeld. Mede met het oog op het strafverzwarende gevolg dat dit bestanddeel heeft, moeten aan de vaststelling dat de voor voorbedachte raad vereiste gelegenheid heeft bestaan, bepaaldelijk eisen worden gesteld en dient de rechter, in het bijzonder indien de voorbedachte raad niet rechtstreeks uit de bewijsmiddelen volgt, daaraan in zijn motivering van de bewezenverklaring nadere aandacht te geven.'

In een enkel geval is bij een ernstig verkeersdelict een veroordeling wegens moord uitgesproken. In het hierboven reeds besproken arrest HR 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:950 was een plan ten uitvoer gebracht dat erin bestond dat de verdachte met een auto een onoverzichtelijke kruising opreed op het moment dat de medeverdachte per telefoon waarschuwde dat er een auto aan kwam rijden. Na drie eerdere bijna-aanrijdingen volgde een fatale aanrijding. De aangereden auto botste vervolgens tegen een boom; dat had de dood van de bestuurder tot gevolg. Het planmatige van de onderneming, in combinatie met het feit dat aan de fatale aanrijding meerdere pogingen vooraf waren gegaan, wijst duidelijk op voorbedachte raad (in cassatie werd hierover ook niet geklaagd).

2.2 Poging tot doodslag

Bij ernstige verkeersdelicten die niet de dood tot gevolg hebben gehad kan onder omstandigheden een veroordeling wegens poging tot doodslag worden uitgesproken. De maximaal op te leggen hoofdstraffen zijn bij poging tot doodslag een derde lager dan bij doodslag (art. 45 Sr).

Van belang in dit verband is dat ook voor poging tot doodslag de dader opzet moet hebben op de dood van de ander. Net als bij een voltooide doodslag volstaat voorwaardelijk opzet: het bewust de aanmerkelijke kans aanvaarden dat de gedraging tot de dood van de ander leidt. En net als bij het voltooide delict moet het daarbij om een aanmerkelijke kans gaan.

Een illustratie van een 'poging tot doodslag in het verkeer' is te vinden in HR 7 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:900. In deze zaak had het Hof bewezen verklaard dat de verdachte met zijn auto opzettelijk met verhoogde snelheid tegen het slachtoffer was aangereden, met het slachtoffer op de motorkap was doorgereden, vervolgens had geremd, waardoor het slachtoffer op de grond was gevallen, en daarna over het lichaam van het slachtoffer was heengereden. Het Hof had dit als een poging tot doodslag aangemerkt en aan de verdachte (onder

meer wegens dit delict; zie hierna) een gevangenisstraf van 4 jaren en een rijontzegging voor de duur van 3 jaren opgelegd. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep.

Aan de vaststelling van opzet op de dood worden ook in de context van een poging tot doodslag wezenlijke eisen gesteld. Dat geldt in het bijzonder ook voor de vaststelling dat de kans op de dood aanmerkelijk is. Aan die eis was bijvoorbeeld niet voldaan in HR 13 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2075. De verdachte had tijdens een politieachtervolging op de A76 de door hem bestuurde personenauto twee maal naar rechts gestuurd en was bij de laatste stuurbeweging in aanrijding gekomen met een politieauto die hij daardoor van de weg had gedrukt. Het Hof had dat als een poging tot doodslag, meermalen gepleegd, aangemerkt; het veroordeelde de verdachte (onder meer) tot een gevangenisstraf van 3 jaren. De Hoge Raad was van mening dat het opzet van de verdachte niet zonder meer uit de bewijsvoering kon worden afgeleid. De Hoge Raad nam daarbij mede in aanmerking dat het Hof bij de eerste stuurbeweging niets had vastgesteld waaruit kon volgen dat en in welke mate een ongeval met dodelijke afloop waarschijnlijk was, terwijl dit evenmin zonder meer kon volgen uit de bij de tweede stuurbeweging genoemde omstandigheden.

2.3 Mishandeling en zware mishandeling; poging tot zware mishandeling

Ook de strafbaarstellingen van mishandeling en (poging tot) zware mishandeling worden met enige regelmaat toegepast bij ernstige verkeersdelicten.

Art. 300 Sr

1. **Mishandeling wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.**
2. **Indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.**
3. **Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.**
4. **Met mishandeling wordt gelijkgesteld opzettelijke benadeling van de gezondheid.**
5. **Poging tot dit misdrijf is niet strafbaar.**

Art. 302 Sr

1. Hij die aan een ander opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toebrengt, wordt, als schuldig aan zware mishandeling, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Art. 303 Sr

1. Zware mishandeling gepleegd met voorbedachten rade wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Voor een bewezenverklaring van mishandeling (art. 300 Sr) moet vaststaan dat de verdachte de ander opzettelijk pijn of letsel heeft toegebracht. Voor dit opzet op het toebrengen van pijn of letsel volstaat voorwaardelijk opzet, het bewust aanvaarden van de aanmerkelijke kans dat de ander pijn of letsel bekomt. Zware mishandeling vereist, zoals art. 302 Sr tot uitdrukking brengt, opzet op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, waarbij voorwaardelijk opzet weer voldoende is. (Voorwaardelijk) opzet op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel is ook vereist voor een poging tot zware mishandeling.[13] Voorbedachte raad leidt bij zware mishandeling, zoals ook bij doodslag, tot een hogere maximum gevangenisstraf. In al deze situaties – ook bij de poging tot zware mishandeling - geldt dat voor voorwaardelijk opzet het bestaan van een aanmerkelijke kans op het toebrengen van pijn of letsel respectievelijk zwaar letsel is vereist (welke kans bewust moet zijn aanvaard).

Een voorbeeld van een zware mishandeling is te vinden in HR 7 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:900, dat hiervoor al ter sprake kwam. Daarin had het Hof ook bewezen verklaard dat de verdachte een ander slachtoffer opzettelijk zwaar lichamelijk letsel, te weten een gebroken onderbeen/enkel had toegebracht, door opzettelijk met zijn auto tegen het lichaam van dat slachtoffer aan te rijden.

[13] Poging tot mishandeling is niet strafbaar (art. 300 lid 5 Sr).

Ook voor een poging tot zware mishandeling wordt bij ernstige verkeersdelicten regelmatig een veroordeling uitgesproken. In HR 16 december 2008, ECLI:NL:HR:2008:BG2189 bijvoorbeeld was de verdachte met zijn auto met loeiende motor en piepende banden in de richting van het slachtoffer gereden en vervolgens tegen de bromfiets waarop het slachtoffer zat en tegen het lichaam van het slachtoffer aangereden. De verdachte was door het Hof wegens een poging tot zware mishandeling tot een gevangenisstraf van 6 maanden voorwaardelijk, een werk- en leerstraf van in totaal 240 uur en een rijontzegging van 18 maanden waarvan 6 voorwaardelijk veroordeeld. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep.

2.4 Bedreiging

Een laatste strafbaarstelling in het Wetboek van Strafrecht die bij ernstige verkeersdelicten wel ten laste wordt gelegd is de bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht dan wel met zware mishandeling.

Art. 285 Sr

1. Bedreiging met openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen, met geweld tegen een internationaal beschermd persoon of diens beschermde goederen, met enig misdrijf waardoor gevaar voor de algemene veiligheid van personen of goederen of gemeen gevaar voor de verlening van diensten ontstaat, met verkrachting, met feitelijke aanranding van de eerbaarheid, met enig misdrijf tegen het leven gericht, met gijzeling, met zware mishandeling of met brandstichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie. (..)

Bij veroordeling ter zake van dit delict kan als bijkomende straf ontzegging van de rijbevoegdheid voor ten hoogste vijf jaren worden opgelegd (art. 179a WVW 1994).

Voor bedreiging met een ernstig misdrijf is – vanzelfsprekend – niet vereist dat dit ernstige misdrijf wordt begaan of zelfs maar wordt voorbereid in de zin van art. 46 Sr. De dader hoeft – in het verlengde daarvan – ook geen opzet te hebben op het plegen ervan. Voor een veroordeling ter zake van bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht dan wel zware mishandeling is volgens vaste rechtspraak vereist dat de bedreiging van dien aard is en onder zulke omstandigheden is

geschied dat bij de betrokkene de redelijke vrees kon ontstaan dat deze het leven zou kunnen verliezen of zwaar lichamelijk letsel zou kunnen oplopen.[14] De 'redelijke vrees' moet dus hebben 'kunnen ontstaan', hetgeen een objectieve benadering impliceert, en wel naar twee kanten. De bedreiging hoeft bij de bedreigde niet daadwerkelijk vrees te hebben opgewekt. Anderzijds geldt dat de omstandigheid dát daadwerkelijk vrees is opgewekt, en de bedreigde zich dus bedreigd heeft gevoeld, weliswaar een aanwijzing, maar op zichzelf onvoldoende grond is om vast te stellen dat de redelijke vrees kon ontstaan. Het gaat er dus om dat de bedreiging van dien aard is en onder zulke omstandigheden is gedaan, dat de vrees voor het in het vooruitzicht gestelde misdrijf in het algemeen redelijkerwijze kon ontstaan. De bedreiging kan plaatsvinden zowel door het uiten van woorden als – in de verkeerscontext vooral van belang - door daden.

Bedreiging impliceert opzet. Het opzet van de dader moet gericht zijn op de hierboven besproken objectieve bedreigingsgedraging. Zijn opzet – vermoedelijk volstaat voorwaardelijk opzet[15] - moet dus gericht zijn op het doen ontstaan van de situatie dat bij de ander de redelijke vrees kon ontstaan dat deze het slachtoffer zou worden van het misdrijf waarmee is gedreigd.[16] Zoals reeds opgemerkt, hoeft de dader geen opzet op het realiseren van de bedreiging te hebben, noch is enig bijkomend oogmerk vereist.

Bij wijze van illustratie van een 'bedreiging in het verkeer' kan worden gewezen op HR 25 januari 2011, *NJ* 2011/225 m.nt. Keijzer. Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte met zijn auto een andere auto met daarin twee personen en hun dochtertje heeft gepasseerd, waarna de bestuurder van de ingehaalde auto de verdachte na diens inhaalmanoeuvre een lichtsignaal met de koplampen van haar auto heeft gegeven. De verdachte wilde verhaal halen en heeft haar tot stoppen gedwongen. Hij is boos en druk gebarend op haar toegelopen, heeft op haar autoruiten geslagen. Vervolgens heeft hij haar hardnekkig gedurende bijna een uur en met snelheden van soms 160 tot 170 km per uur achtervolgd en naast haar gereden en gebaren gemaakt. Het Hof heeft geoordeeld dat door deze gedragingen van de verdachte bij de slachtoffers in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat de verdachte een verkeersongeluk zou veroorzaken, dan wel dat, als de verdachte de ander tot stoppen had kunnen dwingen, de ontstane situatie de

[14] HR 7 juni 2005, *NJ* 2005/448.

[15] Noyon/Langemeijer/Remmelink, art. 285, aant. 5; A.L.J. Janssens & A.J. Nieuwenhuis, *Uitingsdelicten*, Deventer, derde druk, 2011, p. 320; anders Keijzer in zijn noot onder HR 25 januari 2011, *NJ* 2011/228. De Hoge Raad heeft zich er nog niet expliciet over uitgesproken. In de feitenrechtspraak lijkt met voorwaardelijk opzet genoegen te worden genomen.

[16] HR 19 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA3135.

verdachte tot handelingen zou hebben kunnen brengen die de dood ten gevolge hadden kunnen hebben. Dat oordeel gaf volgens de Hoge Raad geen blijk van een onjuiste opvatting omtrent het begrip bedreiging. De verdachte is veroordeeld tot twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf, 60 uren werkstraf, en een ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de duur van 8 maanden, waarvan 4 maanden voorwaardelijk.

Vooral bij bedreiging door daden kan de afgrenzing van bedreiging met poging tot doodslag of zware mishandeling lastig zijn. Een en dezelfde gedraging, zoals een stekende beweging met een mes, kan naar de uiterlijke verschijningsvorm worden gezien als een poging tot doodslag of zware mishandeling, maar ook als een bedreiging. Het opzet is in zo'n geval beslissend: was dat gericht op het doden van de ander of het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, of enkel op het ontstaan van vrees bij de ander voor een dergelijk delict? De (soms) moeilijke grensbepaling verklaart waarom bedreiging nogal eens (meer) subsidiair wordt opgenomen in een primair op poging tot doodslag of zware mishandeling gerichte tenlastelegging. Een voorbeeld biedt HR 29 mei 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA1644. Daarin was de verdachte vrijgesproken van de tenlastegelegde poging tot zware mishandeling omdat het hof onvoldoende aanknopingspunten had gevonden om opzet op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel bewezen te kunnen achten. Het hof verklaarde wel bewezen dat de verdachte het slachtoffer had bedreigd met zware mishandeling doordat hij opzettelijk dreigend met zijn auto waarvan hij het gaspedaal had ingedrukt, waardoor die auto veel toeren maakte, op het slachtoffer dat hem een stopteken had gegeven en dat zich op korte afstand voor die auto bevond, was afgereden. Het Hof had aan de verdachte ter zake van (onder meer) dit feit een werkstraf van 80 uur opgelegd. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep. Een vergelijkbare zaak deed zich voor in HR 22 maart 2011, *NJ* 2011/228. De bestuurder van een stilstaande auto gaf, met ingedrukte koppeling, veel gas toen zijn voormalige vriendin net voor die auto langs liep. Anders dan in de vorige zaak was niet bewezenverklaard dat de verdachte op zijn vriendin was afgereden. Hoewel zij heeft verklaard dat zij zich erg bedreigd voelde leverde de gedraging van de verdachte naar het oordeel van de Hoge Raad onvoldoende grond op om bedreiging met zware mishandeling te kunnen aannemen.

3. Strafbaarstellingen in de Wegenverkeerswet 1994

3.1 Inleiding

De Wegenverkeerswet 1994 kent bij de vormgeving van strafbaarstellingen een andere systematiek dan het Wetboek van Strafrecht. In hoofdstuk II van de wet zijn in de eerste paragraaf een aantal 'gedragsregels' verwoord. In hoofdstuk XI van de wet zijn de strafbepalingen te vinden die op deze gedragsregels voortbouwen. De delictsomschrijvingen uit de Wegenverkeerswet 1994 die bij ernstige verkeersdelicten tot een veroordeling kunnen leiden, moeten aldus uit de bepalingen die in deze beide hoofdstukken zijn opgenomen worden afgeleid.

3.2 De artikelen 6 en 175 WVW 1994

3.2.1 De tekst van de artikelen

Bij de vervolging en berechting van ernstige verkeersdelicten is in de eerste plaats het samenstel van de artikelen 6 en 175 WVW 1994 van belang.

Art. 6 WVW 1994

Het is een ieder die aan het verkeer deelneemt verboden zich zodanig te gedragen dat een aan zijn schuld te wijten verkeersongeval plaatsvindt waardoor een ander wordt gedood of waardoor een ander zwaar lichamelijk letsel wordt toegebracht of zodanig lichamelijk letsel dat daaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van de normale bezigheden ontstaat.

Art. 175 WVW 1994

1. Overtreding van artikel 6 wordt gestraft met:
   a. gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander wordt gedood;
   b. gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en zes maanden of geldboete van de vierde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander lichamelijk letsel wordt toegebracht.

2. Indien de schuld bestaat in roekeloosheid, wordt overtreding van artikel 6 gestraft met:

a. gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander wordt gedood;

b. gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander lichamelijk letsel wordt toegebracht.

3. Indien de schuldige verkeerde in de toestand, bedoeld in artikel 8, eerste, tweede, derde of vierde lid, dan wel na het feit niet heeft voldaan aan een bevel, gegeven krachtens artikel 163, tweede, zesde, achtste of negende lid, of indien het feit is veroorzaakt of mede is veroorzaakt doordat hij een krachtens deze wet vastgestelde maximumsnelheid in ernstige mate heeft overschreden, dan wel zeer dicht achter een ander voertuig is gaan rijden, geen voorrang heeft verleend of gevaarlijk heeft ingehaald kunnen de in het eerste en tweede lid bepaalde gevangenisstraffen met de helft worden verhoogd.

3.2.2 Enkele opmerkingen over de artikelen 6 en 175 WVW 1994

Uit art. 175 WVW 1994 kan worden afgeleid dat het wettelijk strafmaximum dat bij overtreding van de gedragsregel van art. 6 WVW 1994 van toepassing is, sterk kan verschillen. In het geval het aan de schuld van de verdachte te wijten verkeersongeval ertoe heeft geleid dat aan een ander lichamelijk letsel is toegebracht, is de maximale gevangenisstraf in beginsel een jaar en zes maanden. Indien het een ongeval betreft waardoor een ander wordt gedood, is de maximale gevangenisstraf het dubbele: drie jaar. Indien de schuld bestaat in roekeloosheid, worden de in het eerste lid bedreigde gevangenisstraffen ingevolge het tweede lid verdubbeld. Bij een aan de roekeloosheid van de verdachte te wijten verkeersongeval waardoor een ander wordt gedood, kan dus gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren worden opgelegd. Het derde lid, ten slotte, brengt mee dat de in het eerste en het tweede lid bepaalde gevangenisstraffen nog eens met de helft worden verhoogd indien één van de in dit artikellid omschreven gronden voor strafverhoging zich voordoet. Daartoe behoort onder meer het geval waarin de schuldige zijn auto bestuurde terwijl bij een onderzoek is vastgesteld dat zijn ademalcoholgehalte te hoog was (art. 8 lid 2 WVW 1994).

Art. 6 WVW 1994 komt alleen in beeld bij een ongeval met ernstige gevolgen en indien dit ongeval aan de schuld van de dader te wijten is. Heeft een dergelijk ongeval niet plaatsgevonden (er is geen ongeval of het ongeval heeft niet tot de dood of (zwaar) letsel geleid), dan kan art. 5 WVW 1994 van toepassing zijn indien de verdachte wel gevaarlijk verkeersgedrag heeft vertoond.

Hetzelfde geldt indien wel een ernstig ongeval heeft plaatsgevonden, maar dit ongeval niet aan de schuld van de dader is te wijten (zie hierover ook paragraaf 3.3).

Art. 6 jo. art. 175 WVW 1994 formuleert een zogenoemd culpoos gevolgsdelict: de schuld (culpa) is betrokken op een gevolg (zoals ook bij bijvoorbeeld het commune delict dood door schuld, art. 307 Sr). Duidelijk is in ieder geval dat de schuld op het ongeval is betrokken. Minder duidelijk is of ook de dood of het (zware) letsel aan verdachtes schuld te wijten moet zijn. Onder de voorganger van art. 6 WVW 1994, art. 36 WVW, was dat wel het geval en uit de wetsgeschiedenis van art. 6 WVW 1994 blijkt niet dat de wetgever in dit opzicht een andere koers wilde varen.[17] De bepaling kan echter ook zo worden gelezen dat alleen het ongeval aan de schuld van de verdachte moet zijn te wijten; dood en letsel zouden dan zijn geobjectiveerd, dus aan elk schuldverband onttrokken.[18] Praktisch maakt het waarschijnlijk niet zo veel verschil, in die zin dat bij schuld aan het ongeval doorgaans ook het daaruit voortvloeiende gevolg – dood of letsel – aan schuld te wijten zal zijn. In het navolgende zal op dit punt niet consequent één lijn worden getrokken. Zo zal – zonder dat dit op enig inhoudelijk verschil duidt – van 'schuld aan het ongeval' worden gesproken, maar zal bijvoorbeeld ook de uitdrukking 'dood door schuld in het verkeer' worden gebruikt. Belangrijker en lastiger is de betekenis van het schuldbestanddeel, zowel de 'gewone' schuld (schuld niet bestaande in roekeloosheid) als de roekeloosheid. Op beide begrippen wordt hierna uitgebreider ingegaan.

Schuld

Schuld – culpa – kan worden omschreven als verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid. Een gedraging is doorgaans onvoorzichtig indien de verdachte had kunnen en moeten voorzien dat zijn gedraging tot het ongewenste gevolg – hier dus het verkeersongeval – zou leiden. Dat is slechts anders indien een geoorloofd risico is genomen (het nemen van zekere risico's is immers inherent aan vele verkeersgedragingen) of anderszins het verrichten van de gedraging gerechtvaardigd kan worden geacht. De voorzienbaarheid van een verkeersongeval kan vaak gebaseerd worden op het overtreden hebben van een concreet verkeersvoorschrift dat ertoe strekt de verkeersveiligheid te waarborgen. Het is voorzienbaar dat wanneer, bijvoorbeeld, ten onrechte geen

[17] Zie bijvoorbeeld M. Otte, *Opzet en schuld in het verkeer*, Deventer 2001, p. 27.

[18] Zie bijvoorbeeld H.G.M. Krabbe, 'De artikelen 5 en 6. Gevaar veroorzaken, hinderen en schuld aan een verkeersongeval', in: A.E. Harteveld en H.G.M. Krabbe (red.), *De Wegenverkeerswet 1994. Een strafrechtelijk commentaar*, Deventer 1999, p. 121-123.

voorrang wordt verleend of veel te hard wordt gereden, dit kan resulteren in een ongeval. Waar geen concreet voorschrift is overtreden, zal aan de hand van de omstandigheden van het geval moeten worden beoordeeld of het ongeval voor de verdachte voorzienbaar was. De onvoorzichtigheid zal de verdachte ook te verwijten moeten zijn. Zo kan onvoorzichtig verkeersgedrag, zoals op de verkeerde weghelft terechtkomen, het gevolg zijn van een 'black out' bij de verdachte. Indien de verdachte deze niet had kunnen zien aankomen, kan hem van het optreden van de 'black out' geen verwijt worden gemaakt en daarmee ook niet van het onvoorzichtige verkeersgedrag.[19]

Een in de praktijk soms lastig te beantwoorden vraag is wanneer de schuld aanmerkelijk is. Strafrechtelijke schuld is aanmerkelijke of grove schuld. Niet iedere verkeersfout is dus voldoende voor schuld. Vooral rond de eeuwwisseling bestond discussie over de vraag of de vereiste aanmerkelijke schuld al was gegeven indien het verkeersongeval het gevolg was van een 'simpele' verkeersovertreding, zoals geen voorrang verlenen. In zijn arrest van 1 juni 2004, *NJ* 2005/252 m.nt. Knigge heeft de Hoge Raad geprobeerd wat meer duidelijkheid te scheppen en heeft hij enkele hoofdlijnen geschetst:

'In cassatie kan slechts worden onderzocht of de schuld aan het verkeersongeval in de zin van art. 6 Wegenverkeerswet 1994, in het onderhavige geval de bewezenverklaarde aanmerkelijke onoplettendheid en/of onachtzaamheid, uit de door het Hof gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid. Daarbij komt het aan op het geheel van gedragingen van de verdachte, de aard en ernst daarvan en de overige omstandigheden van het geval. Dat brengt mee dat niet in zijn algemeenheid valt aan te geven of één verkeersovertreding voldoende kan zijn voor de bewezenverklaring van schuld in de zin van even bedoelde bepaling. Daarvoor zijn immers verschillende factoren van belang, zoals de aard en de concrete ernst van de verkeersovertreding en de omstandigheden waaronder die overtreding is begaan. Voorts verdient opmerking dat niet reeds uit de ernst van de gevolgen van verkeersgedrag dat in strijd is met één of meer wettelijke gedragsregels in het verkeer, kan worden afgeleid dat sprake is van schuld in vorenbedoelde zin.'

Duidelijk is in ieder geval dat de enkele overtreding van een verkeersvoorschrift die tot een verkeersongeval leidt, niet zonder meer voldoende is voor aanmerkelijke schuld. Zo kan het van belang zijn of de verdachte het voorschrift 'zo veel mogelijk rechts houden' heeft overtreden door iets en slechts heel even

[19] Vgl. HR 1 juni 2004, *NJ* 2005/252 m.nt. Knigge.

dan wel door volledig en voor langere tijd op de verkeerde weghelft te rijden. Ook kan, zo volgt uit de overwegingen, uit het enkele feit dat die overtreding heeft geresulteerd in bijvoorbeeld een dodelijk verkeersongeval, niet afgeleid worden dat de schuld dan dus wel aanmerkelijk moet zijn geweest. Maar overigens bieden deze overwegingen weinig concrete handvatten voor de rechter. En die zijn ook moeilijk te geven indien de vaststelling van de aanmerkelijke schuld zo zeer afhankelijk is van de 'omstandigheden van het geval'.

Dat niet iedere verkeersfout aanmerkelijke schuld oplevert, blijkt vooral uit de gevallen van 'kijken, maar niet zien' of 'verkeerd kijken en daarom niet zien', ook wel genoemd de 'momentane onoplettendheid'. Daarvan was sprake in HR 29 april 2008, *NJ* 2008/440 m.nt. Keijzer. De verdachte reed met zijn auto vanaf een langs de weg gelegen tankstation een weg op voor verkeer uit beide richtingen. Hij was zich ervan bewust dat hij het op de weg rijdende verkeer voorrang moest verlenen. De verdachte bracht zijn auto voor de haaientanden vrijwel tot stilstand en keek over zijn linkerschouder, zag geen naderend verkeer en reed de voorrangsweg op. Hij had echter een van links komende motorrijdster niet gezien. In een poging tijdig te remmen raakte de motorrijder in een slip en kwam vervolgens in botsing met een tegenligger, als gevolg waarvan de motorrijder zwaar lichamelijk letsel opliep. Volgens de Hoge Raad 'kan uit de enkele omstandigheid dat de verdachte, toen hij zich vergewiste van mogelijk naderend verkeer, de motorrijdster aan wie hij voorrang diende te verlenen niet heeft gezien hoewel deze voor hem wel zichtbaar moet zijn geweest, niet volgen dat de verdachte, zoals is bewezenverklaard "aanmerkelijk onoplettend en met aanmerkelijke verwaarlozing van de te dezen geboden zorgvuldigheid heeft gereden".' De verdachte heeft dus 'gekeken, maar niet gezien' en als gevolg daarvan geen voorrang verleend. Dat alleen blijkt niet voldoende voor aanmerkelijke schuld. In zo'n geval lijkt nodig te zijn dat het niet zien het gevolg is van ander verwijtbaar verkeersgedrag, zoals het niet aanpassen van de snelheid waardoor het (goed) zien bemoeilijkt wordt.

Hoewel de vaststelling van aanmerkelijke schuld sterk afhankelijk is van de omstandigheden van het geval, zijn er toch wel categorieën van gevallen te onderscheiden waarin doorgaans van aanmerkelijke schuld kan worden gesproken.[20] Een zo'n categorie betreft verdachten die een gebrek aan voorzorg kan worden verweten. Het rijden met beslagen ruiten is daarvan een voorbeeld en ook het zojuist genoemde geval: het niet aanpassen van de snelheid waardoor het (goed) zien van ander verkeer wordt bemoeilijkt. In HR 21 april 2009, *NJ* 2009/209 had de voorrangsplichtige bestuurder van een tractor een op de

[20] Zie hierover met name W. Vellinga, 'Van mate van schuld: over ondergrens (en bovengrens) van de culpa in het Nederlandse strafrecht', *Preadviezen 2012, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, Den Haag 2012, p. 168 e.v.

voorrangsweg rijdende personenauto niet gezien; hij had echter zijn snelheid bij nadering van de kruising niet aangepast aan de mogelijkheid dat hij aan van links komend verkeer voorrang moest verlenen. Bij het ongeval kwam een inzittende van de aangereden auto om het leven, drie andere raakten zwaargewond. De verdachte werd veroordeeld tot een taakstraf voor de duur van 240 uren alsmede een ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 12 maanden waarvan 9 maanden voorwaardelijk. Van aanmerkelijke schuld is in beginsel ook sprake bij een tot een ongeval leidende verkeersfout van een bestuurder die onvoldoende tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht, bijvoorbeeld omdat hij onder invloed verkeert.[21] Ook het bewust nemen van risico kan maken dat de schuld aanmerkelijk is, zoals in HR 29 april 2008, *NJ* 2008/439. De verdachte wilde een voorrangsweg oversteken tussen twee van rechts komende, achter elkaar rijdende tractoren met aanhanger door. Bij zijn aangevangen oversteekmanoeuvre heeft hij een kennelijke inschattingsfout ten aanzien van de afstand tussen de twee tractoren gemaakt, althans een (te) groot risico genomen. Bij het vanuit stilstand oprijden van de voorrangskruising heeft hij geen voorrang verleend aan een van links komende, op de voorrangsweg rijdende personenauto. Bij het ongeval kwamen twee inzittenden van de aangereden auto om het leven en twee raakten zwaar gewond. De verdachte werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van acht maanden en tot een ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van drie jaar.

Een lastige categorie gevallen is die waarin een verkeersfout wordt gemaakt onder omstandigheden die juist gunstig zijn om die fout te voorkomen, zoals goed uitzicht. De gunstige omstandigheden kunnen maken dat de schuld aanmerkelijk is. De vraag is wel of dat ook geldt in de hierboven genoemde gevallen van momentane onoplettendheid. Een voorbeeld is het arrest van het Hof Arnhem van 4 mei 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ4034. Verdachte heeft bij het verlaten van een rotonde een verkeersongeval veroorzaakt door in botsing te komen met een fietser, die ten gevolge daarvan is overleden. Het Hof stelde vast dat de verdachte de fietser niet heeft waargenomen, hoewel hij al vanaf het moment waarop hij besloot de rotonde op te rijden, door de in alle opzichten gunstige omstandigheden, de fietser, hetzij op de rotonde hetzij nog juist rechts daarvoor, gemakkelijk had kunnen waarnemen. Ook was de verdachte bekend met de verkeerssituatie, en dus met het gevaar dat zich (ook) bij deze rotonde bij het afslaan en het daarbij kruisen van de fietsstrook voordoet. Het Hof oordeelde dat een automobilist de bijzondere zorgplicht heeft te anticiperen op komende verkeersconflicten, en zich te vergewissen van de eventuele aanwezigheid van

[21] Zie bijvoorbeeld HR 29 april 2008, *NJ* 2008/439.

ander verkeer dat hij daarbij ontmoet en voorrang dient te verlenen. De verdachte heeft deze zorgplicht niet in acht genomen, hoewel daar alle gelegenheid voor bestond en verdachte de fietser gemakkelijk had kunnen en moeten waarnemen. De verdachte werd veroordeeld tot een taakstraf voor de duur van 100 uren en een voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur van 12 maanden. Het arrest laat zien dat het niet altijd eenvoudig is hoe met de momentane onoplettendheid moet worden omgegaan. Hoewel duidelijk is dat de enkele momentane onoplettendheid onvoldoende is voor aanmerkelijke schuld en dat het 'wel kijken maar niet zien (of verkeerd zien)' het gevolg lijkt te moeten zijn van ander verwijtbaar verkeersgedrag van de verdachte, is niet altijd eenvoudig te beoordelen óf sprake is van ander verwijtbaar verkeersgedrag of, anders gezegd, óf wel sprake is van enkele momentane onoplettendheid.

Roekeloosheid

In 2006 heeft de wetgever de wettelijke strafmaxima van, onder meer, een aantal culpose delicten herijkt en tevens 'roekeloosheid' als wettelijke term geïntroduceerd (zie ook hierna de bespreking van de wijzigingen van art. 175 WVW 1994). Beoogd werd de strafmaxima van de culpose delicten in het Wetboek van Strafrecht en die in de Wegenverkeerswet 1994 meer met elkaar in overeenstemming te brengen.'[22] De wetgever heeft met de introductie van de roekeloosheid niet willen tornen aan de grens tussen opzet en schuld zoals die in de rechtspraak wordt getrokken (zie hierboven). Hij heeft, binnen het bestaande bereik van de schuld, de zwaarste vorm van een eigen strafmaximum voorzien. De roekeloosheid fungeert dus als strafverzwaringsgrond: lid 2 van art. 175 WVW 1994 bepaalt dat de in het eerste lid bedreigde gevangenisstraffen worden verdubbeld indien de schuld bestaat in roekeloosheid. Zo is bij een aan de roekeloosheid van de verdachte te wijten verkeersongeval waardoor een ander wordt gedood, de maximale gevangenisstraf zes jaren. Het derde lid formuleert, zoals we eerder zagen, nog een aantal strafverzwaringsgronden op grond waarvan de in het eerste en het tweede lid bepaalde gevangenisstraffen nog eens met de helft worden verhoogd (onder meer rijden onder invloed en veel te hard rijden). In de ernstigste gevallen kan zo een gevangenisstraf van ten hoogst negen jaren worden opgelegd.

Blijkens de memorie van toelichting is met de introductie van roekeloosheid beoogd 'een adequate bestraffing mogelijk te maken in alle gevallen waarin sprake is van zeer onvoorzichtig rijgedrag waarbij welbewust en

[22] *Kamerstukken II* 2001/02, 28 484, nr. 3, p. 2 (vgl. ook p. 7-16).

met ernstige gevolgen onaanvaardbare risico's zijn genomen.'[23] Over de in het derde lid genoemde strafverzwarende omstandigheden, in het bijzonder rijden onder invloed en veel te hard rijden, wordt in relatie tot de roekeloosheid opgemerkt dat dit omstandigheden zijn die door de rechter mogen worden betrokken bij de mate van schuld aan het verkeersongeval in het concrete geval: 'Bij deze beoordeling legt de vaststelling dat onder invloed of veel te hard is gereden blijkens de rechtspraktijk veel gewicht in de schaal; onder deze omstandigheden is al snel sprake van roekeloosheid.'[24]

Inmiddels heeft ook de Hoge Raad zijn licht laten schijnen over het bestanddeel roekeloosheid. De eisen waaraan het bewijs van roekeloosheid moet voldoen heeft hij in een aantal algemene overwegingen uiteengezet:[25]

'Ingevolge bestendige rechtspraak kan in cassatie slechts worden onderzocht of de schuld aan een verkeersongeval in de zin van art. 6 WVW 1994 uit de gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid. Daarbij komt het aan op het geheel van de gedragingen van de verdachte, de aard en de ernst daarvan en de overige omstandigheden van het geval. Voorts verdient opmerking dat niet reeds uit de ernst van de gevolgen van verkeersgedrag dat in strijd is met één of meer wettelijke gedragsregels in het verkeer, kan worden afgeleid dat sprake is van schuld in vorenbedoelde zin.

Voor de schuldvorm "roekeloosheid" geldt op zichzelf hetzelfde, zij het dat daarbij moet worden betrokken dat deze roekeloosheid in de wetsgeschiedenis als "de zwaarste vorm van het culpose delict" wordt aangemerkt die tot onder meer een verdubbeling van het maximum van de op te leggen vrijheidsstraf heeft geleid. Mede met het oog op het strafverhogende effect van dit bestanddeel moeten daarom aan de vaststelling dat sprake is van roekeloosheid, dus de zwaarste vorm van schuld, bepaaldelijk eisen worden gesteld en dient de rechter in voorkomende gevallen daaraan in zijn motivering van de bewezenverklaring nadere aandacht te geven. Dat geldt ook in de gevallen waarin de roekeloosheid in de kern bestaat uit de in art. 175, derde lid, WVW 1994 omschreven gedragingen, nu die gedragingen grond vormen voor een verdere verhoging van het ingevolge het tweede lid van dat artikel voor roekeloosheid geldende strafmaximum. Het voorgaande brengt mee dat de vraag of in een concreet geval sprake is van roekeloosheid in de zin van art. 175, tweede lid, WVW 1994 een beoordeling vergt van de specifieke omstandigheden van dat geval. Bij de toetsing

[23] *Kamerstukken II* 2001/02, 28484, nr. 3, p. 10.
[24] *Kamerstukken II* 2001/02, 28484, nr. 3, p. 13.
[25] Zie bijvoorbeeld HR 15 oktober 2013, *NJ* 2014/25.

in cassatie van beslissingen in concrete gevallen kan een rol spelen of de rechter zijn oordeel dat sprake is van roekeloosheid in de zin van art. 175, tweede lid, WVW 1994, heeft voorzien van een nadere motivering die recht doet aan het bijzondere karakter van roekeloosheid. Van roekeloosheid als zwaarste, aan opzet grenzende, schuldvorm zal immers slechts in uitzonderlijke gevallen sprake zijn. Daarbij verdient opmerking dat "roekeloosheid" in de zin van de wet een specifieke betekenis heeft die niet noodzakelijkerwijs samenvalt met wat in het normale spraakgebruik onder "roekeloos" - in de betekenis van "onberaden" - wordt verstaan.

Om tot het oordeel te kunnen komen dat in een concreet geval sprake is van roekeloosheid in de zin van art. 175, tweede lid, WVW 1994, zal de rechter zodanige feiten en omstandigheden moeten vaststellen dat daaruit is af te leiden dat door de buitengewoon onvoorzichtige gedraging van de verdachte een zeer ernstig gevaar in het leven is geroepen, alsmede dat de verdachte zich daarvan bewust was, althans had moeten zijn.

Uit hetgeen hiervoor is overwogen vloeit voort dat in dit verband doorgaans niet volstaat de enkele vaststelling dat de verdachte zich heeft schuldig gemaakt aan een of meer in art. 175, derde lid, WVW 1994 genoemde, zelfstandig tot verhoging van het wettelijk strafmaximum leidende gedragingen.'

De overwegingen maken duidelijk dat de Hoge Raad strengere eisen stelt aan het bewijs van roekeloosheid dan de wetgever voor ogen had.[26] Procesrechtelijk geldt een zware motiveringsplicht. Materieelrechtelijk geldt dat roekeloos niet hetzelfde is als 'onberaden'; er moet sprake zijn van een buitengewoon onvoorzichtige gedraging van de verdachte waardoor zeer ernstig gevaar in het leven is geroepen en waarvan de verdachte zich bewust was, althans had moeten zijn. En de aanwezigheid van een of meer strafverzwaringsgronden uit het derde lid van art. 175 WVW 1994 is doorgaans niet voldoende voor de vaststelling dat de verdachte zich roekeloos heeft gedragen. Ter illustratie twee voorbeelden.

In HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3620 had het Hof de verdachte veroordeeld wegens een aan de roekeloosheid van de verdachte te wijten verkeersongeval waardoor een ander was gedood, terwijl de maximumsnelheid in ernstige mate overschreden werd. Deze veroordeling bleef in stand. Het Hof had volgens de Hoge Raad uit de bewijsvoering kunnen afleiden dat de verdachte als

[26] Vgl. de conclusie van A-G Aben voor HR 18 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3620 (ECLI:NL:PHR:2014:2287, punt 14).

bestuurder van een motorrijtuig, nadat hij met een andere bestuurder te midden van medeweggebruikers in een wedstrijdachtige achtervolging verwikkeld was geraakt, over langere afstand met zeer grote overschrijding van de ter plaatse geldende maximumsnelheid van 50 km per uur had gereden en dat hij, bekend met de situatie ter plaatse, vervolgens met onverminderde snelheid door rood licht een kruispunt was opgereden. Daar had hij een fietser met dodelijk gevolg aangereden. Aan deze verdachte is een gevangenisstraf van 36 maanden waarvan 6 voorwaardelijk opgelegd, alsmede een rijontzegging van 5 jaren. Die veroordeling bleef in cassatie in stand. In HR 13 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:964 casseerde de Hoge Raad wel. Ter vaststelling van de roekeloosheid had het Hof de volgende omstandigheden in aanmerking genomen: de verdachte heeft de ter plaatse geldende maximumsnelheid in ernstige mate overschreden en is met (nagenoeg) onverminderde snelheid een kruising - met voor hem groen licht uitstralende verkeerslichten - opgereden, terwijl het alcoholgehalte in zijn bloed 1,26 milligram alcohol per milliliter bloed bedroeg. Volgens de Hoge Raad waren deze omstandigheden ‘niet zonder meer toereikend’ voor het oordeel van het Hof dat de verdachte roekeloos heeft gereden.

Schuld buiten het verkeersstrafrecht

Buiten het verkeersdomein wordt betrekkelijk zelden vervolgd voor het culpoos veroorzaken van de dood of zwaar lichamelijk letsel. In die gevallen gaat het gewoonlijk niet om gedrag waarbij het risico door voorafgaand alcoholgebruik is vergroot. Zo kan het gaan om een fout bij de uitoefening van een beroep of bedrijf (vgl. Rechtbank Utrecht 15 februari 2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BP8366; Rechtbank Oost-Brabant 23 november 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:6619). In de eerste zaak was één persoon overleden en een ander zwaar gewond geraakt; in de tweede zaak waren twee personen overleden. In de eerste strafzaak werd aan een rechtspersoon een geldboete opgelegd van 12.500 euro; in de tweede strafzaak werd aan een rechtspersoon een boete opgelegd van 125.000 euro waarvan 75.000 voorwaardelijk. In beide strafzaken was (onder meer) het (medeplegen van) dood door schuld, in de tweede zaak meermalen gepleegd, bewezen verklaard.

Het instorten van de steiger in de Amercentrale, met fatale gevolgen voor vijf personen, leidde tot een gevangenisstraf voor de constructeur van 12 maanden waarvan 6 voorwaardelijk (Gerechtshof 's-Hertogenbosch 31 januari 2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BC3192). Een gevangenisstraf met een kort onvoorwaardelijk deel werd opgelegd in verband met een fataal schietincident tijdens de jacht (Gerechtshof 's-Hertogenbosch 6 april 2010,

ECLI:NL:GHSHE:2010:BM0025: 360 dagen waarvan 337 voorwaardelijk). Een gevangenisstraf van 18 maanden werd opgelegd bij het (met fataal gevolg) in hulpeloze toestand achterlaten van een persoon (Gerechtshof 's-Hertogenbosch 23 oktober 2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BG1419). Aan een bewezenverklaring van roekeloosheid worden ook buiten het domein van het verkeer strenge motiveringseisen gesteld (vgl. HR 28 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3057; HR 8 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2482; in beide zaken werd een veroordeling gecasseerd).

3.2.3 Wijzigingen van artikel 175 WVW 1994

Art. 175 WVW 1994 is sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994, zo bleek al uit het voorgaande, geen rustig bezit gebleken. Bij die inwerkingtreding luidde het artikel als volgt:

Art. 175 WVW 1994 (oorspronkelijke versie)

1. Overtreding van artikel 6 wordt gestraft met:
   a. gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander wordt gedood;
   b. gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste negen maanden of geldboete van de derde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander lichamelijk letsel wordt toegebracht.

2. Indien degene die schuldig is aan een van de in het eerste lid genoemde feiten, verkeerde in de toestand, bedoeld in artikel 8, eerste of tweede lid, dan wel na het feit niet heeft voldaan aan een bevel gegeven krachtens artikel 163, tweede, zesde, achtste of negende lid, wordt hij gestraft met:
   a. gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie in het geval, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a;
   b. gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie in het geval, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b.

Het artikel werd in 1998 rigoureus aangepast.[27] Het voorstel tot wijziging van art. 175 WVW 1994 dateert van enkele maanden voor het Porsche-arrest (HR 15

[27] Wet van 24 juni 1998 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 (verhoging van de maximumstraffen voor ernstige vormen van roekeloos rijgedrag en verbetering van de regelingen inzake de invordering en inhouding van rijbewijzen en inzake de bijkomende straf van ontzegging van

oktober 1996, *NJ* 1997/199), dat hiervoor al ter sprake kwam.[28] De wet van 1998 bracht vier wijzigingen:

- het verschil in strafmaximum tussen het culpoos veroorzaken van een ongeval waardoor een ander wordt gedood en het culpoos veroorzaken van een ongeval waardoor aan een ander letsel wordt toegebracht, werd sterk vergroot;
- de wettelijke strafmaxima bij toepasselijkheid van het tweede lid werden verhoogd bij letsel en sterk verhoogd bij ongevallen die tot de dood hadden geleid;
- de wettelijke strafmaxima van het tweede lid waren voortaan ook van toepassing als het feit (mede) was veroorzaakt doordat de verdachte een krachtens de Wegenverkeerswet 1994 vastgestelde maximumsnelheid in ernstige mate had overschreden;
- voortaan werd als vrijheidsstraf enkel gevangenisstraf bedreigd en niet langer hechtenis.

Het artikel kwam als volgt te luiden:

Art. 175 WVW 1994 (versie 1998)

1. Overtreding van artikel 6 wordt gestraft met:
   a. gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander wordt gedood;
   b. gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie, indien het een ongeval betreft waardoor een ander lichamelijk letsel wordt toegebracht.

2. Indien degene die schuldig is aan een van de in het eerste lid genoemde feiten, verkeerde in de toestand, bedoeld in artikel 8, eerste of tweede lid, dan wel na het feit niet heeft voldaan aan een bevel gegeven krachtens artikel 163, tweede, zesde, achtste of negende lid, of indien een van de in het eerste lid genoemde feiten is veroorzaakt of mede is veroorzaakt doordat hij een krachtens deze wet vastgestelde maximumsnelheid in ernstige mate heeft overschreden, wordt hij gestraft met:

---

de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen), *Stb*. 375. Deze wet trad in werking op 3 juli 1998 (besluit van 30 juni 1998, *Stb*. 376).

[28] Vgl. *Kamerstukken II* 1995/96, 24 112, nr. 5, p. 3-4; nr. 6, p. 14.

a. gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren of geldboete van de vijfde categorie in het geval, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a;
b. gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie in het geval, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b.

Een tweede grote wijziging van art. 175 WVW 1995 werd gerealiseerd in 2006, door de Wet herijking strafmaxima.[29] Een belangrijk oogmerk van deze wijziging was, zoals reeds werd opgemerkt, de strafmaxima van de culpose delicten in het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994 meer met elkaar in overeenstemming te brengen.[30] Deze wet bracht de volgende wijzigingen:

- binnen de schuld werd de roekeloosheid onderscheiden; in geval van roekeloosheid verdubbelt het strafmaximum;
- het verschil in strafmaximum tussen het culpoos veroorzaken van een ongeval waardoor een ander wordt gedood en het culpoos veroorzaken van een ongeval waardoor aan een ander letsel wordt toegebracht, werd teruggebracht;
- de strafverhogingsgronden van het tweede lid verhuisden naar het derde lid en leiden tot een beperktere verhoging van het wettelijk strafmaximum (met de helft);
- aan deze strafverhogingsgronden worden als gevolg van een amendement drie nieuwe toegevoegd: bumperkleven, geen voorrang verlenen en gevaarlijk inhalen.[31]

De tekst van het in 2006 ingevoerde artikel is opgenomen in de vorige paragraaf. De ernstige verkeersdelicten die in dit onderzoek zijn betrokken dateren (welhaast) allemaal van na de inwerkingtreding van deze wettekst.

3.3 De artikelen 5 en 177 WVW 1994

3.3.1 De tekst van de artikelen

In gevallen waarin niet kan worden vastgesteld dat het verkeersongeval aan de schuld van de verdachte te wijten is, wordt de vervolging dikwijls geconcentreerd op het samenstel van de artikelen 5 en 177 WVW 1994.

[29] Wet van 22 december 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994, in verband met de herijking van een aantal wettelijke strafmaxima, *Stb*. 2006, 11. Deze wet trad in werking op 1 februari 2006 (besluit van 9 januari 2006, *Stb*. 23).
[30] *Kamerstukken II* 2001/02, 28 484, nr. 3, p. 2 (vgl. ook p. 7-16).
[31] *Kamerstukken II* 2001/02, nr. 46; *Handelingen II* 1 juli 2004, p. 91-5898.

Art. 5 WVW 1994

Het is een ieder verboden zich zodanig te gedragen dat gevaar op de weg wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt of dat het verkeer op de weg wordt gehinderd of kan worden gehinderd.

Art. 177 WVW 1994

1. Overtreding van:
   a. de artikelen 5 (..) wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie.

3.3.2 Enkele opmerkingen over artikel 5 WVW 1994

Art. 5 WVW 1994 verbiedt gedrag waardoor gevaar op de weg wordt veroorzaakt of gevaar kan worden veroorzaakt, alsmede gedrag waardoor het verkeer op de weg wordt gehinderd of kan worden gehinderd. Bij het (kunnen) veroorzaken van gevaar staat de veiligheid van het verkeer op het spel, bij het (kunnen) hinderen de vlotheid van het verkeer. Gedrag waardoor het verkeer wordt of kan worden gehinderd zal in het navolgende buiten beschouwing blijven.

Niet-naleving van art. 5 WVW 1994 is een overtreding. Zoals gebruikelijk is bij overtredingen, hoeft opzet of schuld ten aanzien van het veroorzaken van gevaar niet bewezen te worden. Wel is denkbaar dat een schulduitsluitingsgrond van toepassing is, in welk geval de verdachte geen enkel verwijt te maken valt. Het strafmaximum is gelijk aan het maximum gesteld op overtreding van concrete verkeersvoorschriften uit het RVV (door rood rijden, snelheidsovertredingen enz.): twee maanden hechtenis of een geldboete van de tweede categorie. Daarnaast kan een ontzegging van de rijbevoegdheid voor ten hoogste twee jaren worden opgelegd.

Art. 5 WVW 1994 is een bepaling die de concrete gedragsvoorschriften uit het RVV overkoepelt. Een dergelijke algemene gevaarsbepaling wordt door de wetgever noodzakelijk geacht omdat het onmogelijk is alle verkeersgevaarlijke gedragingen uitputtend in concrete gedragsvoorschriften te verbieden. Daaruit volgt al, dat schending van een concreet wettelijk verkeersvoorschrift, zoals overschrijding van de maximumsnelheid, geen vereiste is voor overtreding van het verbod van art. 5 WVW 1994. Het verkeersgedrag kan ook ongeoorloofd zijn omdat gehandeld is in strijd met een ongeschreven regel. Een illustratie biedt HR 22 december 2015, *VR* 2016/79 m.nt. Wolswijk. De verdachte is feitelijk ten laste

gelegd dat hij als bestuurder van een snorfiets op het fietspad met overschrijding van de maximumsnelheid rakelings langs een of meer fietsers is gereden, vervolgens een aanwijzing van een politieambtenaar niet heeft opgevolgd en bij het afslaan geen richting heeft aangegeven. Volgens het Hof kon niet worden vastgesteld dat verdachte de ter plaatse geldende maximumsnelheid heeft overtreden en leverden het enkele niet-opvolgen van de aanwijzing van de politieambtenaar en het verzuimen richting aan te geven in casu niet een (of meer) van de in art. 5 WVW 1994 verboden gedragingen op. Van deze onderdelen wordt de verdachte dan ook vrijgesproken. Wel verklaart het Hof bewezen dat verdachte, op het fietspad, 'rakelings langs meerdere fietsers is gereden, door welke gedragingen van verdachte gevaar op die weg kon worden veroorzaakt, en het verkeer op die weg kon worden gehinderd.' Daarbij overwoog het Hof dat er veel fietsers op het fietspad reden, dat de verdachte op zijn snorfiets rakelings langs de fietsers reed en dat hij dit met hoge snelheid deed. Dat oordeel gaf volgens de Hoge Raad geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

Gedraging waardoor gevaar wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt

Art. 5 WVW 1994 is allereerst van toepassing bij een gedraging waardoor daadwerkelijk gevaar voor de verkeersveiligheid wordt veroorzaakt. Overtreding van het verbod is in zo'n geval te karakteriseren als een concreet gevaarzettingsdelict: het gevaar dient 'concreet' aanwezig te zijn (en dus bewezen te kunnen worden). Dit concrete gevaar wordt wel omschreven als een 'kwade kans' op of een 'reële mogelijkheid' van krenking van het achterliggende rechtsgoed. Bij art. 5 WVW 1994 heeft deze kans betrekking op een inbreuk op de verkeersveiligheid, meer concreet een reële kans op schade voor goed of lijf op de weg. Art. 5 WVW 1994 verbiedt daarnaast gedragingen waardoor gevaar *kan* worden veroorzaakt. Over de betekenis van deze 'ondergrens' voor strafbaarheid is altijd – ook onder art. 25 WVW 1935, de voorganger van art. 5 WVW 1994 - veel discussie geweest.[32] Dat door een gedraging gevaar 'kan worden veroorzaakt' zou kunnen betekenen dat van enig concreet gevaar geen sprake behoeft te zijn. In deze gedachtegang zou de enkele verkeersovertreding, zoals door rood rijden of te hard rijden, zonder meer een overtreding van art. 5 WVW 1994 opleveren. Onder welke omstandigheden de gedraging is verricht – in het bijzonder of wel ander verkeer ter plaatse is of aanwezig placht te zijn -, is dan niet relevant. Overtreding van art. 5 WVW 1994 zou, net als overtreding van een specifiek verkeersvoorschrift, een abstract gevaarzettingsdelict zijn. De reden voor het

[32] Zie onder meer J.B.H.M. Simmelink, *Algemeenheden in het wegenverkeersrecht*, Arnhem 1995, p. 157 e.v.

verbod van de gedraging is wel dat deze een inbreuk kan maken op de verkeersveiligheid, maar of die inbreuk er in het concrete geval is, ja of zelfs maar een concreet gevaar daarvoor bestond, is voor de strafbaarheid irrelevant. Een andere uitleg van de woorden 'waardoor gevaar kan worden veroorzaakt' is echter ook mogelijk. Die woorden kunnen ook worden geïnterpreteerd als een *kans* op het veroorzaken van *gevaar*, waarbij die kans ook weer een reële kans moet zijn. En omdat een 'kans op een kans' ook een kans is, moet er in deze lezing uiteindelijk een reële kans op letsel of schade zijn, dus toch ook een zeker concreet gevaar. Dat betekent ook dat overtreding van een specifiek verkeersvoorschrift niet zonder meer een gedraging is waardoor gevaar kan worden veroorzaakt. Of dat zo is hangt af de concrete omstandigheden van het geval. Van gevaar kunnen veroorzaken zou in het bijzonder sprake kunnen zijn indien ten tijde van de gedraging weliswaar geen ander verkeer op de weg aanwezig is, maar die afwezigheid slechts toevallig is.

De wetsgeschiedenis verschaft weinig helderheid op dit punt. Blijkens de wetsgeschiedenis strekt art. 5 WVW 1994 ertoe slechts 'evidente vormen van gevaar of hinder aan te pakken'.[33] Daaruit zou afgeleid kunnen worden dat het met de enkele verkeersovertreding gegeven abstracte gevaar onvoldoende is. Anderzijds wordt overtreding van art. 5 WVW 1994 met hetzelfde strafmaximum bedreigd als overtreding van de concrete voorschriften uit het RVV, omdat er 'geen aanleiding bestaat overtreding van de algemene bepaling zwaarder aan te rekenen dan overtreding van een concrete norm'. Dat zou erop kunnen duiden dat voor overtreding van die algemene norm, art. 5 WVW 1994, evenmin een concreet gevaar vereist is als voor overtreding van de concrete voorschriften.[34] In het hiervoor besproken recente arrest HR 22 december 2015, *VR* 2016/79 lijkt de Hoge Raad te kiezen voor de opvatting dat voor 'gevaar kunnen veroorzaken' een zeker concreet gevaar wel vereist is. Overwogen wordt namelijk 'dat tussen de in art. 5 WVW 1994 opgenomen varianten "wordt" en "kan worden" een met die bewoordingen overeenkomend, gradueel doch niet-wezenlijk verschil bestaat.' Hoewel men zich kan afvragen wat nu precies wordt bedoeld met een 'gradueel doch niet-wezenlijk verschil, is gelet op deze overweging moeilijk voorstelbaar dat de Hoge Raad de gevallen van louter abstracte gevaarzetting onder art. 5 WVW 1994 gebracht wil zien. Het verschil tussen een concreet gevaar dat, hoe ruim ook opgevat, aan de hand van de concrete situatie moet worden vastgesteld, en een abstract, niet werkelijk bestaand gevaar lijkt immers een verschil in aard, niet in gradatie. Het standpunt van de Hoge Raad lijkt dus te zijn dat de enkele

[33] *Kamerstukken II* 1990-1991, 22030, nr. 3, p. 66.
[34] *Kamerstukken II* 1990-1991, 22030, nr. 3, p. 67.

overtreding van een concreet verkeersvoorschrift onvoldoende is. Voor kwalificatie als een gedraging waardoor gevaar 'kan worden veroorzaakt' is een concreet gevaar vereist. Daarvan kan echter ook al sprake zijn indien ten tijde van het verrichten van de gedraging weliswaar geen verkeer aanwezig is, maar dit min of meer toevallig is.

Het bereik van de bepaling in relatie tot andere bepalingen

Het belang van art. 5 WVW 1994 blijkt vooral indien het (beperkte) bereik van andere bepalingen die zien op ernstige verkeersgevaarlijke gedragingen in ogenschouw wordt genomen, in het bijzonder dat van art. 6 WVW 1994. Ten eerste is voor een veroordeling ter zake van overtreding van art. 6 WVW 1994, anders dan voor een veroordeling ter zake van overtreding van art. 5 WVW 1994, vereist dat het verkeersgevaarlijke gedrag een ernstig gevolg teweeg heeft gebracht. Art. 6 WVW 1994 blijft bijvoorbeeld buiten beeld indien het verkeersgevaarlijke gedrag niet tot een verkeersongeval heeft geleid of indien het causale verband tussen het verkeersgevaarlijke gedrag en het ongeval ontbreekt. Datzelfde geldt indien het verkeersgevaarlijke gedrag wel een ongeval heeft veroorzaakt, maar het ongeval niet heeft geleid tot de dood van het slachtoffer of tot letsel (enkel schade), althans geen zwaar letsel of zodanig letsel dat daaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van de normale bezigheden ontstaat. In deze scenario's moet dus worden teruggevallen op art. 5 WVW 1994 (of een concreet verkeersvoorschrift), terwijl de schuld van de dader kan variëren van onvoorzichtig verkeersgedrag (een kort moment van onoplettendheid) tot roekeloos verkeersgedrag. Wel kan onder omstandigheden sprake zijn van een poging tot doodslag (art. 287 jo. 45 Sr) of poging tot zware mishandeling (art. 302 jo. 45 Sr). Dan zal echter vastgesteld moeten kunnen worden dat de dader opzet op de dood respectievelijk het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel had (zie hiervoor, par. 2.2 en 2.3). Ook kan sprake zijn van bedreiging met een ernstige misdrijf (art. 285 Sr). Daarvoor is weliswaar geen opzet op het realiseren van het ernstige misdrijf vereist, maar wel moet het opzet gericht zijn op het doen ontstaan van de situatie dat bij de ander de redelijke vrees kon ontstaan dat deze het slachtoffer zou worden van het misdrijf waarmee is gedreigd (zie hiervoor, par. 2.4).

Ook wanneer wel een ernstig ongeval heeft plaatsgevonden, moet soms op art. 5 WVW 1994 worden teruggevallen. Overtreding van art. 6 WVW 1994 vereist schuld aan het ongeval, dat wil zeggen aanmerkelijke schuld (zie hiervoor, par. 3.2.1). Art. 5 WVW 1994 komt dus ook in beeld wanneer de dader, hoewel hem wel enig verwijt kan worden gemaakt van het gevaarlijke verkeersgedrag en het

daardoor veroorzaakte ongeval, geen aanmerkelijk onvoorzichtig verkeersgedrag ten toon heeft gespreid.

Voor een veroordeling ter zake van overtreding van art. 5 WVW 1994 is dus een ernstig gevolg noch aanmerkelijke schuld vereist. Een andere vraag is in hoeverre bij een vervolging ter zake van overtreding van art. 5 WVW 1994 een eventueel ingetreden gevolg of eventueel aanwezige schuld (aanmerkelijke schuld of zelfs meer) toch een rol speelt. In een onderzoek uit 2012 concludeert Duker dat doorgaans het ongeval en soms zelfs de ingetreden gevolgen (letsel of de dood) in de op overtreding van art. 5 WVW 1994 toegesneden tenlastelegging worden opgenomen.[35] Ook komt het voor, aldus Duker, dat het ongeval en de gevolgen in de strafmotivering aan de orde worden gesteld: 'Soms erkennen rechters dat de verdachte geen schuld heeft als bedoeld in art. 6 WVW 1994, maar overwegen zij dat met de gevolgen bij de strafoplegging rekening wordt gehouden.' Hij wijst er overigens op dat dit zich ook wel voordoet bij veroordelingen ter zake van overtreding van het RVV. Duidelijkheidshalve zij vermeld dat het 'meenemen' van het gevolg bij de straftoemeting vanzelfsprekend alleen kan binnen het op overtreding van art. 5 WVW 1994 gestelde maximum (twee maanden hechtenis, geldboete van de tweede categorie, ontzegging van de rijbevoegdheid van twee jaren).

Gelet op het bereik van bepalingen die zien op ernstige (verkeers)delicten (dood of letsel door schuld in het verkeer, bedreiging, poging tot doodslag of zware mishandeling), komt het regelmatig voor dat overtreding van art. 5 WVW 1994 subsidiair wordt opgenomen in een primair op zo'n ernstig verkeersdelict gerichte tenlastelegging. Als de vrijspraak van overtreding van art. 6 WVW 1994 erin is gelegen, bijvoorbeeld, dat het ongeval niet tot het letsel als bedoeld in art. 6 WVW 1994 heeft geleid, het causale verband tussen een dodelijk ongeval en de gevaarlijke gedraging ontbreekt of de schuld aan het dodelijke ongeval niet aanmerkelijk is, kan veroordeling ter zake van overtreding van art. 5 WVW 1994 wel haalbaar zijn. Denkbaar is echter ook dat de verdachte geen enkel verwijt kan worden gemaakt van zijn ongeoorloofde verkeersgedrag of dat het ongeoorloofde verkeersgedrag niet als oorzaak van het ongeval kan worden aangemerkt. In zo'n geval zal ook geen veroordeling ter zake van art. 5 WVW 1994 kunnen volgen. Een voorbeeld is HR 3 februari 2015, *NJ* 2015/98, waarin sprake was van een verkeersongeval waarbij een bromfietser om het leven was gekomen. Het Hof had de verdachte vrijgesproken van zowel overtreding van art. 6 WVW 1994 als overtreding van art. 5 WVW 1994. Wat betreft art. 5 WVW 1994

[35] M. Duker, 'Artikel 5 WVW en schuld aan ongevallen', *VR* 2012/93.

had het Hof geoordeeld dat de verdachte, die als bestuurder van zijn auto met een snelheid van (volgens zijn eigen verklaring) 60 km/u dan wel (volgens de berekening van de politie) 73-75 km/u over de Kanaalweg reed terwijl hij de T-kruising met de Ravenstraat naderde, geen gevaar op de weg had veroorzaakt of het verkeer had gehinderd. Bij dat oordeel had het Hof in aanmerking genomen dat de Kanaalweg een voorrangsweg was en dat de verdachte erop mocht vertrouwen dat de bromfietser die bij de T-splitsing vanuit de Ravenstraat kwam, hem voorrang zou verlenen, althans niet zonder vaart te minderen en uit te kijken de Kanaalweg zou oprijden. De vrijspraak bleef in cassatie in stand.

Gevaar veroorzaken bij andere vormen van verkeer dan het wegverkeer

Art. 5 WVW 1994 kent enkele pendanten voor andere vormen van verkeer dan het wegverkeer. De overtreding van art. 429 sub 6˚ Sr bedreigt het zich zodanig gedragen dat gevaar voor het luchtverkeer wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt of dat het verkeer in de lucht wordt gehinderd of kan worden gehinderd met een maximale vrijheidsstraf van veertien dagen hechtenis. Art. 3 Spoorwegwet verbiedt een ieder zich zodanig te gedragen dat gevaar op de spoorweg wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt of dat het verkeer op de spoorweg wordt gehinderd of kan worden gehinderd. Deze overtreding wordt ingevolge art. 87 lid 2 Spoorwegwet met een maximale vrijheidsstraf van drie maanden bedreigd. Voor deze overtredingen wordt evenwel zelden vervolgd.

Verder kan worden gewezen op de gemeengevaarlijke delicten, strafbaar gesteld in titel VII van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht. Daarin zijn misdrijven opgenomen die het opzettelijk of culpoos veroorzaken van bepaalde vormen van gevaar strafbaar stellen. Enigszins in de buurt komt art. 162 Sr. Daar is onder meer strafbaar gesteld hij die opzettelijk enig werk dienende voor het openbaar verkeer vernielt, onbruikbaar maakt of beschadigt, of enige openbare land- of waterweg verspert. Er kan een maximale gevangenisstraf van negen jaar worden opgelegd 'indien daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten is’. Uit art. 164 Sr volgt dat het opzettelijk gevaar veroorzaken voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg, een maximale gevangenisstraf van vijftien jaar kent; de culpose variant (art. 165 Sr) kent een strafmaximum van een jaar. Het opzettelijk vernielen, onbruikbaar maken of beschadigen van een voertuig wordt ingevolge art. 168 Sr gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaar indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is. Op de culpose variant staat ook in dit geval een maximale gevangenisstraf van een jaar (art. 169 Sr). Ook voor deze misdrijven wordt hoogst zelden vervolgd.

3.4 De artikelen 7 en 176 WVW 1994

3.4.1 De tekst van de artikelen

De Wegenverkeerswet 1994 kent ook enkele strafbaarstellingen van ernstige verkeersdelicten waarin het veroorzaken van een ongeval of gevaar geen bestanddeel is. De eerste van deze strafbaarstellingen kan worden afgeleid uit het samenstel van art. 7 en art. 176 WVW 1994.

Art. 7 WVW 1994

1. Het is degene die bij een verkeersongeval is betrokken of door wiens gedraging een verkeersongeval is veroorzaakt, verboden de plaats van het ongeval te verlaten indien:
   a. bij dat ongeval, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, een ander is gedood dan wel letsel of schade aan een ander is toegebracht;
   b. daardoor, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, een ander aan wie bij dat ongeval letsel is toegebracht, in hulpeloze toestand wordt achtergelaten.

2. Het eerste lid, aanhef en onderdeel *a*, is niet van toepassing op degene die op de plaats van het ongeval behoorlijk de gelegenheid heeft geboden tot vaststelling van zijn identiteit en, voor zover hij een motorrijtuig bestuurde, tevens van de identiteit van dat motorrijtuig.

Art. 176 WVW 1994
(..)

4. Overtreding van de artikelen 7, eerste lid (..) wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie.

3.4.2 Enkele opmerkingen over artikel 7 WVW 1994

Art. 7 lid 1 WVW 1994 formuleert kort gezegd het verbod door- of weg te rijden na betrokkenheid bij of het veroorzaken van een verkeersongeval waarbij schade,

letsel of de dood van een ander het gevolg is geweest.[36] Art. 7 lid 1 strekt ertoe, ten eerste, dat de bij het ongeval gewonde personen onmiddellijk hulp wordt geboden; ten tweede wordt beoogd dat de betrokkenen bij een verkeersongeval in staat worden gesteld de veroorzaker aansprakelijk te stellen voor de geleden schade.[37] Of iemand schuld heeft aan het ongeval, doet er niet toe. Het tweede lid van art. 7 WVW 1994 bepaalt dat het verbod uit het eerste lid onder a – het geval waarbij een ander is gedood dan wel letsel of schade aan een ander is toegebracht – niet van toepassing is op degene die op de plaats van het ongeval behoorlijk de gelegenheid heeft geboden tot vaststelling van zijn identiteit en, voor zover hij een motorrijtuig bestuurde, tevens van de identiteit van dat motorrijtuig. Daarnaast formuleert art. 184 WVW 1994 een grond die leidt tot uitsluiting van vervolging: de vervolging tegen de overtreder van het verbod ex lid 1 sub a is namelijk uitgesloten indien deze binnen twaalf uren na het ongeval en voordat hij als verdachte is aangehouden of verhoord, vrijwillig van het ongeval kennis geeft aan een algemene opsporingsambtenaar als bedoeld in art. 141 Sv en zijn identiteit en die van zijn motorrijtuig bekendmaakt.[38]

De ratio van de bepaling brengt mee dat art. 7 WVW 1994 zich richt tot degene die mogelijkerwijs civielrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld voor zijn gedragingen; of iemand uiteindelijk aansprakelijk blijkt te zijn, is dus niet relevant. De bepaling vertaalt dit in het vereiste dat iemand is betrokken bij het ongeval dan wel het ongeval heeft veroorzaakt. Over de betekenis van het nogal onbestemde ‘is betrokken’ bij een verkeersongeval en de verhouding tot het veroorzaken van een ongeval oordeelde de Hoge Raad: ‘Van betrokkenheid bij een verkeersongeval is in een zaak als de onderhavige, waarin het gaat om een bestuurder van een motorrijtuig, sprake indien dat motorrijtuig rechtstreeks bij het verkeersongeval is betrokken, zoals het geval is indien dat motorrijtuig met een andere verkeersdeelnemer in botsing is gekomen. Is die bestuurder in dat geval tevens veroorzaker van het ongeval, dan kan hij niet alleen gelden als te zijn betrokken bij dat ongeval maar ook als degene door wiens gedraging dat ongeval is veroorzaakt in de zin van genoemde bepaling. Degene die niet bij het ongeval is betrokken in vorenbedoelde zin, maar door wiens gedraging het ongeval niettemin is veroorzaakt, kan slechts gelden "als degene door wiens gedraging het ongeval is veroorzaakt".’[39] Bij ‘betrokkenheid’ bij het ongeval gaat het doorgaans

[36] De bepaling vertoont overeenkomst met art. 414 en 474 Sr (verzuim hulp te verlenen door schipper in de misdrijf respectievelijk overtredingsvariant) en met het algemene art. 450 Sr (verzuim hulp te verlenen).

[37] Vgl. HR 1 oktober 2002, *NJ* 2002/572, *VR* 2003/89.

[38] Zie bijvoorbeeld HR 17 september 2002, *NJ* 2002/547.

[39] HR 28 september 2004, *NJ* 2004/683, *VR* 2004/146.

om iemand die tot de ‘botsenden’ behoort, waarbij al dan niet tevens sprake kan zijn van ‘veroorzaken’. Voor betrokkenheid bij een ongeval hoeft men echter geen bestuurder te zijn. Ook voetgangers kunnen betrokken zijn bij een ongeval en zelfs niet-verkeersdeelnemers. Dat laatste bleek in HR 1 oktober 2002, *NJ* 2002/572. De verdachte had zijn auto zodanig geparkeerd dat een of meer daarop bevestigde ladders over de fietsstrook van de weg uitstaken en daar was een fietser tegenaan gereden waardoor deze letsel bekwam. Even later kwam de verdachte naar buiten, zag het gewonde slachtoffer en reed weg. Onjuist is de opvatting, zo oordeelde de Hoge Raad, dat de gelegenheid tot vaststelling van de identiteit slechts behoeft te worden geboden door degene die ‘als bestuurder of verkeersdeelnemer’ betrokken is bij het ongeval. Daarnaast kan iemand veroorzaker van het ongeval zijn zonder ‘betrokkene’ te zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval indien door iemands gedraging een ander moet uitwijken om een ongeval te voorkomen en daardoor in botsing komt met een derde.

Een passagier is doorgaans geen veroorzaker van een ongeval en evenmin daarbij betrokken. In HR 4 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ4431 zat de verdachte achterop zijn eigen scooter toen de bestuurder tegen een auto aanreed; hij wist dat de bestuurder nog geen 16 jaar oud was en geen bromfietscertificaat had. De Hoge Raad was van mening dat het oordeel dat verdachte kon worden aangemerkt als iemand die bij het verkeersongeval 'betrokken' is in de zin van art. 7 lid 1 aanhef en onder a WVW 1994 blijk gaf van een onjuiste rechtsopvatting. Een verdachte die niet de bestuurder van het motorvoertuig is, kan eerst dan als betrokken bij het verkeersongeval gelden, aldus de Hoge Raad, indien dit ongeval door zijn gedraging is veroorzaakt. Dat is bijvoorbeeld het geval indien de passagier zich bemoeit met de wijze van rijden (hij geeft een ruk aan het stuur). Wat voor een (passieve) passagier van een voertuig geldt, geldt vanzelfsprekend ook voor iemand die slechts getuige is van een ongeval; zo iemand is niet betrokken bij het ongeval.

Overtreding van art. 7 lid 1 WVW 1994 is een misdrijf. Daarbij sluit aan dat voor strafbaarheid opzet of culpa is vereist. Art. 7 lid 1 WVW 1994 betrekt de schuldvorm op de gevolgen van het ongeval: strafbaar is degene die ‘weet of redelijkerwijs moet vermoeden’ dat bij het ongeval een ander is gedood dan wel schade of letsel aan een ander is toegebracht (lid 1 sub a) of die ‘weet of redelijkerwijs moet vermoeden’ dat een ander in hulpeloze toestand wordt achtergelaten (lid 1 sub b).

Het misdrijf van art. 7 WVW 1994 wordt dikwijls tezamen met het veroorzaken van datzelfde ongeval ten laste gelegd. In dat geval domineert het veroorzaken

van dat ongeval vaak de vervolging en de strafoplegging, zeker indien het ongeval aan de schuld van de verdachte te wijten was en tot ernstige gevolgen heeft geleid. Denkbaar is evenwel dat van het veroorzaken van gevaar op de weg (art. 5 WVW 1994) wordt vrijgesproken en dat enkel wordt veroordeeld wegens het doorrijden na ongeval. Daarvan was bijvoorbeeld sprake in HR 1 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2452. De verdachte was in dit geval voor het doorrijden na ongeval tot een gevangenisstraf van 50 dagen veroordeeld. Die straf bleef in cassatie in stand.

Nalaten hulp te verschaffen

Het doorrijden na ongeval kent niet echt een pendant buiten het domein van het verkeer. Gedacht zou nog kunnen worden aan de overtreding van art. 450 Sr: 'Hij die, getuige van het ogenblikkelijk levensgevaar waarin een ander verkeert, nalaat deze die hulp te verlenen of te verschaffen die hij hem, zonder gevaar voor zichzelf of anderen redelijkerwijze te kunnen duchten, verlenen of verschaffen kan, wordt, indien de dood van de hulpbehoevende volgt, gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie'. Voor deze overtreding, die overigens op vele punten verschilt van de strafbaarstelling van doorrijden na ongeval, wordt zelden vervolgd.

Strafvorderlijke bevoegdheden

Specifiek bij het doorrijden na ongeval speelt de vraag of de beschikbare strafvorderlijke bevoegdheden toereikend zijn. Overtreding van artikel 7, eerste lid, WVW 1994 wordt ingevolge art. 176 WVW 1994 gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie. Dat lichte strafmaximum brengt mee dat een groot aantal bevoegdheden tot opsporing bij verdenking van dit misdrijf thans niet beschikbaar is. Doorrijden na ongeval kan niet tot de toepassing van voorlopige hechtenis aanleiding geven, alle bevoegdheden die aan het voorlopige hechtenis-criterium gekoppeld zijn kunnen om die reden ook niet worden toegepast. Een aantal bijzondere bevoegdheden tot opsporing komen voor toepassing in aanmerking (stelselmatige observatie (art. 126g Sv), stelselmatige inwinning van informatie (art. 126j Sv) en de vordering van identificerende gegevens (art. 126nc Sv), bijvoorbeeld). Het opnemen van telecommunicatie is slechts toegestaan bij verdenking van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, Sv (art. 126m Sv). De vordering op grond van art. 126nd Sv kan, als geen sprake is van een dergelijk misdrijf, alleen met een machtiging van de rechter-commissaris worden gegeven.

Bij ontdekking op heterdaad zijn op die grond bevoegdheden beschikbaar. Te denken valt aan de aanhouding van de verdachte (art. 53 Sv), maar ook aan inbeslagneming (artt. 95 en 96 Sv). Buiten heterdaad ontbreken die bevoegdheden eveneens. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat de rechter-commissaris dient te worden ingeschakeld om één of meer voertuigen die bij het ongeval betrokken zijn in beslag te nemen.

3.5 De artikelen 8 en 176 WVW 1994

3.5.1 De tekst van de artikelen

Een tweede strafbaarstelling van ernstige verkeersdelicten waarin het veroorzaken van een ongeval of gevaar geen bestanddeel is, betreft de strafbaarstelling die ziet op rijden onder invloed. Deze strafbaarstelling kan worden afgeleid uit het samenstel van art. 8 WVW 1994 en art. 176 WVW 1994.

Art. 8 WVW 1994

1. Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen, terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet weten, dat het gebruik daarvan - al dan niet in combinatie met het gebruik van een andere stof - de rijvaardigheid kan verminderen, dat hij niet tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht.

2. Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:
   a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 220 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel
   b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 0,5 milligram alcohol per milliliter bloed.

3. In afwijking van het tweede lid is het de bestuurder van een motorrijtuig voor het besturen waarvan een rijbewijs is vereist, indien sedert de datum waarop aan hem voor de eerste maal een rijbewijs is afgegeven nog geen vijf jaren zijn verstreken, dan wel, indien het voor het eerst afgegeven rijbewijs een rijbewijs betreft dat is afgegeven aan een persoon die op het ogenblik van die afgifte de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, nog geen zeven jaar zijn verstreken, en de eerste afgifte van het rijbewijs op of na 30 maart 2002 heeft plaatsgevonden,

verboden dat motorrijtuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:

a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 88 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel

b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 0,2 milligram per milliliter bloed.

4. In afwijking van het tweede lid is het derde lid van overeenkomstige toepassing op de bestuurder van een motorrijtuig:

a. die zonder dat aan hem een rijbewijs is afgegeven een motorrijtuig bestuurt voor het besturen waarvan een rijbewijs vereist is, of

b. aan wie deelname aan het alcoholslotprogramma is opgelegd, tot het tijdstip waarop hij na beëindiging van het alcoholslotprogramma overeenkomstig artikel 132d, eerste of derde lid, overeenkomstig de daarvoor bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde regels een rijbewijs zonder de voor deelname aan het alcoholslot-programma vastgestelde codering heeft verkregen.

5. Het is verboden een motorrijtuig als bestuurder te doen besturen door een persoon waarvan men weet of redelijkerwijs moet weten dat deze verkeert in een toestand als in het eerste, tweede of derde lid is omschreven.

6. Voor de toepassing van het derde lid wordt onder een rijbewijs mede verstaan een rijbewijs, afgegeven door het daartoe bevoegde gezag buiten Nederland.

Art. 176 WVW 1994

4. Overtreding van de artikelen (..) 8 (...) wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie.

3.5.2 Enkele opmerkingen over artikel 8 WVW 1994

Art. 8 WVW 1994 verbiedt rijden onder invloed van alcohol, drugs en andere stoffen die de rijvaardigheid kunnen beïnvloeden.[40] Voor de strafbaarheid op grond van het eerste lid is beslissend of de verdachte onder zodanige invloed van een in die bepaling bedoelde stof verkeerde dat hij niet tot behoorlijk besturen in

[40] Vergelijkbare bepalingen bestaan op het terrein van de luchtvaart (art. 2.12 Wet luchtvaart) en de scheepvaart (art. 27 Scheepvaartverkeerswet).

staat moet worden geacht.[41] Niet noodzakelijk is dat de bestuurder heeft laten zien dat dat hij onbekwaam was tot behoorlijk besturen (bijvoorbeeld door gevaarlijk rijgedrag) en zelfs hoeft geen sprake te zijn van een zodanige invloed van de stof dat het risico op het maken van ongelukken significant is toegenomen.[42] De onbekwaamheid tot besturen wordt aldus vergaand geobjectiveerd. Het gaat, in de woorden van de Hoge Raad, 'om de vraag of aangenomen mag worden dat de gemiddelde bestuurder in de vastgestelde omstandigheden van het geval niet meer tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht en een daarop gegrond ernstig vermoeden dat ook de verdachte niet meer tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht.'[43]

Aansluitend bij het misdrijfkarakter, wordt een zekere schuld geëist. De bestuurder moet verkeren onder invloed van een stof waarvan hij weet (opzet) of redelijkerwijs moet vermoeden (culpa) dat het gebruik daarvan de rijvaardigheid kan verminderen. Van nogal wat stoffen, zoals valium, morfine, cocaïne en natuurlijk alcohol, geldt dat het van algemene bekendheid is dat deze de rijvaardigheid kunnen verminderen.[44]

Het tweede lid verbiedt het besturen van een voertuig met een te hoog ademalcoholgehalte (AAG) of een te hoog bloedalcoholgehalte (BAG). Het AAG is gesteld op 220 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, het BAG op 0,5 milligram alcohol per milliliter bloed. Sinds 1 januari 2006 geldt voor de beginnende bestuurder – degene die nog geen vijf jaar in het bezit is van een rijbewijs – een apart, strenger regime. Het is de beginnende bestuurder verboden een motorrijtuig te besturen terwijl hij na gebruik van alcohol een AAG heeft van meer dan 88 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht dan wel een BAG van meer dan 0,2 milligram alcohol per milliliter bloed (art. 8 lid 3 WVW 1994). Dit strengere regime geldt ook voor de bestuurder die in het geheel geen rijbewijs heeft (art. 8 lid 4 WVW 1994).

Anders dan in het eerste lid, is voor strafbaarheid op grond van het tweede (of derde) lid geen bewijs van opzet of schuld vereist. Waar de Hoge Raad ook geen schuldbestanddeel inlas in de voorganger van deze strafbaarstellingen in art. 8 WVW 1994 (art. 26 WVW 1935), is het niet waarschijnlijk dat hij zulks nu wel zal doen. Aan strafbaarheid ontkomt de overtreder van het verbod dus alleen bij een geslaagd beroep op afwezigheid van alle schuld (of een andere schulduitsluitingsgrond).

---

41 HR 1 juni 2004, *NJ* 2004/438; HR 21 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO1637, *VR* 2012/12.
42 HR 21 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO1637, *VR* 2012/12.
43 HR 27 maart 2012, *NJ* 2012/475.
44 HR 2 november 2010, *NJ* 2010/601.

Bij een strafvervolging ter zake van het tweede of derde lid van art. 8 WVW 1994 dient te worden bewezen dat het AAG of het BAG van de verdachte 'bij een onderzoek' hoger blijkt te zijn dan het in de wet aangegeven percentage. De wijze waarop het onderzoek moet plaatsvinden is neergelegd in het Besluit alcoholonderzoeken[45] en de daarop gebaseerde Regeling bloed- en urineonderzoek en de Regeling ademanalyse[46]. Een aantal hierin neergelegde eisen moeten strikt zijn nageleefd wil bewezen kunnen worden dat het AAG dan wel het BAG 'bij een onderzoek' te hoog was.[47] Soms staat ter discussie of een voorschrift is nageleefd, zoals in HR 24 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:2504. Het Hof was van oordeel dat ook een ademonderzoek dat pas bij de zesde poging van de verdachte als voltooid kon worden beschouwd, een onderzoek in de zin van de wet opleverde. Dat oordeel gaf volgens de Hoge Raad geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting. De veroordeling tot een geldboete van 550 euro die onder meer wegens dit misdrijf was opgelegd, bleef in stand.

Art. 8 WVW 1994 kan niet alleen afzonderlijk ten laste worden gelegd, het verkeren in de toestand, bedoeld in art. 8, eerste, tweede, derde of vierde lid WVW 1994 is (zo bleek eerder) ook een strafverzwaringsgrond bij het misdrijf van art. 6 WVW 1994. Ook in dat geval is voor toepasselijkheid van het tweede, derde of vierde lid vereist dat van een 'onderzoek' in de zin van deze bepaling sprake is. illustratief is HR 22 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW6206. Het oordeel van het Hof dat voldaan was aan de waarborg dat het afgenomen bloedmonster zonder uitstel wordt toegezonden aan het laboratorium dat met het onderzoek daarvan is belast, was volgens de Hoge Raad niet begrijpelijk. Het bloedmonster was pas na 11 dagen verzonden.

De strafbaarstelling van rijden onder invloed heeft pendanten in strafbaarstellingen van varen onder invloed en vliegen onder invloed. Daar wordt evenwel niet zeer dikwijls voor vervolgd (zie voor voorbeelden Gerechtshof Leeuwarden 14 december 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BO7237; Rechtbank Haarlem 23 juni 2004, ECLI:NL:RBHAA:2004:AP3612).

[45] *Stb*. 1997, 293.
[46] *Stcrt*. 1997, 129.
[47] Zie bijv. HR 22 mei 2012, *NJ* 2012/350.

3.5.3 Wijzigingen van artikel 8 WVW 1994

Ook art. 8 WVW 1994 is sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994 geen rustig bezit gebleken. Ten tijde van de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994 luidde het artikel als volgt:

Art. 8 WVW 1994 (oorspronkelijk)

1. Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen, terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet weten, dat het gebruik daarvan – al dan niet in combinatie met het gebruik van een andere stof – de rijvaardigheid kan verminderen, dat hij niet tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht.

2. Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:
   a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan tweehonderdtwintig microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel
   b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan een halve milligram alcohol per milliliter bloed.

3. Het is verboden een motorrijtuig als bestuurder te doen besturen door een persoon waarvan men weet of redelijkerwijs moet weten dat deze verkeert in een toestand als in het eerste of het tweede lid is omschreven.

Het eerste lid is sindsdien ongewijzigd gebleven. Het tweede is inhoudelijk ongewijzigd gebleven. Het derde lid is thans (enigszins uitgebreid) terug te vinden in het huidige vijfde lid.
Een belangrijke wijziging resulteerde, als gezegd, uit de introductie van een strengere norm voor de beginnende bestuurder in 2006.[48]

Art. 8, derde en vierde lid, WVW 1994 (2006-I)

3. In afwijking van het tweede lid is het de bestuurder van een motorrijtuig voor het besturen waarvan een rijbewijs is vereist, indien sedert de

[48] Wet van 12 mei 2005 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met verlaging van de wettelijke alcohollimiet voor beginnende bestuurders, *Stb.* 283; in werking getreden op 1 januari 2006 (besluit van 18 november 2005, *Stb*. 602).

datum waarop aan hem voor de eerste maal een rijbewijs is afgegeven nog geen vijf jaren zijn verstreken en de eerste afgifte van het rijbewijs op of na 30 maart 2002 heeft plaatsgevonden, verboden dat motorrijtuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:

a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 88 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel

b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 0,2 milligram per milliliter bloed.

4. In afwijking van het tweede lid is het de bestuurder van een bromfiets die nog niet de leeftijd van 24 jaren heeft bereikt, verboden een bromfiets te besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:

a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 88 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel

b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 0,2 milligram per milliliter bloed.

Bij deze wet werd voorts het derde lid aangepast en tot vijfde lid vernummerd en het huidige zesde lid ingevoerd.

Later dat jaar zijn weer enkele wijzigingen in art. 8 WVW 1994 aangebracht.[49] In het tweede lid waren deze niet inhoudelijk: tweehonderdtwintig microgram werd vervangen door 220 microgram en een halve milligram werd vervangen door 0,5 milligram. De leden 3 en 4 werden ingrijpender gewijzigd en kwamen te luiden (veranderingen vetgedrukt):

Art. 8, derde en vierde lid (2006-II)

3. In afwijking van het tweede lid is het de bestuurder van een motorrijtuig voor het besturen waarvan een rijbewijs is vereist, indien sedert de datum waarop aan hem voor de eerste maal een rijbewijs is afgegeven nog geen vijf jaren zijn verstreken, dan wel, indien het voor het eerst afgegeven rijbewijs een rijbewijs betreft dat de bevoegdheid geeft tot het besturen van bromfietsen en dit rijbewijs is afgegeven aan een persoon die op het ogenblik van die afgifte de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, nog geen zeven jaar zijn verstreken, en de eerste afgifte van het rijbewijs op of na 30 maart 2002 heeft plaatsgevonden,

[49] Wet van 28 juni 2006 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de invoering van een bromfietsrijbewijs, *Stb*. 322; in werking getreden op 1 oktober 2006 (besluit van 7 augustus 2006, *Stb.* 382).

verboden dat motorrijtuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat:

a. het alcoholgehalte van zijn adem bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 88 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, dan wel

b. het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan 0,2 milligram per milliliter bloed.

4. Het derde lid is van overeenkomstige toepassing op de bestuurder van een motorrijtuig die zonder rijbewijs een motorrijtuig bestuurt.

Bij deze wet werd voorts het vijfde lid aan de wijziging van het vierde lid aangepast: enkel het eerste, tweede en derde lid werden daar nog vermeld.

Kort daarop, ook nog in 2006, is art. 8, vierde lid, WVW 1994 nogmaals gewijzigd.[50] Het kwam daardoor te luiden (verandering vetgedrukt):

Art. 8, vierde lid, WVW 1994 (2006-III)

4. Het derde lid is van overeenkomstige toepassing op de bestuurder van een motorrijtuig die zonder rijbewijs een motorrijtuig bestuurt voor het besturen waarvan een rijbewijs vereist is.

Het aldus tot stand gekomen vierde lid is in 2011 vervangen door de thans geldende wettekst (zie daarvoor de vorige paragraaf).[51] Het derde lid is in 2012 nog aangepast; het resultaat was de huidige wettekst.[52]

Er ligt ook nog een wijziging van art. 8 WVW 1994 in het verschiet. Reeds in 2014 is een wetsvoorstel aangenomen dat strekt tot het verbeteren van de aanpak van het rijden onder invloed van drugs.[53] Dat strekt ertoe onder vernummering van het vijfde en zesde lid van art. 8 WVW 1994 een nieuw vijfde lid in te voegen dat komt te luiden:

---

[50] Wet van 2 november 2006 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 en enkele verwante wetten op een aantal punten van uiteenlopende aard, *Stb*. 616), in werking getreden op 3 november 2006 (art. VII lid 2).

[51] Wet van 4 juni 2010 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de aanpassing van de Vorderingsprocedure en de invoering van het alcoholslotprogramma, *Stb*. 259; voor dit deel in werking getreden op 1 december 2011 (besluit van 7 november 2011, *Stb*. 527).

[52] Wet van 21 mei 2012 (Verzamelwet Verkeer en Waterstaat 2010), Stb. 231; voor dit deel in werking getreden op 6 juni 2012 (art. XV).

[53] Wet van 26 september 2014 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met het verbeteren van de aanpak van het rijden onder invloed van drugs, *Stb*. 353.

Art. 8, vijfde lid, WVW 1994 (nieuw)

5. Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen na gebruik van een of meer van de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen stoffen als bedoeld in het eerste lid, waardoor het gehalte in zijn bloed van de bij de stof vermelde meetbare stof, of in geval van gebruik van meer stoffen als bedoeld in het eerste lid die bij algemene maatregel van bestuur aangewezen zijn als groep, het totale gehalte in zijn bloed van de bij die stoffen vermelde meetbare stoffen, bij een onderzoek hoger blijkt te zijn dan de daarbij vermelde grenswaarde. Indien een van de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen stoffen of alcohol in combinatie wordt gebruikt met een of meer andere van deze aangewezen stoffen of met een van de stoffen als bedoeld in het eerste lid die niet bij deze algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen, geldt voor iedere aangewezen stof of alcohol afzonderlijk een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen grenswaarde. Die grenswaarde is gelijk aan de laagst meetbare hoeveelheid van die stof of alcohol die niet op natuurlijke wijze in het bloed aanwezig kan zijn.

De datum van inwerkingtreding van deze wet is nog niet bekend.

3.5.4 Bestuursrechtelijke handhaving

Bij rijden onder invloed van alcohol, maar ook bij het niet voldoen aan de plicht tot medewerking aan een onderzoek ter vaststelling van rijden onder invloed, dat hierna besproken wordt, is niet alleen strafrechtelijke handhaving van belang. Een constatering leidt in veel gevallen ook tot een bestuursrechtelijk traject. Afdeling 9 van hoofdstuk VI van de Wegenverkeerswet 1994 ziet op de Maatregelen rijvaardigheid en rijgeschiktheid. Daarin is neergelegd dat aan het CBR mededeling wordt gedaan van een vermoeden dat de houder van een rijbewijs niet langer beschikt over de rijvaardigheid dan wel over de lichamelijke of geestelijke geschiktheid, vereist voor het besturen van één of meer categorieën van motorrijtuigen waarvoor dat rijbewijs is afgegeven (art. 130 lid 1 WVW 1994). Het CBR kan dan vervolgens besluiten tot het opleggen van een educatieve maatregel tot bevordering van de rijvaardigheid of geschiktheid, het opleggen van een alcoholslotprogramma dan wel een onderzoek naar de rijvaardigheid of geschiktheid (art. 131 lid 1 WVW 1994). Van het opleggen van een

alcoholslotprogramma wordt in het licht van uitspraken van de Raad van State en de Hoge Raad bij de huidige stand van zaken evenwel afgezien.[54]

Het opleggen van de educatieve maatregelen ter bevordering van de rijvaardigheid of geschiktheid is vervolgens nader genormeerd in en op basis van art. 132a WVW 1994. In de artikelen 7, 11 en 14 van de Regeling maatregelen rijvaardigheid en geschiktheid is neergelegd wanneer het CBR tot het opleggen van respectievelijk een lichte educatieve maatregel alcohol en verkeer, een educatieve maatregel alcohol en verkeer dan wel een educatieve maatregel gedrag en verkeer beslist. In deze regeling is ook neergelegd wanneer de betrokkene zich aan een onderzoek naar de geschiktheid of rijvaardigheid moet onderwerpen (art. 23). Dat onderzoek naar de rijvaardigheid of geschiktheid is uitgewerkt in de artikelen 133 en 134 Wegenverkeerswet 1994. In de normering van het opleggen van deze maatregelen nemen vaststellingen van alcoholpromillages een belangrijke plaats in, behalve bij de educatieve maatregel gedrag en verkeer.

Voor de verdachte leidt het bestuursrechtelijke traject ertoe dat hij in veel gevallen langs twee wegen met gevolgen van alcoholgebruik in het verkeer wordt geconfronteerd. Daar komt nog bij dat de recidiveregeling ernstige verkeersdelicten die sinds een aantal jaren is neergelegd in art. 123b WVW 1994 er toe kan leiden dat een rijbewijs zijn geldigheid verliest. In deze regeling staan veroordelingen en strafbeschikkingen wegens strafbaarstellingen die met rijden onder invloed verband houden centraal. Zo kan de verdachte in totaal langs drie wegen met de gevolgen van rijden onder invloed geconfronteerd worden.

3.6 De artikelen 163 en 176 WVW 1994

In aanvulling op het verbod te rijden onder invloed is het niet voldoen aan de plicht tot medewerking aan een onderzoek ter vaststelling van rijden onder invloed (van alcohol) strafbaar gesteld in het samenstel van de artikelen 163 en 176 WVW 1994.

Art. 163 WVW 1994

1. Bij verdenking dat de bestuurder van een voertuig heeft gehandeld in strijd met artikel 8, kan de opsporingsambtenaar hem bevelen zijn medewerking te verlenen aan een onderzoek als bedoeld in artikel 8, tweede lid, onderdeel a, en artikel 8, derde lid, onderdeel a.

[54] Vgl. HR 3 maart 2015, *NJ* 2015/256 m.nt. Keulen; ABRvS 4 maart 2015, *AB* 2015/160 m.nt. Stijnen.

2. De bestuurder aan wie het in het eerste lid bedoelde bevel is gegeven, is verplicht ademlucht te blazen in een voor het onderzoek bestemd apparaat en gevolg te geven aan alle door de opsporingsambtenaar ten dienste van het onderzoek gegeven aanwijzingen.

3. De in het tweede lid genoemde verplichtingen gelden niet voor de verdachte van wie aannemelijk is, dat het verlenen van medewerking aan een ademonderzoek voor hem om bijzondere geneeskundige redenen onwenselijk is.

4. In het geval, bedoeld in het derde lid, dan wel indien de medewerking van de verdachte niet heeft geleid tot een voltooid ademonderzoek, kan de opsporingsambtenaar de verdachte vragen of hij zijn toestemming geeft tot het verrichten van een onderzoek als bedoeld in artikel 8, tweede lid, onderdeel b, en artikel 8, derde lid onder b. Gelijke bevoegdheid heeft de opsporingsambtenaar, indien het vermoeden bestaat dat de verdachte onder invloed van een andere in artikel 8, eerste lid, bedoelde stof dan alcoholhoudende drank verkeert.

5. Indien de bestuurder zijn op grond van het vierde lid gevraagde toestemming niet verleent, kan de officier van justitie, een hulpofficier van justitie of een van de daartoe bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen ambtenaren van politie, aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, hem bevelen zich te onderwerpen aan een bloedonderzoek.

6. De bestuurder wie is bevolen zich aan een bloedonderzoek te onderwerpen, is verplicht aan dit bevel gevolg te geven en zijn medewerking te verlenen. Hem wordt door een arts zoveel bloed afgenomen als voor het onderzoek noodzakelijk is.

7. De in het zesde lid genoemde verplichtingen gelden niet voor de verdachte van wie aannemelijk is, dat afname van bloed bij hem om bijzondere geneeskundige redenen onwenselijk is.

8. De krachtens het zevende lid van de in het zesde lid genoemde verplichtingen vrijgestelde personen zijn verplicht mee te werken aan een door de officier van justitie, door een hulpofficier van justitie of door een van de daartoe bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen ambtenaren van politie, aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, bevolen onderzoek teneinde op andere wijze dan door bloed- of ademonderzoek het gebruik van de in artikel 8, eerste lid, bedoelde stoffen of het in artikel 8, tweede lid, onderdeel b, en artikel 8, derde lid, onderdeel b, genoemde gehalte vast te stellen.

9. Indien de verdachte niet in staat is zijn wil kenbaar te maken, kan hem met toestemming van de officier van justitie, een hulpofficier van justitie

of een van de daartoe bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie aangewezen ambtenaren van politie, aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, door een arts de in het zesde lid bedoelde hoeveelheid bloed worden afgenomen, tenzij aannemelijk is dat dit bij hem om bijzondere geneeskundige redenen onwenselijk is. Een onderzoek van het bloed vindt niet plaats dan nadat de verdachte in de gelegenheid is gesteld zijn toestemming daartoe te geven. Zo nodig kan hem overeenkomstig het vijfde lid worden bevolen zijn medewerking te verlenen. De verdachte aan wie een zodanig bevel is gegeven, is verplicht zijn medewerking te verlenen. Indien de verdachte weigert zijn medewerking te verlenen, wordt het bloedmonster vernietigd.

10. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels vastgesteld omtrent de wijze van uitvoering van artikel 160, vijfde lid, en van dit artikel. Deze regels kunnen mede betrekking hebben op de mogelijkheid tot het doen verrichten van een tegenonderzoek. Bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie worden in de bij die algemene maatregel van bestuur aangegeven gevallen voorschriften ter uitvoering van die regels vastgesteld.

Art. 176 WVW 1994

4. Overtreding van de artikelen (..) 163, tweede, zesde, achtste en negende lid (..) wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie.

Om overtreding van het hiervoor besproken verbod van rijden onder invloed (art. 8 WVW 1994) vast te kunnen stellen, zal doorgaans – en bij het tweede lid van art. 8 WVW 1994 altijd – een onderzoek naar het ademalcoholgehalte of het bloedalcoholgehalte moeten worden gedaan. Het verbod zou een wassen neus zijn, indien het kunnen verrichten van dat onderzoek afhankelijk is van de vrijwillige medewerking van de verdachte. Nu kan de verdachte niet tot medewerking worden gedwongen, maar op grond van art. 163 jo art. 176 WVW 1994 kan hij wel verplicht worden tot medewerking aan het onderzoek. Art. 163 lid 1 WVW 1994 voorziet in de bevoegdheid voor een opsporingsambtenaar de bestuurder die wordt verdacht van overtreding van art. 8 WVW 1994 het bevel te geven zijn medewerking te verlenen aan het onderzoek. De weigering medewerking te verlenen is een strafbaar feit – een misdrijf – en kan op grond van art. 176 lid 3 WVW 1994 worden bestraft met dezelfde straf als is gesteld op rijden onder invloed: gevangenisstraf van drie maanden of een geldboete van de derde categorie.

Uitgangspunt is dat de bestuurder verplicht is tot medewerking aan een ademanalyse (art. 163 lid 1 WVW 1994). Deze verplichting geldt alleen dan niet, indien aannemelijk is dat het verlenen van medewerking aan het ademonderzoek voor de verdachte om bijzondere geneeskundige redenen onwenselijk is (lid 3). In dat geval kan de opsporingsambtenaar om toestemming vragen voor een bloedonderzoek. Verleent de verdachte zijn toestemming niet, dan kan hem bevolen worden zijn medewerking te verlenen (lid 5) en in dat geval is de verdachte weer verplicht mee te werken. Stuit ook medewerking aan het bloedonderzoek op geneeskundige bezwaren, dan wordt de verdachte verplicht mee te werken aan een urineonderzoek.
Art. 163 WVW 1994 is sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994 enkele malen gewijzigd op ondergeschikte punten die de gestelde norm en de strafbedreiging niet raken. Van een bespreking van deze wijzigingen wordt daarom afgezien.

3.7 De artikelen 9, 107, 176 en 177 WVW 1994

3.7.1 De tekst van de artikelen

Een derde groep ernstige verkeersdelicten waarin het veroorzaken van een ongeval of gevaar geen bestanddeel is, betreft het rijden met een motorrijtuig zonder dat dit door een rijbewijs is toegestaan. Strafbaarstellingen die op dit strafbare gedrag zien, zijn af te leiden uit het samenstel van art. 9 en art. 176 WVW 1994 en uit het samenstel van art. 107 en art. 177 WVW 1994. Vermelding verdient dat art. 107 WVW 1994, zoals volgt uit art. 178 WVW 1994, een overtreding is.

Art. 9 WVW 1994

1. **Het is degene die weet of redelijkerwijs moet weten dat hem bij rechterlijke uitspraak of strafbeschikking de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen is ontzegd, verboden gedurende de tijd dat hem die bevoegdheid is ontzegd, op de weg een motorrijtuig te besturen of als bestuurder te doen besturen.**
2. **Het is degene die weet of redelijkerwijs moet weten dat een op zijn naam gesteld rijbewijs voor een of meer categorieën van motorrijtuigen dan wel voor een gedeelte van de geldigheidsduur ongeldig is verklaard, indien aan hem daarna geen ander rijbewijs voor het besturen van een motorrijtuig van de betrokken categorie of categorieën is afgegeven,**

verboden op de weg een motorrijtuig van die categorie of categorieën dan wel gedurende dat gedeelte van de geldigheidsduur te besturen of als bestuurder te doen besturen. Hetzelfde verbod geldt voor degene die weet of redelijkerwijs moet weten dat een op zijn naam gesteld rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren en dat hij bij de aanvraag van een nieuw rijbewijs moet voldoen aan de bij algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 123b, derde lid, gestelde voorwaarden, tenzij aan hem, nadat hij aan deze voorwaarden heeft voldaan, een ander rijbewijs voor het besturen van een motorrijtuig van de betrokken categorie of categorieën is afgegeven.

3. **Het tweede lid geldt niet ten aanzien van de bestuurder van een motorrijtuig gedurende de tijd dat aan hem ter verkrijging van een rijbewijs voor de categorie of categorieën van motorrijtuigen waarop de ongeldigverklaring betrekking heeft, rijonderricht in de zin van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 wordt gegeven en gedurende de tijd dat door hem een rijproef wordt afgelegd in het kader van een onderzoek, door of vanwege de overheid ingesteld, naar zijn rijvaardigheid of geschiktheid.**
4. **Het is degene van wie ingevolge artikel 130, tweede lid, de overgifte van een op zijn naam gesteld rijbewijs is gevorderd, dan wel wiens rijbewijs is ingevorderd en aan wie dat bewijs niet is teruggegeven, verboden op de weg een motorrijtuig van de categorie of categorieën waarvoor dat bewijs was afgegeven, te besturen of als bestuurder te doen besturen.**
5. **Het is degene die weet of redelijkerwijs moet weten dat de geldigheid van een op zijn naam gesteld rijbewijs ingevolge artikel 131, tweede lid, onderdeel a, voor een of meer categorieën van motorrijtuigen is geschorst, verboden gedurende de tijd dat de schorsing van kracht is, op de weg een motorrijtuig van de categorie of categorieën waarop de schorsing betrekking heeft, te besturen of als bestuurder te doen besturen.**
6. **Het vierde en het vijfde lid gelden niet ten aanzien van de bestuurder van een motorrijtuig gedurende de tijd dat door hem een rijproef wordt afgelegd in het kader van een ingevolge artikel 131, eerste lid, onderdeel c, gevorderd onderzoek. Voorts geldt het vijfde lid niet ten aanzien van de bestuurder van een motorrijtuig gedurende de tijd dat aan hem, ter voorbereiding op een onderzoek naar de rijvaardigheid in het kader van een ingevolge artikel 131, eerste lid, onderdeel c, gevorderd onderzoek, rijonderricht in de zin van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 wordt gegeven.**

7. **Het is degene van wie ingevolge artikel 164 de overgifte van een op zijn naam gesteld rijbewijs, een hem door het daartoe bevoegde gezag buiten Nederland afgegeven rijbewijs of een internationaal rijbewijs is gevorderd, dan wel van wie zodanig bewijs is ingevorderd en aan wie dat bewijs niet is teruggegeven, verboden op de weg een motorrijtuig van de categorie of categorieën waarvoor dat bewijs was afgegeven, te besturen of als bestuurder te doen besturen.**

8. **Het is degene van wie ingevolge de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften de inlevering van het rijbewijs is gevorderd, dan wel wiens rijbewijs krachtens die wet is ingenomen, verboden op de weg een motorrijtuig, voor het besturen waarvan het rijbewijs is afgegeven, te besturen of als bestuurder te doen besturen met ingang van het tijdstip, bedoeld in artikel 30, eerste lid, van die wet.**

9. **Het is degene die op grond van artikel 132c, eerste lid, onderdeel d, de feitelijke beschikking heeft gekregen over een rijbewijs waarop de bij ministeriële regeling vastgestelde codering voor deelname aan het alcoholslot is vermeld, verboden een motorrijtuig voor het besturen waarvan een rijbewijs is vereist, niet zijnde een bromfiets, te besturen:**

- **a.** **dat niet is voorzien van een alcoholslot als bedoeld in artikel 132e, eerste lid,**
- **b.** **waarvan het kenteken in het in artikel 129a bedoelde register aan hem is gekoppeld, terwijl het motorrijtuig is voorzien van een niet-werkend alcoholslot als bedoeld in artikel 132e, eerste lid,**
- **c.** **waarin wel een alcoholslot als bedoeld in artikel 132e, eerste lid, is ingebouwd, maar waarvan het kenteken in het in artikel 129a bedoelde register niet aan hem is gekoppeld, of**
- **d.** **terwijl een ander dan de bestuurder heeft geblazen in het alcoholslot als bedoeld in artikel 132e, eerste lid, een en ander tot het tijdstip waarop hij na beëindiging van het alcoholslot-programma overeenkomstig artikel 132d, eerste of derde lid, overeenkomstig de daarvoor bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde regels een rijbewijs zonder de voor deelname aan het alcoholslotprogramma vastgestelde codering heeft verkregen.**

10. **Voor de toepassing van het tweede, vierde, vijfde, zesde en achtste lid wordt onder rijbewijs mede verstaan een rijbewijs, afgegeven door het daartoe bevoegde gezag buiten Nederland.**

Art. 107 WVW 1994

1. Aan de bestuurder van een motorrijtuig op de weg dient door de daartoe bevoegde autoriteit een rijbewijs te zijn afgegeven voor het besturen van motorrijtuigen van de categorie waartoe dat motorrijtuig behoort.
2. Het rijbewijs dient:
   a. te voldoen aan de bij ministeriële regeling vastgestelde eisen inzake inrichting, uitvoering en invulling,
   b. zijn geldigheid niet te hebben verloren, en
   c. behoorlijk leesbaar te zijn.
3. Indien de aanvrager als ingezetene is ingeschreven in de basisregistratie personen, wordt het in de basisregistratie opgenomen burgerservicenummer, bedoeld in artikel 1, onder b, van de Wet algemene bepalingen burgerservicenummer, op de bij ministeriële regeling vastgestelde wijze op het rijbewijs vermeld. Indien de aanvrager niet als ingezetene is ingeschreven in de basisregistratie personen, wordt op het rijbewijs een bij ministeriële regeling vastgestelde aanduiding vermeld.

Art. 176 WVW 1994
(..)

4. Overtreding van de artikelen (..) 9, eerste, tweede, vierde, vijfde, zevende en negende lid (..) wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie.

Art. 177 WVW 1994

1. Overtreding van:
   a. de artikelen (..) 9, achtste lid, (..) 107, eerste en tweede lid (..) wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie.
(..)

3.7.2 Enkele opmerkingen over de artikelen 9 en 107 WVW 1994

Art. 9 WVW 1994 ziet op de situatie dat de bestuurder weliswaar een geldig rijbewijs heeft (gehad), maar niet langer bevoegd is om het voertuig te besturen.

Die bevoegdheid kan om verschillende redenen zijn komen te ontbreken. Het eerste lid heeft betrekking op het geval dat iemand een motorrijtuig bestuurt terwijl hem de rijbevoegdheid bij rechterlijke uitspraak of strafbeschikking is ontzegd. De bestuurder is dan dus eerder met justitie in aanraking geweest en hem is bij die gelegenheid als bijkomende straf de ontzegging van de rijbevoegdheid ex art 179 WVW 1994 opgelegd (zie hierna in par. 4.3 meer over deze straf). Primaire doelstelling van het verbod is dan ook de bescherming van het gezag van gewijsde van een rechterlijk vonnis (dan wel een strafbeschikking). Daarmee wordt uiteindelijk ook de verkeersveiligheid beschermd.
Het tweede lid van art. 9 WVW 1994 voorziet in een verbod een motorrijtuig te besturen wanneer het rijbewijs ongeldig is verklaard. Het verbod beoogt het administratieve toezicht op rijbewijzen te ondersteunen en, in het verlangde daarvan, de verkeersveiligheid. De ongeldigverklaring – een administratieve maatregel, geen straf - is het gevolg van het feit dat de houder van het rijbewijs niet langer beschikt over de rijvaardigheid of over de lichamelijke of geestelijke geschiktheid die is vereist voor het besturen van een of meer categorieën motorrijtuigen waarvoor hem een rijbewijs is afgegeven. Een en ander wordt vastgesteld na uitgebreid onderzoek door het CBR. Tegen een ongeldigverklaring staat administratief beroep open.

Overtreding van art. 9 WVW 1994 is een misdrijf en daarbij past een schuldbestanddeel. Voor een veroordeling op grond van lid 1 moet vaststaan dat de verdachte ‘weet of redelijkerwijs moet weten’ dat hem de bevoegdheid tot besturen van motorrijtuigen is ontzegd. Ditzelfde schuldvereiste geldt bij het verbod ex lid 2: de verdachte moet weten of redelijkerwijs vermoeden dat zijn rijbewijs ongeldig is verklaard. Dit mag blijkens de rechtspraak niet te snel worden aangenomen. In HR 22 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2776 had het Hof de verdachte veroordeeld omdat de brief van het CBR, ook blijkens de ter zitting overgelegde ID-staat SKDB, aan het juiste adres van de verdachte was verzonden. De Hoge Raad oordeelde evenwel dat uit die enkele omstandigheid niet kan worden afgeleid dat de verdachte redelijkerwijs moest weten dat zijn rijbewijs ongeldig was verklaard.

Art. 107 WVW 1994 regelt de verplichting voor de bestuurder van een motorrijtuig om over een rijbewijs te beschikken. Waar art. 9 WVW 1994 ziet op de situatie dat de bestuurder wel een geldig rijbewijs heeft (gehad), maar niet langer bevoegd is om het motorrijtuig te besturen, ziet art. 107 WVW 1994 dus op het in het geheel niet beschikken over een geldig Nederlands rijbewijs. Directe doelstelling van art. 107 WVW 1994 is de handhaving van de rijbewijsplicht. Indirect wordt daarmee beoogd het belang van de verkeersveiligheid te beschermen.

De rijbewijsverplichting geldt voor de 'bestuurder van een motorrijtuig op de weg'. Dat begrip omvat meer dan het daadwerkelijk rijden met een motorrijtuig. Ook het stilstaan in het verkeer en het aanstalten maken om te gaan rijden kan als besturen worden gezien. Een eis van opzet of culpa ten aanzien van het ontbreken van een rijbewijs wordt in art. 107 WVW 1994 niet gesteld, hetgeen past bij het gegeven dat het een overtreding en geen misdrijf betreft.

Art. 108 WVW 1994 formuleert een aantal uitzonderingen op de plicht tot het beschikken over een Nederlands rijbewijs. Zo voorziet het eerste lid, onder h, WVW 1994 in de situatie waarin iemand zich met een nog geldig, in een andere EU-staat afgegeven rijbewijs in Nederland vestigt. Voor dat geval bepaalt dit artikel dat dat rijbewijs geldig is in Nederland tot vijftien jaar na de datum van afgifte van dat rijbewijs in die EU-staat.[55]

3.7.3 Wijzigingen van de artikelen 9 en 107 WVW 1994

Art. 9 WVW 1994 is sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet 1994 regelmatig gewijzigd. Die wijzigingen betreffen echter niet de kern van de strafbaarstellingen die in dit artikel vervat zijn, zo kan een korte weergave van de wetswijzigingen duidelijk maken:

- In 2002 werd onder vernummering van het zesde tot en met achtste lid tot het zevende tot en met negende lid een nieuw zevende lid ingevoegd.[56]
- In 2008 werd in het eerste lid na 'rechterlijke uitspraak' ingevoegd: of strafbeschikking.[57]
- In 2011 werd in het tweede lid na 'ongeldig is verklaard' ingevoegd: of zijn geldigheid overeenkomstig artikel 123b, eerste lid, heeft verloren.[58]
- In 2011 werd het zesde lid aangepast en een nieuw negende lid ingevoegd, in verband met de regeling van het alcoholslot.[59]
- In 2012 verviel de in 2008 in het tweede lid ingevoegde zinsnede en werd een tweede volzin aan het tweede lid toegevoegd.[60]

---

[55] Zie bijvoorbeeld HR 7 juli 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI4060.

[56] Wet van 18 april 2002 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 met betrekking tot de rijvaardigheid en rijbevoegdheid, *Stb.* 250. In werking getreden op 1 augustus 2002 (besluit van 5 juli 2002, *Stb*. 376).

[57] Wet van 7 juli 2006 (Wet OM-afdoening), *Stb*. 330. In werking getreden op 1 februari 2008 (Besluit van 21 december 2007, *Stb*. 2008, 4).

[58] Wet van 24 oktober 2008 (puntenstelsel), *Stb*. 433. In werking getreden op 1 juni 2011 (besluit van 13 mei 2011, *Stb*. 239.

[59] Wet van 4 juni 2010 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de aanpassing van de Vorderingsprocedure en de invoering van het alcoholslotprogramma, *Stb*. 259. In werking getreden op 1 december 2011 (besluit van 7 november 2011, *Stb*. 527).

- In 2014 werd een vernummering van artikelleden elders in de wet in het vijfde en zesde lid verwerkt.[61]
- In 2014 ten slotte werd in het negende lid, aanhef, de zinsnede 'een motorrijtuig, niet zijnde een bromfiets,' vervangen door: een motorrijtuig voor het besturen waarvan een rijbewijs is vereist, niet zijnde een bromfiets,.[62]

Deze wijzigingen hebben geen verstrekkend karakter gerelateerd aan het doel van dit onderzoek; tegen die achtergrond wordt met deze beperkte weergave volstaan.

In art. 107 WVW 1994 is vooral het derde lid een aantal keren gewijzigd.[63] Die wijzigingen zijn voor de strafbaarstellingen van het eerste en tweede lid minder van belang. Het tweede lid is op een betrekkelijk ondergeschikt punt gewijzigd in 2002; in onderdeel a werd 'inrichting en uitvoering' vervangen door: inrichting, uitvoering en invulling.[64]

4. Sancties

4.1 Hoofdstraffen

Uit de strafbaarstellingen die in de vorige beide paragrafen zijn besproken, kan worden afgeleid dat bij een veroordeling een vrijheidsstraf of een geldboete kan worden opgelegd. Gevangenisstraf kan worden opgelegd bij de misdrijven: moord, doodslag, (zware) mishandeling, bedreiging en de in de artikelen 175 en 176 Wegenverkeerswet 1994 strafbaar gestelde feiten (overtreding van de artikelen 6, 7, eerste lid, 8 en 9, eerste, tweede, vierde, vijfde, zevende en negende lid). De hoogte varieert daarbij van 3 maanden (art. 176 WVW 1994) tot levenslang (moord). Hechtenis kan worden opgelegd bij de in art. 177 WVW 1994

---

60 Wet van 21 mei 2012 (Verzamelwet Verkeer en Waterstaat 2010), *Stb*. 231, voor dit deel in werking getreden op 6 juni 2012 (art. XV).

61 Wet van 19 juni 2013 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de modernisering van de wijze van tenaamstelling van kentekenbewijzen en enkele andere wijzigingen van uiteenlopende aard, *Stb*. 333. In werking getreden op 1 januari 2014 (besluit van 27 november 2013, *Stb*. 524).

62 Wet van 9 juli 2014 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met een uitbreiding van de reikwijdte van de recidiveregeling voor ernstige verkeersdelicten, *Stb*. 375. In werking getreden op 22 oktober 2014 (art. III).

63 Vgl. de Wet van 24 mei 1996, *Stb*. 276; de Wet van 14 december 2000, *Stb*. 571; de Wet van 5 februari 2009, *Stb.* 108; de wet van 10 juli 2013, *Stb*. 316.

64 Wet van 18 april 2002 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 met betrekking tot de rijvaardigheid en rijbevoegdheid, Stb. 250. In werking getreden op 1 augustus 2002 (besluit van 5 juli 2002, *Stb*. 376.

als overtreding strafbaar gestelde feiten (de artikelen 5, 9, achtste lid en 107, eerste en tweede lid, WVW 1994); in al deze gevallen gaat het om maximaal twee maanden. De hoogte van de maximale geldboete varieert van de vierde en vijfde categorie (moord, doodslag, (zware) mishandeling, bedreiging, de artikelen 175 en 176 WVW 1994), tot de tweede categorie (art. 177 WVW 1994).

Uit art. 9 lid 2 Sr kan worden afgeleid dat ten aanzien van misdrijven die bedreigd worden met een vrijheidsstraf, behoudens in bij de wet bepaalde gevallen, in plaats daarvan een taakstraf kan worden opgelegd. Dat is derhalve ook bij een veroordeling wegens de in de beide vorige paragrafen omschreven strafbaarstellingen in beginsel een mogelijkheid. Enkele wettelijke beperkingen vloeien voort uit art. 22b Sr. Een taakstraf wordt niet opgelegd in geval van veroordeling voor een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld en dat een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer tot gevolg heeft gehad (lid 1). Die beperking kan ook aan de orde zijn bij ernstige verkeersdelicten; te denken valt aan een veroordeling wegens (poging tot) doodslag of zware mishandeling. Ook bij een veroordeling op grond van art. 6 jo. art. 175 WVW 1994 kan deze beperking onder omstandigheden aan de orde zijn. Een taakstraf kan voorts niet worden opgelegd in geval van veroordeling wegens een misdrijf indien aan de veroordeelde in de vijf jaren voorafgaand aan het door hem begane feit wegens een soortgelijk misdrijf een taakstraf is opgelegd, en de veroordeelde deze taakstraf heeft verricht dan wel op grond van art. 22g Sr de tenuitvoerlegging van de vervangende hechtenis is bevolen (lid 2). Dat kan bijvoorbeeld spelen bij een tweede veroordeling wegens art. 8 WVW 1994.

Uit art. 22b lid 3 Sr volgt dat van het eerste en tweede lid kan worden afgeweken indien naast de taakstraf een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd. Uit art. 9 lid 3 Sr kan worden afgeleid welke mogelijkheden de wet biedt om naast een vrijheidsstraf een taakstraf op te leggen. In geval van veroordeling tot gevangenisstraf of tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet begrepen, waarvan het onvoorwaardelijk ten uitvoer te leggen deel ten hoogste zes maanden bedraagt, kan de rechter tevens een taakstraf opleggen. Een combinatie van een korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en een taakstraf is derhalve ook bij recidivisten mogelijk.

Niet alleen een combinatie van een taakstraf en een (on)voorwaardelijke vrijheidsstraf is mogelijk. In het geval gevangenisstraf, hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet begrepen, of een taakstraf wordt opgelegd, kan tevens een geldboete worden opgelegd (art. 9 lid 2 Sr). Dat brengt mee dat bij alle ernstige verkeersdelicten een combinatie van een deels onvoorwaardelijke en

een deels voorwaardelijke vrijheidsstraf, een taakstraf en een geldboete tot de mogelijkheden behoort.

4.2 Bijkomende straffen in het Wetboek van Strafrecht

Ook bijkomende straffen kunnen bij ernstige verkeersdelicten in veel gevallen worden opgelegd. In art. 9 Sr worden drie bijkomende straffen omschreven. Daartoe behoort in de eerste plaats de ontzetting van bepaalde rechten. Deze bijkomende straf is nader omschreven in art. 28 Sr. Het gaat daarbij onder meer om de mogelijkheid iemand uit de uitoefening van een bepaald beroep te ontzetten. Bij ernstige verkeersdelicten valt te denken aan een beroep als taxichauffeur, of vrachtwagenchauffeur. Ontzetting van de in art. 28 Sr omschreven rechten is evenwel alleen mogelijk als de wet dat bij de betreffende strafbaarstelling bepaalt. Bij de strafbaarstellingen die in dit onderzoek zijn betrokken bepaalt de wet dat enkel bij doodslag (art. 295 Sr) en bij mishandeling (art. 305 Sr), in het laatste geval bovendien slechts voor een deel van de in art. 28 Sr omschreven rechten. De openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak, de tweede bijkomende straf die in art. 9 lid 1 Sr wordt genoemd, kan bij geen van de in de vorige beide paragrafen omschreven strafbaarstellingen worden opgelegd.

De verbeurdverklaring daarentegen, de derde bijkomende straf die in art. 9 lid 1 Sr genoemd wordt, kan bij elk ernstig verkeersdelict in beginsel een rol spelen. Verbeurdverklaring kan worden uitgesproken bij veroordeling wegens enig strafbaar feit (art. 33 lid 1 Sr). En ingevolge art. 33a lid 1 onder c Sr zijn vatbaar voor verbeurdverklaring 'voorwerpen met behulp van welke het feit is begaan of voorbereid'. Daar valt ook de auto of bromfiets onder waar het ernstige verkeersdelict mee is begaan. Om de auto waar het verkeersdelict mee is begaan verbeurd te kunnen verklaren moet echter wel worden vastgesteld dat de auto aan de veroordeelde toebehoorde, of dat degene aan wie de auto toebehoorde bekend was met het gebruik in verband met dat verkeersdelict dan wel dat gebruik redelijkerwijs had kunnen vermoeden. Op dat punt rees een probleem in HR 5 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN2348. De verdachte was wegens overtreding van art. 163 lid 3 WVW 1994 en art. 9 lid 7 WVW 1994, meermalen gepleegd, veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van vier weken, een rijontzegging van in totaal 15 maanden en verbeurdverklaring van de auto. Hij had aangevoerd dat de auto niet van hem was; het Hof had zonder nadere motivering aangenomen dat de auto de verdachte toebehoorde. De Hoge Raad casseerde.

De in art. 24 Sr verwoorde verplichting om rekening te houden met de draagkracht van de verdachte in de mate waarin dat nodig is met het oog op een

passende bestraffing van de verdachte zonder dat deze in zijn inkomen en vermogen onevenredig wordt getroffen, is ook bij de verbeurdverklaring van toepassing (art. 33 lid 2 Sr).

4.3 De ontzegging van de rijbevoegdheid

De bijkomende straf die bij ernstige verkeersdelicten in de praktijk het meest wordt opgelegd, is geregeld in de Wegenverkeerswet 1994: de ontzegging van de rijbevoegdheid. De gevallen waarin deze bijkomende straf kan worden opgelegd zijn geregeld in de artikelen 179 en 179a WVW 1994, die luiden:

Art. 179 WVW 1994

1. Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van de artikelen 6, 7, eerste lid, 8, 9, 162, derde lid, of 163, tweede, zesde, achtste of negende lid, kan hem de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste vijf jaren worden ontzegd.

2. Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van de artikelen 5, 10, eerste lid, 12, eerste lid, 41, eerste lid, 51, eerste lid, 51, eerste lid, 61, 74 of 114, dan wel van de eigenaar of houder van een motorrijtuig of een aanhangwagen wegens overtreding van artikel 165, eerste lid, of artikel 166, eerste lid, kan hem de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste twee jaren worden ontzegd.

3. Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van het bepaalde krachtens deze wet kan hem in die gevallen, waarin dit bij algemene maatregel van bestuur is bepaald, de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste twee jaren worden ontzegd.

4. Indien tijdens het plegen van een der strafbare feiten in het eerste lid genoemd, nog geen vijf jaren zijn verlopen na het einde van de tijdsduur waarvoor bij een vroegere onherroepelijke veroordeling wegens een van die strafbare feiten de betrokkene de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen is ontzegd, kan hem die bevoegdheid voor ten hoogste tien jaren worden ontzegd.

5. Indien tijdens het plegen van een der strafbare feiten in het tweede lid genoemd of krachtens deze wet aangewezen, nog geen twee jaren zijn verlopen na het einde van de tijdsduur waarvoor bij een vroegere

onherroepelijke veroordeling wegens een van die strafbare feiten of wegens een der in het eerste lid bedoelde strafbare feiten de betrokkene de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen is ontzegd, kan hem die bevoegdheid voor ten hoogste vier jaren worden ontzegd.

6. **Bij het opleggen van de bijkomende straf, bedoeld in het eerste tot en met het vijfde lid, wordt de tijd gedurende welke het rijbewijs van de veroordeelde ingevolge artikel 164 vóór het tijdstip waarop de bijkomende straf ingaat, ingevorderd of ingehouden is geweest, op de duur van die straf geheel in mindering gebracht.**
7. **Voor de toepassing van dit artikel wordt met de bestuurder van een motorrijtuig gelijkgesteld degene die overeenkomstig de in artikel 1, eerste lid, onderdeel n, bedoelde voorwaarde geacht wordt het motorrijtuig onder onmiddellijk toezicht van de bestuurder te besturen.**
8. **Voor de toepassing van het zesde lid wordt onder rijbewijs mede verstaan een rijbewijs, afgegeven door het daartoe bevoegde gezag buiten Nederland, waarvan de houder in Nederland woonachtig is.**
9. **Voor de toepassing van dit artikel wordt een strafbeschikking met een veroordeling gelijkgesteld.**
10. **Voor de toepassing van het vierde onderscheidenlijk het vijfde lid, wordt onder vroegere onherroepelijke veroordeling mede verstaan een vroegere onherroepelijke veroordeling door een strafrechter in een andere lidstaat van de Europese Unie wegens feiten soortgelijk aan de feiten, bedoeld in het vierde onderscheidenlijk het vijfde lid.**

Art. 179a WVW 1994

1. **Bij veroordeling wegens een der in de artikelen 287 of 289 van het Wetboek van Strafrecht omschreven misdrijven kan de schuldige die het feit heeft gepleegd met een motorrijtuig dat hij ten tijde van het feit bestuurde of deed besturen, de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste tien jaren worden ontzegd.**
2. **Bij veroordeling wegens een der in de artikelen 285, 301, 302 of 303 van het Wetboek van Strafrecht omschreven misdrijven kan de schuldige die het feit heeft gepleegd met een motorrijtuig dat hij ten tijde van het feit bestuurde of deed besturen, de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste vijf jaren worden ontzegd.**
3. **Voor de toepassing van het tweede lid wordt een strafbeschikking met een veroordeling gelijkgesteld.**

In deze beide artikelen zijn de meeste strafbaarstellingen vermeld die in de beide vorige paragrafen zijn besproken. Bij een veroordeling wegens doodslag (of moord) gepleegd met een motorrijtuig dat de schuldige ten tijde van het feit bestuurde of deed besturen, is een rijontzegging van tien jaar mogelijk (art. 179a lid 1 WVW 1994). Bij een gekwalificeerde vorm van mishandeling of bedreiging kan de schuldige die het feit heeft gepleegd met een motorrijtuig dat hij ten tijde van het feit bestuurde of deed besturen, een rijontzegging van vijf jaar krijgen. Bij eenvoudige mishandeling is een rijontzegging evenwel niet mogelijk.

Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van de artikelen 6, 7, eerste lid, 8, 9 of 163, tweede, zesde, achtste of negende lid, kan hem de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste vijf jaren worden ontzegd (art. 179 lid 1 WVW 1994). Dat geldt volgens de letter van de wet ook voor de overtreding die in art. 9 lid 8 WVW 1994 is opgenomen. Bij toepasselijkheid van de recidivegrond van het vierde lid kan zelfs een rijontzegging voor de duur van tien jaren worden opgelegd. Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens de overtreding van art. 5 WVW 1994 kan hem een rijontzegging voor ten hoogste twee jaar worden opgelegd (art. 179 lid 2 WVW 1994). Ook voor deze gevallen bevat de wet een recidivegrond die tot een verdubbeling van de maximale termijn van de rijontzegging leidt (art. 179 lid 5 WVW 1994). Bij de overtreding van art. 107 WVW 1994 is een rijontzegging niet mogelijk. Dat heeft de Hoge Raad ook vastgesteld in een aantal zaken waarin bij deze overtreding wel een rijontzegging was opgelegd (vgl. bijvoorbeeld HR 27 augustus 2013, ECLI:NL:HR:2013:497).

Wijzigingen van artikel 179 WVW 1994 en de invoering van artikel 179a WVW 1994

Art.179a WVW is ingevoerd in 1998. Het maakte onderdeel uit van de eerder besproken wet waarin ook de straffen op overtreding van de 'gedragsregel' van art. 6 WVW 1994 sterk werden verhoogd. [65] Bij die wet werd ook het zesde lid van art. 179 WVW 1994 ingevoerd. Nadien zijn slechts wijzigingen van betrekkelijk ondergeschikte aard in deze beide artikelen aangebracht.

[65] Wet van 24 juni 1998 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 (verhoging van de maximumstraffen voor ernstige vormen van roekeloos rijgedrag en verbetering van de regelingen inzake de invordering en inhouding van rijbewijzen en inzake de bijkomende straf van ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen), *Stb*. 375. Deze wet trad in werking op 3 juli 1998 (besluit van 30 juni 1998, *Stb*. 376).

- In 2002 werden nog enkele wijzigingen aangebracht in het zevende en achtste lid.[66]
- In 2006 werd art. 285 Sr ingevoegd in de opsomming van art. 179a, tweede lid, Sr.[67]
- In 2008 werd, bij gelegenheid van de invoering van de Wet OM-afdoening, het negende lid van art. 179 WVW 1994 ingevoerd en het derde lid van art. 179a WVW 1994.[68]
- In 2010 werd het tiende lid aan art. 179 WVW 1994 toegevoegd.[69]

4.4 Maatregelen

In het Wetboek van Strafrecht zijn, naast straffen, ook een groot aantal maatregelen geregeld. Een aantal van die maatregelen spelen bij ernstiger verkeersdelicten niet of nauwelijks een rol. Ontneming van wederrechtelijk voordeel is bij deze delicten niet aan de orde. Onttrekking aan het verkeer is in beginsel denkbaar, bijvoorbeeld bij motorrijtuigen die een gevaar op de weg vormen. Bij de ernstige verkeersdelicten die in dit onderzoek zijn betrokken, is deze maatregel evenwel slechts bij hoge uitzondering toegepast. Wel veelvuldig toegepast wordt de schadevergoedingsmaatregel (art. 36f Sr). Die toepassing is in het kader van dit onderzoek evenwel niet systematisch in kaart gebracht.[70] De schadevergoedingsmaatregel vergeldt geen schuld; de hoogte is afhankelijk van maatstaven van burgerlijk recht. De toepassing van deze maatregel werpt tegen die achtergrond geen licht op de bestraffing van ernstige verkeersdelicten en

---

[66] Wet van 18 april 2002 tot wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 met betrekking tot de rijvaardigheid en rijbevoegdheid, *Stb.* 250. In werking getreden op 1 augustus 2002 (besluit van 5 juli 2002, *Stb*. 376).

[67] Wet van 22 december 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994, in verband met de herijking van een aantal wettelijke strafmaxima, *Stb*. 2006, 11. Deze wet trad in werking op 1 februari 2006 (besluit van 9 januari 2006, *Stb*. 23).

[68] Wet van 7 juli 2006 (Wet OM-afdoening), *Stb*. 330. In werking getreden op 1 februari 2008 (Besluit van 21 december 2007, *Stb*. 2008, 4).

[69] Wet van 20 mei 2010 tot implementatie van het kaderbesluit nr. 2008/675/JBZ van e Raad van 24 juli 2008 betreffende de wijze waarop bij en nieuwe strafrechtelijke procedure rekening wordt gehouden met veroordelingen in andere lidstaten van de Europese Unie (PbEU L 220), *Stb*. 200. In werking getreden op 1 juli 2010 (besluit van 1 juni 2010, *Stb*. 201).

[70] Van een onderzoek naar de ervaringen van verkeersslachtoffers met schadeafwikkeling werd recentelijk verslag gedaan in S. van der Aa, M. Groenhuijsen, K. Lens en M. Lanslots, *Verkeersslachtoffers. Over de strafrechtelijke reactie op (ernstige) verkeersdelicten*, https://www.fondsslachtofferhulp.nl/wp-content/uploads/2017/01/170013_OS_verkeersslachtoffers_20170116a.pdf, in het bijzonder hoofdstuk 3.

eventuele lacunes in het materiële strafrecht die bij die bestraffing van belang zijn.

Ook de plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis en de terbeschikkingstelling kunnen bij ernstige verkeersdelicten een rol spelen. Langdurige terbeschikkingstelling met verpleging is zelfs mogelijk bij het culpoze misdrijf van art. 6 jo art. 175 Wegenverkeerswet 1994, zo heeft de Hoge Raad beslist. Uit art. 38e lid 1 Sr volgt dat de totale duur van de maatregel van terbeschikkingstelling met bevel tot verpleging van overheidswege een periode van vier jaar niet te boven gaat, tenzij de terbeschikkingstelling met bevel tot verpleging van overheidswege is opgelegd ter zake van een misdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen. In HR 21 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1240 heeft de Hoge Raad beslist dat deze strafbaarstelling daaronder ressorteert, omdat het een ernstig misdrijf is 'met de dood of (zwaar) lichamelijk letsel als gevolg'. Oplegging van één van deze beide maatregelen ter zake van een ernstig verkeersdelict is evenwel een zeldzaamheid, in de onderzochte zaken komt het (verder) niet voor. Daarbij geldt ook voor deze maatregelen (zoals voor alle) dat zij geen schuld vergelden. Tegen die achtergrond is ook aan deze maatregelen in dit onderzoek verder geen aandacht besteed.

De beide andere maatregelen die in het Wetboek van Strafrecht geregeld zijn, de plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders en de oplegging van een vrijheidsbeperkende maatregel, worden bij ernstige verkeersdelicten niet of nauwelijks toegepast, en blijven (mede tegen de achtergrond van het rechtskarakter van maatregelen) in dit onderzoek verder buiten beschouwing.

5. Richtlijnen van het Openbaar Ministerie

5.1 Richtlijnen voor strafvordering ter zake poging doodslag, zware mishandeling, poging zware mishandeling en bedreiging (de artikelen 285, 287 en 302 Sr)

Het strafvorderingsbeleid ter zake van een aantal van de commune misdrijven die bij een vervolging wegens ernstige verkeersdelicten een rol kunnen spelen, is in een aantal richtlijnen genormeerd. Daartoe behoort de richtlijn voor strafvordering poging doodslag.[71] In deze richtlijn worden een aantal vormen van poging tot doodslag wat betreft de te eisen vrijheidsstraf op één lijn gesteld: het schoppen tegen het hoofd, het verdrinken of verwurgen, het ergens in of voor

[71] Richtlijn voor strafvordering poging doodslag (2015R058), in werking getreden op 1 december 2015, *Stcrt*. 18 november 2015, nr.40614.

duwen van het slachtoffer en het met een auto opzettelijk inrijden op een persoon. De richtlijn formuleert een eis bij first offenders, en gaat daarbij uit van de situatie waarin het delict alleen is gepleegd. Die eis is afhankelijk van de aard van het letsel: bij geen, licht of zwaarder letsel is de eis gevangenisstraf van 12 tot 28 maanden; bij zwaar lichamelijk letsel een gevangenisstraf van 40 tot 52 maanden en bij blijvende ernstige lichamelijke gevolgen, invaliditeit of hulpbehoevendheid een gevangenisstraf van 5 tot 7 jaren. Specifiek bij het met een auto opzettelijk inrijden op een persoon komt daar een eis inzake een rijontzegging bij, die de richtlijn bij de drie categorieën letsel op respectievelijk 18 maanden, 3 jaar en 5 jaar stelt. Een aantal factoren werken daarbij strafverzwarend, onder andere: meerdere slachtoffers, geweld jegens ambtenaren of andere gezagsfunctionarissen, alcohol/drugs, agressie in het verkeer (niet zijnde inrijden met auto op persoon), confrontatie opgezocht door verdachte, medeplegen en (ernstige) recidive.

De richtlijn onderscheidt naast deze vormen van poging doodslag ook andere vormen. Bij het steken met een mes of een vergelijkbaar voorwerp of het gebruik van een slagwapen of zwaar voorwerp wordt, afhankelijk van het letsel, een zwaardere straf geëist; bij het schieten met een vuurwapen in de richting van een persoon is de strafeis nog hoger. De richtlijn poging doodslag kent geen voorgangers.

De richtlijn voor strafvordering zware mishandeling stelt, op vergelijkbare wijze als de richtlijn voor strafvordering poging doodslag, telkens een aantal vormen van zware mishandeling op één lijn.[72] Het gooien of slaan met een voorwerp (niet zijnde een wapen in de WWM) of met vuurwerk wordt voor wat de te eisen vrijheidsstraf betreft op één lijn gesteld met het met een auto opzettelijk inrijden op een persoon. Bij zwaar lichamelijk letsel is de eis een gevangenisstraf van 12 tot 24 maanden, bij blijvende ernstige lichamelijke gevolgen, invaliditeit of hulpbehoevendheid is de eis een gevangenisstraf van 30 tot 42 maanden. Daarnaast wordt bij het met een auto opzettelijk inrijden op een persoon een rijontzegging van 30 maanden respectievelijk 5 jaar geëist. Andere vormen van zware mishandeling (het slaan tegen het hoofd/kopstoot, het schoppen tegen het lichaam, het ergens in of af duwen van het slachtoffer) leiden tot een lichtere strafeis, weer andere (spuiten met een bijtende stof, brandmerken, steken met een mes etc.) leiden tot een zwaardere strafeis. Als de agressie terug te voeren is op een verkeerssituatie dient dat volgens de richtlijn voorts strafverzwarend te worden beoordeeld.

[72] Richtlijn voor strafvordering zware mishandeling (2016R012), in werking getreden op 1 december 2016, *Stcrt*. 30 november 2016, nr. 62586.

De richtlijn voor strafvordering poging zware mishandeling kent een wat andere opzet dan de richtlijn inzake poging doodslag en de richtlijn inzake zware mishandeling.[73] Onderscheid wordt gemaakt tussen de situatie waarin geen wapen is gebruikt, de situatie waarin een slag-/stootwapen is gebruikt, de situatie waarin een steekwapen of een als zodanig aan te merken voorwerp is gebruikt en ten slotte het inrijden op een persoon. In de situatie van inrijden op een persoon zijn de uitgangspunten inzake de strafeis het hoogst, en variëren zij van een gevangenisstraf van 3 maanden en een rijontzegging van 12 maanden bij een first offender en geen letsel tot maatwerk bij meermalen recidive en zwaarder letsel; bij dat maatwerk wordt gedacht aan een gevangenisstraf vanaf 8 maanden en 24 maanden rijontzegging. Als strafverzwarende omstandigheden noemt de richtlijn onder andere de situatie waarin het delict is gepleegd jegens ambtenaren en andere gezagsfunctionarissen, alcohol/drugs en agressie in het verkeer. Ook in deze richtlijn wordt opgemerkt dat als de agressie terug te voeren is op een verkeerssituatie dat als strafverzwarend dient te worden beoordeeld.

Aan deze richtlijn ging een richtlijn vooraf die op 1 maart 2015 in werking trad.[74] Daarin werden dezelfde situaties onderscheiden. De uitgangspunten voor de strafeis bij het inrijden op een persoon waren voor wat de gevangenisstraf betreft hetzelfde. Wat in de thans geldende versie van de richtlijn is toegevoegd, zijn de uitgangspunten inzake een te eisen rijontzegging. Voorafgaand aan deze richtlijn gold een Richtlijn mishandeling en poging zware mishandeling uit 2011.[75] Daarin werd gewerkt met een puntenstelsel. Bij het basisdelict poging zware mishandeling hoorden 40 basispunten, de aard van het letsel leverde extra punten op, evenals het gebruik van een voorwerp of wapen. Inrijden op een persoon met een voertuig stond voor 50 punten. Verder werkte het strafverhogend als het slachtoffer een bepaalde kwaliteit had. Als het slachtoffer een ambtenaar of een andere beroepsbeoefenaar was en het misdrijf ter zake of gedurende de rechtmatige uitoefening van de bediening of dat beroep gepleegd werd, ging de eis bijvoorbeeld met 200 % omhoog. Bij agressie in het verkeer ging de eis (nog eens) met 25% omhoog. En ook recidive werkte strafverzwarend. De

[73] Richtlijn voor strafvordering poging zware mishandeling (2015R060), in werking getreden op 1 december 2015, *Stcrt.* 18 november 2015, nr.40615.

[74] Richtlijn voor strafvordering poging zware mishandeling (2015R010), in werking getreden op 1 maart 2015, *Stcrt*. 9 maart 2015, nr.4233. De Richtlijn voor strafvordering poging zware mishandeling die op 18 februari 2015 in de Staatscourant onder hetzelfde nummer gepubliceerd werd had op dit punt dezelfde inhoud.

[75] Richtlijn mishandeling en poging zware mishandeling (polarisnummer 5.14), *Stctrt.* 16 december 2011, nr.22540.

eis kon vervolgens op basis van het totaal aantal strafpunten bepaald worden met behulp van de geldende Aanwijzing kader voor strafvordering.[76]

Er bestaat ook een richtlijn voor strafvordering mishandeling.[77] Daarin worden de uitgangspunten voor de strafeis in eerste instantie gekoppeld aan de gevolgen (geen letsel, licht letsel, zwaarder letsel) en vervolgens aan verschijningsvormen (droge klap; meerdere klappen/schoppen; slag-/stootwapen, kopstoot, gegooid voorwerp; bij zwaarder letsel ook steekwapen of een als zodanig aan te merken voorwerp). Het inrijden op een persoon komt hier als categorie niet in voor. De uitgangspunten ter zake van strafeisen bij slag-stootwapen variëren tussen een taakstraf van 60 uur (geen letsel) en een gevangenisstraf van 5 maanden onvoorwaardelijk (zwaarder letsel, meermalen recidive). De strafverzwarende omstandigheden zijn in belangrijke mate dezelfde als in de richtlijn voor strafvordering poging zware mishandeling.

De richtlijn voor strafvordering bedreiging kent een vergelijkbare opzet als de richtlijn voor strafvordering poging mishandeling.[78] De richtlijn onderscheidt een aantal vormen van bedreiging: mondeling, geen wapen; schriftelijk (per sms, twitter, internet e.d.); slag- of stootwapen (tonen); steekwapen, of een als zodanig aan te merken voorwerp tonen; (nep)vuurwapen tonen en ten slotte inrijden op een persoon (niet zijnde 287/45 of 302/45 Sr). Voor bedreiging in de vorm van inrijden op een persoon gelden daarbij de zwaarste strafeisen: voor een first offender een taakstraf van 150 uur en een rijontzegging van 6 maanden, bij eenmalige recidive een taakstraf van 220 uur of een gevangenisstraf van zestien weken alsmede een langere rijontzegging, bij meermalen recidive een gevangenisstraf van 5 maanden en een langere rijontzegging.

Aan deze richtlijn ging een richtlijn vooraf die bij bedreiging in de vorm van inrijden op een persoon dezelfde uitgangspunten bevatte voor de strafeis inzake taakstraf en gevangenisstraf.[79] De (uitgangspunten inzake de) strafeisen betreffende de rijontzegging zijn daar in de huidige versie bijgekomen. Aan die richtlijn ging een richtlijn uit 2011 vooraf.[80] Daarin waren aan het basisdelict

---

[76] Daarvan zijn er verschillende versie geweest. Vgl. bijvoorbeeld de Aanwijzing Kader voor Strafvordering die op 29 november 2011 werd vastgesteld, *Stctrt*. 23 december 2011, nr. 22989. Een totaal van 90 strafpunten vormde daarbij de grens van de feiten die nog met een strafbeschikking konden worden afgedaan.

[77] Richtlijn voor strafvordering mishandeling (2015R009), in werking getreden op 1 maart 2015, *Stcrt.* 18 februari 2015, nr. 4232.

[78] Richtlijn voor strafvordering bedreiging (2015R059), in werking getreden op 1 december 2015, Stcrt. 18 november 2015, nr. 40616.

[79] Richtlijn voor strafvordering bedreiging (2015R008), in werking getreden op 1 maart 2015, *Stcrt*. 18 februari 2015, nr. 4231.

[80] Richtlijn bedreiging 5.02, in werking getreden op 1 juni 2011, *Stcrt*. 31 mei 2011, nr. 9421.

bedreiging door middel van inrijden met een motorvoertuig op een persoon (5.02.02) 60 basispunten toegekend. Ter vergelijking: de basisvorm van bedreiging kende 10 basispunten. Als het slachtoffer een ambtenaar of een andere beroepsbeoefenaar was en het misdrijf ter zake of gedurende de rechtmatige uitoefening van de bediening of dat beroep gepleegd werd, ging de eis ook hier met 200 % omhoog. Bij agressie in het verkeer ging de eis eveneens (nog eens) met 25% omhoog en recidive werkte ook hier strafverzwarend.

5.2 Richtlijnen voor strafvordering ter zake van verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval (artikelen 5, 6 en 7 Wegenverkeerswet 1994)

5.2.1 De huidige richtlijn (2015R022)

Het strafvorderingsbeleid van het Openbaar Ministerie inzake verkeersongevallen en het verlaten van de plaats van het ongeval is neergelegd in een richtlijn.[81] In deze richtlijn zijn drie tabellen te vinden. De eerste tabel betreft (onder meer) verkeersongevallen waarbij art. 5 WVW 1994 is overtreden en waarbij de verdachte 'proces-verbaalwaardig gedrag heeft tentoongespreid'. Bij een bestuurder van een motorvoertuig op twee of meer wielen die first offender is, vormt een geldboete van 450 euro het uitgangspunt. Bij recidive (daarvan is in het kader van deze aanwijzing sprake indien de overtreding wordt begaan binnen twee jaar na afdoening van de vorige overtreding) vormt een geldboete van 550 euro plus een onvoorwaardelijke rijontzegging van 2 tot 5 maanden het uitgangspunt. In het geval er sprake is van een dodelijk slachtoffer en/of ernstig letsel wordt in beginsel gedagvaard, en betreft de eis een geldboete en een onvoorwaardelijke rijontzegging. Bij een first offender is uitgangspunt dat een boete tussen de 700 en 1400 euro geëist wordt alsmede een onvoorwaardelijke rijontzegging van 1 tot 3 maanden. Bij recidive is uitgangspunt dat een boete tussen de 1400 en 2800 euro geëist wordt alsmede een onvoorwaardelijke rijontzegging van 3 tot 6 maanden.

De tweede tabel betreft het veroorzaken van een ernstig ongeval (art. 6 WVW 1994). De eis wordt in dit geval bepaald aan de hand van drie variabelen: 1. de gevolgen voor het slachtoffer, 2. alcoholgebruik of een andere strafverzwarende omstandigheid, 3. de mate van schuld. Dat levert een tabel op met zevenentwintig categorieën. Het uitgangspunt voor de te eisen straffen varieert daarbij van een geldboete van 1000 euro en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 3 maanden (lichamelijk letsel of tijdelijke ziekte, geen

[81] Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval (2015R022), in werking getreden op 1 maart 2015, *Stcrt*. 18 februari 2015, nr. 4246.

alcoholgebruik, aanmerkelijke schuld) tot een gevangenisstraf van 4 jaar en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 5 jaar (dood, alcoholgebruik hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht, zeer hoge mate van schuld). Zeer hoge mate van schuld is daarbij geen synoniem voor roekeloosheid, zo geeft de richtlijn aan; '(b)ij roekeloosheid is maatwerk nodig'.

De derde tabel ziet op het verlaten plaats ongeval (art. 7 WVW 1994). De tabel maakt onderscheid tussen de delictsomschrijving onder a en die onder b. Bij het iemand in hulpeloze toestand achterlaten (b) is het uitgangspunt voor de eis bij een first offender een gevangenisstraf van twee maanden en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 60 maanden. Bij een recidivist is het uitgangspunt voor de eis een gevangenisstraf van 3 maanden en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 70 maanden. Bij de strafbaarstelling onder a is het uitgangspunt van de straf of eis afhankelijk van de gevolgen: geringe of meer dan geringe materiële schade, (al dan niet tevens) gering letsel, meer dan gering letsel, of letsel de dood ten gevolge hebbend. Het uitgangspunt varieert van een geldboete van 500 euro (geringe materiële schade, first offender) tot een taakstraf van 130 uur of een gevangenisstraf van 9 weken plus een onvoorwaardelijke rijontzegging van 70 maanden (letsel de dood ten gevolge hebbend en meer dan geringe materiële schade, recidive). De richtlijn merkt daarbij nog op dat in het geval tevens sprake is van art. 6 WVW 1994 de daarvoor geldende tabel moet worden gebruikt, en dat het doorrijden na ongeval dan 'als strafverzwarend meeweegt (maatwerk).'

5.2.2 Eerdere richtlijnen inzake verkeersongevallen

Aan de thans geldende richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval zijn andere voorafgegaan. Gelet op de strafzaken die in dit onderzoek zijn betrokken, vormt de richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen die op 1 april 2008 in werking trad en tot en met 31 december 2010 gold bij deze verkenning een logisch vertrekpunt.[82] In die richtlijn was het uitgangspunt voor de transactie in zaken waarin de verdachte 'proces-verbaalwaardig gedrag heeft tentoongespreid' bij een bestuurder van een motorvoertuig op twee of meer wielen een geldboete van 250 euro. Uitgangspunt voor de eis ter terechtzitting was een geldboete van 300 euro. Indien bij een dergelijke bestuurder sprake was van een dodelijk slachtoffer en/of ernstig letsel betrof de eis een geldboete tussen de 500 en 1000 euro alsmede een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke rijontzegging van 1 tot 3 maanden. Dat

[82] Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen, *Stcrt*. 28 maart 2008, nr. 61.

uitgangspunt gold ook heel in het algemeen bij recidive. Bij dit delict zijn de straffen en de eisen derhalve nogal verhoogd.

Ook voor de vervolging ter zake van art. 6 WVW 1994 was in deze richtlijn al een tabel opgesteld waarin ruwweg dezelfde elementen als thans het uitgangspunt voor de eis bepaalden (1. de gevolgen voor het slachtoffer; 2. alcoholgebruik of een andere strafverzwarende omstandigheid; 3. de mate van schuld). Een verschil was alleen dat de schuldgradaties anders omschreven waren: aanmerkelijke verkeersfout, grove verkeersfout en wegpiraterij/roekeloos rijden. De uitgangspunten voor de te eisen straffen zijn in deze jaren ondertussen niet wezenlijk veranderd. Dat uitgangspunt was destijds een geldboete van 900 euro en een rijontzegging van 3 maanden in de lichtste categorie (lichamelijk letsel of tijdelijke ziekte, geen alcoholgebruik, aanmerkelijke verkeersfout). De richtlijn sloot daarbij destijds niet uit dat een voorwaardelijke rijontzegging geëist werd. Het uitgangspunt voor de te eisen straffen in de zwaarste categorie was een gevangenisstraf van 4 jaar en een rijontzegging van 5 jaar (dood, alcoholgebruik hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht, zeer hoge mate van schuld). Dat is ook thans in deze zaken nog het uitgangspunt voor de strafeis.

De opvolger van deze richtlijn verhoogde de uitgangspunten voor de straf of eis bij overtredingen van art. 5 WVW 1994 waarbij 'procesverbaalwaardig gedrag' ten toon was gespreid enigszins.[83] Dat gold telkens ook voor de opvolgers van deze richtlijn.[84] Pas in de thans geldende richtlijn is een afzonderlijke normering voor de straf of eis bij het verlaten van de plaats van het ongeval opgenomen.

5.3 Richtlijnen voor strafvordering ter zake van rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod (de artikelen 8, 9 en 163 WVW 1994)

5.3.1 De huidige richtlijn (2015R055)

Het strafvorderingsbeleid van het Openbaar Ministerie inzake rijden onder invloed en rijden tijdens een rijverbod is in een specifieke richtlijn neergelegd.[85] Die richtlijn bevat een groot aantal tabellen. De tabellen onder 1 betreffen de

[83] Richtlijn voor Strafvordering Verkeersongevallen, *Stcrt.* 21 december 2010, nr. 20481.

[84] Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen, *Stcrt*. 16 december 2011, nr. 22817; Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen, *Stcrt*. 24 december 2012, nr. 26820; Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen, *Stcrt.* 31 december 2013, nr. 35396.

[85] Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod (2015R055), in werking getreden op 1 juli 2015, *Stcrt*. 1 juli 2015, nr. 17958.

‘Bestuurders motorrijtuigen ex brom-snorfiets'. Die categorie is voor dit onderzoek het belangrijkst.

Voor deze categorie verkeersdeelnemers zijn zes tabellen opgesteld. De eerste (1A) betreft art. 8 lid 2 onder a en b WVW 1994 en ziet daarmee op de ‘ervaren bestuurder’. Er zijn daarbij twee factoren die het uitgangspunt voor de straf of eis bepalen: alcoholgehalte van adem of bloed en recidive. Dat uitgangspunt varieert concreet van een in een strafbeschikking opgelegde boete van 325 euro bij een first offender met een ademalcoholgehalte van 235 tot 350 microgram per liter adem tot een eis ter terechtzitting van 90 uur taakstraf en 21 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging bij een ademalcoholgehalte dat gelijk is aan of hoger is dan 1200 microgram per liter adem. Daarbij zijn nog drie extra schalen opgenomen. Voor de weigering om mee te werken aan een onderzoek naar het adem- of bloedalcoholgehalte is een uitgangspunt geformuleerd dat bij meervoudige recidive behelst dat wordt gedagvaard, en dat een geldboete van 1100 euro en 10 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging wordt geëist.

De tweede tabel (1B) betreft art. 8 lid 3 WVW 1994 en ziet daarmee op de beginnende bestuurder. Die tabel begint met een in een strafbeschikking opgelegde geldboete van 300 euro bij een first offender met een ademalcoholgehalte van 95 tot 350 microgram per liter adem. Bij een ademalcoholgehalte dat gelijk is aan of hoger is dan 1200 microgram per liter adem is de eis ter terechtzitting dezelfde als bij een ervaren bestuurder. Vanaf een ademalcoholgehalte van 720 microgram per liter uitgeademde adem zijn de uitgangspunten voor straf en eis gelijk aan die van de ervaren bestuurder. Dat geldt ook voor de extra schalen en de weigering om mee te werken. De derde tabel (1C) betreft art. 8 lid 4 WVW 1994: ‘De bestuurder van een rijbewijsplichtig motorrijtuig ten aanzien van wie nog geen 7 jaar is verstreken na datum afgifte 1^{e} rijbewijs, indien betrokkene ten tijde van de afgifte van dat 1^{e} rijbewijs nog geen 18 jaar was'. Deze tabel verschilt enkel in de eerste vier schalen enigszins van de tabel van de beginnende bestuurder.

De vierde en de vijfde tabel betreffen art. 8 lid 1 WVW 1994 en zien respectievelijk op ‘uitsluitend alcoholgebruik’ (1D) en op ‘drugs/medicijnen of combigebruik’ (1E). De uitgangspunten voor straf en eis variëren bij deze strafbaarstelling tussen de 850 euro en 7 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging (niet tot behoorlijk besturen in staat, first offender) tot een taakstraf van 70 uur en 15 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging (onder meer bij een ‘kennelijke staat van dronkenschap en recidive’). Voor de weigering ex art. 163 WVW 1994 zijn hier uitgangspunten geformuleerd die identiek zijn aan die welke bij (aanwijzingen van) de andere varianten van art. 8 WVW 1994 gelden.

De zesde en laatste tabel bij deze categorie bestuurder betreft het rijden tijdens een rijverbod (1F). In die tabel wordt onderscheid gemaakt tussen de

situatie waarin het rijden tijdens een rijverbod op zichzelf staat, de situatie waarin het gecombineerd is met een art. 8 lid 1 proces-verbaal, de situatie waarin het gecombineerd is met een art. 8 lid 2, 3, 4 proces-verbaal en de situatie waarin het gecombineerd is met een art. 163 proces-verbaal. De uitgangspunten voor straf of eis bij het rijden tijdens een rijverbod sec variëren van een in een strafbeschikking opgelegde boete van 500 euro bij een first offender tot een eis ter terechtzitting van 600 euro en 4 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging bij meervoudige recidive. Bij een combinatie met een art. 8 proces-verbaal leidt het rijden tijdens een rijverbod tot toepasselijkheid van een hogere schaal uit de betreffende tabel. En ook bij een combinatie met een art. 163 proces-verbaal leidt het tot een hogere straf of eis, bij meervoudige recidive 60 uur taakstraf en 12 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging.

In de richtlijn zijn daarna nog tabellen opgenomen voor 'Bestuurders brom- of snorfiets, brommobiel en bestuurders gehandicaptenvoertuig met motor' (tabellen onder 2) en de 'Fietsers en bestuurders gehandicaptenvoertuig zonder motor (tabellen onder 3). Vanwege het beperkte belang van deze tabellen voor dit onderzoek wordt van bespreking afgezien.

5.3.2 Eerdere richtlijnen inzake rijden onder invloed en tijdens een rijverbod

Ook aan de thans geldende richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod zijn andere richtlijnen vooraf gegaan. Die richtlijnen kenden lange tijd een andere systematiek. Bij wijze van voorbeeld kan worden gewezen op de richtlijn rijden onder invloed die op 1 januari 2006 in werking is getreden.[86] Aan het begin van die richtlijn is aangegeven welke 'basisdelicten' op dit terrein onderscheiden worden. Daaronder vielen, onder meer:

- Besturen van een motorvoertuig op twee of meer wielen met een AAG(-equivalent) van 235 µg/l of meer;
- Als beginnend bestuurder besturen van een motorvoertuig op twee of meer wielen met een AAG(-equivalent) van 95 µg/l of meer;
- Besturen van bromfiets, snorfiets of gehandicaptenvoertuig met motor met een AAG(-equivalent) van 235 µg/l of meer
- Als jeugdig bestuurder besturen van bromfiets, snorfiets of brommobiel met een AAG(-equivalent) van 95 µg/l of meer

[86] Richtlijn rijden onder invloed, artt. 8 leden 2 t/m 4, 162 en 163 WVW 1994 (5, 22), *Stcrt.* 26 december 2005, nr. 252.

- Besturen of doen besturen van een motorvoertuig op twee of meer wielen tijdens duur rijverbod
- Weigeren ademanalyse, bloedproef of urineproef dan wel achteraf weigeren bloedonderzoek (motorvoertuig op twee of meer wielen)

Aan die basisdelicten werden vervolgens punten toegekend. Zo kende deze richtlijn 10 basispunten toe aan het Basisdelict als beginnend bestuurder besturen van een motorvoertuig op twee of meer wielen met een AAG(-equivalent) van 95 µg/l of meer. Vervolgens werden bij dit basisdelict een aantal 'basisfactoren' aangegeven. Daaronder viel in de eerste plaats het ademalcoholgehalte. Naarmate het gehalte hoger is werden er meer strafpunten toegekend, tot een maximum van 48 strafpunten bij een ademalcoholgehalte van 1200 µg/l of hoger. Ook het soort voertuig, het rijgedrag en recidive konden tot het toekennen van extra strafpunten leiden. Bij een vrachtwagen kwamen er 4 strafpunten bij, bij zeer onvoorzichtig rijgedrag nog eens 4, en bij recidive nog eens 4. Op basis van dat totaal aantal strafpunten werd vervolgens de transactie of de eis ter terechtzitting bepaald. Daartoe was aan het eind van de richtlijn een schaal opgenomen. Die leidde, om concreet te worden, destijds bij een beginnende bestuurder die in de eerste schaal viel tot een geldboete van 220 euro, en bij een beginnend bestuurder die (bij een ademalcoholgehalte van 1200 µg/l) in totaal op 58 strafpunten uitkwam tot een eis van 42 uur taakstraf en 18 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging. De extra schalen dateren al uit deze tijd. Als een verdachte met een zo hoog promillage recidiveerde en daarbij zeer onvoorzichtig reed, kwam hij uit op 66 strafpunten. Daarmee viel hij in de tweede extra schaal, en daarbij paste een eis van 54 uur werkstraf en 24 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging.

Dit stelsel is in richtlijnen betreffende rijden onder invloed lange tijd gehanteerd. Bij wijze van voorbeeld kan gewezen worden op de richtlijn rijden onder invloed uit mei 2011.[87] Daarin werden aan het 'Basisdelict besturen van een motorvoertuig op twee of meer wielen met een AAG(-equivalent) van 235 µg/l of meer' ook tien basispunten toegekend. Vervolgens werden bij dit basisdelict een aantal 'basisfactoren' aangegeven. Dat was ook hier in de eerste plaats het ademalcoholgehalte. Naarmate het gehalte hoger is werden er meer strafpunten toegekend, tot een maximum van 48 strafpunten bij een ademalcoholgehalte van 1200 µg/l of hoger. Het soort voertuig, het rijgedrag en recidive konden ook in deze context op vergelijkbare wijze tot het toekennen van extra strafpunten leiden. Op basis van dat totaal aantal strafpunten werd vervolgens de transactie of de eis ter terechtzitting bepaald. Daartoe was ook in

[87] Richtlijn rijden onder invloed, artt. 8 leden 2 t/m 4, 162 en 163 WVW 1994 5.22, *Stcrt.* 31 mei 2011, nr. 9436.

deze richtlijn een schaal opgenomen. Die leidde, bij een bestuurder die in de eerste schaal viel (10 punten) tot een geldboete van 290 euro, en bij een bestuurder die (bij een ademalcoholgehalte van 1200 µg/l) in totaal op 58 strafpunten uitkwam tot een eis van 42 uur taakstraf en 18 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging. En ook hier viel de verdachte in een extra schaal als hij meer strafpunten had.

Enkele maanden later werd deze richtlijn vervangen.[88] In de nieuwe richtlijn werden de uitgangspunten voor de op te leggen of te eisen boete verhoogd. Was de geldboete in de editie van mei in de eerste schaal nog 290 euro, in de editie van december ging het om 340 euro. De hoogte van de strafeis bij 58 punten was dezelfde als in de editie van mei.

Pas in 2014 is de huidige structuur van een richtlijn met tabellen doorgevoerd.[89] En daarbij zijn de boetebedragen in veel categorieën weer verhoogd. In de eerste schaal ging het bij de ervaren bestuurder voortaan om 360 euro. In de tabel wordt de strafeis bij een promillage dat 58 punten oplevert en (meervoudige) recidive voortaan zichtbaar gemaakt als een aparte kolom. De extra schalen die wij eerder zagen zijn feitelijk een soort service aan de gebruiker; zij geven een vertaling aan de oude puntentotalen in het nieuwe stelsel.

Nadien zijn nog twee richtlijnen verschenen in 2015, voordat de thans geldende richtlijn in werking trad.[90] In de eerste van die beide richtlijnen is een aanmerkelijke verhoging van de straffen of eisen bij de ernstiger varianten van art. 8 WVW 1994 doorgevoerd. Sinds 1 maart 2015 is bij een first offender met een ademalcoholgehalte van 1200 µg/l een taakstraf van 80 uur en 18 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging het uitgangspunt; dat was daarvoor 42 uur taakstraf.

Vermelding verdient nog dat voorafgaand aan de richtlijn die op 19 februari 2015 in de Staatscourant gepubliceerd is een afzonderlijke richtlijn gold voor rijden onder invloed als strafbaar gesteld in art. 8 lid 1 WVW 1994. [91] Van een bespreking wordt gelet op het beperkte belang voor dit onderzoek afgezien.

---

88 Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed (art. 8 lid 2 e.v. WVW 1994) van 23 december 2011, *Strct*. 23694, met rectificatie in dezelfde *Stcrt*.

89 Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed (art. 8 lid 2 e.v. WVW 1994) van 31 december 2013, *Stcrt.* nr. 35679.

90 Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod, *Stcrt*. 19 februari 2015, nr. 4432; Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod, *Stcrt*. van 30 maart 2015, nr. 8472.

91 Richtlijn rijden onder invloed, art. 8, lid 1, WVW 1994 5.21., Stcrt. van 31 mei 2011, nr. 9432.

6. Oriëntatiepunten voor de straftoemeting

In het kader van het LOVS (Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht) zijn oriëntatiepunten voor de straftoemeting geformuleerd, waar rechters bij het bepalen van de straf acht op kunnen slaan. Sinds 2016 zijn niet alleen oriëntatiepunten voor het bestraffen van meerderjarigen opgenomen, maar ook oriëntatiepunten inzake het bestraffen van minderjarigen. In het navolgende wordt van een bespreking van de oriëntatiepunten inzake het bestraffen van minderjarigen afgezien, om dezelfde redenen als waarom eerder van een bespreking van de sanctiearsenaal in het jeugdstrafrecht werd afgezien.

Bij de commune delicten die bij de berechting van ernstige verkeersdelicten een rol kunnen spelen, zijn slechts enkele oriëntatiepunten geformuleerd. Bij bedreiging in de vorm van inrijden op een persoon geldt sinds 11 maart 2016 een oriëntatiepunt van 4 maanden gevangenisstraf onvoorwaardelijk. Agressie in het verkeer kan blijkens de toelichting een strafverzwarende omstandigheid zijn. Voor zover het feit is begaan tegen een politieagent, een buitengewoon opsporingsambtenaar, een toezichthouder, een professionele hulpverlener of een functionaris in het openbaar vervoer 'kan de in het oriëntatiepunt genoemde straf worden verhoogd met 33% tot 100%', aldus de toelichting.

Bij mishandeling en zware mishandeling gelden de huidige oriëntatiepunten sinds (respectievelijk) 22 november 2013 en 28 januari 2011.[92] Mishandeling, enig letsel ten gevolge hebbend kent een oriëntatiepunt van 750 euro. Mishandeling met behulp van een slagwapen of door een kopstoot, enig lichamelijk letsel ten gevolge hebbend, kent een oriëntatiepunt van 120 uur taakstraf. Bij zware mishandeling in de vorm van het opzettelijk toebrengen van middelzwaar lichamelijk letsel met behulp van een wapen (niet zijnde een vuurwapen) hoort een oriëntatiepunt van 7 maanden gevangenisstraf. Het opzettelijk toebrengen van zeer zwaar lichamelijk letsel met behulp van een wapen (niet zijnde een vuurwapen) kent als oriëntatiepunt 1 jaar gevangenisstraf. Bij deze oriëntatiepunten geldt eenzelfde strafverhoging in het geval het slachtoffer politieagent (etc.) is.

Oriëntatiepunten zijn voorts vastgesteld bij art. 6 WVW 1994; de huidige versie geldt sinds 18 november 2016. Deze oriëntatiepunten zijn opgenomen in een tabel. Eerder zagen wij dat de Richtlijn voor strafvordering ter zake van verkeersongevallen en verlaten plaats ongeval ook met een tabel werkt. Beide tabellen lijken sterk op elkaar. In beide wordt onderscheid gemaakt tussen drie

[92] Eerder golden (vanaf 31 oktober 2008) andere oriëntatiepunten; de verschillen zijn echter enkel terminologisch van aard en ook de geïndiceerde straf is dezelfde.

schuldgradaties: een zeer hoge mate van schuld, ernstige schuld en aanmerkelijke schuld. In beide is alcoholgebruik een strafverzwarende omstandigheid en is de strafverzwaring groter als het , alcoholgebruik hoger is dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht. En in beide tabellen is de ernst van de gevolgen voor het slachtoffer het vertrekpunt bij de strafbepaling en wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen lichamelijk letsel en tijdelijke ziekte, zwaar lichamelijk letsel en de dood.

De in de oriëntatiepunten opgenomen uitgangspunten voor straffen komen in belangrijke mate met die in de richtlijnen overeen. Het uitgangspunt bij het bepalen van de straffen varieert van een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 3 maanden (lichamelijk letsel of tijdelijke ziekte, geen alcoholgebruik, aanmerkelijke schuld) tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 5 jaar (dood, alcoholgebruik hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht, zeer hoge mate van schuld). De oriëntatiepunten voor de straftoemeting sporen echter niet altijd met de uitgangspunten voor de strafeis. Bij ernstige schuld, lichamelijk letsel en geen alcoholgebruik bijvoorbeeld noemt de richtlijn als eis een taakstraf van 90 uur naast een onvoorwaardelijke rijontzegging van 6 maanden; het oriëntatiepunt rept van 120 uur taakstraf naast 6 maanden rijontzegging. Indien er sprake is van lichamelijk letsel, aanmerkelijke schuld en alcoholgebruik is de eis wat betreft de taakstraf ook lager dan het oriëntatiepunt, en hetzelfde geldt bij zwaar lichamelijk letsel, geen alcoholgebruik en aanmerkelijke schuld. Voor het overige sporen de uitgangspunten voor de strafeis en de oriëntatiepunten.

Tussen 31 oktober 2008 en 18 november 2016 gold een vorige versie van de oriëntatiepunten. Daarin werd (aanvankelijk in overeenstemming met de geldende richtlijn) onderscheid gemaakt tussen drie schuldgradaties: een aanmerkelijke verkeersfout, een grove verkeersfout en wegpiraterij/roekeloos rijden. Maar ook toen al varieerden de oriëntatiepunten van een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 3 maanden (lichamelijk letsel of tijdelijke ziekte, geen alcoholgebruik, aanmerkelijke verkeersfout) tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 5 jaar (dood, alcoholgehalte hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht, wegpiraterij/roekeloosheid). Nieuw, ten opzichte van deze versie, is dat de toelichting van het thans geldende oriëntatiepunt er op wijst dat 'naast alcoholgebruik in ieder geval ook weigering alcoholonderzoek, ernstige overschrijding van de maximumsnelheid, bumperkleven, geen voorrang verlenen en gevaarlijk inhalen' volgens de wet strafverzwarende omstandigheden zijn.

De thans geldende oriëntatiepunten die zien op art. 8 WVW 1994 zijn op 9 april 2015 vastgesteld. De in deze oriëntatiepunten gehanteerde tabellen zijn, zo zegt

de toelichting op de oriëntatiepunten, 'oorspronkelijk afgeleid van de OM-Polarisrichtlijnen voor het rijden onder invloed, maar kunnen daar thans van afwijken.' Er zijn vijf tabellen die telkens bestaan uit een veelheid aan schalen: een normering van rijden onder invloed aangaande het besturen van 1) auto's en motoren, 2) brom- en snorfietsen, gehandicaptenvoertuigen met motor, 3) fietsen, gehandicaptenvoertuigen zonder motor, 4) motorrijtuigen waarbij sprake is van een beginnend bestuurder, 5) brom- en snorfietsen, gehandicaptenvoertuigen met motor waarbij sprake is van een beginnend bestuurder. Het komt er grofweg op neer dat bij lagere alcoholgehaltes van adem of bloed enkel een onvoorwaardelijke geldboete aangewezen is, hogere alcoholgehaltes zijn gekoppeld aan hogere geldboetes én een (al dan niet voorwaardelijke) rijontzegging, terwijl de hoogste alcoholgehaltes zijn gekoppeld aan een onvoorwaardelijke taakstraf en een onvoorwaardelijke rijontzegging. De toelichting op de oriëntatiepunten wijst op een aantal strafverzwarende omstandigheden, zoals verkeersgevaarlijk gedrag en relevante recidive binnen een periode van vijf jaar (waaronder ook kan vallen de aanvaarding van een transactievoorstel of de oplegging van een onherroepelijke strafbeschikking). In een dergelijk geval is een ophoging naar een volgende of daaropvolgende schaal geïndiceerd. Bij meervoudige recidive wordt in ieder geval een rijontzegging opgelegd, zo wordt in de toelichting gesteld.

De oriëntatiepunten inzake art. 8 WVW 1994 zijn een aantal keren gewijzigd. In de afgelopen jaren zijn niet of nauwelijks veranderingen aangebracht in de hoogte van de toepasselijke geldboeten en in de duur van de rijontzeggingen. De belangrijkste wijziging die in de afgelopen jaren is aangebracht, heeft betrekking op de duur van de taakstraf in de hogere schalen. Eind 2013 is die duur verhoogd (telkens ongeveer een verdubbeling). In gevallen waarin bij de bestuurder van een auto of motorrijtuig bijvoorbeeld een ademalcoholgehalte is gemeten van 1196 (schaal XIII) was het uitgangspunt een rijontzegging van 18 maanden alsmede een taakstraf van 42 uren. Na de wijziging bedraagt de aangewezen taakstraf 80 uren.

Zoals gezegd geeft de toelichting op de oriëntatiepunten aan dat zij van de richtlijnen van het OM kunnen afwijken. Als de geldende oriëntatiepunten naast de Richtlijn voor strafvordering rijden onder invloed van alcohol en/of drugs en rijden tijdens een rijverbod (2015R055) wordt gelegd, zijn inderdaad verschillen zichtbaar. In de eerste tabel, betreffende het onder invloed besturen van auto's en motoren (niet door een beginnende bestuurder) hanteren de oriëntatiepunten in de eerste schaal een tarief van 300 euro; de richtlijn hanteert een tarief van 325 euro. En er zijn meer verschillen. In schaal 5 bijvoorbeeld noemt de richtlijn als uitgangspunt 650 euro boete naast 4 maanden onvoorwaardelijke rijontzegging. Het corresponderende oriëntatiepunt noemt een boete van 650

euro naast een voorwaardelijke rijontzegging van 6 maanden. Dat is welhaast een uitnodiging om verzet in te stellen. Bij de hogere ademalcoholgehaltes zijn de tarieven voor first offenders wel weer gelijk.

Oriëntatiepunten zijn ten slotte ook nog vastgesteld in verband met art. 9 lid 1 WVW 1994 (besturen van een motorrijtuig tijdens een ontzegging van de rijbevoegdheid) en art. 9 lid 2 WVW 1994 (besturen van een motorrijtuig in geval van een (gedeeltelijk) ongeldig verklaard rijbewijs). Deze beide oriëntatiepunten zijn betrekkelijk eenvoudig en gelden al sinds 7 december 2007. Voor het (doen) besturen van een motorrijtuig waarvoor het bezit van een rijbewijs is vereist tijdens de ontzegging van de rijbevoegdheid staat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 2 weken onvoorwaardelijk. En ook voor het (doen) besturen van een motorrijtuig in geval van een (gedeeltelijk) ongeldig verklaard rijbewijs staat een gevangenisstraf van 2 weken onvoorwaardelijk.

7. Tot slot

In dit hoofdstuk zijn de strafbepalingen waar het bij ernstige verkeersdelicten om gaat en de normering van het opleggen van straffen in wetten, richtlijnen en oriëntatiepunten besproken. Uit de bespreking kan worden geconcludeerd dat aan de toepassing van die strafbepalingen wezenlijke beperkingen verbonden zijn, en dat de strafmaxima van deze strafbaarstellingen sterk verschillen.
Wat de straffen betreft die op grond van het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994 gehanteerd kunnen worden, springen de gevangenisstraf, de taakstraf, de geldboete en de rijontzegging in het oog. In een deel van de gevallen kan een rol zijn weggelegd voor de verbeurdverklaring. Daarnaast behoren, vanzelfsprekend, voorwaardelijke varianten van deze sancties tot de mogelijkheden. Van enkele andere sancties is de toepassing in theorie wellicht denkbaar, maar deze spelen in de praktijk geen rol van betekenis.

Bij de normering van de sancties valt op dat art. 175 WVW 1994, dat straffen stelt op schending van de ‘gedragsregel’ van art. 6 WVW 1994, geen rustig bezit is. Er zijn, na de invoering van de wet, twee grote wetswijzigingen geweest die dit artikel fundamenteel veranderd hebben.

Uit de verkenning van de strafbaarstellingen en het kader van de straftoemeting in dit hoofdstuk kan meteen ook een eerste inventarisatie worden afgeleid van de knelpunten bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten waar de vijfde

onderzoeksvraag op ziet. De bespreking van de verschillende strafbaarstellingen laat zien dat een strafbaarstelling die (zeer) gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een vrijheidsstraf van meer dan twee maanden bedreigt, inderdaad ontbreekt. Strafvervolging wegens poging tot doodslag, poging tot zware mishandeling of bedreiging kan bij dergelijk zeer gevaarlijk rijgedrag in een deel van de gevallen soelaas bieden, maar lang niet altijd. Verder kennen veel van de onderzochte strafbaarstellingen lage strafmaxima. Uit de analyse in dit hoofdstuk kan niet worden afgeleid of dat bij één of meer strafbaarstellingen tot het ontbreken van bevoegdheden leidt die bij de opsporing van nut zouden kunnen zijn. De bijkomende straffen die thans in het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994 zijn geregeld, zijn over het algemeen beschikbaar bij de ernstige verkeersdelicten die in dit onderzoek zijn betrokken. Zo zijn verbeurdverklaring en onttrekking aan het verkeer in beginsel bij elk strafbaar feit mogelijk. Een rijontzegging kan evenwel bij eenvoudige mishandeling niet worden opgelegd, en ook niet bij rijden zonder rijbewijs.

Wat mogelijke andere knelpunten betreft, kan worden gewezen op het verschil in benadering van de roekeloosheid door wetgever en Hoge Raad. Bij het rijden onder invloed werd geconstateerd dat de verdachte ook met bestuursrechtelijke maatregelen kan worden geconfronteerd, en met de recidiveregeling ernstige verkeersdelicten. Voorstelbaar is ten slotte dat de normering die in richtlijnen en oriëntatiepunten is neergelegd niet een ieder tevreden stemt.

Hoofdstuk 3 Straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten

Mr. A. Postma[93]

1. Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk zijn de kaders besproken waarbinnen de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten in Nederland plaatsvindt. Daarbij zijn ook de veranderingen die de afgelopen jaren in die kaders hebben plaatsgevonden in kaart gebracht. In dit hoofdstuk wordt de aandacht gericht op de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten.

Zoals toegelicht in hoofdstuk 1 zijn binnen de ernstige verkeersdelicten een aantal categorieën onderscheiden. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1 Categorieën ernstige verkeersdelicten

Nummer	Naam categorie	Aantal zaken
1.	Moord en doodslag	11
2.	(Zware) mishandeling	7
3.	Roekeloosheid	17
4.	Art. 6 WVW, onder invloed	26
5.	Art. 6 WVW, niet onder invloed	29
6.	Art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	15
7.	Poging tot doodslag, inrijden op een auto	11
8.	Poging tot doodslag, inrijden op een persoon	24
9.	Poging tot zware mishandeling	29
10.	Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	20
11.	Bedreiging	10
12.	Rijden onder invloed	36

[93] Mr. A. Postma is verantwoordelijk voor de tekst van dit hoofdstuk, niet voor de tabellen. Zie daarvoor bijlage 4.

Nummer	Naam categorie	Aantal zaken
13.	Art. 163 WVW	13
14.	Art. 7 WVW	18
15.	Rijden tijdens rijontzegging	14
16.	Rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs	16
17.	Rijden zonder rijbewijs	18

De 17 categorieën kunnen worden samengebracht in drie subgroepen. De eerste betreft de ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen. Daaronder vallen de categorieën 1 t/m 6. Deze subgroep telt 105 strafzaken. De tweede subgroep betreft de ernstige verkeersdelicten zonder ernstige gevolgen waarbij wel van gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon sprake is geweest. Daaronder ressorteren de categorieën 7 t/m 11. In deze categorieën zijn in totaal 94 strafzaken ondergebracht. De resterende categorieën regarderen ernstige verkeersdelicten waarbij niet van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee sprake behoeft te zijn geweest. Daaronder ressorteren de categorieën 12 t/m 17. In deze categorieën zijn in totaal 115 strafzaken ondergebracht. In totaal zijn daarmee 314 strafzaken onderzocht.

Het hoofddoel van dit hoofdstuk is een overzicht te geven van de bestraffing door de rechter. Kortweg: welke hoofd- en bijkomende straffen heeft hij opgelegd bij elk van de betreffende verkeersdelicten, en welke strafbepalende factoren hebben daarbij een rol gespeeld? Opmerking verdient dat de analyse zich zal toespitsen op uitspraken van de hoogste feitelijke instanties die hebben geoordeeld over de betreffende zaken. Dit zijn meestal arresten van gerechtshoven. De rechtbank is aangemerkt als hoogste feitelijke instantie in gevallen waarin uit de uitspraken en de conclusies die zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl niet kan worden afgeleid dat de betreffende strafzaak is voorgelegd aan een gerechtshof.[94] Voor een juist begrip van het vervolg wordt erop gewezen dat in de tekst uitdrukkelijk zal worden aangegeven wanneer een bepaalde straf geheel voorwaardelijk is opgelegd; ontbreekt die toevoeging dan wordt gedoeld op de onvoorwaardelijke modaliteit. Dit hoofdstuk heeft als nevendoel zicht te bieden op de verhouding tussen de straffen die de rechter

[94] Dit kan zijn omdat in het betreffende geval geen hoger beroep is ingesteld. Het kan ook zijn dat wel appel is ingesteld, maar dat het daarop gewezen arrest niet is gepubliceerd.

heeft opgelegd en de straffen die door het OM zijn gevorderd. De opbouw van het hoofdstuk is als volgt. In paragraaf 2 tot en met 21 wordt per subgroep de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten besproken. Daarbij wordt de volgorde van bovenstaande tabel aangehouden. De bespreking richt zich telkens eerst op de straftoemeting bij de afzonderlijke onderdelen van de subgroep (één van de 17 categorieën). Daarna volgt een deelconclusie. Daarin wordt uiteengezet hoe de opgelegde straffen binnen de betreffende subgroep zich tot elkaar verhouden, en wordt onder de aandacht gebracht bij welke categorieën zich grote verschillen voordoen tussen opgelegde en geëiste straffen. De slotparaaf van dit hoofdstuk heeft als doel enkele afsluitende opmerkingen te maken over een aantal aspecten van dit straftoemetingsonderzoek. Wie enkel in de hoofdlijnen van dit hoofdstuk geïnteresseerd is, zou zich kunnen beperken tot het lezen van de deelconclusies en de slotconclusie (de paragrafen 8, 14, 21 en 22).

Voor een goed begrip wordt op deze plaats een toelichting gegeven op de paragrafen over de straftoemeting bij elk van de 17 categorieën. Uitgezonderd het deel over roekeloosheid in het
verkeer, kennen die paragrafen telkens een vaste opbouw. Per categorie wordt aangegeven (1) welke strafzaken in het onderzoek zijn betrokken; (2) welke straffen – met inbegrip van de tbs-maatregel – de feitenrechter heeft opgelegd en welke straffen door het OM zijn geëist (voor zover deze gegevens zijn achterhaald) en (3) welke factoren door de hoogste feitenrechter die over de zaak heeft geoordeeld, (mede) blijkens de strafmotivering zijn betrokken bij de straftoemeting. De betreffende gegevens worden weergegeven in drie corresponderende tabellen[95] die telkens in afzonderlijke subparagrafen worden toegelicht. De eerste van de drie tabellen bevat de ECLI-nummers van de gepubliceerde uitspraken die deel uitmaken van het onderzoek. De tweede tabel informeert over drie aspecten van de strafzaak, te weten (1) welke straffen in eerste en/of tweede aanleg zijn opgelegd en gevorderd; (2) welke strafrechtelijke kwalificatie is gegeven aan het verkeersdelict dat in eerste en eventueel tweede aanleg is bewezenverklaard en (3) of de hoogste feitelijke instantie die over de zaak heeft geoordeeld de verdachte al dan niet in dezelfde uitspraak heeft veroordeeld voor andere strafbare feiten (en, zo ja, voor welke). De derde en laatste tabel is louter betrokken op de uitspraak van de hiervoor genoemde hoogste feitelijke instantie. In die derde tabel worden factoren uitgelicht die het gerecht heeft betrokken bij de straftoemeting, zoals de ernst van de eventuele gevolgen van het verkeersongeval en verdachte persoonlijke omstandigheden.

[95] Zie de bijlag 3 voor een uitvoeriger toelichting op de daarin opgenomen variabelen.

Straftoemeting is immers maatwerk; de strafbepalende factoren geven een beeld van bijzonderheden die op zaakniveau van betekenis zijn geweest voor het bepalen van de straf. Bij de weergave van de strafbepalende factoren is de regel gehanteerd dat een kruisje wordt gezet als de betreffende factor blijkens zijn overwegingen door de rechter is meegewogen; waar dat mogelijk was en zinvol leek is nader omschreven hoe de betreffende factor is meegewogen.

Tot slot wordt in herinnering geroepen dat in het navolgende niet alle aspecten van een strafzaak in kaart worden gebracht die de straf in beginsel kunnen hebben bepaald. Zo wordt niet vermeld of een vordering van een benadeelde partij is toegewezen en of een schadevergoedingsmaatregel is opgelegd.[96] De gedachte is dat het al dan niet toewijzen van een vordering tot schadevergoeding losstaat van de straf, al valt niet uit te sluiten dat de rechter in een concreet geval de straf mee heeft bepaald in het licht van een toegewezen vordering. Ook is niet vermeld of een vordering tot tenuitvoerlegging van een eerder voorwaardelijk opgelegde straf is toegewezen. De gedachte is dezelfde. De toewijzing van een eerder voorwaardelijk opgelegde straf staat in beginsel los van de straf die voor het nieuwe delict wordt opgelegd, al valt niet uit te sluiten dat de rechter bij de straftoemeting rekening heeft gehouden met de toewijzing van de vordering. Ten slotte wordt in beginsel ook niet vermeld of de verdachte in voorlopige hechtenis heeft gezeten en zo ja hoe lang. Een enkele maal is op deze regel een uitzondering gemaakt, als het vonnis of arrest duidelijk maakt dat deze omstandigheid de straf mee heeft bepaald. Centraal staan de straffen die de rechter heeft opgelegd en de redenen die hij daarvoor heeft aangevoerd. Deze reductie komt gelet op de doelstellingen van dit onderzoek ook verantwoord voor. Dit hoofdstuk strekt er niet toe licht te werpen op psychologische processen en verborgen motieven bij straftoemeting. Waar het om gaat is hoe het resultaat daarvan, de opgelegde straffen en de motivering daarvan, gewaardeerd dient te worden. Daarbij past, dat wordt afgegaan op wat daarover in vonnis of arrest op papier is gezet.

[96] Afgezien van de tbs blijven ook andere maatregelen buiten beschouwing, zoals de onttrekking aan het verkeer.

SUBGROEP 1: ERNSTIGE VERKEERSDELICTEN MET ERNSTIGE GEVOLGEN

2. Straftoemeting bij moord en doodslag in het verkeer

2.1 De uitspraken

Deze categorie bestaat uit 11 zaken. In 8 van de 11 zaken heeft een gerechtshof als hoogste feitelijke instantie een arrest gewezen. In de zaken waarin cassatieberoep is ingesteld, heeft de Hoge Raad de veroordeling telkens in stand gelaten. De overige 3 strafzaken betreffen rechtbankvonnissen. Binnen de categorie betreffen 2 van de 11 uitspraken veroordelingen wegens moord; beide uitspraken hebben betrekking op een medepleger van dezelfde moord. De overige 9 zaken draaien om veroordelingen wegens (onder meer) doodslag. De navolgende tabel geeft een overzicht van de vindplaatsen.

Tabel 2 Vindplaatsen uitspraken over moord en doodslag

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.	HR:2015:347	Onbekend	Onbekend
2.	HR:2013:953	GHSHE:2011:BU7307	RBSHE:2010:BN9786
3.	HR:2013:950	GHSHE:2011:BU7306	RBSHE:2010:BN9772
4.	HR:2013:BZ6523	GHSHE:2011:BV0119	RBMAA:2010:BL2055
5.	HR:2011:BT1857	GHAMS:2010:BN5606	RBAMS:2009:BJ2368
6.	HR:2009:BH6219	GHSHE:2007:BB4874	RBSHE:2007:BA3913
7.		GHSHE:2009:BK5229	RBBRE:2009:BI5244
8.		GHARN:2008:BC7837	RBARN:2007:BB4171
9.			RBROT:2012:BV1370
10.			RBALK:2011:BP8978
11.			RBALK:2008:BG3270

2.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Moord kan worden gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste 30 jaren of geldboete van de vijfde categorie (art. 289 Sr). Doodslag kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaren of geldboete van de vijfde categorie (art. 287 Sr). Voor beide delicten geldt dat daarnaast een rijontzegging kan worden opgelegd voor de duur van maximaal 10 jaren, kortweg indien het feit is gepleegd met een motorrijtuig (art. 179a lid 1 WVW).
De navolgende tabel geeft een overzicht van de opgelegde en gevorderde straffen.

Tabel 3 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van moord en doodslag

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalifi-catie
1.	Doodslag	8 jr GS	onbekend	Nee	Onbekend	Onbekend	Nee
2.	Medeplegen moord	14 jr GS	14 jr GS	Nee	10 jr GS	14 jr GS	Nee
3.	Medeplegen moord	14 jr GS; 10 jr OBM; VV auto, kent.bewijs telefoon	14 jr GS; 10 jr OBM; VV auto etc.	Nee	12 jr GS; 10 jr OBM; VV auto, kent. bewijs, telefoon	14 jr GS; VV auto, kent. bewijs, telefoon	Nee
4.	Doodslag	7 jr GS; 7 jr OBM	7 jr GS; 7 jr OBM	Art. 7/1 WVW	3 jr GS; 5 jr OBM	7 jr GS; 7 jr OBM	Nee
5.	Doodslag	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	Bedreiging, meermalen	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalifi-catie
6.	Doodslag	8 jr GS; 10 jr OBM	8 jr GS; 10 jr OBM	Mishande-ling; poging doodslag	6 jr GS; 10 jr OBM	8 jr GS; 10 jr OBM	Ja. O.a. art. 6 WVW ipv doodslag
7.	Doodslag, meermalen	6 jr GS; 8 jr OBM; VV auto	8 jr GS; 5 jr OBM; VV auto	Nee	5 jr GS; 5 jr OBM; VV auto	8 jr GS; 5 jr OBM	Nee
8.	Doodslag	5 jr GS; 10 jr OBM	5 jr GS; 10 jr OBM[97]	Nee	3 jr GS; 10 jr OBM	5 jr GS; 10 jr OBM	Nee
9.	Doodslag, meermalen			Poging doodslag; diefstal, meer-malen; art. 5 WVW	10 jr GS; 10 jr OBM	10 jr GS; 10 jr OBM	
10.	Doodslag			Nee	6 jr GS; 10 jr OBM	7 jr GS; 10 jr OBM	
11.	Doodslag			Art. 7 WVW	5 jr GS; 8 jr OBM; VV auto	8 jr GS; 10 jr OBM; VV auto	

In al deze zaken is een (geheel of deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De lengte daarvan verschilt sterk. De hoogste straffen werden opgelegd in beide veroordelingen voor het medeplegen van moord (zaak 2 en 3). De medeplegers hadden een plan ten uitvoer gebracht dat erin bestond dat één van beiden met een auto een onoverzichtelijke kruising opreed op het moment dat de ander per telefoon waarschuwde dat er een auto aan kwam rijden. Driemaal leidde dit niet tot een aanrijding. De vierde auto die de kruising opreed, botste vervolgens tegen een boom; dat had de dood van de bestuurder tot gevolg. Het gerechtshof veroordeelde beiden tot een gevangenisstraf van 14 jaren. De

[97] Uit het arrest blijkt niet uitdrukkelijk dat een rijontzegging is gevorderd. In eerste aanleg is een rijontzegging van 10 jaren gevorderd en opgelegd. Gelet daarop mag worden aangenomen dat die eis is gehandhaafd in appel.

bestuurder van de auto kreeg daarbovenop een rijontzegging voor de duur van 10 jaren, en ook zijn auto, kentekenbewijs en telefoon werden verbeurd verklaard. In de zaken van beide medeplegers heeft de Hoge Raad de gevangenisstraf met 6 maanden verlaagd wegens schending van de redelijke termijn.

De hoogste straf die is opgelegd voor doodslag is lager: 10 jaren gevangenisstraf en een rijontzegging van 10 jaren (zaak 9). In deze zaak had de verdachte een auto en de sleutel daarvan gestolen, met welk voertuig hij daarna gevaarlijk reed om uiteindelijk een frontale botsing te veroorzaken met een tegemoetkomende auto. Drie van de vier inzittenden van dat voertuig lieten daardoor het leven, de vierde liep een hoge dwarslaesie op. Op basis van dit feitencomplex werd de verdachte door de rechtbank veroordeeld en bestraft voor het meermalen plegen van doodslag en poging tot doodslag (en daarnaast voor het plegen van de diefstallen en het overtreden van art. 5 WVW). Aan de andere kant van het spectrum staat een veroordeling wegens doodslag waarin een gevangenisstraf van 4 jaren waarvan 1 jaar voorwaardelijk is opgelegd (zaak 5). De verdachte was als bestuurder van een auto op het parkeerdek van de IKEA niet gestopt toen de verkeersregelaar aldaar hem een stopteken gaf, maar was op hem af gereden. Toen de verkeersregelaar op de motorkap van de auto terecht was gekomen, was hij doorgereden, had geaccelereerd en was vervolgens abrupt gestopt om het slachtoffer van zijn motorkap af te krijgen. De verdachte was verminderd toerekeningsvatbaar. In 9 van de 11 zaken is behalve een gevangenisstraf, een onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd. Deze bedroeg in 5 zaken de maximale duur van 10 jaar. In 3 zaken is de auto waarmee het levensdelict is gepleegd verbeurd verklaard.

De tabel toont dat de rechtbank in 8 van de 11 strafzaken die in deze rubriek zijn opgenomen een lagere straf heeft opgelegd dan door het Openbaar Ministerie is gevorderd; in zaak 5 en 9 is de strafoplegging daarentegen conform de strafeis, terwijl strafeis en –oplegging in zaak 1 niet zijn gepubliceerd. Die lagere strafoplegging vond bijvoorbeeld ook plaats in de zaken waarin het medeplegen van moord ten laste was gelegd. De officier van justitie had in eerste aanleg tegen beide verdachten 14 jaar gevangenisstraf geëist, naast verbeurdverklaring van de auto en de telefoon waarmee het delict gepleegd was in de zaak tegen de bestuurder. De rechtbank legde gevangenisstraffen van 10 respectievelijk 12 jaar op, sprak de verbeurdverklaring van de auto en de telefoon uit, en veroordeelde de bestuurder daarnaast tot een rijontzegging van 10 jaar. In appel veroordeelde het gerechtshof evenwel conform de eis van de advocaat-generaal: 14 jaar gevangenisstraf voor beide medeplegers; 10 jaar rijontzegging en verbeurdverklaring van de auto en de telefoon in de zaak tegen de bestuurder.

Ook in drie andere strafzaken waarin de door de rechtbank opgelegde straffen lager waren dan de straffen die de officier van justitie had gevorderd, strafte het gerechtshof in hoger beroep conform de eis van de advocaat-generaal (zaak 4, 6 en 8). Dit nuanceert het beeld.

2.3 Strafbepalende factoren

Uit richtlijnen van het OM en de landelijke oriëntatiepunten van de LOVS kan geen algemeen richtsnoer voor de hoogte van de bij moord en doodslag op te leggen straffen worden afgeleid. Uit enkele van de uitspraken die in dit onderzoek zijn betrokken, volgen echter aanwijzingen dat er in de praktijk wel dergelijke richtsnoeren worden gehanteerd. Bij de veroordelingen wegens moord (zaak 3) overweegt het gerechtshof dat bij het delict moord in de regel niet wordt volstaan met een lagere straf dan een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 12 jaren. Het hof neemt vervolgens enkele bijzondere factoren als strafverhogend in aanmerking en komt tot een gevangenisstraf van 14 jaar. In zaak 7 overweegt het gerechtshof dat in het algemeen voor een enkelvoudige doodslag een gevangenisstraf van 6 tot 8 jaar wordt opgelegd. Nu er in deze zaak sprake was van twee dodelijke slachtoffers zou een gevangenisstraf van 8 tot 10 jaar (in beginsel) op zijn plaats zijn. In het licht van de bijzondere omstandigheden van dit geval legt het gerechtshof vervolgens een gevangenisstraf van 6 jaar op.

De volgende tabel geeft uitsluitsel over de factoren die de hoogste feitelijke instantie die over de zaak heeft geoordeeld uitdrukkelijk heeft betrokken in zijn of haar straftoemetingsoordeel.

Tabel 4 Moord en doodslag: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Per-soonlijke omstan-digheden
1.		Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Per-soonlijke omstan-digheden
2.	Wettelijk strafmax., straffen soortgelijke feiten, in regel niet lager dan 12 jr GS	Schok samenl., slo.verkl., overlijden	Strafverzw.	Geraffineerd, planmatig, 3 mislukte aanrijdingen, willekeur			Geen openheid over motief
3.	Wettelijk strafmax., straffen soortgelijke feiten, in regel niet lager dan 12 jr GS	Schok samenl., slo.verkl., overlijden	Strafverzw.	Geraffineerd, planmatig, 3 mislukte aanrijdingen, willekeur			Geen openheid over motief
4.	Wettelijk strafmax., straffen soortgelijke feiten	Persoonlijk leed nabest.en, schok rechtsorde		Verlaten plaats ongeval.	Eerder veroor-deeld, strafverzw.		Geen blijk van spijt
5.		Dood slo., leed nabest.en, effect op collega's, schok voor derden		Eerdere bedreiging onver-schillige houding tov verkeers-regelaar	First offender	X, verminderd	
6.	Wettelijk strafmax., straffen soortgelijke feiten	Persoonlijk leed nabest.en, schok rechtsorde			Eerder veroor-deeld, rijden onder invloed, strafverzw.	X, enigszins verminderd	

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Per-soonlijke omstan-digheden
7.	Wettelijk strafmax., straffen soortgelijke feiten, iha 6 tot 8 jr			Explosie woede, onverschillig tov leven anderen		X, verminderd	
8	Soortgelijke gevallen	Leed nabest.en		Alcohol, grote hoeveelheid, waarschuw-ingen anderen, gevaar-zettend rijgedrag	Eerder veroor-deeld, rijden onder invloed, strafverzw.		
9.		Overlijden 3 slo.s, leed nabest.en, schok samenl.		Poging zelfmoord, willekeur	First offender	X (impliciet)	
10.		Overlijden slo., leed nabest.en		Alcohol, drugs, verlaten plaats ongeval	Eerder veroor-deeld, rijden onder invloed, strafverzw.		Hoog risico recidive, inzicht in gevolgen
11.		Leed nabest.en		Alcohol, snel rijden, verlaten plaats ongeval	First offender		Risico recidive

In de straftoemeting wordt in vrijwel alle zaken gerefereerd aan het leed van de nabestaanden. Ook de schok die het misdrijf voor derden is geweest, wordt dikwijls benoemd in de strafmaatoverwegingen.

In nogal wat strafzaken in deze categorie hebben verwijten die de verdachte kunnen worden gemaakt met betrekking tot beslissingen en handelingen voorafgaand aan de opzettelijke levensberoving, de hoogte van de gevangenisstraf mee bepaald. Dat die verwijten zwaar wegen blijkt al heel duidelijk uit de veroordelingen voor medeplegen van moord, dat bewezenverklaring van voorbedachte raad eist (zaak 2 en 3). Het weloverwogen, geraffineerde en planmatige karakter van de werkwijze van de beide verdachten wordt hen in de strafmaatoverwegingen van het hof zwaar aangerekend. Maar ook uit overwegingen bij de veroordelingen wegens doodslag blijkt dat het verwijt dat de verdachte van voorafgaande handelingen kan worden gemaakt bij het bepalen van de straf zwaar weegt. In zaak 1 stelt het hof in de bewijsoverwegingen vast dat het slachtoffer voor de vrachtwagen van de verdachte is gaan staan. De verdachte heeft getoeterd, het slachtoffer bleef voor de vrachtwagen staan en is daaraan gaan hangen. Zo is de verdachte richting een nabijgelegen rotonde gereden; daar heeft hij terwijl het slachtoffer zich aan de voorzijde van zijn vrachtwagen bevond meermalen gas gegeven en geremd. Ongeveer halverwege de rotonde heeft de verdachte gas gegeven, is het slachtoffer gevallen en is de verdachte met zijn vrachtwagen over hem heen gereden. Aan de verdachte is een gevangenisstraf van 8 jaar opgelegd. In zaak 4, waarin de verdachte door rood licht was gereden en een fietser had geschept, wordt hem zwaar aangerekend dat hij geen rijbewijs had en dus kennelijk niet de moeite heeft willen nemen om zich de verkeersregels eigen te maken alvorens opnieuw een auto te besturen. Aan de verdachte is een gevangenisstraf van 7 jaar opgelegd. In zaak 6 wordt het de verdachte ook zwaar aangerekend dat hij niet in het bezit was van een rijbewijs; daarnaast was hij onder invloed van alcoholhoudende drank. En het gerechtshof neemt ook in aanmerking dat hij voor het ongeval al 'stoer' en 'lomp' reed en waarschuwingen van inzittenden in de wind sloeg. Aan de verdachte is een gevangenisstraf van 8 jaar opgelegd. In gevallen waarin het verwijt ter zake van voorafgaand handelen enkel of hoofdzakelijk op voorafgaand drankgebruik ziet, zijn in de uitspraken die in deze categorie zijn ondergebracht iets lagere gevangenisstraffen opgelegd. In zaak 8 komt het hof tot een gevangenisstraf van 5 jaar. In zaak 10 en 11 stelt de rechtbank een hoog bloedalcoholgehalte vast. De rechtbanken hebben in deze zaken gevangenisstraffen van respectievelijk 6 en 5 jaar opgelegd.

In de strafmotivering wordt de justitiële documentatie van de verdachte soms expliciet als strafverzwarende factor meegewogen (zaak 4, 6, 8 en 10). In 3 zaken betreft het een first offender (zaak 5, 9 en 11). En een strafbepalende

factor is (blijkens die motiveringen) ten slotte of de feiten de verdachte slechts in verminderde mate kunnen worden toegerekend; deze omstandigheid speelde een rol in 4 zaken (zaak 5-7 en 9). Zeer bepalend was deze factor in zaak 7, waarin het delict een gevolg was van zeer gevaarlijk rijgedrag dat door de psychische toestand van verdachte was ingegeven; zij wilde dat haar een ongeluk zou overkomen. Het hof legt een gevangenisstraf van 6 jaar op. Maar de enkele omstandigheid dat het delict een gevolg is van een zelfmoordpoging betekent niet dat altijd een relatief lage straf resulteert, zo blijkt uit zaak 9, waarin 10 jaar gevangenisstraf is opgelegd.

3. Straftoemeting bij (zware) mishandeling

3.1 De uitspraken

Deze categorie telt 7 zaken: 2 arresten van een gerechtshof en 5 vonnissen van rechtbanken.

Tabel 5 Vindplaatsen uitspraken over (zware) mishandeling

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.			RBUTR:2009:BJ4352
2.			RBMID:2009:BJ6772
3.		GHLEE:2010:BO8360	RBASS:2008:BD3276
4.		GHLEE:2010:BM6035	Onbekend
5.			RBMAA:2012:BX0193
6.			RBGEL:2013:3980
7.			RBGEL:2014:3380

3.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Zware mishandeling kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 8 jaren of geldboete van de vijfde categorie (art. 302 lid 1 Sr). Mishandeling kan worden gestraft met gevangenisstraf van maximaal 3 jaren of geldboete van de vierde categorie (art. 300 Sr). Het strafmaximum bij beide delicten kan met een

derde worden verhoogd indien het misdrijf wordt gepleegd tegen een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening van zijn bediening (art. 304 sub 2 Sr). Voor beide delicten geldt, kortweg, dat indien het feit is gepleegd met een motorrijtuig, daarnaast een rijontzegging kan worden opgelegd voor de duur van maximaal 5 jaren (art. 179a lid 2 WVW).

Er zijn toepasselijke oriëntatiepunten voor straftoemeting bij zware mishandeling.[98] In de oriëntatiepunten wordt onder meer onderscheid gemaakt tussen 'zwaar lichamelijk letsel'[99] en 'zeer zwaar lichamelijk letsel'[100]. Ook het al dan niet gebruikmaken van een wapen (niet zijnde een vuurwapen) is van invloed op de aangewezen straf. Bij zwaar lichamelijk letsel zonder gebruikmaking van een wapen wordt een gevangenisstraf van 3 maanden tot uitgangspunt genomen. In geval van een combinatie van zeer zwaar lichamelijk letsel en bovenbedoeld wapengebruik wordt een gevangenisstraf van 1 jaar tot uitgangspunt genomen. Indien het geweld is gericht tegen een politieagent (of tegen andere genoemde functionarissen) dan kan de straf telkens worden verhoogd met 33% tot 100%. De volgende tabel geeft informatie over de gevorderde en de opgelegde straffen.

[98] De huidige oriëntatiepunten dateren van 28 januari 2011. Een deel van de opgenomen strafzaken is berecht vóór die datum. Op die zaken zijn eerdere oriëntatiepunten van toepassing (toepasselijk in de periode tussen 31 oktober 2008 en 28 januari 2011). Het verschil tussen beide oriëntatiepunten is echter louter terminologisch van aard; de omschrijving van de kenmerken waaraan het betreffende oriëntatiepunt is gekoppeld is in de kern gelijk gebleven, waarbij ook de geïndiceerde straf dezelfde is.

[99] Daaronder wordt begrepen zwaar lichamelijk letsel als bedoeld in art. 302 Sr, waarvan volledig herstel valt te verwachten binnen zes maanden na de gebeurtenis.

[100] Onder 'zeer zwaar lichamelijk letsel' wordt begrepen zwaar lichamelijk letsel als bedoeld in art. 302 Sr, dat
levensbedreigend is of waarvan een zeer langdurige herstelperiode (meer dan zes maanden) of geen volledige
genezing wordt verwacht.

Tabel 6 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van (zware) mishandeling

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Recht-bank	Vordering OvJ	Andere kwalifica-tie
1.	Mishande-ling ambtenaar			Art. 5 WVW	4 mnd GS	18 mnd GS; 2 jr OBM	
2.	Mishande-ling, meermalen			Nee	4 wkn GS vw	150 dgn GS wv 105 vw	
3.	Zware mishande-ling	270 dgn GS wv 169 dgn vw; 240 TS; 12 mnd OBM; VV auto	18 mnd GS wv 6 vw; 12 mnd OBM; VV auto	Nee	270 dgn GS wv 169 dgn vw; 240 TS	18 mnd GS wv 6 vw; 12 mnd OBM	Nee
4.	Mishande-ling	30 TS vw	30 TS vw	Bedreiging	Onbekend	Onbekend	Onbekend
5.	Zware mishande-ling			Poging zware mishande-ling; Bedreiging; Art. 7/1 WVW	2 jr en 6 mnd GS; 2 jr OBM	4 jr GS; 4 jr OBM	
6.	Zware mishande-ling			Nee	30 mnd GS wv 12 vw; 2 jr OBM	3 jr GS wv 1 vw; 1 jr OBM	
7.	Mishande-ling			Art. 7 WVW	6 wkn GS vw; 140 TS	6 wkn GS vw; 140 TS	

In 3 van de 7 zaken is in hoogste instantie veroordeeld voor zware mishandeling. In deze gevallen is telkens onder meer een geheel of deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De duur daarvan varieert van ruim 3 maanden (zaak 3) tot 2 jaar en 6 maanden in een geval van meerdaadse samenloop (zaak 5). Op het

eerste gezicht opvallend is dat de opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraf in beide zaken aanzienlijk lager is dan het onvoorwaardelijk deel dat is geëist; in zaak 3 werd ongeveer 1/4 deel van de geëiste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (eis: 12 maanden), in zaak 5 betrof die strafoplegging 5/8 deel van de eis (eis: 4 jaren). In zaak 3 lijkt het verschil tussen eis en oplegging te kunnen worden teruggevoerd op een afwijkend bewijsoordeel; zowel de OvJ als de AG stoelden hun strafeis op een poging tot doodslag. Dezelfde discrepantie deed zich voor in zaak 6, de derde en laatste zaak die uitmondde in een veroordeling voor zware mishandeling. In die zaak leidde dat verschil niet tot een wezenlijk lagere straftoemeting. Behalve een onvoorwaardelijke gevangenisstraf is telkens ook een geheel onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd voor de duur van 1 of 2 jaren. Die oplegging is telkens minst genomen conform de eis (in zaak 5 werd bovenop 2 jaar rijontzegging voor zware mishandeling ook 2 jaar rijontzegging opgelegd voor poging tot zware mishandeling; per saldo is de oplegging van de rijontzegging dus strafeisconform). In 1 van de 7 zaken, zaak 3, is de rechter gekomen tot een verbeurdverklaring (van verdachtes auto).

De overige 4 zaken betreffen veroordelingen voor vormen van (meervoudige) mishandeling. In slechts 1 van deze zaken is een (geheel) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (zaak 1) en wel voor de duur van 4 maanden. In deze zaak probeerde de verdachte zich door een dollemansrit aan de politie te onttrekken. In de overige 3 zaken is de opgelegde gevangenisstraf en/of taakstraf geheel voorwaardelijk. In zaak 4 is de laagste straf opgelegd: 30 uren taakstraf, geheel voorwaardelijk. Opgemerkt moet worden dat deze straf mede is ingegeven door de zeer forse overschrijding van de redelijke termijn met bijna drie jaar en zes maanden. In 2 van de 4 mishandelingszaken zijn de strafeis en de strafoplegging identiek (voornoemde zaak 4 en zaak 7). In zowel zaak 1 als 2 is de strafoplegging aanzienlijk milder dan de strafeis. In beide gevallen vorderde de OvJ een geheel of deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf, waarop de rechtbank een lagere onvoorwaardelijke gevangenisstraf oplegde (zaak 1: het opgelegde is minder dan 1/4 deel van de geëiste straf) respectievelijk een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf (zaak 2). De wet voorziet niet in de mogelijkheid een rijontzegging op te leggen bij een veroordeling voor mishandeling. Opgemerkt zij dat in 1 van de 2 zaken waarin de wet daartoe wél de mogelijkheid geeft – in zaak 7 is sprake van samenloop met een veroordeling voor art. 7 WVW – daadwerkelijk een rijontzegging is opgelegd ten aanzien van dat andere feit. In deze zaak was geen rijontzegging gevorderd. In de tweede zaak, waarin ter zake van art. 5 WVW wél een ontzegging van de rijbevoegdheid was gevorderd (zaak 1), werd deze niet opgelegd.

3.3 Strafbepalende factoren

Tabel 7 (Zware) mishandeling: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Rol en positie slachtoffers	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Redelijke termijn
1.		Niet ernstig	Marechaussee	Dolle-mansrit	Eerder veroordeeld		
2.		X	Eerdere diefstal door slo's		First offender	X	
3.		Zeer ernstig		Boosheid, frustratie	Eerder veroordeeld		
4.		X		Eerder conflict	First offender		X
5.	X, LOVS	Ernstig		Verlaten plaats ongeval	Eerder veroordeeld, verhogend		
6.		Ernstig		Eerder conflict	Eerder veroordeeld wegens soortgelijke feiten	X	
7.			Aanrijding verkeers-regelaar		Eerder veroordeeld wegens verkeers-delicten		

In de strafmotivering bij de 7 veroordelingen voor (zware) mishandeling zijn vrijwel uitsluitend overwegingen gewijd aan de bijzonderheden van het geval. De enige uitzondering betreft zaak 5. In die zaak werd de verdachte onder meer veroordeeld voor zware mishandeling. Uit de strafmotivering blijkt dat de verdachte met zijn auto moedwillig is ingereden op een scooter, waardoor de

daarop gezeten bijrijder zeer zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen. Volgens de rechtbank heeft verdachte daarmee zijn auto als wapen gebruikt. Met het oog daarop zoekt de rechtbank aansluiting bij het LOVS-oriëntatiepunt dat betrekking heeft op het opzettelijk toebrengen van zeer zwaar lichamelijk letsel met een wapen dat geen vuurwapen is. In dat geval geldt als uitgangspunt oplegging van een gevangenisstraf van een jaar. De rechtbank legt in deze zaak een aanzienlijk hogere straf op, mede ingegeven door de cumulatie van feiten en de justitiële documentatie van de verdachte.

In 6 van de 7 zaken refereert het gerecht bij de straftoemeting aan de ernst van de gevolgen. Vanzelfsprekend zijn de gevolgen bij de veroordelingen voor zware mishandeling ernstiger dan bij veroordelingen voor mishandeling. In zaak 7 – een mishandelingszaak – wordt het letsel dat het slachtoffer opliep als gevolg van verdachtes verkeersdelict niet expliciet betrokken bij de straftoemeting. In die zaak had verdachte een verkeersregelaar aangereden, waarna hij was doorgereden. Er bestaan (uiteraard) grote verschillen in de rol en positie van de slachtoffers. Sommige slachtoffers zijn functionarissen die ten tijde van het delict hun functie uitoefenden. Behalve de eerdergenoemde aangereden verkeersregelaar (zaak 7) kan het bijvoorbeeld ook gaan om de context van een vlucht voor het openbaar gezag in het kader waarvan een wachtmeester van de Marechaussee werd aangereden (zaak 1). Het kan ook zijn dat het slachtoffer een bekende is van de verdachte, zoals de persoon die van zijn fiets werd gereden vanwege een eerder arbeidsconflict met de verdachte (zaak 4). Weer anders ligt het in een situatie waarin twee personen die muntgeld uit verdachtes auto stelen even later van achteren worden aangereden door diezelfde verdachte (zaak 2). Dezelfde veelkleurigheid is zichtbaar op het vlak van verwijtbaar eerder of later handelen. Het in ogenschouw genomen voorafgaande handelen loopt uiteen van het om onopgehelderde redenen vluchten voor de politie (zaak 1) tot het toegeven aan gevoelens van boosheid en frustratie, zoals in het geval waarin de verdachte achteruit rijdend het slachtoffer aanrijdt naar aanleiding van haar non-verbale reactie op verdachtes rijstijl even daarvoor (zaak 3). Het latere handelen dat de verdachte wordt verweten kan bestaan in het verlaten van de plaats van het ongeval (zaak 5).

Ook de justitiële documentatie speelt in sommige gevallen een rol. In een enkel geval is helder dat de feitenrechter eerdere veroordelingen heeft aangemerkt als strafverhogende factor (zaak 5), in andere gevallen blijft in het midden of eerdere veroordelingen zijn meegewogen in de straftoemeting (zaak 1, 3, 6, 7). In 2 van de 7 gevallen is de verdachte een first offender. In evenzoveel zaken is de verdachte aangemerkt als verminderd toerekeningsvatbaar.

4. Straftoemeting bij roekeloosheid in het verkeer

4.1 De uitspraken

De volgende categorie strafzaken betreft de eerste categorie waarin de veroordeling gebaseerd is op een schending van art. 6 WVW. De 17 zaken die in deze categorie zijn opgenomen, zijn de zaken waarin een hof heeft veroordeeld wegens dood of letsel door schuld, bestaande in roekeloosheid, waarna tegen die veroordeling cassatieberoep is ingesteld. Inhoudelijk bezien vormt deze groep strafzaken geen afgescheiden categorie. Ook de volgende beide categorieën bevatten strafzaken waarin een schending van art. 6 WVW de basis heeft gevormd voor de veroordeling. Daarin zijn ook enkele strafzaken opgenomen waarin een gerechtshof de verdachte voor roekeloosheid heeft veroordeeld, maar waarin geen cassatie is ingesteld. De reden om de strafzaken waarin voor roekeloosheid is veroordeeld en vervolgens cassatie is ingesteld apart te bespreken, is dat de Hoge Raad veel van deze veroordelingen heeft gecasseerd. In 12 van de 17 zaken is de veroordeling door de Hoge Raad vernietigd, omdat de in de bewijsvoering vastgestelde feiten en omstandigheden ontoereikend waren voor de kwalificatie roekeloosheid. Daarna is een nieuwe berechting gevolgd, die in veel gevallen heeft geresulteerd in een aanmerkelijk lagere straf. Tegen die achtergrond is er aanleiding om de straftoemeting in deze zaken apart te bezien, voorafgaand aan de bespreking van de volgende beide categorieën.

De navolgende tabel geeft een overzicht van de betreffende uitspraken.

Tabel 8 Vindplaatsen strafzaken roekeloosheid in het verkeer waarin cassatie is ingesteld

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank	ECLI Gerechtshof na cassatie
1.	HR:2015:1772	GHDHA:2014:253	Onbekend	GHDHA:2016:1420
2.	HR:2015:1656	GHARL:2013:9658	RBUTR:2012:BX9556	Nvt
3.	HR:2014:3620	GHDHA:2013:3424	RBROT:2013:BZ4120	Nvt
4.	HR:2014:3045	GHSHE:2012:3870	Onbekend	GHSHE:2015:2843
5.	HR:2014:773	Onbekend	Onbekend	Onbekend
6.	HR:2014:470	GHARN:2012:BX1293	Onbekend	Onbekend
7.	HR:2014:351	GHSGR:2012:BW9388	Onbekend	GHDHA:2014:3757

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank	ECLI Gerechtshof na cassatie
8.	HR:2013:1554	GHARN:2012:BY0009	RBUTR:2012:BW4159	Nvt
9.	HR:2013:1552	GHSGR:2012:BV8928	RBROT:2010:BM1697	GHAMS:2016:787
10.	HR:2013:964	GHSHE:2012:BW6253	RBBRE:2011:BR5052	GHSHE:2014:2053
11.	HR:2013:959	GHSHE:2012:BW0087	Onbekend	Nvt
12.	HR:2013:962	GHSHE:2011:4206	Onbekend	GHSHE:2014:1262
13.	HR:2013:960	Onbekend	RBZUT:2010:BM1466	GHARL:2014:5995
14.	HR:2013:BZ6518	GHLEE:2011:BP2692	RBGRO:2010:BL7363	Nvt
15.	HR:2012:BY2823	GHSHE:2010:4331	Onbekend	GHSHE:2013:6998
16.	HR:2012:BW4254	GHAMS:2010:BN5754	Onbekend	GHAMS:2013:BZ0343
17.	HR:2012:BU2016	Onbekend	Onbekend	Onbekend

4.2 De strafopleggingen en de strafeisen

De strafzaken in deze categorie vormen een bonte verzameling waarop verschillende wettelijke straftoemetingskaders toepasselijk zijn. Voor een goed begrip van de strafopleggingen en –eisen worden deze kort in kaart gebracht.

Voor de letsel door schuld-variant van art. 6 WVW – daaronder is begrepen het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel of zodanig lichamelijk letsel dat daaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van de normale bezigheden ontstaat – geldt een strafmaximum van 18 maanden gevangenisstraf (art. 175 lid 1 WVW). De dood door schuld-variant van art. 6 WVW kent een strafmaximum van 3 jaren gevangenisstraf. Beide maxima worden verdubbeld indien de schuld bestaat in roekeloosheid (art. 175 lid 2 WVW). Tot slot kunnen de strafmaxima van het eerste en tweede lid met de helft worden verhoogd onder meer indien verdachte ten tijde van die overtreding een voertuig bestuurde terwijl hij verkeerde onder invloed dan wel hij nadien heeft geweigerd mee te werken aan een daarop betrekking hebbend onderzoek (art. 175 lid 3 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. De rijontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 5 jaren (art. 179 lid 1

WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 10 jaren (art. 179 lid 4 WVW).

Daarnaast zijn er oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij art. 6 WVW, in de vorm van een tabel. Daarin wordt op basis van drie variabelen een uitgangspunt voor de straftoemeting bepaald: de aard van het letsel, alcoholgebruik en de schuldgradatie. In de periode tussen 31 oktober 2008 en 18 november 2016 – het tijdsbestek waarin de onderzochte veroordelingen voor art. 6 WVW vallen – maakten de oriëntatiepunten onderscheid tussen drie schuldgradaties: een aanmerkelijke verkeersfout, een grove verkeersfout en wegpiraterij/roekeloos rijden.[101] Het uitgangspunt bij het bepalen van de straffen varieert van een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 3 maanden (lichamelijk letsel of tijdelijke ziekte, geen alcoholgebruik, aanmerkelijke verkeersfout) tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar en een onvoorwaardelijke rijontzegging van 5 jaar (dood, alcoholgehalte hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht, wegpiraterij/roekeloosheid).

Hieronder is de informatie over de strafopleggingen en de strafeisen uitgesplitst in twee tabellen. De navolgende tabel bevat gegevens over de straftoemeting voorafgaande aan de cassatieprocedure.

Tabel 9 Opgelegde en gevorderde straffen vóór cassatie ter zake van roekeloosheid in het verkeer

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie Rechtbank en Gerechtshof
1.	6 WVW (zw.l.l.) roekeloosheid + 8-2-a	24 mnd GS, wv 8 vw; 2 jr OBM	24 mnd GS, wv 6 vw; 4 jr OBM	8 WVW	24 mnd GS, wv 6 vw; 4 jr OBM	Onbekend	Onbekend

[101] In de deelconclusie (paragraaf 8) wordt kort aandacht besteed aan de huidige oriëntatiepunten.

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie Rechtbank en Gerechtshof
2.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-1 + snelheid	8 jr GS; 5 jr OBM (6 WVW); (5 jr OBM poging doodslag meermalen gepleegd); (4 wk HS tzv 107 WVW)	10 jr GS; 10 jr OBM	- diefstal met geweld tegen personen - poging doodslag, meermalen gepleegd - 107 WVW	6 jr GS; (10 jr OBM poging doodslag meermalen gepleegd) (geen straf 107 WVW)	10 jr GS; 10 jr OBM	Ja (geen art. 8 component in gekwalificeerde art. 6 WVW)
3.	6 WVW (dood) Roekeloos; heid + snelheid	36 mnd GS; wv 6 vw; 5 jr OBM	5 jr GS; 7 jr OBM	Nee	2 jr GS; 5 jr OBM	5 jr GS; 7 jr OBM	Nee
4.	6 WVW (dood) Roekeloosheid	24 mnd GS; wv 12 vw; 3 jr OBM	3 jr GS; 3 jr OBM	Nee	24 mnd GS; 3 jr OBM	Onbekend	Ja 6 WVW + 8
5.	6 WVW (zw.l.l.) roekeloosheid	4 mnd GS; 2 jr OBM; (1 wk HS tzv 107 WVW)	Onbekend	107 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
6.	6 WVW (zw.l.l.) roekeloosheid + 8-3-b	2 mnd GS; vw; 240 TS; 2 jr OBM; (250 GB tzv 107 WVW)	8 mnd GS wv 4 vw; 3 jr OBM; (250 GB tzv 107 WVW)	107 WVW	8 mnd GS wv 4 vw; 3 jr OBM; (250 GB tzv 107 WVW)	Onbekend	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie Rechtbank en Gerechtshof
7.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2-a	3 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	8-2-a WVW	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	Onbekend	Nee
8.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + snelheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + snelheid	4 jr GS wv 1 vw; 8 jr OBM (4 jr OBM + 4 jr OBM); (VV auto)	8 jr GS; 10 jr OBM	Nee	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM (OBM niet gesplitst)	8 jr GS; 10 jr OBM	Nee
9.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2	5 jr GS; 10 jr OBM (5 jr 6 WVW + 5 jr 8 WVW)	5 jr GS; 10 jr OBM	8-2-b WVW	5 jr GS; 10 jr OBM	5 jr GS; 10 jr OBM	Ja doodslag en 8-2-b WVW
10.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-3	4 jr GS; 8 jr OBM (alleen op 6 WVW geënt); (VV auto)	6 jr GS; 10 jr OBM (OBM voor beide feiten)	7 WVW	4 jr GS; 6 OBM (niet gesplitst); (VV auto)	6 jr GS; 10 jr OBM (niet gesplitst); (VV auto en fiets)	Ja doodslag en 7 WVW
11.	6 WVW (dood) Roekeloosheid (meermalen gepleegd)	2 jr GS; 5 jr OBM	3 jr GS; 5 jr OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie Rechtbank en Gerechtshof
12.	6 WVW (dood) Roekeloosheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	30 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM; (1 wk GS voor niet-voorliggende opzetheling)	5 jr GS; 10 jr OBM	Ja/nee (hof heeft apart straf bepaald voor niet-voorliggende opzetheling	5 jr GS; 10 jr OBM	Onbekend	Ja, wsch wel - doodslag - poging doodslag - medeplegen opzetheling - overtreding
13.	6 WVW (dood) Roekeloosheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	15 mnd GS wv 5 vw; 3 jr OBM	Onbekend	Onbekend	300 GB	2 jr GS; OBM 3 jr (feit 1 en 2); 320 GB feit 3	Ja Rb: alleen bewezenverklaring feit 3 (onverzekerd rijden); sprak dus vrij van doodslag subs 6 WVW; poging doodslag, subs. zware mishandeling, meer subs. 6 WVW

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie Rechtbank en Gerechtshof
14.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	30 mnd GS wv 10 vw; 4 jr OBM (2 jr + 2 jr OBM)	36 mnd GS wv 12 vw; 4 jr OBM	Nee	36 mnd GS; 4 jr OBM	24 mnd GS; 4 jr OBM	Nee
15.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee	4 mnd GS vw; 240 TS; 24 mnd OBM vw	Onbekend	Onbekend
16.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	4 mnd GS; 2 jr OBM	6 mnd GS; 2 jr OBM	Nee	180 TS; 2 jr OBM vw	Onbekend	Onbekend
17.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	18 mnd GS; 5 jr OBM; (400 GB voor onverzekerd rijden)	Onbekend	Onverzekerd rijden	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Gelet op de veelheid aan cassaties is onder meer van betekenis hoe de straftoemeting vóór cassatie zich verhoudt tot de straftoemeting ná cassatie. Met het oog daarop bevat onderstaande tabel informatie die een vergelijking mogelijk maakt tussen de opgelegde en gevorderde straffen in de appelprocedure vóór cassatie (kolommen aan de linkerzijde van de tabel) onderscheidenlijk na cassatie

(kolommen aan de rechterzijde).[102] Daarbij verdient aandacht dat het hof na cassatie de straftoemeting telkens heeft gebaseerd op een bewezenverklaring van schuld, niet bestaande in roekeloosheid.

Tabel 10 Opgelegde en gevorderde straffen vóór en ná cassatie ter zake van roekeloosheid in het verkeer

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Kwalificatie	Straf Gerechtshof na cassatie	Vordering AG	Andere strafbare feiten
1.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-2-a	24 mnd GS, wv 8 vw; 2 jr OBM	24 mnd GS, wv 6 vw; 4 jr OBM	8 WVW	6 WVW (zw.l.l). + 8-2-a	12 mnd GS, wv 4 vw; 3 jr OBM	24 mnd GS, wv 6 vw; 4 jr OBM	8 WVW
2.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-1 + snelheid	8 jr GS; 5 jr OBM (6 WVW); (5 jr OBM poging doodslag meermalen gepleegd); (4 wk HS tzv 107 WVW)	10 jr GS; 10 jr OBM	- diefstal met geweld tegen personen; - poging doodslag, meermalen gepleegd - 107 WVW	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt
3.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + snelheid	36 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM	5 jr GS; 7 jr OBM	Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt
4.	6 WVW (dood) Roekeloosheid	24 mnd GS wv 12 vw; 3 jr OBM	3 jr GS; 3 jr OBM	Nee	6 WVW (dood)	15 mnd GS; 3 jr OBM	18 mnd GS; 3 jr OBM	Nee

[102] Er bestaat dus overlap tussen tabel 9 en 10; de opgelegde en gevorderde straffen in de appelprocedure vóór cassatie zijn immers al weergegeven in tabel 9.

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Kwalificatie	Straf Gerechtshof na cassatie	Vordering AG	Andere strafbare feiten
5.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	4 mnd GS; 2 jr OBM (1 wk HS tzv 107 WVW)	Onbekend	107 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
6.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-3-b	2 mnd GS geheel vw; 240 TS; 2 jr OBM; (250 GB tzv 107 WVW)	8 mnd GS wv 4 vw; 3 jr OBM ; (250 GB tzv 107 WVW)	107 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
7.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2-a	3 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	8-2-a WVW	6 WVW (dood) + 8-2	20 mnd GS wv 10 vw; 5 jr OBM	24 mnd GS wv 8 vw	Nee
8.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + snelheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + snelheid	4 jr GS wv 1 vw; 8 jr OBM (4 jr OBM + 4 jr OBM) (VV auto)	8 jr GS; 10 jr OBM	Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Kwalificatie	Straf Gerechtshof na cassatie	Vordering AG	Andere strafbare feiten
9.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2	5 jr GS; 10 jr OBM (5 jr 6 WVW + 5 jr 8 WVW)	5 jr GS; 10 jr OBM	8-2-b WVW	**na 1e cassatie:** 6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-1; (vrijspraak 8-2-b WVW)	**na 1e cassatie** 4 jr GS; 5 jr OBM	**na 1e cassatie** 5 jr GS; 10 jr OBM (5 jr + 5 jr)	**na 1e cassatie** nee (vrijspraak 8-2-b WVW)
					na 2e cassatie: 6 WVW (dood) + 8-1; (feit 2 lag niet meer voor)	**na 2e cassatie** 4 jr GS; 5 jr OBM wv 3 jr vw	**na 2e cassatie** 4 jr GS; 5 jr OBM	**na 2e cassatie** nee (feit 2 lag niet meer voor)
10.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-3	4 jr GS; 8 jr OBM (alleen op 6 WVW geënt); (VV auto)	6 jr GS; 10 jr OBM (OBM voor beide feiten)	7 WVW	6 WVW (dood) + 8-3-b + snelheid	1395 d GS; 6 jr OBM (5 jr 6 WVW + 1 jr 7 WVW) (VV auto)	4 jr GS; 8 jr OBM	7 WVW
11.	6 WVW (dood) Roekeloosheid (meermalen gepleegd)	2 jr GS; 5 jr OBM	3 jr GS; 5 jr OBM	Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Kwalificatie	Straf Gerechtshof na cassatie	Vordering AG	Andere strafbare feiten
12.	6 WVW (dood) Roekeloosheid 6 WVW (zw.l.l.) roekeloos	30 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM (1 wk GS voor niet-voorliggende opzetheling)	5 jr GS; 10 jr OBM	Ja/nee (hof heeft apart straf bepaald voor niet-voorliggende opzetheling)	6 WVW (dood) + snelheid + gevaarlijk inhalen 6 WVW (zw.l.l.) + snelheid + gevaarlijk inhalen	23 mnd GS; 4 jr OBM (2 + 2 jr OBM) (1 mnd GS voor niet-voorliggende opzetheling)	4 jr 11 mnd GS; 10 jr OBM	Ja/nee hof moest nog apart straf bepalen voor feit dat niet door partieel appel werd geraakt
13.	6 WVW (dood) Roekeloosheid 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	15 mnd GS wv 5 vw; 3 jr OBM	Onbekend	Onbekend	6 WVW (dood) 6 WVW (zw.l.l.)	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM (2 jr + 1 jr OBM)	Onbekend	Onbekend (feit 3 lag hier i.i.g. niet meer voor)
14.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid; 6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	30 mnd GS wv 10 vw; 4 jr OBM (2 jr + 2 jr OBM)	36 mnd GS wv 12 vw; 4 jr OBM	Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Kwalificatie	Straf Gerechtshof na cassatie	Vordering AG	Andere strafbare feiten
15.	6 WVW (dood) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee	6 WVW (dood) + 8-2 WVW + snelheid	6 mnd GS vw; 240 TS; 30 mnd OBM vw	Bevestiging vonnis Rb	Nee
16.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid	4 mnd GS; 2 jr OBM	6 mnd GS; 2 jr OBM	Nee	6 WVW (zw.l.l.)	240 TS; 2 jr OBM wv 1 vw	5 mnd GS; 2 jr OBM	Nee
17.	6 WVW (zw.l.l.) Roekeloosheid + 8-2 WVW + snelheid	18 mnd GS; 5 jr OBM (400 GB voor onverzekerd rijden)	Onbekend	Onverzekerd rijden	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend

De delictsvarianten dood door roekeloosheid en letsel door roekeloosheid kennen een verschillend strafmaximum. De tweedeling die de strafwet maakt, wordt hierna gevolgd bij het in kaart brengen van de strafopleggingen en de strafeisen.

4.3 Vóór cassatie: dood door roekeloosheid

In 12 van de 17 strafzaken heeft het hof voorafgaande aan de cassatieprocedure een straf opgelegd op grond van een bewezenverklaring van (onder meer) de dood door roekeloosheidsvariant. In 11 van de 12 zaken is een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De lengte varieert sterk.

De hoogste straf is opgelegd in zaak 2. De verdachte was na een betrekkelijk langdurige achtervolging door de politie in een zogenaamde filefuik achterop de auto van het slachtoffer gereden, ten gevolge waarvan deze om het leven kwam. Behalve voor roekeloosheid werd de verdachte onder meer veroordeeld wegens diefstal met geweld en het meermalen plegen van poging tot doodslag. Ter bestraffing van die misdrijven legde het gerechtshof in totaal 8 jaren gevangenisstraf op alsmede een rijontzegging van 10 jaren. De op één na

hoogste straf is opgelegd in zaak 9. Anders dan in zaak 2 is de strafhoogte in dit geval niet mede bepaald door samenloop met andere zware misdrijven. Het betrof een spookrijder onder invloed die een frontale botsing veroorzaakte, waardoor de inzittende van dat andere voertuig om het leven kwam. Het hof legde 5 jaren gevangenisstraf op en in totaal 10 jaren rijontzegging. De lichtste gevangenisstraf die is opgelegd betreft een gevangenisstraf van 15 maanden waarvan 5 voorwaardelijk in combinatie met een rijontzegging van 3 jaren (zaak 13). In deze zaak had de verdachte zijn snelheid verhoogd op het moment dat hij werd ingehaald door een bedrijfsauto. De bestuurder van de bedrijfsauto probeerde zijn voertuig te sturen naar de rechterrijstrook, waarna beide auto's zijdelings met elkaar botsten. Als gevolg daarvan kwam verdachtes auto in frontale botsing met een tegemoetkomende personenauto. Een inzittende van die personenauto overleed daardoor, de ander liep diverse breuken op.

In slechts 1 van de 12 zaken waarin de verdachte is veroordeeld voor dood door roekeloosheid, is door het gerechtshof – conform de strafeis – geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (zaak 15). De verdachte had met ernstige overschrijding van de maximumsnelheid en onder invloed van alcohol een verkeersongeval veroorzaakt, ten gevolge waarvan zijn naast hem gezeten vriend, die ten tijde van het gebeuren 30 jaar oud was, is komen te overlijden. Het hof sloeg in strafmatigende zin onder meer acht op de omstandigheid dat de verdachte een goede vriend heeft verloren, dat hij volledig open is geweest richting de nabestaanden, dat hij steun geeft aan en krijgt van die nabestaanden en dat verdachte zich verantwoordelijk voelt voor de financiële afwikkeling van het gebeuren. Het hof legde een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf op van 6 maanden, een taakstraf van 240 uren en een rijontzegging van 3 jaren.

In alle zaken heeft het hof een onvoorwaardelijke rijontzegging uitgesproken, telkens voor de duur van drie jaren of meer. Tweemaal is het hof gekomen tot een verbeurdverklaring van de auto die verdachte bestuurde ten tijde van het verkeersongeval (zaak 8 en 10).

Hoe verhouden bovengenoemde 12 strafopleggingen door het hof zich tot de strafopleggingen door de rechtbank onderscheidenlijk de strafeisen door het OM? Terzijde zij opgemerkt dat de tabel de nodige voorbeelden geeft van gevallen waarin de strafeisen in eerste en tweede aanleg overeenkomen: in slechts 1 zaak vorderde de advocaat-generaal een hogere straf dan de officier van justitie (zaak 14), terwijl hij in 5 zaken dezelfde straf eiste (in 6 zaken is een van beide eisen niet gepubliceerd).

In 11 van de 12 zaken is uit de onderzochte uitspraken op te maken welke straf de rechtbank heeft opgelegd. In 10 zaken bestaat verschil met de straf die het hof later heeft opgelegd: in 6 zaken heeft het hof een hogere straf opgelegd

dan de rechtbank. Het valt op dat in slechts 4 van de 10 zaken waarin een straftoemetingsverschil bestaat, zowel het hof als de rechtbank de opgelegde straffen baseren op de kwalificatie 'roekeloosheid' (zaak 3, 7, 8 en 14). In de overige 6 zaken verschillen telkens ook de onderliggende delicten (zaak 2, 4, 10, 12, 13 en 15).[103] Sommige afwijkingen hebben betrekking op het bewijsoordeel over de vraag of de verdachte al dan niet onder invloed heeft verkeerd ten tijde van het verkeersongeval of de kwalificatie daarvan als strafverzwarende omstandigheid in de zin van art. 175 lid 3 WVW (zaak 2 en 4). In zaak 12 en 13 bestaan de grootste verschillen in straftoemeting. In zaak 12 grondt de rechtbank haar strafoplegging op een bewezenverklaring van onder meer doodslag en de poging daartoe (5 jaren gevangenisstraf en een rijontzegging van 10 jaren). Het hof baseert zijn straf op onder meer de culpoze delictsvarianten dood door roekeloosheid en zwaar lichamelijk letsel door roekeloosheid (30 maanden gevangenisstraf waarvan 6 voorwaardelijk en 5 jaren rijontzegging). In zaak 13 legt het hof juist een aanmerkelijk zwaardere straf op dan de rechtbank. In die zaak spreekt de rechtbank vrij van de tenlastegelegde delicten die verband houden met het dodelijke verkeersongeval dat had plaatsgevonden. Op basis van een bewezenverklaring van onverzekerd rijden legt zij een geldboete op van 300 euro. Het hof komt tot een ander bewijsoordeel. Het veroordeelt de verdachte onder meer voor de dood en letsel door roekeloosheidsvariant. Strafoplegging: 15 maanden gevangenisstraf waarvan 5 voorwaardelijk en een rijontzegging voor de duur van 3 jaren.

In 10 van de 12 zaken wijkt de door het hof opgelegde straf af van de strafeis van de advocaat-generaal. Ook een deel van deze afwijkingen wordt gekleurd door verschillen in bewijsoordelen. Zo baseert de advocaat-generaal in 3 zaken zijn strafeis op doodslag, waarna het hof telkens in plaats daarvan veroordeelt voor roekeloosheid en vervolgens aanmerkelijk lichtere straffen oplegt (zaak 3, 8 en 10). In 3 zaken is onduidelijk of de advocaat-generaal is uitgegaan van hetzelfde delict als het hof (zaak 2, 12-13). Daarmee blijven 4 zaken over waarin een straftoemetingsverschil bestaat, terwijl zowel de strafoplegging als de strafeis aanknoopt bij de roekeloosheidsvariant (zaak 4, 7, 11 en 14). Het grootste verschil komt naar voren in zaak 4: de advocaat-generaal eist 3 jaren gevangenisstraf en een rijontzegging van 3 jaren, het hof legt 24 maanden gevangenisstraf op waarvan 12 voorwaardelijk en een rijontzegging van eveneens 3 jaren. Het hof woog in strafmatigend opzicht mee dat het om een jonge verdachte ging, dat hij blijk had gegeven van inzicht en oprechte spijt, dat het

[103] Bij zaak 15 moet een slag om de arm worden gehouden voor wat betreft de strafoplegging door de rechtbank; zij lijkt te hebben vrijgesproken van 'roekeloosheid', maar dat is niet met zekerheid op te maken uit de gepubliceerde uitspraak.

delict door zijn status als profvoetballer veelbesproken en bekritiseerd is in de media en dat veel tijd was verstreken sinds de pleegdatum van het feit.

4.4 Na cassatie: dood door schuld

In cassatie heeft de Hoge Raad 7 van de 12 veroordelingen voor dood door roekeloosheid vernietigd.[104] De arresten die de hoven naar aanleiding daarvan hebben gewezen zijn alle gepubliceerd (zaak 4, 7, 9, 10, 12, 13 en 15).

In al deze gevallen is het na cassatie oordelende hof teruggevallen op de bewezenverklaring van schuld, niet bestaande in roekeloosheid. In vrijwel alle gevallen heeft dit geleid tot een lagere strafoplegging. In zaak 4 is het maar de vraag of de verdachte na cassatie beter af is. Het hof kwam tot 15 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf (en een rijontzegging van 3 jaren), waar in het gecasseerde arrest 24 maanden gevangenisstraf waarvan 12 voorwaardelijk (en een rijontzegging van 3 jaren) was opgelegd. In de overige 6 zaken is de strafoplegging na cassatie zonder meer milder. Wel bestaan aanzienlijke verschillen in de mate waarin de straf is verlaagd. In 1 van de 6 zaken waarin voor cassatie een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd, is na cassatie geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (zaak 13): in deze zaak is na cassatie een taakstraf van 240 uren, een voorwaardelijke gevangenisstraf van 6 maanden en een rijontzegging van 3 jaren opgelegd, waar in het gecasseerde arrest 15 maanden gevangenisstraf waarvan 5 voorwaardelijk was opgelegd. Dit is een aanzienlijk verschil. Opvallend is dat in 3 van de 7 gevallen het verschil enkel of vooral tot uitdrukking komt in de duur van de rijontzegging die is uitgesproken (zaak 9, 10 en 15).

In 4 van de 7 zaken staat vast dat ook het OM in de procedure na cassatie aanstuurt op een veroordeling voor dood door schuld, niet bestaande in roekeloosheid. In al deze gevallen komt dit tot uiting in een (aanzienlijk) lagere strafeis (zaak 4, 7, 9 en 10). In 2 zaken grondt de advocaat-generaal zijn strafeis ook na cassatie op doodslagvarianten (zaak 12) of roekeloosheid (zaak 10); in het eerste geval is de strafeis vrijwel gelijk aan die vóór cassatie, in het tweede geval is deze aanzienlijk milder. In 1 zaak is de vordering na cassatie niet gepubliceerd (zaak 13).

[104] Zaak 9 is tweemaal gecasseerd door de Hoge Raad; enkel de tweede vernietiging houdt verband met een ontoereikend bewijsoordeel over roekeloosheid.

4.5 Vóór cassatie: letsel door roekeloosheid

In 5 van de 17 zaken is het hof gekomen tot een veroordeling voor de letsel door roekeloosheidsvariant van art. 6 WVW jo. 175 WVW (zaak 1, 5-6 en 16-17).

In 4 van de 5 gevallen is een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. Het grootste onvoorwaardelijke strafdeel is opgelegd in zaak 17, namelijk 18 maanden gevangenisstraf en een rijontzegging van 5 jaren. Het betreft een zaak waarin de verdachte – die te hard reed – tegen een voor hem rijdende bromfietser aanbotste, waardoor laatstgenoemde zwaargewond raakte. De verdachte was een recidivist die opnieuw onder invloed achter het stuur was gekropen, terwijl hij kort voor de autorit door zijn moeder was gewaarschuwd dat hij beter niet kon gaan rijden. De laagste onvoorwaardelijke gevangenisstraf die is uitgevaardigd betreft 4 maanden gevangenisstraf en een rijontzegging van 2 jaren (zaak 5 en 16). In zaak 16 was de verdachte niet eerder veroordeeld, maar wijkt het hof in strafverhogende zin af van de LOVS-oriëntatiepunten vanwege onder meer verdachtes hoedanigheid van taxichauffeur.

In 1 van de 5 zaken is met het oog op de bewezenverklaarde misdrijven volstaan met de oplegging van een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van 2 maanden, een onvoorwaardelijke taakstraf van 240 uren en een rijontzegging van 2 jaren (zaak 6). De verdachte heeft een ongeluk veroorzaakt nadat hij slingerend, met wisselende snelheden en op te korte afstand van andere auto's reed. Hij was daarbij onder invloed van alcohol en hij beschikte niet over een rijbewijs. Bij de strafoplegging woog het hof mee dat de verdachte niet eerder was veroordeeld, dat hij ook zelf ernstig gewond was geraakt en dat een aanzienlijk tijdsverloop bestond tussen pleegdatum en berechting.

In elk van de 5 strafzaken is een geheel onvoorwaardelijke rijontzegging uitgesproken van ten minste 2 jaren. In geen enkel geval is het hof overgegaan tot verbeurdverklaring.

Uit de gepubliceerde uitspraken kan niet worden opgemaakt hoe de strafeisen in eerste en tweede aanleg zich tot elkaar verhouden. Voor het overige zijn in slechts 3 van de 5 zaken gegevens voorhanden over de strafeis van de advocaat-generaal (zaak 1, 16 en 17) of de strafoplegging door de rechtbank (zaak 1, 6 en 17). Vastgesteld kan worden dat zowel het gerecht als het OM in deze zaken de straftoemeting telkens baseert op de roekeloosheidsvariant.

Over de verhouding tussen de strafoplegging door het hof en de strafeis van de advocaat-generaal het volgende. In de 3 strafzaken waarin de uitspraken duidelijkheid verschaffen over de strafeis, knopen zowel het hof als de advocaat-generaal telkens aan bij de roekeloosheidsvariant maar valt de strafoplegging lager uit dan geëist. Het verschil in de hierboven genoemde zaak 6, waarin de

verdachte zelf ernstig letsel opliep als gevolg van het verkeersongeval, is wezenlijk te noemen: tegenover de strafoplegging (2 maanden voorwaardelijke gevangenisstraf, een onvoorwaardelijke taakstraf van 240 uren en een rijontzegging van 2 jaren) stond een strafeis van 8 maanden gevangenisstraf waarvan 4 voorwaardelijk en een rijontzegging van 3 jaren.

4.6 Na cassatie: letsel door schuld

De Hoge Raad heeft alle 5 zaken gecasseerd. Slechts 2 van de 5 arresten die het gerechtshof na cassatie heeft gewezen, zijn gepubliceerd (zaak 1 en 16).

Het hof kwam in beide zaken tot een substantieel lagere straf dan geëist. In beide zaken viel het hof terug op de letsel door schuld-variant, niet zijnde roekeloosheid. Op basis van die lichtere schuldgraad valt de strafoplegging in beide zaken aanmerkelijk lager uit dan in de procedure vóór cassatie. De advocaat-generaal blijft in zaak 1 voor het anker van roekeloosheid liggen (in de andere zaak blijft het ankerpunt onduidelijk), terwijl hij in beide zaken zijn strafeis (vrijwel) handhaaft. Dit leidt in zaak 16, de kort aangestipte zaak over een taxichauffeur, tot een groot straftoemetingsverschil. Het hof veroordeelt de verdachte tot 240 uren taakstraf en een rijontzegging van 2 jaren waarvan 1 voorwaardelijk, waar de advocaat-generaal 5 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf en 2 jaren rijontzegging had gevorderd.

4.7 Strafbepalende factoren

De onderstaande tabel informeert over factoren die de verschillende hoven hebben betrokken bij het bepalen van de straf. In een groot deel van de strafzaken heeft het hof tweemaal een straf opgelegd: vóór cassatie op basis van een bewezenverklaring van roekeloosheid en ná cassatie op grond van een bewezenverklaarde lagere schuldgraad. In dergelijke gevallen worden de strafbepalende factoren in elk van de veroordelingen in de tabel getoond, door te onderscheiden tussen het oordeel vóór cassatie (bijvoorbeeld zaak 1a) en het oordeel ná cassatie (zaak 1b). In één geval is tweemaal gecasseerd (zaak 9). In die zaak worden ook de strafbepalende factoren bij de veroordeling na de tweede cassatie getoond (zaak 9c).

Tabel 11 Roekeloosheid: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
1a.	X	X (onvw GS vanwege ernst feit)	X, negatief		- leeftijd verdachte (enigszins matigend) - slo. is vriend verdachte (matigend) - verd. kampt met onvermogen om met situatie om te gaan (matigend)
1b.	X	X	X, negatief	X (alcohol, snelheid)	- leeftijd verdachte (enigszins matigend) - slo. is vriend verdachte (matigend) - verd. kampt met onvermogen om met situatie om te gaan (matigend)
2.		X		X (cannabis)	- verdachte legt verantwoordelijkheid niet bij zichzelf, maar bij de achtervolgende politieagenten (verzwarend) - zonder rijbewijs (verzwarend)
3.		X (straf Rb doet onvol-doende recht aan roeke-loosheid)	X (first offender, hoewel 2 x strafbesch voor verkeers-delicten)		- geen blijk van inzicht in gevaarzettende karakter van handelen; - ogenschijnlijk gefascineerd door snelheid; hecht ogenschijnlijk weinig waarde aan verkeersveiligheid

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
4a.	X	X	X, positief (niet eerder voor soortgelijk feit veroordeeld)	Onbekend	- jonge leeftijd - blijk gegeven van inzicht en oprechte spijt - door status van profvoetballer is feit veelbesproken en bekritiseerd in de media; verd. ondervindt nog steeds negatieve gevolgen; - veel tijd verstreken sinds feit (alles strafmatigend)
4b.	X	X	X, positief (first offender)	Onbekend	- blijk gegeven van inzicht en spijt betuigd aan nabestaanden - door status van profvoetballer is feit veelbesproken en bekritiseerd in de media; - zeven jaar verstreken sinds feit (alles strafmatigend; 16 mnd GS uitgangspunt; 1 mnd aftrek door tijdsverloop)
5a.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
5b.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
6a.	X (straf-doelen)	X	X, positief (first offender verkeer)		- zelf ernstig gewond geraakt; - oud feit (alles matigend)
6b.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
7a.			X	X (alcohol; vrouw van 69 met een eerder drank-probleem moet weten wat gevolgen van dronken rijden kunnen zijn)	- inspanningen om te komen tot alcohol-abstinentie, geen auto meer bestuurd; neemt nu altijd openbaar vervoer, schuldbesef en gebukt gaan onder gevolgen (alles matigend)
7b.		X	X		- 69 jarige vrouw, blanco strafblad, groot schuldbesef, dagelijkse gevolgen, drinkt geen alcohol meer, neemt sindsdien alleen openbaar vervoer (alles matigend, maar ernst feit brengt toch mee dat meer GS wordt opgelegd dan lengte voorarrest)
8	X (vergelding is grondslag straf)		X, negatief (eerdere transactie tzv ernstige snelheids-overtreding)		- jeugdige leeftijd (‘ten voordele’)
9a.	X (LOVS) (generale preventie)		X, negatief (meerdere malen tzv dronken rijden veroordeeld, met één keer al een vw OBM)		- recidiverisico wordt in recl.-rapportage hoog ingeschat

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
9b.	X (LOVS) (vergelijk-bare zaken)		X, negatief (meerdere malen tzv dronken rijden veroordeeld)		- verd .al meer dan 20 jr rijinstructrice; als geen ander bewust van risico's (rekent hof de verd. 'zeer zwaar aan')
9c.			X, negatief (meerdere malen tzv dronken rijden veroordeeld; 'sterk in nadeel' meegewogen)		- verd. geeft ruim 6 jr na fatale incident nog steeds geen blijk van inzicht in laakbaarheid van haar handelen (rekent hof verd. 'zwaar aan')
10a.	X (verhou-ding tot andere strafbare feiten, gelet op strafmax., en straffen bij soort-gelijke feiten)	X	X	X (alcohol; zie bijz.)	- na feit niet direct bekommerd om situatie slo, maar had alleen oog voor eigen situatie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
10b.			X	X (alcohol + snelheid; verd. kennelijk bewust van risico's en toch gaan rijden)	- na feit niet bekommerd om situatie slo; had alleen oog voor eigen situatie - niet vrijwillig gemeld; - verd. – die niet eerder is veroordeeld – zal rest van zijn leven met gevolgen worden geconfronteerd; - reeds 930 dagen in voorarrest; - OBM om verd. onjuistheid van zijn handelen te laten inzien
11.		X	X	X	- op initiatief van verd heeft gevaarlijk verkeersconflict plaatsgevonden dat in fatale aanrijding is geëindigd
12a.	X (strafmax + soortgelijke feiten; LOVS)	X	X, negatief (reeds veelvuldig veroordeeld voor strafbare feiten, met name vermogens-delicten)	X (snelheid)	- verd niet in bezit rijbewijs; - extreem hoge snelheid onder gevaarlijke omstandigheden; (strafverhogend) - verd zelf ook zwaar lichamelijk letsel opgelopen; - spijt en medeleven betuigd aan betrokkenen en geeft te kennen nog dagelijks bij het feit stil te staan; - staat open voor reclasseringstoezicht; - art. 63 Sr v.t. (strafmatigend)

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
12b.	X (strafmax en soort-gelijke feiten)		X, negatief (algemeen en verkeer)		- verd was niet in bezit rijbewijs, is op zware motor gaan rijden die hij niet kende; - pas op zitting Rb heeft verd erkend dat hij bestuurder was en niet zijn duopassagier; zorgde lange tijd voor onzekerheid bij nabestaanden (alles ten nadele verd.); - verd zelf ook gewond; - spijt betuigd, medeleven getoond; - art. 63 Sr v.t.; - undue delay
13a.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
13b.		X	X, positief (first offender)		- zelf ook blijvend letsel opgelopen (samen met first offender-argument leidt dit tot een geheel voorw. GS) - ernst feit brengt extra TS mee

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
4.	X	X	X (first offender soortgelijke feiten)	X (alcohol, drugs)	- ondanks onder invloed zijn, grote snelheid en kennis van de flauwe bocht in de weg heeft verd zich zo gedragen (achterom kijken naar medepassagier achterin om iets te zeggen) - verweer dat dood/letsel medepassagiers mede eigen schuld is door niet-dragen gordel wordt verworpen; - hetzelfde geldt t.a.v. instappen in de auto van verdachte terwijl zij wisten dat verd had gedronken.
15a.	X		X, positief (first offender soortgelijke feiten)		- verd heeft goede vriend verloren; - verd is volledig open geweest richting nabestaanden; - verd krijgt van en geeft aan nabestaanden steun; - verd voelt zich verantwoordelijk voor de financiële afwikkeling van het gebeuren (alles strafmatigend)

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Justitiële documentatie	onder invloed / overschrijding max. snelheid (uitdrukkelijk als strafverzwarend gewogen)	Persoonlijke omstandigheden
15b.	X				- o.g.v. tijdsverloop en bijzondere omstandigheden (o.a. steun die nabestaanden geven aan en ontvangen van verdachte; verlies beste vriend; mate waarin verd zich e.e.a. aantrekt) geen onvoorwaardelijke GS noch onvoorwaardelijke OBM; - in straf Rb en vordering AG komt bijzondere ernst van het bewezen verklaarde onvoldoende tot uitdrukking
16a.	X (LOVS)	X (zeer zwaar lichamelijk letsel slo.)	X, negatief (8 mnd na ongeval opnieuw forse snelheids-overtr. begaan)	X (snelheid)	- er wordt in negatieve zin afgeweken van LOVS omdat verd taxichauffeur is en veel te hard op de trambaan – waar strikte snelheidsbeperkingen gelden – heeft gereden
16b.		X (zeer zwaar lichamelijk letsel slo.)	X, negatief (8 mnd na ongeval forse snelheidsover-tr. begaan); + constatering dat niet eerder strafbare feiten zijn begaan volgens documentatie	X (snelheid)	- verd wordt aangerekend dat hij als taxichauffeur (die zich als voorbeeld zou moeten gedragen) zich zo onvoorzichtig heeft gedragen op de trambaan, waar strikte snelheidsbeperkingen gelden
17a.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
17b.	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend

5. Straftoemeting bij art. 6 WVW en rijden onder invloed

5.1 De uitspraken

Deze categorie bevat 26 strafzaken waarin (a) een overtreding van art. 6 WVW de basis voor de veroordeling heeft gevormd en (b) verdachte ten tijde van die overtreding een voertuig bestuurde, terwijl hij verkeerde onder invloed dan wel hij nadien heeft geweigerd mee te werken aan een daarop betrekking hebbend onderzoek (art. 175 lid 3 WVW). In alle gevallen draait het om veroordelingen door een gerechtshof.

Tabel 12 Vindplaatsen uitspraken over art. 6 WVW en rijden onder invloed

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHARL:2016:3214	RBOVE:2015:4300
2.		GHAMS:2016:1981	Onbekend
3.		GHARL:2016:435	RBOVE:2015:4436
4.		GHDHA:2016:255	Onbekend
5.		GHSHE:2015:2095	Onbekend
6.		GHSHE:2015:1595	RBOBR:2014:1149
7.	HR:2016:303	GHARL:2014:9147	RBGEL:2013:4317
8.		GHSHE:2014:5336	Onbekend
9.		GHARL:2014:7361	Onbekend
10.		GHARL:2014:6942	Onbekend
11.		GHSHE:2014:485	RBOBR:2013:2987
12.		GHARL:2013:9058	RBONE:2013:BY9588
13.		GHDHA:2013:4809	Onbekend
14.		GHLEE:2012:BV9979	Onbekend
15.		GHSGR:2012:BW7667	Onbekend
16.		GHSHE:2012:BW7511	Onbekend

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
17.	HR:2014:3105	GHSHE:2012:BY1284	RBSHE:2011:BR5890
18.	HR:2013:BZ6518	GHLEE:2011:BP2692	RBGRO:2010:BL7363
19.		GHSGR:2011:BU5850	RBMID:2010:BL7388
20.		GHSGR:2011:BT6911	RBSGR:2010:BM6689
21.		GHSGR:2010:BL7058	Onbekend
22.		GHSHE:2011:BP2613	Onbekend
23.		GHARN:2010:BM0056	RBZLY:2009:BJ8171
24.		GHARN:2010:BN3886	Onbekend
25.		GHLEE:2010:BM1945	Onbekend
26.		GHLEE:2010:BL7563	RBASS:2009:BJ8772

5.2 De strafopleggingen en de strafeisen

In paragraaf 4 zijn de geldende strafmaxima en de destijds toepasselijke oriëntatiepunten naar voren gebracht. De onderstaande tabel informeert over de strafopleggingen en de strafeisen.

Tabel 13 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 6 WVW en rijden onder invloed

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Dood door schuld, in toestand 8/2(b) + ernstige overschrijding max. snelheid	2 jr GS; 4 jr OBM	Onbe-kend	Nee	2 jr + 6 mnd GS; 4 jr OBM	2 jr GS; 4 jr OBM	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
2.	Dood door schuld, niet voldaan bevel 163/6	7 mnd GS wv 3 vw; 180 TS; 3 jr OBM wv 1 vw	7 mnd GS; 2+1 jr OBM	163/6 WVW (voortge-zette hande-ling)	7 mnd GS ; 800 GB (163); 2+1 jr OBM		Ja (meer-daadse)
3.	Dood door schuld, in toestand 8/2(b); Letsel door schuld, in toestand 8/2(b)	4 jr GS; 2x 5 jr OBM; VV auto	4 jr GS; 10 jr OBM; VV auto	Nee	4 jr GS; 10 jr OBM; VV auto	4 jr GS; 5 jr OBM; VV auto	Nee
4.	Letsel door schuld, in toestand 8/2(a)	10 wk GS wv 5 vw; 18 mnd OBM	Onbe-kend	(Ja; on-bekend; meer-daadse samen-loop)	2 mnd GS; 18 mnd OBM	Onbe-kend	Nee
5.	Letsel door schuld, in toestand 8/3(b)	240 TS; 2 jr OBM wv 1 vw	240 TS; 2 jr OBM	Nee	240 TS; 2 mnd GS vw ; 2 jr OBM	Onbe-kend	Nee
6.	Letsel door schuld, in toestand 8/3 + gevaarlijk inhalen	18 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM;	Onbe-kend	8/3 WVW	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM	6 jr GS; 10 jr OBM	Ja (poging doodslag naast 8 WVW; eendaads)

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
7.	Letsel door schuld, in toestand 8/1	12 wk GS wv 6 wk vw; 3 jr OBM	2 wk HS (5 WVW) 2 mnd GS wv 1 vw; 3 jr OBM	8/2 (a) (een-daadse aange-nomen met letsel door schuld, in toestand 8/1); 7/1 WVW	2 wk HS (5 WVW); 2 mnd GS wv 1 vw (8+7/1); 2 jr OBM (7/1)	7 mnd GS; 3 jr OBM	Ja (deels: 5 WVW i.p.v. 6; 8 en 7/1))
8.	Letsel door schuld	9 mnd GS; 3 jr OBM	12 mnd GS; 3 jr OBM; (200 GB 107/1)	107/1 WVW (200 GB)	24 mnd GS; 4 jr OBM	Onbe-kend	Ja (Letsel door roekeloosheid in toestand 8/2(b))
9.	Dood door schuld 8/2(b) WVW	3 jr GS wv 1 vw; 4 jr OBM	4 jr GS wv 1 vw; 4 jr OBM; Geen straf 107 WVW	107/1 WVW (geen straf)	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
10.	Dood door schuld, in toestand 8/3(a); 8/3(a) (eendaads)	20 mnd GS wv 6 vw; 3 jr OBM	36 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM	Nee	4 jr GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM	Onbe-kend	Ja (doodslag)
11.	Dood door schuld, in toestand 8/1	18 mnd GS vw (6 WVW + poging ZM) 240 TS; 4 jr OBM	Onbe-kend/ TS conform Hof	Poging zware mishan-deling 8 WVW; Diefstal; (8+310: 2 mnd GS (VW); 1 jr OBM)	2 mnd HS; 1 jr OBM (5 WVW)	12 mnd GS vw; 240 TS; 5 jr OBM	Ja (5WVW ipv 6; mis-handeling i.p.v. poging ZM)

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
12.	Letsel door schuld, in toestand 8/1	6 mnd GS vw; 240 TS; 2 jr OBM	Onbe-kend	Nee	6 mnd GS; 2 jr OBM	6 mnd GS; 3jr OBM	Ja (feit 1 primair: Letsel door schuld, in toestand 8/1; feit 2: 8 WVW)
13.	Lichamelijk letsel door roekeloosheid, in toestand 8/1 (meermalen)	30 mnd GS wv 6 mnd vw; 5 jr OBM; VV auto	36 mnd GS wv 6 vw	5 WVW (1 wk HS)	36 mnd GS wv 6 vw; 7 jr OBM	Onbe-kend	Ja (i.e.g. verschil feit 1: poging dood-slag i.p.v. letsel door roekeloosheid)
14.	Dood door schuld, in toestand 8/1 (meermalen)	6 mnd GS vw; 240 TS; 3jr OBM	2 jr GS; 3 jr OBM	Nee	(Kennelijk hoger)	Onbe-kend	Onbekend
15.	Letsel door schuld, in toestand 8/2	150 TS; 18 mnd OBM	240 TS; 1 mnd GS vw; 18 mnd OBM	8/2(a) WVW	100 TS; 18 mnd OBM wv 12 vw	Onbe-kend	Onbekend
16.	Letsel door schuld, in toestand 8/2(a)	3 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM (art. 6) wv 1 vw; (geen straf/ maatregel art. 5)	240 TS; 3000 GB; 2 jr OBM wv 8 vw; (5 geen straf/ maat-regel)	8/2(a) (eendaad-se aange-nomen met 6 in toestand 8/2(a); 7/1 WVW; 5 WVW	180 TS; 3000 GB; 2 jr OBM; (geen straf/maat-regel 5)	Onbe-kend	Nee
17.	Dood door schuld, in toestand 8/2(a)	6 mnd GS vw; 240 TS; 2 jr OBM wv 6 vw	6 mnd GS; 3 jr OBM	Nee	Geen straf/ maatregel 5 WVW 6 mnd OBM t.z.v. 8	12 mnd GS; 3 jr OBM	Ja (5 WVW en 8 WVW)

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
18.	Dood door roekeloosheid, in toestand 8/2 + ernstige overschrijding max snelheid; Letsel door roekeloosheid, in toestand 8/2 + ernstige overschrijding max snelheid	30 mnd GS wv 10 vw; 2x2 jr OBM	36 mnd GS wv 12 vw; 4jr OBM	Nee	36 mnd GS; 4 jr OBM	24 mnd GS; 4 jr OBM	(Onderge-schikt: 1 feit (letsel en dood door roekeloos-heid)
19.	Dood door schuld, in toestand 8/3(b)	9 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Onbe-kend (Hof kiest voor 'andere strafmo-daliteit' dan OM)	Nee	12 mnd GS; 3 jr OBM	18 mnd GS; 3 jr OBM	Nee
20.	Dood door schuld, in toestand 8/1	18 mnd GS wv 12 vw; 120 TS; 5 jr OBM; VV auto	4 jr GS wv 1 vw; 5 jr OBM; VV auto	7/1 WVW	4 jr GS wv 1 vw; 5jr OBM; VV auto	4 jr GS wv 1 vw; 5jr OBM; VV auto	Ja
21.	Dood door schuld, in toestand 8/2	30 mnd GS; 5 jr OBM; (geen straf/ maatregel 5 WVW)	30 mnd GS; 5 jr OBM; (5 WVW onbe-kend)	8/2 aan-hef en onder b; 7/1; 5 WVW (alles een-daads)	30 mnd GS; 5 jr OBM; (geen straf/ maatregel 5 WVW)	Onbe-kend	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
22.	Dood door schuld, in toestand 8/3; Letsel door schuld, in toestand 8/3 (meermalen (3))	12 mnd GS wv 6 vw; 5 jr OBM; VV auto	15 mnd wv 5 vw; 5 jr OBM; VV auto	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
23.	Dood door schuld, in toestand 8/1	4 jr + 6 mnd GS; 8 jr OBM	6 jr GS; 8 jr OBM (+2x 1jr OBM t.z.v. 7WVW)	7/1 WVW (x2) (+2x OBM 1jr)	6 jr GS; 8 jr OBM (+2x1 t.z.v. 7/1); VV auto	6 jr GS; 10 jr OBM; VV auto	(onderge-schikt: dood door schuld, in toestand 8/1 of 8/2)
24.	Dood door schuld, in toestand 8/1	4 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	4 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee	4 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	4 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee
25.	Letsel door schuld, in toestand 8/1; niet voldaan bevel 163/6	12 mnd GS wv 6 vw; 240 TS; 3 jr OBM	12 mnd GS wv 6 vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee	Onbekend (hoger dan Hof)	onbekend	Onbekend
26.	Dood door schuld (meer-malen (2)), in toestand 8/1 en 8/3	30 mnd GS; 5 jr OBM	4 jr 3 mnd GS; 5 jr OBM	Diefstal in vereni-ging x2; 107/1 WVW (250 GB)	20 mnd GS	5 jr GS	Nee

Uit bovenstaande tabel volgt dat in 15 van de 26 strafzaken in hoogste instantie is veroordeeld voor de dood door schuld-variant van art. 6 WVW. In 9 zaken is verdachte veroordeeld voor de letsel door schuld-variant. Deze 24 zaken hebben gemeen dat telkens sprake is van schuld die niet bestaat in roekeloosheid. De overige 2 zaken betreffen veroordelingen voor de roekeloosheidsvariant, waarbij sprake is van (dodelijk) letsel bij een of meer slachtoffers (zaak 13 en 18).

Bij een veroordeling voor de dood door schuld-variant is in 11 van de 15 gevallen een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De duur daarvan varieert sterk. Dit indiceert dat de onderliggende strafbare gedragingen een zeer verschillend karakter kunnen hebben. In zaak 2 is de laagste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, te weten 7 maanden waarvan 3 maanden voorwaardelijk (daarnaast legde het hof in die zaak een onvoorwaardelijke taakstraf op van 180 uren alsmede een rijontzegging van 3 jaren waarvan 1 jaar voorwaardelijk). De verdachte in deze zaak had een auto bestuurd die door zijn toedoen van de weg was geraakt, waarna de auto een aantal keren over de kop was geslagen. De bijrijder overleed aan de gevolgen van het ongeval. Daarnaast had de verdachte nadien niet voldaan aan een bevel mee te werken aan een bloedonderzoek (art. 163 lid 6 WVW), welk delict werd aangemerkt als een voortgezette handeling (en daarmee niet als strafverzwarende omstandigheid in de zin van art. 175 lid 3 WVW). Bij de strafoplegging betrok het hof diverse persoonlijke omstandigheden van de verdachte, onder meer dat de verdachte meedeelde in het leed nu hij bevriend was geweest met de overleden bijrijder, dat hij ten tijde van de berechting doende was om een eigen bedrijf op te starten en dat kort na de zittingsdatum uitvoering zou worden gegeven aan een omgangsregeling met zijn zoontje. De hoogste onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd in een zaak waarin de verdachte zwaar onder invloed zijn auto bestuurde, hij op de verkeerde weghelft reed en hij met dodelijk gevolg een kind schepte dat zich in een berm bevond (zaak 23). In deze zaak werd de verdachte daarnaast veroordeeld voor het tot tweemaal toe verlaten van de plaats van een ongeval – zowel na de aanrijding van het kind als na het plaatsvinden van een verkeersongeval enkele maanden daarvoor – terwijl ook een aantal niet nader aangeduide ad informandum gevoegde feiten werden meegenomen in de straftoemeting. Het hof legde een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op van 4 jaren en 6 maanden alsmede een rijontzegging van 8 jaren. Daarbij speelde onder meer een rol dat de verdachte een aanzienlijke hoeveelheid alcohol had genuttigd voorafgaand aan het verkeersongeval, dat hij een bagatelliserende houding had aangenomen ten aanzien van zijn alcoholgebruik, dat hij ten tijde van het dodelijke verkeersdelict wist dat aan hem een rijontzegging was opgelegd en dat zijn rijbewijs ongeldig was verklaard en dat hij na het plaatsvinden van het verkeersongeval alles in het werk had gesteld om zijn identiteit verborgen te houden. De andere veroordelingen voor de dood door schuld-variant – 4 van de 15 zaken – hebben telkens geresulteerd in de oplegging van een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf (zaak 14, 17, 19 en 24). Deze 4 zaken hebben verder gemeen dat die straf telkens is gecombineerd met de oplegging van een onvoorwaardelijke taakstraf van 240 uren (het wettelijk maximum) alsmede de oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke rijontzegging (van verschillende

duur). Bij de veroordelingen voor de dood door schuld-variant blijkt de rechter zonder uitzondering een (deels) onvoorwaardelijke rijontzegging op te leggen (15 van de 15 gevallen). Daarentegen kiest de rechter veel minder vaak voor de verbeurdverklaring: in slechts 3 zaken is verdachtes auto verbeurd verklaard (zaak 3, 20 en 22).

In een enkel geval bestaat een groot verschil tussen de strafoplegging en de strafeis ten aanzien van de dood door schuld-variant. Een deel van die verschillen vindt zijn oorzaak in een uiteenlopend bewijsoordeel over het strafbare verkeersgedrag. In dat verband kan het bijvoorbeeld gaan om de kwestie of de schuld al dan niet bestaat in roekeloosheid (zaak 10, 20 en 26). Uit de tabel kan worden afgeleid dat ook grote verschillen kunnen bestaan in het geval de strafoplegging en de strafeis zijn toegesneden op dezelfde strafrechtelijke kwalificatie van het bewezenverklaarde (zaak 14, 17, 19). Zaak 14 biedt een voorbeeld. In die zaak is 2 jaren gevangenisstraf in combinatie met 3 jaren rijontzegging geëist. In plaats daarvan komt het hof tot de oplegging van 240 uren taakstraf gekoppeld aan 6 maanden geheel voorwaardelijke gevangenisstraf en 3 jaren rijontzegging. Het hof motiveert de aanzienlijk lagere strafoplegging door te wijzen op de toepasselijke LOVS-oriëntatiepunten (uitgangspunt: 6 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf en 2 jaren rijontzegging) en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte (zelf lichamelijk letsel door het ongeval, impact van berichtgevingen in de pers en ontslag als gevolg van de strafrechtelijke vervolging). Ook de strafoplegging in eerste en tweede aanleg kan sterk uiteenlopen. Zo zijn er zaken waarin het hof aanmerkelijk lager straft dan de rechtbank deed (zaak 18, 19, 23) en is er een zaak waarin het hof juist aanmerkelijk zwaarder straft (zaak 26).

Bij de veroordelingen voor de letsel door schuld-variant van art. 6 WVW kiest de rechter in het merendeel van de strafzaken voor het opleggen van een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf (5 van de 9 zaken). Van deze 5 zaken is de laagste (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf een straf van 10 weken waarvan 5 weken voorwaardelijk en oplegging van 18 maanden rijontzegging (zaak 4). In deze zaak nam het hof bij het bepalen van het onvoorwaardelijk strafdeel in ogenschouw dat de verdachte ten tijde van de berechting een vaste baan had; bij de bepaling van de duur van de gevangenisstraf werd rekening gehouden met het aantal vakantiedagen dat de verdachte ter beschikking stond. De hoogste straf is opgelegd in zaak 6, een zaak waarin de verdachte culpoos een frontale botsing veroorzaakte met een ander voertuig waardoor twee inzittenden van dat voertuig (zwaar) lichamelijk letsel opliepen. Het hof legde 18 maanden gevangenisstraf op waarvan 6 voorwaardelijk en een rijontzegging voor de duur van 5 jaren. In deze zaak – waarin de OvJ, de rechtbank en de AG het strafbare gedrag kwalificeerden als poging tot doodslag – verkeerde de verdachte onder

invloed ten tijde van het verkeersdelict, had hij aanzienlijk harder gereden dan toegestaan en had hij gevaarlijk ingehaald. Bij de straftoemeting betrok het hof verder dat verdachte zijn leven een positieve wending had gegeven onder meer door zich te laten behandelen door een psycholoog en door geen alcohol meer te nuttigen. In de overige 4 zaken werd de oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke rijontzegging gecombineerd met de oplegging van een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf en/of een onvoorwaardelijke taakstraf. Bij alle 9 veroordelingen voor de letsel door schuld-variant werd een (deels) onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd. De rechter heeft in 1 zaak gekozen voor een verbeurdverklaring, in het betreffende geval van verdachtes auto (zaak 13).

Bij 2 van de 9 veroordelingen bestaat een groot verschil tussen de hoogte van de opgelegde straf in appel enerzijds en de strafeis en/of strafoplegging in eerste aanleg anderzijds (zaak 6 en 8). Het gemeenschappelijk kenmerk van beide zaken is dat de discrepantie mede kan worden teruggevoerd op de uiteenlopende kwalificatie van het verkeersdelict (letsel door schuld onderscheidenlijk door roekeloosheid). In één van de twee zaken waarin de hoogste rechter in verband met art. 6 WVW wél tot letsel door roekeloosheid kwam, blijkt dat in een dergelijk geval hoge straffen kunnen worden opgelegd; het hof kwam tot oplegging van 30 maanden gevangenisstraf waarvan 6 voorwaardelijk alsmede 5 jaren rijontzegging onvoorwaardelijk (zaak 13: het draaide om meerdere overtredingen van art. 6 WVW).

5.3 Strafbepalende factoren

Tabel 14 Art. 6 WVW, onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
1.	X	X	- alcohol; - snelheid; - 'gewaarschuwd zijn' niet straf-verhogend, want: staat niet vast dat verd. dit gehoord heeft	Niet eerder *veroordeeld*; wel eerder transactie (geen effect ten nadele, want te lang geleden)		- geeft indruk in aanzienlijke mate geraakt

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
2.		X, Ver-hogend	- onder invloed besturen wordt verd. in het bijzonder aangerekend - weigeren meewerken alco-onderzoek	X		- Verantwoordelijkheid als verkeersdeelnemer veronachtzaamd; - verdachte deelt in leed (overleden s.o. = vriend); - matigend: doende opstart eigen bedrijf; weer contact met kind (omgangsregeling); - rijbewijs-afhankelijkheid: daardoor OBM deels vw
3.		X	- alcohol, werd niet in staat geacht auto te besturen en daadwerkelijk gewaarschuwd	X, verhogend	Nee (onderzocht: volledig toe te reken)	- feit in proeftijd eerdere veroordeling; volstrekt ongevoelig voor waarschuwingen uit verleden; hardleersheid; nu wel meer inzicht getoond
4.				X, verhogend		- ernstig gebrek aan verantwoordelijkheids-gevoel veiligheid andere verkeersdeelnemers; - niet getracht contact te zoeken met s.o. (weinig inzicht in laakbaarheid handelen) - duur onvw deel GS: omdat verd. nu vaste baan heeft (en straf kan uitzitten door opnemen vakantiedagen)
5.		X				- OBM deels vw i.v.m. rijbewijsafhankelijkheid werk

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
6.		X	- alcohol - aanzienlijk harder gereden - gevaarlijk ingehaald	X, verhogend (8WVW)		- Positieve wending: in behandeling, geen alcohol meer, krijgt hulp versl. zorg, wil in toekomst begeleid wonen (zorgen voor deels vw straf) - dat verd. koerier wil worden: geen matigend effect op duur OBM
7	X	X (beperkt letsel 'geens-zins aan verd. te danken')	- Niet meer in bezit rijbewijs - o.i. alcohol & drugs - voorafgaand door rood licht - plaats ongeval verlaten	X (verd. niet weer-houden)		- Deel vw door p.o. (niet benoemd)
8.	X	X	- Geen geldig rijbewijs - Onverzekerd voertuig, vals kenteken - hoge snelheid; wegwerkzaamhe den (alle 3: afwijking naar boven)			- undue delay: 1 maand aftrek
9.		X, ver-hogend (door aard/ ernst geen geheel vw straf of forse TS)	- aanmerkelijke hoeveelheid alcohol genuttigd; enkele joints gerookt - geen rijbewijs - zeer onverantwoorde-lijk	X, verhogend		- problematiek (o.m. beperkt sociaal aanpassingsvermogen) - hoog recidiverisico (i.r.t. alcohol) - bereid mee te werken aan behandeling

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
10.	X	X	- Verd. wist dat hij teveel gedronken had - had aanbod gebruik fiets afgewezen - was uur vóór ongeval in een greppel beland	X		- Pas 20 jr oud - dat hij in opleiding wil tot vrachtwagen-chauffeur: geen matigend effect OBM
11.		X	- Te hoge snelheid - o.i. diverse verdovende middelen - risico genomen: zwaar lich. letsel agent in burger			- Reeds ingezet hulp/behandeltraject vergt oplegging vw maar langere GS - Niet 'indruk' dat verd. bewust is van aange-richte; geen 'intrinsieke motivatie' langdurige onthouding GBH - ad info feiten (diefstal kentekenplaten)
12.			- Niet behoorlijk tot rijden in staat - zeer gevaarzettend voorafgaand rijgedrag			- Hulp gezocht om af te kicken van GHB; plannen starten eigen bedrijf (omstandigh. leiden tot vw GS); ter compensatie: forse werkstraf/OBMonvw
13.			- Aanmerkelijke mate onder invloed - voorafgaand aan ongeval elders gevaar veroorzaakt - so.'s veel leed bezorgd; voet-ganger angst aangejaagd	Blanco strafblad NL; in Polen veroordeeld tot OBM 1 jr		- Geen enkel verantwoordelijkheids-gevoel jegens medeweggebruikers t.t.v delict

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
14.	X		- Onder invloed bewustzijns-beïnvloedende middelen	Blanco strafblad		- Advies reclassering: verd. voelt zich verantwoordelijk, aanvaardt consequenties, bewust impact op nabestaanden - verd. ook gewond, continu pijn - persaandacht - ontslagen
15.		X	- Aanzienlijke hoeveelheid alcohol	X		- Geen enkel verantwoordelijkheids-gevoel t.t.v delict - matigende werking (onbenoemde) persoonlijke omstandigheden, op hoofdstraf en deel vw OBM
16.	X	X	- aanzienlijke hoeveelheid alcohol (+ mate overschrijding wettelijke norm) - verlaten plaats ongeval	Blanco strafblad, vermin-derend		- managementfunctie; kostwinner (invloed modaliteit: TS) en heeft schulden (geen GB)
17.	X	X	- alcohol	blanco strafblad		- Grote impact op verdachte; trekt zich leed s.o. aan
18.	X	X	- passagiers droegen geen gordel - drugs/alcohol benoemd	X		- Ttz besproken, niet nader genoemd

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
19.		X	- nuttigen alcohol	X		- Draagt last dood beste vriend - forse vitale depressie door PTSS
20.		X	- Te veel alcohol genuttigd - doorrijden, mede met gevolg dat geen alcoholoz kon plaatsvinden	X, verhogend		- eerder gevolgde alcocursus kennelijk geen effect - blijk t.t.z. ernst in te zien en gaat eronder gebukt (uitdrukkelijk: andere interpretatie 'proceshouding') - jonge verdachte
21.	X	X	- aanzienlijke hoeveelheid alcohol - verhogen snelheid voor bocht, te hard rijden en te hard remmen - enkele dagen ervoor aanrijding, doorgereden na ongeval	X		- Realisatie: leed nabestaanden (s.o. was vriend, laat gezin achter)
22.		X	- zou BOB zijn, toch gedronken/-joints gerookt - ruime overschrijding max snelheid			- Ontremmend effect alcohol/drugs - relatieve onervarenheid - verantwoordelijk voor veiligheid passagiers - jonge leeftijd - inzicht in laakbaarheid gedrag

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
23.	X	X	- Aanzienlijke hoeveelheid alcohol - OBM/rijbewijs al ongeldig - Doorrijden na ongeval (alles gedaan om identiteit te verbergen)	X	X (enigszins) maar geen matigend effect.	- Bagatelliserende houding t.o.v. alcohol - ad info feiten
24.	X	X	Nee	X		- Gebukt onder gevolgen, maar ook vanwege mogelijke straf - Ook zelf behoorlijk gewond - Gemotiveerde deelname hulpverlening; geen onvw straf om dit kans te geven
25.	X		Weigeren meewerken bloedonderzoek	X		- Geen blijk verantwoordelijkheids-gevoel inzittenden of voor verkeersveiligheid algemeen, anderzijds willen meewerken aan verplicht hulptraject - 'oprecht spijt' ttz - 'zwaar gebukt' onder gebeurtenissen, - weinig/geen alcohol meer - rijbewijs voor trekker nodig i.v.m. werk (OBM niet voor trekker)

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
26.		X	- Geen geldig rijbewijs - Onder invloed bier, weed & speed - Passagiers onverantwoord vervoerd	X		- Impact op leven verdachte, anderzijds geen medewerking hulptrajecten

In 12 van de 26 strafzaken refereert de rechter aan de LOVS-oriëntatiepunten. Preciezer gesteld vindt dat plaats in 7 van de 15 gevallen van de dood door schuld-variant; in 4 van de 9 zaken die vallen onder de letsel door schuld-variant en in 1 van de 2 gevallen van schuld bestaande in roekeloosheid. In één van de strafzaken waarin uitdrukkelijk wordt aangeknoopt bij die oriëntatiepunten stelt het hof dat het 'onvoldoende redenen [ziet] een straf van langere duur of kortere duur op te leggen' dan de strafoplegging waarop het betreffende oriëntatiepunt aanstuurt (zaak 1). In een ander geval wordt uitgelegd waarom bij een bepaald zaaktype juist wordt afgeweken van een oriëntatiepunt (zaak 18): 'Het hof merkt (…) op dat bij verkeersmisdrijven waarbij een dodelijk slachtoffer is te betreuren, in vergelijkbare zaken waarbij sprake is van een verdachte met een blanco strafblad in veel gevallen geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar een combinatie van andere straffen wordt opgelegd.'

In de meeste gevallen wordt de ernst van de gevolgen betrokken in de strafmotivering. In het kader van de dood door schuld-variant wordt bijvoorbeeld in meer algemene termen aangeknoopt bij het feit dat de gevolgen 'schokkend zijn voor de maatschappij' (zaak 10), of wordt verwezen naar 'het onherstelbaar leed voor de nabestaanden' (bijvoorbeeld zaak 2) of 'het trauma' dat een bij het ongeval aanwezige geliefde heeft opgelopen (bijvoorbeeld zaak 1). Soms is de verwijzing veel specifieker, zoals in het geval van een overleden baby: 'Dat de rouwkaarten moesten worden geschreven terwijl de inkt van de geboortekaartjes nog maar net droog was, is alleszeggend' (zaak 3). Ook in het kader van de letsel door schuld-variant zijn er zowel uitspraken waarin in meer algemene termen wordt gewezen op het door verdachte teweeggebrachte leed (bijvoorbeeld zaak 5: het slachtoffer heeft nog dagelijks last van de gevolgen) als uitspraken waarin dat leed preciezer wordt verwoord (zaak 15: de breuk in het borstbeen van het slachtoffer).

De tabel laat zien dat de snelheid waarmee verdachte reed en de omstandigheid dat hij ten tijde van het verkeersongeval onder invloed was, in de strafmotivering vaak als strafbepalende factor wordt genoemd. In zaak 1 werden beide factoren expliciet opgevoerd als omstandigheden die de keuze voor een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf hadden bepaald. Ook worden andere gevaarzettende verkeersgedragingen van verdachte kort voor het plaatsvinden van het verkeersongeval wel betrokken bij de straftoemeting, zoals gevaarlijk inhalen (zaak 6) of door rood licht rijden (zaak 7). Ook wordt wel gewezen op verwijtbaar eerder handelen in de vorm van het negeren van een waarschuwing om, gelet op verdachtes alcoholgebruik, niet achter het stuur te kruipen (zaak 3). Verder wordt in sommige zaken betekenis toegekend aan de omstandigheid dat verdachte zonder (geldig) rijbewijs reed (zaak 7, 8, 23, 26).

In 21 van de 26 zaken betrekt de feitenrechter uitdrukkelijk in zijn strafmotivering dat verdachte justitiële documentatie heeft. In veel gevallen blijkt expliciet dat verdachte eerder is veroordeeld voor (soortgelijke) verkeersdelicten (bijvoorbeeld in zaak 3, 4, 9, 10, 15, 21, 23, 24, 26). In slechts 4 zaken blijkt uit de overwegingen van de rechter dat de verdachte een blanco strafblad had (zaak 1, 14, 16 en 17). In zaak 16 beïnvloedde die omstandigheid de keuze voor de strafmodaliteiten (een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf gekoppeld aan een onvoorwaardelijke taakstraf). In geen van de 26 zaken werd de verdachte uitdrukkelijk aangemerkt als verminderd toerekeningsvatbaar.

De kolom persoonlijke omstandigheden toont een breed palet aan omstandigheden die een rol hebben gespeeld bij de straftoemeting in een of meer strafzaken. Wat daarin opvalt is dat strafmatigende persoonlijke omstandigheden kunnen bewerkstelligen dat de rechter kiest voor een lichtere strafmodaliteit dan aangewezen op grond van de oriëntatiepunten. Dit komt in twee zaken naar voren, waarin wordt afgezien van het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf omdat verdachte inmiddels gemotiveerd deelneemt aan een hulpverleningstraject (zaak 24) dan wel waarin de gevangenisstraf voor een deel in voorwaardelijke vorm wordt opgelegd om de verdachte zodoende een kans te geven de positieve weg die hij is ingeslagen te vervolgen (zaak 6). Een matigend effect kan ook uitgaan van verdachtes jonge leeftijd (zaak 21 en 23) en van de omstandigheid dat hij heeft ‘meegedeeld’ in het ontstane leed (zaak 3). Het willen worden van ‘vrachtwagenchauffeur’ (zaak 6) of ‘koerier’ (zaak 10) had in de betreffende zaken geen invloed op de duur van de rijontzegging.

6. Straftoemeting bij art. 6 WVW, niet onder invloed

6.1 De uitspraken

Deze categorie bevat 29 strafzaken waarin (a) een overtreding van art. 6 WVW de basis heeft gevormd voor de veroordeling waarbij (b) niet in rechte is vastgesteld dat verdachte ten tijde van die verkeersovertreding onder invloed verkeerde dan wel dat hij nadien heeft geweigerd mee te werken aan een daarop betrekking hebbend onderzoek. Alle zaken zijn afgedaan door een gerechtshof.

Tabel 15 Vindplaatsen uitspraken over art. 6 WVW, niet onder invloed

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHSGR:2010:BN3572	Onbekend
2.		GHAMS:2010:BO9488	Onbekend
3.		GHSGR:2011:BQ3948	Onbekend
4.	HR:2012:BY4835	GHLEE:2011:BP8939	Onbekend
5.		GHSGR:2011:BQ2808	RBDOR:2010:BL0205
6.		GHARN:2010:BM6081	Onbekend
7.		GHSGR:2011:BU4602	RBROT:2010:BN7279
8.		GHSHE:2012:BW0087	Onbekend
9.		GHARN:2012:BV9827	Onbekend
10.		GHLEE:2012:BW0630	Onbekend
11.	HR:2014:352	GHARN:2012:BX1418	Onbekend
12.		GHSHE:2012:BX4959	Onbekend
13.		GHSHE:2012:BX7249	RBMID:2011:BQ2760
14.		GHSHE:2012:BV6486	Onbekend
15.		GHDHA:2013:BY9316	RBROT:2012:BV9788
16.		GHARL:2013:CA1187	Onbekend
17.		GHDHA:2013:4713	RBROT:2013:BZ6323

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
18.	HR:2014:3153	GHSHE:2013:4436	RBMID:2012:BX9844
19.	HR:2015:129	GHARL:2013:10047	RBGEL:2013:BZ6423
20.		GHSHE:2014:1	Onbekend
21.		GHSHE:2014:1088	Onbekend
22.		GHARL:2014:6275	RBMNE:2014:734
23.		GHSHE:2014:3682	RBOBR:2014:484
24.		GHARL:2014:8821	Onbekend
25.		GHAMS:2015:234	Onbekend
26.		GHARL:2015:4497	Onbekend
27.		GHSHE:2015:1724	Onbekend
28.		GHSHE:2016:2063	RBOBR:2014:204
29.		GHDHA:2016:920	RBDHA:2014:12575

6.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Ook op deze groep art. 6 WVW-zaken zijn verschillende wettelijke straftoemetingskaders van toepassing (art. 175 lid 1-3 WVW). In paragraaf 4 zijn deze alsmede de destijds geldende oriëntatiepunten in kaart gebracht. Bij de analyse van de straftoemeting zal dezelfde driedeling worden gemaakt als in de vorige paragraaf, te weten een onderverdeling in de roekeloosheidsvariant, de dood door schuld-variant en de letsel door schuld-variant.

Tabel 16 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 6 WVW, niet onder invloed

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorde-ring OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	100 TS; 9 mnd OBM, wv 3 mnd vw	100 TS; 9 mnd OBM, wv 3 mnd vw	Nee	80 TS; 6 mnd OBM	Onbe-kend	Nee
2.	Art. 6 WVW, zwaar lichamelijk letsel	12 mnd GS, wv 9 mnd vw; 240 TS; 5 jr OBM	12 mnd GS, wv 3 mnd vw; 5 jr OBM.	Art. 7 WVW lid 1; art. 9 lid 1 WVW	6 mnd GS; 5 jr OBM	Onbe-kend	Ja, enigszins. Rechtbank: vrijspraak roekeloos rijden.
3.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval	240 TS; 12 mnd OBM vw	240 TS; 2 jr OBM vw	Nee	240 TS; 2 jr OBM, wv 1 jr vw	Onbe-kend	Nee
4.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval (meermalen)	120 TS wv 60 vw; 6 mnd OBM vw	120 TS wv 60 vw; 12 mnd OBM wv 6 vw	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Art. 5 WVW
5.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, roekeloosheid	6 mnd GS wv 3 mnd vw; 240 TS; 5 jr OBM	6 mnd GS wv 3 mnd vw; 240 TS; 5 jr OBM	Nee	6 mnd GS wv 3 vw; 240 TS; 5 jr OBM	360 dg GS wv 270 vw; 240 TS 5 jr OBM	Nee
6.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	4 mnd GS; 3 jr OBM	24 mnd GS wv 6 vw; 3 jr OBM (primair)	Nee	Onbekend		Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorde-ring OvJ	Andere kwalificatie
7.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, roekeloosheid, ernstige over-schrijding max. snelheid, meer-malen gepleegd; 6 WVW, lichamelijk letsel, roeke-loosheid, ernstige over-schrijding max. snelheid	8 jr GS; 7 jr OBM (totaal voor 6 WVW)	10 jr GS; 10 jr OBM	Poging zware mis-handeling	9 jr GS; 10 jr OBM	9 jr GS; 10 jr OBM	Feit 1 primair doodslag, meermalen, feit 2 primair poging doodslag, feit 3 poging zware mishandeling
8.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, roekeloosheid, meermalen gepleegd	2 jr GS; 5 jr OBM	3 jr GS; 5 jr OBM	Nee	Onbekend		
9.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval	180 TS; 12 mnd OBM	Onbe-kend	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Andere bewijs-beslissing
10.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval en art. 6 WVW, lichamelijk letsel, meer-malen gepleegd	7 mnd GS, wv 3 vw; 3 jr OBM	9 mnd GS, wv 3 vw; 3 jr OBM	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
11.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval	2 mnd GS vw; 150 TS; 1 jr OBM	120 TS; 1 jr OBM	Nee	50 TS	Onbe-kend	Art. 5 WVW

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorderi ng OvJ	Andere kwalificatie
12.	Art. 6 WVW, zwaar lichamelijk letsel	180 TS; 12 mnd OBM wv 9 vw	180 TS; 12 mnd OBM, wv 9 mnd vw	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
13.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval en art. 6 WVW zwaar lichamelijk letsel	120 TS; 12 mnd OBM wv 6 vw	Bevesti-ging vonnis RB	Nee	120 TS; 12 mnd OBM wv 6 vw	120 TS; 12 mnd OBM	Nee
14.	Art. 6 WVW dodelijk onge-val, meermalen gepleegd en art. 6 WVW, lichamelijk letsel	240 TS; 2 jr OBM wv 1 vw	120 TS; 2 jr OBM	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Andere bewezen-verklaring
15.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, meermalen gepleegd	24 mnd GS wv 6 vw; 3 jr OBM; VV auto	36 mnd GS; 5 jr OBM; VV auto	Art. 7 lid 1 WVW	12 mnd GS wv 4 mnd vw; 5 jr OBM wv 1 jr vw; VV auto	36 mnd GS; 5 jr OBM; VV auto	Ja, rechtbank acht roekeloosheid bewezen
16.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval	100 TS; 1 jr OBM vw	100 TS; 1 jr OBM vw	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
17.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, meermalen gepleegd en - art. 6 WVW, zwaar lichame-lijk letsel, meer-malen gepleegd, + ernstige overschrijding max. snelheid	30 mnd GS; 5 jr OBM	5 jr GS; 10 jr OBM	Nee	30 mnd GS; 5 jr OBM	5 jr GS; 10 jr OBM	Ja, enigszins. 6 WVW, dodelijk ongeval en zwaar lichamelijk letsel en lichamelijk letsel.

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorde-ring OvJ	Andere kwalificatie
18.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval en zwaar lichamelijk letsel, roeke-loosheid, ernstige overschrijding max. snelheid	16 mnd GS; 5 jr OBM (totaal)	Conform arrest	Nee	12 mnd GS; 5 jr OBM (totaal)	12 mnd GS; 3 jr OBM	Nee
19.	Eendaadse samenloop van medeplegen art. 6 WVW, dodelijk ongeval en art. 10 WVW	4 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM wv 1 vw	Onbe-kend	Ja (een-daadse samen-loop met art. 10 lid 1 WVW)	6 mnd GS vw; 240 TS; 18 mnd OBM, wv 6 vw, incl. brom-fietsen	6 mnd GS vw; 240 TS; 3 jr OBM	Ja, enigszins Rechtbank: roekeloosheid
20.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	80 TS; 6 mnd OBM wv 3 mnd vw	60 TS; 6 mnd OBM	Nee	60 TS; 6 mnd OBM	Onbe-kend	Nee
21.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	180 TS; 12 mnd OBM wv 6 mnd vw	4 mnd GS vw; 240 TS; 2 jr OBM	Nee	180 TS; 12 mnd OBM	Onbe-kend	Ja, enigszins Rechtbank: zwaar lichamelijk letsel
22.	Eendaadse samenloop van art. 6 WVW, lichamelijk letsel en culpoze brandstichting (gevaar goederen, levensgevaar)	24 mnd GS wv 8 mnd vw; 2 jr OBM	Onbe-kend	Ja (een-daadse samen-loop) culpoze brand-stichting (gevaar goederen, levens-gevaar)	3 jr GS wv 1 jr vw; 5 jr OBM	3 jr GS wv 1 jr vw; 5 jr OBM;	Ja Poging doodslag, meermalen gepleegd en opzettelijk teweeg-brengen ontploffing

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorde-ring OvJ	Andere kwalificatie
23.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	2 mnd GS vw; 220 TS; 1 jr OBM	2 mnd GS vw; 220 TS; 1 jr OBM	Ja, art. 9 lid 8 WVW.	1 mnd GS vw; 160 TS 1 jr OBM	1 mnd GS vw; 180 TS; 6 mnd OBM	Nee
24.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, terwijl geen voorrang is verleend	180 TS; 15 mnd OBM wv 9 mnd vw	180 TS; 2 jr OBM wv 1 jr vw	Nee	180 TS; 2 jr OBM wv 1 jr vw.	Onbe-kend	Nee
25.	Art. 6 WVW, zwaar lichamelijk letsel	120 TS; 6 mnd OBM vw	160 TS; 1 jr OBM	Nee	90 TS; 4 mnd OBM wv 2 mnd vw	Onbe-kend	Andere bewezen-verklaring
26.	Art. 6 WVW, lichamelijk letsel	120 TS; 9 mnd OBM wv 3 mnd vw	150 TS; 9 mnd OBM wv 6 mnd vw	Nee	Onbekend	Onbe-kend; lichter dan hof.	Onbekend
27.	Art. 6 WVW, zwaar lichamelijk letsel en ander letsel	240 TS; 2 jr OBM wv 6 mnd vw; VV motor-fiets	240 TS; 2 jr OBM wv 6 mnd vw	Art. 107 lid 2 WVW jo. 123 lid 1 WVW (300 GB vw)	4 mnd GS vw; 240 TS; 1 jr OBM VV motorfiets	Onbe-kend	Ja Art. 8 WVW en roekeloosheid (6 WVW)
28.	Art. 6 WVW, zwaar lichamelijk letsel	120 TS; 3 jr OBM wv 1 jr vw	100 TS; 2 jr OBM wv 1 jr vw	Nee	80 TS; 1 jr OBM vw, waar-onder brom-fietsen	100 TS; 1 jr OBM vw	Ja, enigszins Rechtbank: lichamelijk letsel

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vorde-ring OvJ	Andere kwalificatie
29.	Art. 6 WVW, dodelijk ongeval, roekeloosheid, overtreding max. snelheid	18 mnd GS wv 12 mnd vw; 5 jr OBM	48 mnd GS wv 10 mnd vw; 5 jr OBM	Art. 10 lid 1 WVW (2 jr OBM)	12 mnd GS vw; 240 TS; 5 jr OBM	48 mnd GS wv 16 vw; 5 jr OBM	Nee Vonnis bevestigd

In 5 van de 29 strafzaken is de verdachte veroordeeld voor (onder meer) dood door schuld in de zin van art. 6 WVW, waarbij de bewezenverklaarde culpa telkens bestaat in roekeloosheid. In 12 andere zaken had de veroordeling telkens betrekking op de dood door schuld-variant, niet bestaande in roekeloosheid. De resterende 12 van de 29 strafzaken betreffen veroordelingen voor de letsel door schuld-variant.

De roekeloosheidsvariant omvat telkens gevallen van dodelijk letsel (zaak 5, 7, 8, 18 en 29). Om die reden verbaast het niet dat de rechter in al deze zaken een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf heeft opgelegd. De hoogste straf werd opgelegd in een zaak waarin verdachtes roekeloze rijstijl had geleid tot een botsing met een ander voertuig, waardoor vier inzittenden van dat voertuig het leven lieten en de vijfde ernstig gewond raakte (zaak 7). Het hof had onder meer vastgesteld dat de verdachte voorafgaande aan de aanrijding diverse verkeersovertredingen had begaan, dat hij met veel hogere snelheid had gereden dan was toegestaan, dat hij zijn verkeersgedrag niet had aangepast aan de wegwerkzaamheden die ter plaatse werden uitgevoerd en dat de verdachte zich had gerealiseerd dat hij in een uitermate grote en zware auto reed en dat de verdachte zich een gevaarlijke rijstijl met eigen regels eigen gemaakt lijkt te hebben. Daarbovenop werd de verdachte in deze zaak ook veroordeeld voor een van het verkeersdelict losstaande poging tot zware mishandeling. De verdachte kreeg opgelegd: 8 jaren gevangenisstraf alsmede een rijontzegging voor de duur van in totaal 7 jaren. De laagste straf werd opgelegd in een zaak waarin de verdachte met dodelijk gevolg een fietser had aangereden (zaak 5). Het hof had in deze zaak onder meer vastgesteld dat de verdachte niet had afgeremd voor een rood verkeerslicht, dat hij slechts beperkte aandacht had gehad voor de verkeerssituatie en dat hij de fietser over het hoofd had gezien. Deze enigszins verminderd toerekeningsvatbare verdachte was eerder veroordeeld voor het rijden door rood stoplicht en andere verkeersdelicten. Het hof legde aan de verdachte een straf op bestaande uit een gevangenisstraf van 6 maanden

waarvan 3 voorwaardelijk, alsmede een taakstraf van 240 uren en een rijontzegging voor de duur van 5 jaar. Ten slotte is bij de roekeloosheidsvariant in alle gevallen een (deels) onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd.

In de meeste gevallen waarin is veroordeeld voor het dood door schuld-alternatief, is niet een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (9 van de 12 strafzaken). In 7 van die zaken werd een taakstraf opgelegd in combinatie met een (voorwaardelijke) rijontzegging. In de resterende 2 zaken werd behalve een taakstraf en een rijontzegging, ook een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De laagste taakstraf binnen deze groep van 9 zaken bedraagt 100 uren. Die taakstraf is gekoppeld aan een voorwaardelijke rijontzegging voor de duur van 1 jaar (zaak 16). Het betrof een minderjarige die een shovel met aanhangwagen bestuurde waarvan de verlichting niet goed functioneerde. De dodelijke aanrijding vond haar oorzaak in dit gebrek. Het hof woog in deze zaak mee dat de verdachte niet eerder was veroordeeld, dat hij zelf ook gebukt ging onder de dramatische gevolgen en dat hij zelf in contact was getreden met de nabestaanden. In de overige 3 van de 12 zaken kwam het gerecht telkens tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De hoogste straf die is opgelegd bedraagt 30 maanden gevangenisstraf en 5 jaren rijontzegging (zaak 17). De betreffende verdachte had op een nachtelijk tijdstip veel te hard gereden op een voor hem onbekende weg. Op de rijstrook voor het tegemoetkomende verkeer veroorzaakte hij een frontale botsing met een andere auto. De gevolgen waren desastreus: het in die auto gezeten ouderlijk echtpaar liet het leven, de drie op de achterbank gezeten kinderen raakten zwaargewond en ook de mede-inzittende in verdachtes auto liep zwaar lichamelijk letsel op. Het hof betrok bij de straftoemeting dat de verdachte eerder was veroordeeld voor joyriding, rijden onder invloed en rijden zonder rijbewijs, maar ook dat hij oprecht berouw had van zijn handelen en gebukt ging onder de gevolgen. De dood door schuld-variant bevat enkele zaken waarin een opvallend verschil bestaat tussen ofwel de strafopleggingen in eerste en tweede aanleg (zaak 15) ofwel de strafoplegging door het hof en de strafeis van de AG (zaak 14, 15 en 17). In de zaken 14, 15 en 17 speelt daarbij een rol dat het strafbare gedrag verschillend wordt gekwalificeerd. In alle 12 zaken is een rijontzegging opgelegd: 9 keer in (deels) onvoorwaardelijke vorm, 3 maal geheel voorwaardelijk (zaak 3, 4 en 16). In slechts 1 zaak heeft de rechter een verbeurdverklaring uitgesproken (zaak 15).

De groep letsel door schuld telt 12 zaken. In 8 zaken is een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf opgelegd. In de resterende 4 zaken is – in plaats van of daarnaast – een (al dan niet geheel voorwaardelijke) gevangenisstraf opgelegd. De hoogst opgelegde straf bedraagt een gevangenisstraf van 24 maanden waarvan 8 voorwaardelijk in combinatie met 2 jaren rijontzegging (zaak 22). In dit geval was sprake van eendaadse samenloop met culpoze brandstichting waardoor

onder meer levensgevaar voor anderen ontstond. De verdachte was het terrein van een tankstation opgereden. Vervolgens was hij met een veel hogere dan de toegestane snelheid op een tweetal auto's en een pompeiland ingereden. Door deze botsing is een brand ontstaan, waardoor twee slachtoffers ernstige brandwonden opliepen. Het hof betrok onder meer bij de strafmotivering dat de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar was en dat hij ook zelf zwaar gewond was geraakt. Aan de andere zijde van het spectrum bevindt zich een geval waarin het hof kwam tot de oplegging van 80 uren taakstraf en 6 maanden rijontzegging waarvan 3 voorwaardelijk (zaak 20). De verdachte had na een inhaalmanoeuvre op de snelweg zijn auto te snel teruggestuurd naar de rechterrijstrook. Hierdoor werd een andere auto afgesneden en zodoende de vluchtstrook opgedrukt, waarna dat voertuig van een talud is afgereden. De inzittende van die auto liep als gevolg daarvan een breuk in het sleutelbeen en een scheur in een nekwervel op. Het gerechtshof verdisconteerde in de straftoemeting dat de verdachte niet eerder was veroordeeld. Binnen de letsel door schuld-groep is in alle gevallen door de rechter een rijontzegging opgelegd, waarvan in 1 zaak geheel voorwaardelijk (zaak 25). In 1 zaak is een verbeurdverklaring uitgesproken (zaak 27).

6.3 Strafbepalende factoren

Tabel 17 Art. 6 WVW, niet onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
1.	X	X	- te hoge snelheid - geen voorrang verleend	X First offender		
2.		X	- rijden tijdens ontzegging rij-bevoegdheid - doorrijden na ongeval - geen hulp bieden aan slachtoffer	X Eerder veroor-deeld soortgelijke feiten		

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
3.		X		X First offender		- Gaat gebukt onder veroor-zaakt leed; toont inzicht in ontoelaatbare van handelen - al 18 jaar beroepschauffeur en niet eerder in aanraking met justitie - OBM vw omdat aannemelijk is dat verdachte anders baan kwijtraakt
4.	X	X				
5.	X		- zeer roekeloos rijgedrag - niet afremmen voor rood verkeerslicht - kennis van situatie ter plaatse - beperkte aandacht voor verkeerssituatie - fietser eerst over hoofd gezien	X Eerder veroor-deeld soortgelijke feiten	Enigszins verminderd toerekenings-vatbaar	- (ver)hoog(d) risico recidive bij verdachte, op basis reclasserings-advies en gedragskundige rapportages: lange proeftijd ex 14b Sr
6.		X - slo kon aantal maanden niet werken; - geen doden	- ontkomen aan aanhouding; met hoge snelheid door bebouwde kom	X Eerder veroor-deeld verkeers-delicten		

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
7.		X - vier doden en ernstig gewonde	- diverse eerdere verkeersover-tredingen - veel hogere snelheid dan toe-gestaan (gelet ook op omstandigheden) - verkeersgedrag niet aangepast aan wegwerk-zaamheden - realiseerde zich dat hij in uiter-mate grote en zware auto reed (Dodge Ram 2500)		Volledig toerekenings-vatbaar	- slo 1 verleende aan verdachte geen voorrang - Hof is er uiteindelijk van overtuigd geraakt dat verdachte spijt heeft en dat hij verantwoorde-lijkheid erkent, maar beseft uitermate gevaar-zettende karakter rijgedrag niet ten volle. - lijkt zich gevaar-lijke rijstijl eigen gemaakt te hebben met eigen regels
8.		X - twee personen gedood	- op initiatief verdachte gevaarlijk verkeersconflict eindigend in fatale aanrijding			- ziet laakbare van handelen niet geheel in en beschouwt zichzelf als slachtoffer - persoonlijke omstandigheden (onbekend)

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
9.	X	X - een persoon gedood	- voertuig bestuurd dat door afmetingen extra risico's en daarmee verhoogde zorgplicht meebracht	X, First offender		- Zwaar aange-slagen, gaat gebukt onder gevolgen - beroepschauf-feur: duur OBM beperkt (1 ipv 2 jr) - persoonlijke gevolgen voor verdachte en blanco strafblad: geen GS maar TS
10.	X	X - een per-soon gedood - twee per-sonen zwaar lichamelijk letsel				- afdoening in fase hb onwenselijk lang: matiging straf
11.		X - een per-soon gedood		X, First offender		- gevolgen zeer groot (opleiding niet afgemaakt, behandeling psycholoog)
12.		X Zwaar lichamelijk letsel		X, (niet eerder tzv (soort-gelijke) feiten)		

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
13.	X	X - Een persoon gedood en een persoon zwaar lichamelijk letsel		X, First offender		- verdachte gaat zwaar gebukt onder gevolgen - verantwoor-delijkheid getoond door in contact te komen met slachtoffers - 40 jaar rijbewijs zonder incidenten - werk: exploiteert samen met echtgenoot slagerij, 6 dagen per week (soort en omvang straf)
14.	X	X - twee personen overleden - een pers zwaar lichamelijk letsel		X, First offender		- persoonlijke omstandigheden (niet benoemd)

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
15.		X - twee dodelijke slachtoffers	- ondanks geeste-lijke en/of licha-melijke klachten in auto gestapt - te hard gereden terwijl glad wegdek - geen gehoor aan verkeerswaar-schuwingen - bellen tijdens rijden - plaats van ongeval verlaten; geen hulpdienst gebeld		- Hof slaat acht op Pro Justitia rapporten (geen uitspraken te doen over toerekenings-vatbaarheid)	- betrokkenheid getracht te verhullen door valse aangifte diefstal auto; meteen na ongeval naar Polen vertrokken: berekenend en respectloos handelen tav slachtoffers stevig aangerekend - nimmer oprecht spijt betuigd; bekommert zich om zichzelf, bevestigd door niet verschijnen ter zitting in hb
16.		X		X, Geen eerdere veroorde-ling		- Verdachte gaat zelf gebukt onder dramatische gevolgen - zelf in contact getreden met nabestaanden
17.	X	X - twee dodelijke slachtoffers, vier zwaar gewonden waaronder een mede-inzittende	- veel te hard rijden - voor het eerst 's nachts op onbekende weg gereden, noopte tot voorzichtigheid	X, Soortgelijke feiten (verkeers-delicten)		- twintig jarige verdachte had net maand zijn rijbewijs - oprecht berouw van handelen en gebukt onder gevolgen

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Verminderd toerekeningsvatbaar	Persoonlijke omstandigheden
18.		X dodelijk slachtoffer en een persoon zwaar lichamelijk letsel	- ernstig tekortgeschoten in zorgplicht: overschrijden max. snelheid, niet aangepast aan omgeving, auto met groot vermogen gereden; terwijl staat van banden slecht was	X, Eerder veroordeeld soortgelijke feiten (strafblad stemt niet tot optimisme mbt verkeersgedrag)		- ernstige gevolgen voor verdachte zelf (geen matiging straf)
19.		X, dodelijk slachtoffer	- handelen na ongeval (aanvankelijk toedracht ongeval verzwijgen)	X, First offender		- medeschuld slachtoffer
20.	X	X, lichamelijk letsel		X, First offender		- persoonlijke omstandigheden, waaronder belang behoud rijbewijs (niet benoemd)
21.	X	X, dwarslaesie		X, First offender		- tijdsverloop: 5 jaar sinds ongeval; sindsdien geen verkeersdelicten begaan (OBM deels vw)

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
22.		X, Ernstige brand-wonden, één slachtoffer in levensgevaar	- Ernstige overschrijding maximum snelheid		Verminderd toerekenings-vatbaar	- Zelf zwaar gewond geraakt - Verpleging van overheidswege hervat: in kader vw beëindiging verpleging begeleiding reclassering - executie GS pas na lopende maatregel TBS
23.	X	X, Zwaar lichamelijk letsel	- vlucht voor politie - rijbewijs ingenomen - met hoge snelheid inhalen, over middenberm rijden, fietspad en busbaan - getracht per voet plaats ongeval te verlaten	X, Eerder veroor-deeld soortgelijke feiten		- ad info feit - vlak voor ongeval onherroepelijk veroordeeld snelheids-overtreding
24.		X		X, First offender		- ongeval ook voor verdachte ingrijpend geweest - na feit niet opnieuw in aanraking met justitie

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
25.				X, Niet eerder onher-roepelijk veroor-deeld		- verdachte heeft zich meteen na ongeval en ook na die tijd om slachtoffer bekommerd - verdachte door ongeval (met bedrijfsauto) zijn baan kwijtgeraakt - nodige tijd verstreken sinds ongeval
26.	X	X, Zwaar lichamelijk letsel				
27.	X	X, Zwaar lichamelijk letsel		X, Eerder veroor-deeld soortgelijke feiten		- persoonlijke omstandigheden (onbenoemd)
28.	X	X, Ernstig letsel				- verdachte heeft CBR niet op hoogte gesteld epileptische aandoening, wat wel mocht worden verwacht. - verdachte geen inzicht in verwijt-baarheid handelen: geen afdoende maatregelen getroffen

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
29.		X, dodelijk ongeval (bijrijder)	- straatrace - waarschuwing-en voor vochtig wegdek, mist en duisternis genegeerd	X, Eerder veroor-deeld		- ernstige en blijvende hersen-beschadiging verdachte - behandeling in kader bijz. vw. met goed gevolg afgerond

In 14 van de 29 zaken betrekt de rechter een algemeen geldend kader bij de straftoemeting. De rechter verwijst dan naar LOVS-oriëntatiepunten of meer in het algemeen naar de strafoplegging bij soortgelijke feiten.

In 27 van de 29 gevallen wordt in het kader van de strafmotivering de ernst van de gevolgen van het verkeersdelict uitdrukkelijk onder woorden gebracht. Die ernst wordt in algemene bewoordingen benoemd (bijvoorbeeld zaak 8 waarin wordt gewezen op het 'onherstelbaar leed' voor de nabestaanden) dan wel specifieker geadresseerd, bijvoorbeeld door de jeugdige leeftijd van het slachtoffer uit te lichten (zaak 5, 9), de aard van het letsel te specificeren (zaak 21) of toekomstige gevolgen onder de aandacht te brengen (zaak 26: het opgelopen letsel maakt dat het slachtoffer zijn beroep van sportinstructeur niet meer kan uitoefenen).

Het verwijt ten aanzien van voorafgaand handelen is gelegen in soortgelijke handelingen als die naar voren zijn gekomen bij de andere art. 6 WVW-categorieën. Behalve verwijzingen naar snelheidsoverschrijdingen en het niet verlenen van voorrang, wordt bijvoorbeeld ook gerefereerd aan het niet-voldoen aan de verhoogde zorgplicht die geldt bij het besturen van een voertuig dat door zijn afmetingen extra risico's meebrengt (zaak 9), de gemaakte keuze om gebruik te maken van een voertuig dat verkeert in slechte staat van onderhoud (zaak 18) en het deelnemen aan de straatrace in het kader waarvan het dodelijk ongeval plaatsvond (zaak 29). Het verwijt ten aanzien van later handelen kan bijvoorbeeld bestaan in de poging om de plaats van het ongeval te verlaten (zaak 23), het aanvankelijk verzwijgen van de toedracht (zaak 19) of het verhullen van betrokkenheid door het doen van een valse aangifte van diefstal van de bij het verkeersdelict betrokken auto (zaak 15).

Uit de uitspraken is niet altijd af te leiden of de betreffende verdachte al dan niet relevante justitiële documentatie had. In 13 van de 29 zaken staat vast dat de verdachte niet eerder is veroordeeld. In de overige zaken heeft de

verdachte ofwel (relevante) documentatie ofwel verschaft de uitspraak daarover geen duidelijkheid. In 2 van de 29 zaken wordt de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar geacht. Net als bij de voorgaande categorieën zijn de persoonlijke omstandigheden die in de strafmotivering naar voren komen zeer divers. Het kunnen uitoefenen van bepaalde beroepswerkzaamheden blijkt soms van invloed te zijn op de bepaling van (de duur van) de rijontzegging (zaak 3 en 9).

7. Straftoemeting bij art. 5 WVW, met ernstige gevolgen

7.1 De uitspraken

Art. 5 WVW is door de wetgever aangemerkt als een overtreding. Dit betekent echter niet dat elke schending daarvan een bagateldelict oplevert. Het onderliggende gevaarlijke rijgedrag kan bijvoorbeeld heel wel ernstige gevolgen hebben gehad. Om dergelijke zaken draait het in deze paragraaf. De bedoelde gevolgen bestaan telkens in dodelijk letsel onderscheidenlijk (zwaar) lichamelijk letsel bij een ander. De groep bevat in totaal 15 veroordelingen voor art. 5 WVW; in 10 van de 15 strafzaken is de verdachte door een gerechtshof veroordeeld, de overige 5 gevallen betreffen rechtbankvonnissen.

Tabel 18 Vindplaatsen uitspraken over art. 5 WVW, met ernstige gevolgen

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.	HR:2012:BX3816 (verworpen)	GHSGR:2010:BN3650	RBDOR:2009:BK0078
2.		GHLEE:2010:BN0417	RBASS:2007:BC0099
3.		GHSGR:2011:BR0811	Onbekend
4.		GHARN:2011:BP2895	Onbekend
5.		GHLEE:2011:BQ4242	RBLEE:2009:BK4562
6.		GHLEE:2012:BW2527	Onbekend
7.		GHSHE:2012:BX3879	RBMAA:2010:BM1664
8.		GHSHE:2015:2742	Onbekend
9.		GHARL:2016:3574	RBGEL:2015:5784

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
10.		GHAMS:2016:579	RBAMS:2015:7134
11.			RBROT:2013:9867
12.			RBDHA:2013:CA3868
13.			RBROT:2014:9579
14.			RBNNE:2015:6130
15.			RBOBR:2015:7032

7.2 De strafopleggingen en de strafeisen

De overtreding van art. 5 WVW wordt bedreigd met hechtenis van ten hoogste 2 maanden of geldboete van de tweede categorie (art. 177 lid 1 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. De rijontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 2 jaren (art. 179 lid 2 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 4 jaren (art. 179 lid 5 WVW).
Onderstaande tabel informeert over de strafoplegging en de –eisen. Vooraf zij opgemerkt dat er zaken zijn waarin de verdachte behalve voor art. 5 WVW ook is veroordeeld voor een of meer misdrijven (zie de tabel onder ‘andere strafbare feiten’). In die gevallen legt de rechter separate straffen op: één voor de overtreding en één voor het misdrijf of het samenstel van misdrijven. In een dergelijke situatie is enkel de straf die is opgelegd voor de overtreding van art. 5 WVW in de tabel opgenomen.

Tabel 19 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van artikel 5 WVW, met ernstige gevolgen

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 5 WVW	500 GB; 6 mnd OBM vw	80 TS; 6 mnd OBM wv 3 mnd vw	Nee	150 GB; 6 mnd OBM vw	120 TS; 1 jr OBM, wv 6 mnd vw	Art. 62 jo. Bord B6 RVV 1990
2.	Art. 5 WVW	300 GB	60 TS; 6 mnd OBM vw	Nee	vrijspraak	120 TS; 1 jr OBM, wv 6 mnd vw	Nvt
3.	Art. 5 WVW	60 TS; 6 mnd OBM vw	120 TS; 1 jr OBM	Nee	120 TS; 1 jr OBM	Onbekend	6 WVW
4.	Art. 5 WVW	6 mnd OBM vw	500 GB	Art. 8 lid 3 WVW; Art. 7 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
5.	Art. 5 WVW	60 TS; 6 mnd OBM	36 mnd GS; 18 mnd (totaal) OBM	Art. 8 lid 1 WVW; art. 7 lid 1 WVW; art. 9 lid 1 WVW, meer-malen; 300 Sr	12 mnd GS wv 3 vw	Onbekend	Ja. Rechtbank: geen 5 WVW. Overige conform.
6.	Art. 5 WVW	600 GB; 6 mnd OBM vw	150 TS; 18 mnd OBM vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
7.	Art. 5 WVW medeplegen	1 mnd HS; 1 jr OBM;	15 mnd GS; 5 jr OBM	Artikel 7 WVW	1 mnd HS; 1 jr OBM;	18 mnd GS; 5 jr OBM	Nee
8.	Art. 5 WVW	250 GB	1500 GB; 2 jr OBM vw	Nee	160 TS; 1 jr OBM vw	Onbekend	6 WVW

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
9.	Art. 5 WVW	40 TS; 6 mnd OBM wv 3 vw	240 TS; 1 jr OBM	Nee	100 TS; 12 mnd OBM wv 6 vw	40 TS; 6 mnd OBM wv 3 vw	6 WVW
10.	Art. 5 WVW	2 mnd HS; 2 jr OBM	2 jr OBM	Poging zware mishande-ling; Art. 7 lid 1 WVW (meer-malen); opzetheling	2 jr OBM	2 jr OBM	Ja Rechtbank (extra): poging dood-slag; poging zware mis-handeling (meer-malen); medeplegen 232 lid 1 Sr.
11.	Art. 5 WVW			Art. 7 WVW; art. 8 WVW; art. 300 Sr; art. 285 Sr; art. 300 Sr; art. 350 Sr.	2 jr OBM	12 mnd GS, wv 4 vw.	Nvt
12.	Art. 5 WVW				30 TS vw	60 TS 6 mnd OBM vw	Nvt
13.	Art. 5 WVW				40 TS; 3 mnd OBM vw	120 TS; 1 jr OBM	Nvt
14.	Art. 5 WVW				1000 GB wv 500 vw	40 TS	Nvt
15.	Art. 5 WVW				500 GB; 2 mnd OBM vw	500 GB; 2 mnd OBM vw	Nvt

De zaken kunnen nader worden onderverdeeld naar het type gevolg dat verdachtes gevaarlijke verkeersgedrag heeft veroorzaakt: (1) dodelijk letsel en (2) overig (zwaar) lichamelijk letsel.

In 6 van de 15 gevallen heeft verdachtes verkeersgedrag geleid tot de dood van een ander (zaak 1, 5-7, 9 en 11). Daarbij is een belangrijke kanttekening op haar plaats. Bedacht moet worden dat een veroordeling voor art. 5 WVW in de regel zal betekenen dat de verkeersfouten van de verdachte niet zodanig zijn dat sprake is van aanmerkelijke schuld ten aanzien van het plaatsvinden van het verkeersongeval (het centrale verwijt van art. 6 WVW). Wellicht kan tegen die achtergrond worden begrepen dat binnen de categorie art. 5 WVW-zaken bij dodelijk letsel niet zonder meer zwaardere straffen zijn opgelegd dan in geval van niet-dodelijk letsel. Zaak 1 biedt een voorbeeld. De verdachte had een fietser aangereden, die daardoor overleed. Verdachtes verkeersfout bestond daarin dat hij de fietser over het hoofd had gezien, waardoor hij had verzuimd aan deze voorrang te verlenen. Naar het oordeel van het hof leverde die fout geen aanmerkelijke schuld op in de zin van art. 6 WVW. Het hof kwam dan ook tot vrijspraak ten aanzien van dat primair tenlastegelegde delict en veroordeelde de verdachte voor de overtreding van art. 5 WVW. Bij de strafoplegging woog het hof onder meer mee dat het ernstige gevolg ook de verdachte had beroerd; het legde een geldboete op van 500 euro en een voorwaardelijke rijontzegging van 6 maanden. In de overige 9 gevallen kan uit de uitspraak worden afgeleid dat sprake is van niet-fataal lichamelijk letsel.

Uit de tabel volgt dat de rechter art. 5 WVW-zaken op zeer gevarieerde wijze afdoet, waarbij hij gebruik maakt van verschillende hoofdstraffen. Aan het ene uiterste van het spectrum bevinden zich 2 zaken waarin het gerechtshof hechtenis heeft opgelegd (zaak 7 en 10). In beide gevallen is de verdachte daarnaast voor diverse misdrijven veroordeeld tot gevangenisstraf. In geen van de zaken waarin enkel is veroordeeld voor art. 5 WVW is dus hechtenis opgelegd. In zaak 10 werd de hoogste straf opgelegd: hechtenis van 2 maanden alsmede een rijontzegging van 2 jaren. In deze zaak had de verdachte zich schuldig gemaakt aan heling. Bij een poging om hem daarvoor aan te houden is hij met hoge snelheid weggereden. Daarbij heeft de verdachte een agent meegesleurd, een fietser geschept en een andere auto met twee inzittenden aangereden. Na beide aanrijdingen heeft de verdachte de plaats van het ongeval verlaten zonder dat hij zijn identiteit heeft kenbaar gemaakt. Verdachtes verkeersgedragingen worden door het hof getypeerd als ‘een ware dollemansrit door een drukke en smalle winkelstraat’, waarbij hij met dusdanig hoge snelheid over een brug heeft gereden dat ‘zijn voertuig los van de grond kwam’. Het hof concludeert: ‘Door zijn onverantwoordelijke rijgedrag heeft de verdachte de veiligheid op de weg zodanig in gevaar gebracht, dat oplegging van de op dit feit gestelde maximale

vrijheidsbenemende straf alsmede de maximale ontzegging van de rijbevoegdheid passende sancties zijn'. In andere zaken heeft de rechter in plaats van voor het opleggen van hechtenis gekozen voor het opleggen van andere hoofdstraffen. In 4 gevallen heeft hij een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf opgelegd (zaak 3, 5, 9 en 13). In 6 strafzaken is de rechter gekomen tot een (deels) onvoorwaardelijke geldboete (zaak 1, 2, 6, 8, 14 en 15). In de resterende 3 zaken is enkel een rijontzegging opgelegd (zaak 4 en 11) of heeft de rechter gekozen voor een geheel voorwaardelijke taakstraf (zaak 12). Afgaande op de opgelegde hoofdstraffen markeert laatstgenoemde zaak het andere uiterste van het spectrum. In deze zaak was een fietser aangebotst tegen een veegmachine die door de verdachte werd bestuurd, waardoor eerstgenoemde zeer ernstig letsel opliep. De rechtbank stelde vast dat de verdachte op een fietspad tegen de rijrichting in had gereden, dat het zicht aldaar werd belemmerd door bosschages, dat verdachte de weg niet eerst had afgezet en dat hij bovendien werkte met een onbeschermde stalen veegborstel. Hieruit leidde de rechtbank af dat de verdachte gevaar op de weg heeft veroorzaakt. Bij het bepalen van de straf woog de rechtbank mee dat de verdachte 'nog heel jong is en zijn werkzaamheden moest uitvoeren met een door zijn vader, tevens werkgever ter beschikking gestelde veegmachine die niet was voorzien van bescherming rondom de stalen veegborstel. Voorts was het kennelijk gebruikelijk de werkzaamheden uit te voeren op de wijze waarop verdachte dat heeft gedaan. De rechtbank houdt ook rekening met het feit dat het ongeluk ook voor verdachte ingrijpende gevolgen heeft gehad. Verdachte heeft ter terechtzitting toegelicht dat hij zich het gebeurde heel erg heeft aangetrokken, sinds het ongeluk last heeft gehad van gezondheidsklachten en niet meer heeft gewerkt.' Tot slot werd bij de straftoemeting betrokken dat de verdachte niet eerder was veroordeeld. De rechtbank legde enkel een geheel voorwaardelijke taakstraf op van 30 uren. De veelkleurigheid in bestraffing is eveneens zichtbaar op het vlak van de rijontzegging. Deze is in 11 van de 15 gevallen opgelegd: in 5 gevallen (deels) onvoorwaardelijk, in 6 zaken geheel onvoorwaardelijk. Het gerecht is in geen van de 15 strafzaken gekomen tot een verbeurdverklaring.

De tabel laat op het eerste gezicht veel en grote verschillen zien tussen enerzijds de strafoplegging en anderzijds de strafeisen. Die discrepantie lijkt voor een zeer groot deel te kunnen worden teruggevoerd op de veelheid aan zaken waarin het tenlastegelegde verkeersgedrag uiteenlopend wordt gekwalificeerd. In niet minder dan 10 van de 15 strafzaken waarin het gerecht zijn veroordeling baseert op art. 5 WVW, is de strafeis van het OM telkens gebaseerd op een veroordeling voor het primair tenlastegelegde art. 6 WVW (zaak 1-3, 5-7, 9 en 11-13). Het verschil in strafrechtelijke waardering kleurt met andere woorden het verschil in straftoemeting. Dit laat onverlet dat er enkele zaken zijn waarin óók

het OM aanstuurt op een veroordeling voor art. 5 WVW én de strafoplegging wezenlijk afwijkt van de vordering. In zaak 4 bijvoorbeeld legt het hof een rijontzegging op zonder vordering daartoe (zaak 4). De omgekeerde situatie deed zich voor in zaak 8 (geen rijontzegging opgelegd, waar 2 jaar voorwaardelijke ontzegging is gevorderd), een zaak waarin het hof ook een aanzienlijk lagere geldboete oplegde (250 euro in plaats van de gevorderde 1500 euro). Het betrof een geval waarin de verdachte geen voorrang had verleend aan de bestuurder van een motor, waardoor een aanrijding had plaatsgevonden. Bij de straftoemeting speelde onder meer een rol dat de verdachte – die al 30 jaren werkzaam was als beroepschauffeur – nooit eerder is veroordeeld, terwijl het hof ook het geruime tijdsverloop tussen de pleeg- en berechtingsdatum meenam.

7.3 Strafbepalende factoren

Tabel 20 Art. 5 WVW, met ernstige gevolgen: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
1.		X			Verdachte is zich bewust van gevolgen
2.	X	X			Verdachte is zich bewust van gevolgen
3.	-	-	-	-	-
4.	X	X	Beginnend bestuurder, alcohol, verlaten plaats ongeval	X, eerder veroordeeld	- nog steeds goede omgang met 1 slachtoffer
5.		X	Verlaten plaats ongeval, cannabis, ontzegging rijbevoegdheid, proeftijd ander feit	X, eerder veroordeeld soortgelijke feiten	- ad info feit

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
6.		X		X, First offender	- Verd lijdt (emotioneel) onder gevolgen van aanrijding; soms moeite om deel te nemen aan verkeer; - beroepschauffeur, onvw ontzegging zou kans op terugval vergroten en ervoor kunnen zorgen dat verdachte nadien niet meer durft te rijden
7.	X	X	Verlaten plaats ongeval, verdachte heeft zich op geen enkel moment bij politie gemeld	X, niet eerder voor soortgelijk feit, wel voor andere ver-keersdelicten veroordeeld	- verdachte geen inzicht in ernst feit en laakbaarheid gedrag
8	X			X Blanco strafblad	
9.		X		X, Eerder veroor-deeld voor ver-keersdelicten	- Verdachte kampt met gevolgen ongeval, staat op wachtlijst professionele hulp
10.	X	X	Proberen te ontkomen aan politie	X, Eerder ver-oordeeld voor verkeersdelict	
11.		X	Verlaten plaats ongeval, niet gemeld bij politie	X, Niet eerder voor soort-gelijke feiten	- Verdachte is werk kwijt geraakt en huwelijk is gestrand, opname kliniek vanwege suïcideneigingen

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
12.		X	Niet al het mogelijke gedaan om bij uitvoering werk een veilige situatie te creëren. In voordeel verdachte: jong, werkzaamheden met veegmachine door werkgever beschikbaar gesteld, gebruikelijk werkzaamheden op deze wijze uit te voeren, ingrijpende gevolgen (gezondheidsklachten en niet meer gewerkt)	X, First offender	Geen OBM, vanwege tijdsverloop sinds delict en verdachte rijdt niet meer op veegmachine en denkt nog terug aan ongeval
13.	X	X		X, First offender	- tijdsverloop - spijtbetuiging jegens slachtoffer
14.		X		X Niet eerder voor strafbare feiten veroordeeld, i.h.b. geen verkeersovertredingen	
15.	X	X			

In 7 van de 15 zaken betrekt het gerecht het algemeen geldend kader uitdrukkelijk bij de strafoplegging, door te verwijzen naar LOVS-oriëntatiepunten (bijvoorbeeld zaak 4) of wettelijke strafmaxima en de straftoemeting bij soortgelijke feiten (zaak 15). De ernst van de gevolgen wordt in 13 van de 15 zaken expliciet naar voren gebracht, bijvoorbeeld naar aanleiding van een casus waarin de verdachte had deelgenomen aan een straatrace die resulteerde in drie dodelijke slachtoffers en één zwaargewonde (zaak 7). Het hof heeft 1 maand hechtenis opgelegd, alsmede een rijontzegging van 1 jaar.

Bij het verwijtbaar eerder handelen wordt bijvoorbeeld gewezen op cannabisgebruik (zaak 5) en in het noodlottige geval van de bestuurder van de veegmachine op de omstandigheid dat deze niet al het mogelijke heeft gedaan om een veilige situatie te creëren (zaak 12). Bij verwijtbaar handelen na het plaatsvinden van het verkeersdelict draait het bijvoorbeeld om het nalaten om het verkeersongeval te melden bij de politie (zaak 7 en 11) of de poging aan de politie te ontkomen (zaak 10). Uit de tabel volgt verder dat in 5 van de 15 zaken uitdrukkelijk wordt overwogen dat verdachte niet eerder is veroordeeld voor strafbare feiten. In het kader van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte springt zaak 6 in het oog: het hof kiest voor een voorwaardelijke boven een onvoorwaardelijke rijontzegging, omdat laatstgenoemde modaliteit ervoor zou kunnen zorgen dat de verdachte nadien niet meer durft te rijden.

8. Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen

De navolgende tabel biedt zicht op enkele aspecten van de strafoplegging bij ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen. Daarin is per (sub)categorie een aantal variabelen in kaart gebracht. In de tweede kolom is aangegeven welke hoofdstraf het frequentst is opgelegd en in hoeveel zaken van het subtotaal dat is gebeurd. De genoemde straffen zijn telkens (deels) onvoorwaardelijk opgelegd. De kolom laat daarnaast zien hoe vaak een rijontzegging is uitgesproken. De derde kolom toont het straftoemetingsspectrum. Daarin wordt de hoogste en laagste (combinatie van) hoofdstraf(fen) genoemd die is opgelegd binnen de betreffende (sub)categorie. Voor de bepaling daarvan is primair aangeknoopt bij de wettelijke rangschikking van hoofdstraffen in art. 9 Sr, waarbij de rangorde wordt bepaald aan de hand van de (deels) onvoorwaardelijk opgelegde hoofdstraf (consequentie: een (deels) onvoorwaardelijke geldboete wordt hoger ingeschaald dan een geheel voorwaardelijke taakstraf). In de vierde kolom wordt een overzicht gegeven van de rol die de verbeurdverklaring speelt bij de betreffende (sub)categorie. Bij elkaar genomen biedt de tabel daarmee enig zicht op de bestraffing per afzonderlijke (sub)categorie en de straftoemeting binnen de subgroep ‘ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen’ als geheel.

Tabel 21 Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen

Categorie	Frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging	Bandbreedte opgelegde hoofdstraffen	Verbeurd-verklaring
1. moord en doodslag	moord - GS (2/2) - OBM (1/2)	moord - max 14 jr GS - min 14 jr GS	- VV (1/2)
	Doodslag - GS (9/9) - OBM (8/9)	doodslag - max 10 jr GS - min 4 jr GS wv 1 vw	- VV (2/9)
2. (zware) mishandeling	zware mishandeling - GS (3/3) - OBM (3/3)	zw. Mishandeling - max 2 jr en 6 mnd GS - min 270 dgn GS wv 169 vw; 240 TS	- VV (1/3)
	mishandeling tegen ambtenaar - GS (1/1) - OBM niet mogelijk	mishandeling tegen ambtenaar - max 4 mnd GS - min 4 mnd GS	- VV (0/1)
	Mishandeling - TS (1/3) - GS vw (1/3) - TS vw (1/3) - OBM niet mogelijk	Mishandeling - max 4 mnd GS - min 30 TS vw	- VV (0/3)
3. roekeloosheid in het verkeer	dood door roekeloos-heid - GS (11/12) - OBM (12/12)	dood door roekeloosheid - max 8 jr GS - min 6 mnd GS vw; 240 TS	- VV (2/12)
	letsel door roekeloosheid - GS (4/5) - OBM (5/5)	letsel door roekeloosheid - max 18 mnd GS - min 2 mnd GS vw; 240 TS	- VV (0/5)
4. art. 6 WVW, onder invloed	dood door roekeloosheid - GS (2/2) - OBM (2/2)	dood door roekeloosheid - max 30 mnd GS wv 6 vw - min 30 mnd GS wv 10 vw	- VV (1/2)

Categorie	Frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging	Bandbreedte opgelegde hoofdstraffen	Verbeurd-verklaring
4. art. 6 WVW, onder invloed	dood door schuld - GS (11/15) - OBM (15/15)	dood door schuld - max 4 jr en 6 mnd GS - min 6 mnd GS vw; 240 TS	- VV (3/15)
	letsel door schuld - GS (5/9) - OBM (9/9)	letsel door schuld - max 18 mnd GS wv 6 vw - min 1 mnd GS vw; 150 TS	- VV (1/9)
5. art. 6 WVW, niet onder invloed	dood door roekeloosheid - GS (5/5) - OBM (5/5)	dood door roekeloosheid - max 8 jr GS - min 6 mnd GS wv 3 vw; 240 TS	- VV (0/5)
	dood door schuld - TS (9/12) - OBM (9/12), OBM vw (3/12)	dood door schuld - max 30 mnd GS - min 100 TS	- VV (1/12)
	letsel door schuld - TS (8/12) - OBM (11/12), OBM vw (1/12)	letsel door schuld - max 24 mnd GS wv 8 vw - min 80 TS	- VV (1/12)
6. art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	dodelijk letsel - TS (2/6) - GB (2/6) - OBM (4/6), OBM vw (2/6)	dodelijk letsel - max 1 mnd HS - min 30 TS vw	- VV (0/6)
	overig (zwaar) lichamelijk letsel - GB (4/9) - OBM (1/9), OBM vw (4/9)	overig (zwaar) lichamelijk letsel - max 2 mnd HS - min geen hoofdstraf; 6 mnd OBM vw	- VV (0/9)

Uit het overzicht kan worden afgeleid dat bij een combinatie van zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) en een hoge schuldgraad (opzet of roekeloosheid), de oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf het uitgangspunt is. Binnen dit samenstel van zaken zijn de hoogste gevangenisstraffen opgelegd bij gevallen waarin het verkeersongeval heeft geleid tot de dood van een ander. Enkel in zeer uitzonderlijke gevallen wijkt de rechter

van het uitgangspunt af, en kiest hij voor een andere strafmodaliteit dan de gevangenisstraf.

Bij de lagere schuldgraad van schuld niet bestaande in roekeloosheid blijkt van betekenis te zijn – in lijn met de LOVS-oriëntatiepunten die golden tot 18 november 2016 – of de verdachte ten tijde van het strafbare verkeersgedrag al dan niet onder invloed verkeerde (dan wel niet heeft voldaan aan een bevel mee te werken aan het daarop betrekking hebbende onderzoek). Bij een combinatie van schuld, kortweg drug- of alcoholgebruik en zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) is ook dan het uitgangspunt dat een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd. De hoogste gevangenisstraf bij fataal letsel is van forse duur. Is daarentegen geen drug- of alcoholgebruik vastgesteld dan blijkt de rechter in de onderzochte gevallen meestal een taakstraf op te leggen (gekoppeld aan een voorwaardelijke gevangenisstraf), ook bij dodelijk letsel. Ter nuancering verdient opmerking dat de hoogste straf die is opgelegd bij een dergelijk feitencomplex illustreert dat de rechter ook dan in een ernstig geval wel overgaat tot oplegging van een lange gevangenisstraf. Op 18 november 2016 zijn de oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij art. 6 WVW gewijzigd.[105] Van belang is dat in de toelichting wordt gesteld dat behalve alcoholgebruik in ieder geval ook de overige omstandigheden die worden genoemd in art. 175 lid 3 WVW, zoals gevaarlijk inhalen en bumperkleven, strafverzwarend zijn. In dergelijke gevallen kan de rechter aansluiting zoeken bij het oriëntatiepunt dat geldt bij een alcoholgehalte hoger dan 570 microgram per liter uitgeademde lucht. Wanneer de feitenrechter dit oriëntatiepunt daadwerkelijk verdisonteert in zijn rechtspraak – door de overige omstandigheden dus gelijk te stellen met rijden onder invloed – dan zullen in de toekomst hogere straffen worden opgelegd bij een schending van art. 6 WVW onder een of meer van die overige strafverzwarende omstandigheden.

In de overige (sub)categorieën is telkens het ingetreden gevolg minder ernstig en/of is sprake van een lagere schuldgraad. Dit drukt zich uit in de strafmodaliteit die de rechter in de regel blijkt te kiezen. Bij art. 5 WVW is dit een taakstraf of geldboete. In die gevallen kan het gaan om zeer ernstige gevolgen, maar is niet

[105] De huidige oriëntatiepunten bevatten dezelfde bandbreedte voor straftoemeting: voor de lichtste gevallen geldt nog steeds als uitgangspunt een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 3 maanden, voor de ernstigste gevallen is dat een gevangenisstraf van 4 jaar en een rijontzegging van 5 jaar. Afgezien van de toevoeging die in de hoofdtekst wordt aangestipt, bevat de huidige versie een herformulering van de drie schuldgradaties (aanmerkelijke schuld, ernstige schuld en zeer hoge mate van schuld) en zijn enkele geïndiceerde taakstraffen opgehoogd.

bewezenverklaard dat de verdachte opzet heeft op of aanmerkelijke schuld heeft aan de intreding daarvan. In de twee strafzaken waarin de verdachte is veroordeeld tot hechtenis, is hij daarnaast tot gevangenisstraf veroordeeld voor misdrijven. Bij mishandeling – pijn of licht letsel, hoge schuldgraad – is in één geval een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. Daartegenover staan drie strafzaken waarin de rechter in plaats daarvan is gekomen tot het opleggen van ofwel een taakstraf ofwel een geheel voorwaardelijke hoofdstraf. De hoogste straffen die zijn opgelegd bij mishandeling en overtredingen van art. 5 WVW illustreren dat ook bij deze categorieën vrijheidsstraffen worden opgelegd, zij het dat deze – met name bij laatstgenoemde overtredingen – van relatief korte duur zijn.

In vrijwel alle zaken heeft de rechter als bijkomende straf een rijontzegging opgelegd, bijna altijd (deels) onvoorwaardelijk. De uitzondering betreft gevallen waarin een overtreding van art. 5 WVW leidt tot (zwaar) lichamelijk letsel bij een ander; de rechter heeft in de helft van die strafzaken een rijontzegging opgelegd, waarvan slechts één keer onvoorwaardelijk. Bij elk van de categorieën speelt de verbeurdverklaring niet of nauwelijks een rol in de strafoplegging.

In de voorafgaande paragrafen is gebleken dat in elke categorie wel verschillen bestaan in straftoemeting; ofwel tussen de strafoplegging en de strafeis ofwel tussen de strafopleggingen in eerste en tweede aanleg. Voor een deel zijn dergelijke verschillen een rechtstreeks voortvloeisel van de ruime mate van vrijheid die de rechter heeft bij het bepalen van de strafmaat. In een deel van de gevallen speelt daarnaast mee dat rechter en procespartijen de straftoemeting baseren op uiteenlopende delicten. Dit is verklaarbaar gelet op de weinig scherpe grenzen die bestaan tussen de verschillende schuldgradaties waarmee de verkeersgedragingen gepaard kunnen gaan. De uiteenlopende standpuntbepalingen tussen rechter en procespartijen doen zich met name voor op twee terreinen.

In de eerste plaats doen die verschillen zich voor in de context van art. 6 WVW, te weten bij de afgrenzing tussen ‘roekeloosheid’ en ‘schuld niet bestaande in roekeloosheid’. De graduele overgang tussen beide maakt dat het straftoemetingsonderzoek de nodige gevallen blootlegt waarin het OM zijn strafeis grondt op roekeloosheid (relatief hoge strafeis), waarna de rechter de strafoplegging baseert op schuld niet bestaande in roekeloosheid (relatief lage strafoplegging). Een uiteenlopende opvatting over de onderlinge afbakening van beide schuldvormen ligt ook ten grondslag aan de veelheid aan zaken waarin een veroordeling voor de roekeloosheidsvariant is vernietigd door de Hoge Raad. In de onderzochte zaken legt de Hoge Raad de lat voor (het bewijs van) roekeloosheid in de regel hoger dan de hoven. De straftoemeting bij

roekeloosheid moet in dat perspectief worden geplaatst. Verwacht mag worden dat de lijn die door de Hoge Raad is uitgezet inmiddels zijn uitwerking heeft op het vervolgingsbeleid van het OM en de rechtspraak van de feitenrechter.

In de tweede plaats werkt de weinig scherpe afbakening van schuldgradaties door in de context van art. 5 WVW-zaken. De delictsomschrijving van deze overtreding kent geen schuldverband. Wel is voor strafbaarheid vereist dat sprake is van schuld in de zin van verwijtbaarheid (element). Het afbakeningsvraagstuk dat bij dit delict centraal staat, is of enkel sprake is van schuld in de zin van verwijtbaarheid (art. 5 WVW) of dat die schuld zodanig is deze culpa oplevert in de zin van art. 6 WVW. Opvallend is dat in het merendeel van de onderzochte zaken – 11 van de 16 zaken – waarin de rechter tot een veroordeling komt voor art. 5 WVW, het OM zijn aanmerkelijk hogere strafeis telkens toespitste op art. 6 WVW.

SUBGROEP 2: ERNSTIGE VERKEERSDELICTEN MET GEVAARZETTING VOOR OF BEDREIGING VAN EEN CONCREET PERSOON

9. Straftoemeting bij poging tot doodslag, inrijden op een auto

9.1 De uitspraken

De tweede subgroep omvat ernstige verkeersdelicten waarbij wel sprake is geweest van gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon, zonder dat het verkeersdelict ernstige gevolgen heeft gehad. In deze paragraaf wordt de aandacht gevestigd op de eerste categorie binnen die subgroep: telkens is de verdachte veroordeeld voor een poging tot doodslag die daarin bestaat dat de verdachte met zijn auto is ingereden op een of meer inzittenden van een auto.

Deze categorie bestaat uit 11 uitspraken. In 7 van de 11 strafzaken is de verdachte door een gerechtshof veroordeeld voor poging tot doodslag. De overige 4 van de 11 uitspraken betreffen rechtbankvonnissen. Opmerking verdient dat de twee veroordelingen voor poging tot doodslag die aan de Hoge Raad zijn voorgelegd, in beide gevallen zijn vernietigd vanwege een gebrekkige motivering van het bewezenverklaarde dodingsopzet. Het draaide beide keren om het inrijden op en het afsnijden van achtervolgende politieauto's. De Hoge Raad overwoog telkens dat onvoldoende bleek 'dat en in welke mate een ongeval met dodelijk afloop waarschijnlijk was'.

Tabel 22 Vindplaatsen uitspraken over poging tot doodslag, inrijden op een auto

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.	HR:2015:132	GHSHE:2013:4445	RBROE:2012:BX0453
2.	HR:2016:2075	GHSHE:2014:2342	Onbekend
3.		GHSGR:2010:BQ1112	RBDOR:2010:BM4994
4.		GHAMS:2012:BV9005	Onbekend
5.		GHARL:2014:614	Onbekend
6.		GHSHE:2015:2746	RBLIM:2014:11160
7.		GHARL:2015:9788	RBNNE:2015:610

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
8.			RBMNE:2015:8552
9.			RBOVE:2014:1631
10.			RBARN:2011:BV1570
11.			RBUTR:2012:BW0015

9.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Doodslag wordt bedreigd met gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaren en geldboete van de vijfde categorie. De maximaal op te leggen hoofdstraffen zijn bij poging tot doodslag een derde lager (art. 45 Sr). Voor bijkomende straffen geldt hetzelfde strafmaximum. Er kan een rijontzegging worden opgelegd voor de duur van maximaal 10 jaren, kortweg indien het feit is gepleegd met een motorrijtuig (art. 179a lid 1 WVW).

De volgende tabel biedt zicht op de gevorderde en opgelegde straffen.

Tabel 23 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot doodslag, inrijden op een auto

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	5 jr GS (1 wk HS 107-1 WVW)	42 mnd GS (1 wk HS 107-1 WVW)	gekwalificeerde diefstal, meermalen gepleegd; art. 107/1 WVW	3 jr GS (1 wk HS vw 107/1 WVW)	42 mnd GS	Ja Rb: idem + - opzet-heling; - poging gekwalificeerde diefstal

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
2.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	3 jr GS (VV auto)	5 jr GS (VV auto)	Nee	3 jr GS (VV auto)	Onbekend	Nee
3.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	4 jr GS wv 1 vw; 2 jr OBM	3 jr GS + TBS met vw; 2 jr OBM	- verkrachting - 8-2 WVW	4 jr GS wv 1 vw; 2 jr OBM	8 jr GS	Nee
4.	Poging doodslag	20 mnd GS wv 5 vw; (30 TS voor art. 107/1 WVW)	20 mnd GS wv 8 vw	- 7/1 WVW meermalen gepleegd - mishandeling (304); - beschadiging goed; - art. 107/1 WVW	20 mnd GS wv 5 vw; (30 TS voor art. 107/1 WVW)	Onbekend	Nee
5.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	36 mnd GS wv 24 vw; 36 mnd OBM; (art. 9a voor 5 WVW)	Onbekend	gekwalificeerde diefstal 5 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
6.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	5 jr GS; 5 jr OBM	8 jr GS; 5 jr OBM	- diefstal met geweld - gekwalificeerde poging zw. mish. - mishandeling - 7/1 WVW	8 jr GS; 5 jr OBM	8 jr GS; 5 jr OBM	gelijk aan hof + minderjarige onttrekken aan gezag

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
7.	Medeplegen poging doodslag, meermalen gepleegd	5 jr GS	5 jr GS	gekwalificeerde diefstal	6 jr GS	6 jr GS	Nee
8.	Poging doodslag, meermalen gepleegd			- belediging ambtenaar (267); - wederspannigheid meermalen gepleegd - 5 WVW	30 mnd GS wv 6 vw; 2 jr OBM; 1 jr OBM	24 mnd GS wv 6 vw; 3 jr OBM	Nvt
9.	Poging doodslag, meermalen gepleegd			diefstal zaaksbeschadiging	3 jr GS; 5 jr OBM	5 jr GS; 5 jr OBM	Nvt
10.	Poging doodslag, meermalen gepleegd			- 5 WVW - 2-c Opiumwet	3 jr GS; 3 jr OBM; 6 mnd OBM	30 mnd GS wv 10 vw; 3 jr OBM; 6 mnd OBM	Nvt
11.	Poging doodslag, meermalen gepleegd			- diefstal - 7-1 WVW, meermalen gepleegd	24 mnd GS wv 4 vw; 3 jr OBM	18 mnd GS wv 2 vw; 3 jr OBM	Nvt

Vooropgesteld kan worden dat het elftal strafzaken geen uitspraak bevat waarin de opgelegde straf enkel betrekking heeft op enkelvoudige poging tot doodslag. In 10 van de 11 zaken is de verdachte veroordeeld voor meervoudige poging tot doodslag. Daarbij komt dat de straftoemeting in niet minder dan 9 van die 10 gevallen ook is gebaseerd op andere delicten. Ook in de enige zaak waarin is veroordeeld voor enkelvoudige poging tot doodslag bestaat samenloop met

andere strafbare feiten (zaak 4). De straftoemeting die in de tabel naar voren komt, moet tegen die achtergrond worden bezien.

In elk van de 11 strafzaken is een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. In drie gevallen werd deze bepaald op 5 jaren (zaak 1, 6-7). Behalve de duur van de opgelegde vrijheidsstraf hebben deze zaken met elkaar gemeen dat de pogingen tot doodslag telkens plaatsvinden in een soortgelijke context: de verdachte begaat een gekwalificeerde diefstal, waarop hij wordt achtervolgd door de politie, in het kader waarvan de verdachte vervolgens inrijdt op een of meer achtervolgende dienstauto's. In zaak 1 wordt de meervoudige poging tot doodslag voorafgegaan door een inbraak bij een juwelier, in zaak 7 betreft het de diefstal van hennepplanten uit een hennepkwekerij. Van de drie zaken is in zaak 6 de zwaarste combinatie van straffen opgelegd. De verdachte had op een en dezelfde dag een veelheid aan delicten begaan. Zo had hij onder meer een gewelddadige autodiefstal gepleegd. De verdachte had zich uit de voeten gemaakt voor de politie, waarbij hij de auto bestuurde terwijl zijn minderjarige dochter bij hem op schoot zat. In het kader van die politieachtervolging had de verdachte meerdere malen politieauto's geramd. Op basis van dit feitencomplex werd de verdachte onder meer veroordeeld voor poging tot doodslag op vier agenten en op zijn dochter. Het hof veroordeelt de verdachte tot 5 jaren gevangenisstraf en een rijontzegging van gelijke duur. Bij de strafoplegging werkte in verdachtes nadeel dat hij relevante justitiële documentatie had. De laagste hoofdstraf – afgemeten aan het onvoorwaardelijke strafdeel – is opgelegd in zaak 5. De verdachte had een bestelbus met aanhanger gestolen, waarna hij is weggereden voor politievoertuigen die hem wilden doen stoppen. Hij heeft hierbij zeer hard en gevaarlijk gereden, waarbij hij meermalen politievoertuigen van de weg heeft gedrukt. De straftoemeting van het hof is dus ook in deze zaak mede betrokken op een gekwalificeerde diefstal, ditmaal gevolgd door poging tot doodslag op zes achtervolgende politieagenten. Het hof veroordeelt de verdachte tot 36 maanden gevangenisstraf waarvan 24 voorwaardelijk en een rijontzegging van 36 maanden. In strafmatigend opzicht speelde een rol dat de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar was ten tijde van de begane feiten. Een rijontzegging is uitgesproken in 7 van de 11 uitspraken. Er is 1 zaak waarin de rechter is gekomen tot een verbeurdverklaring.

Uit de tabel kan worden afgeleid dat er de nodige zaken zijn waarin de rechter en het OM de straftoemeting baseren op dezelfde feiten, maar desondanks een (fors) verschil bestaat tussen de opgelegde en de gevorderde straf (bijvoorbeeld zaak 1-3, 9-11). In een deel van die zaken legt het gerecht een hogere straf op dan geëist (zaak 1, 10-11). In zaak 10 bijvoorbeeld veroordeelt de rechtbank de verdachte voor onder meer poging tot doodslag, meermalen gepleegd, en het opzettelijk aanwezig hebben van verboden verdovende

middelen. Ook in deze zaak werd de verdachte achtervolgd door een politieauto, waarop hij, als rijdend in een botsauto, geprobeerd heeft de politie van zich af te schudden. Tijdens zijn vlucht heeft hij stoptekens en verkeerslichten genegeerd. Hij is enkel en alleen gericht geweest op het ontkomen aan een geldboete. De officier van justitie eiste 30 maanden gevangenisstraf waarvan 10 maanden voorwaardelijk, in combinatie met een rijontzegging. De rechtbank volgt de eis voor wat betreft de rijontzegging. Zij legt echter 3 jaren geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf op, onder meer gelet op het feit dat de verdachte de gepleegde feiten bagatelliseert, dat de kans op recidive hoog wordt geschat en dat de verdachte niet tot weinig ontvankelijk is voor begeleiding.

9.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel toont de strafbepalende factoren.

Tabel 24 Poging tot doodslag, inrijden op een auto: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevol-gen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Bijzonderheden
1.	X (straf-maximum en straffen soortgelijke feiten)	X			X, negatief (relevante feiten en nog in proeftijd)		eis AG volgens hof te laag, i.v.m.: - ernst feit - mate gevaarzetting - maatschappelijk belang dat orde-handhavers wor-den beschermd
2.	X (straffen bij vergelijkbare feiten)			X (achter-volging politie)	X, negatief (verkeers-delicten)		verd. heeft belang onttrekken aan aanhouding laten prevaleren boven recht op leven verbalisanten; wordt verd. zwaar aangerekend

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevol-gen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Bijzonderheden
3.	X (straffen bij vergelijkbare feiten)	X		X, alcohol, snelheid	X, negatief	X	
4.		X		X, drugs	X		
5.				X, snelheid		X	proeftijd 5 jr
6.	X (straffen bij vergelijkbare feiten)	X		X, snelheid	X, negatief		
7			X	X, planmatig handelen, initiatief-nemer bij het medeple-gen	X, negatief		
8.	X (straffen bij vergelijkbare feiten)			X, snelheid	X		
9.		X		X, onver-schillig-heid	X, negatief		straf lager dan geëist omdat er geen doden zijn gevallen en nauwelijks letsel is ontstaan
10.				X, onver-schillig-heid	X		
11.				X	X		

In 5 van de 11 uitspraken wordt gerefereerd aan een algemeen kader, zoals de bestraffing van soortgelijke feiten. In evenveel zaken worden de gevolgen van verdachtes verkeersgedrag door de rechter voor het voetlicht gebracht, bijvoorbeeld gevolgen in de zin van lichamelijk letsel (bijvoorbeeld zaak 4: diverse kneuzingen). Vaak blijkt expliciet uit de uitspraak dat de verdachte eerder is veroordeeld (10 van de 11 zaken). Verder is wel ten nadele van de verdachte meegewogen dat hij zijn belang om zich te onttrekken aan aanhouding heeft laten prevaleren boven de levens van politieagenten (zaak 2) of dat hij zich nadien onverschillig heeft betoond met betrekking tot het gebeurde (zaak 9-10). In zaak 1 is de hoedanigheid van de slachtoffers uitgelicht in de strafmotivering, in die zin dat het hof het maatschappelijk belang benadrukt dat ordehandhavers worden beschermd.

10. Straftoemeting bij poging tot doodslag, inrijden op een persoon

10.1 De uitspraken

Deze categorie omvat gevallen waarin de verdachte is ingereden op een persoon, op basis van welke verkeersgedraging de rechter is gekomen tot een veroordeling voor poging tot doodslag. Het onderscheid met de vorige categorie is gelegen in de toestand van het slachtoffer. In de onderhavige categorie bevindt dat slachtoffer zich telkens in een meer onbeschermde positie dan een inzittende van een auto of soortgelijk voertuig; het draait preciezer gesteld om verkeersdeelnemers zoals voetgangers, fietsers of motorbestuurders. In het merendeel van deze gevallen is de bewezenverklaarde verkeersgedraging rechtstreeks gericht tegen een dienstdoende (politie)ambtenaar dan wel houdt die gedraging rechtstreeks verband met het optreden van openbare gezagsdragers (bijvoorbeeld zaak 2, 4, 6-8, 11, 13, 15, 17-18, 21-24). In het laatste geval kan worden gedacht aan situaties waarin de verdachte op de vlucht slaat voor de politie, met als doel zich te onttrekken aan een verkeerscontrole of een aanhouding ter zake van een eerder gepleegd feit.

De categorie bevat 24 strafzaken, waarvan 16 arresten van hoven (in 5 zaken is daartegen cassatie ingesteld; 1 veroordeling is vernietigd en 4 veroordelingen zijn door de Hoge Raad in stand gelaten). Daarnaast telt de categorie 8 rechtbankvonnissen.

Tabel 25 Vindplaatsen uitspraken over poging tot doodslag, inrijden op een persoon

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.	HR:2014:664	GHLEE:2012:BV9782	Onbekend
2.		GHLEE:2010:BN2852	Onbekend
3.		GHSGR:2010:BO6942	RBROT:2010:BM0810
4.		GHSGR:2011:BP5961	Onbekend
5.		GHSGR:2011:BP8122	RBROT:2010:BL5990
6.		GHAMS:2011:BX5610	RBHAA:2011:BP5806
7.		GHAMS:2011:BY2059	Onbekend
8.	HR:2013:BZ3629 (niet-ontvankelijk)	GHSGR:2012:BW1039	RBSGR:2011:BR4212
9.		GHSHE:2012:BW0049	Onbekend
10.	HR:2014:3054 (niet-ontvankelijk)	GHSHE:2012:BX4811	Onbekend
11.		GHSHE:2012:BY4227	RBSHE:2012:BV1538
12.		GHARN:2011:BU1373	Onbekend
13.		GHAMS:2012:BW1300	RBHAA:2010:BO8569
14.	HR:2014:1586	GHSHE:2012:5307 (niet gepubliceerd)	Onbekend
15.		GHDHA:2016:599	Onbekend
16.	HR:2016:1265	Onbekend	RBOBR:2014:1552
17.			RBZWB:2015:2216
18.			RBOBR:2014:7111
19.			RBMAA:2012:BY4264
20.			RBZWB:2014:5382
21.			RBLEE:2012:BW4386

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
22.			RBMNE:2013:BZ9192
23.			RBGEL:2013:3335
24.			RBLIM:2016:1157

10.2 De strafopleggingen en de strafeisen

De wettelijke strafmaxima zijn in de vorige paragraaf in kaart gebracht. De onderstaande tabel geeft informatie over de strafopleggingen en de strafeisen.

Tabel 26 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot doodslag, inrijden op persoon

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Poging tot doodslag	48 mnd GS wv 8 mnd vw	48 mnd GS wv 8 mnd vw; 1 jr OBM; VV auto	Ontuchtige handelingen; ontuchtige handelingen meermalen gepleegd; mishandeling	Onbekend	Onbekend	Onbekend
2.	Poging doodslag, meermalen gepleegd	2 jr GS; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag, meermalen gepleegd)	5 jr GS; 5 jr OBM	Art. 5 WVW; diefstal d.m.v. valse sleutels; diefstal door twee of meer verenigde personen	Onbekend	Onbekend	Onbekend
3.	Poging tot doodslag	24 mnd GS wv 6 vw; 10 jr OBM (OBM tav poging doodslag)	30 mnd GS wv 6 vw	Mishandeling begaan tegen zijn moeder	24 mnd GS wv 6 mnd vw	30 mnd GS wv 6 mnd vw	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
4.	Poging tot doodslag	240 dgn GS wv 185 dgn vw; 240 TS; 36 mnd OBM wv 18 mnd vw	8 mnd GS wv 6 mnd vw; 240 TS; 3 jr OBM	Nee	8 mnd GS wv 6 mnd vw; 240 TS; 3 jr OBM	Onbekend	Onbekend
5.	Poging tot doodslag	12 mnd GS wv 4 mnd vw; 24 mnd OBM (OBM tzv poging doodslag)	Bevesti-ging vonnis waarvan beroep	Art. 7/1, sub a, WVW, meermalen gepleegd	15 mnd GS wv 5 mnd vw; 24 mnd OBM	24 mnd GS wv 8 mnd vw	Nee
6.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd	36 mnd GS; 12 mnd OBM (OBM tzv poging doodslag, meer-malen gepleegd)	30 mnd GS; twee maal 12 mnd OBM	Opzetheling; poging diefstal door twee of meer verenigde personen dmv braak; beschadiging; art. 5 WVW; art. 107/1 WVW; be-dreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht, meermalen gepleegd	24 mnd GS; 12 mnd OBM (OBM tav poging zware mishande-ling, meermalen gepleegd)	24 mnd GS; 12 mnd OBM (OBM tav poging zware mishande-ling, precieze kwalificatie onbekend)	Ja, poging tot zware mishande-ling, meermalen gepleegd
7.	Poging tot doodslag	6 mnd GS vw	180 TS	Art. 8/2 sub a, WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
8.	Poging tot doodslag	18 mnd GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag)	24 mnd GS; 3 jr OBM	Poging tot zware mis-handeling tegen amb-tenaar; be-schadiging, meermalen gepleegd; art. 5 WVW; art. 8/2 sub a WVW	18 mnd GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag)	20 mnd GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag)	Nee
9.	Poging tot doodslag (vier malen)	4 jr en 6 mnd GS; 2 jr OBM; 1 jr OBM; 1 jr OBM; 1 jr OBM;	3 jr en 6 mnd GS; 5 jr OBM	Nee	3 jr en 6 mnd GS; 4 jr OBM	Onbekend	Onbekend
10.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd	4 jr GS; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag, meer-malen gepleegd)	21 mnd GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag meer-malen gepleegd)	Mishande-ling	21 mnd GS wv 6 mnd vw; 3 jr OBM	Onbekend	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
11.	Poging tot doodslag	29 mnd GS wv 12 mnd vw; 2 jr OBM (OBM tzv poging doodslag)	30 mnd GS wv 12 mnd vw; 5 jr OBM	Vernieling	30 mnd GS wv 12 mnd vw; 2 jr OBM (bromfiets-en inbegre-pen)	30 mnd GS wv 12 mnd vw; 5 jr OBM (bromfiets-en inbegre-pen); OAHV onder verd inbeslag-genomen voor-werpen	Niet tav poging doodslag
12.	Poging tot doodslag	18 mnd GS wv 6 mnd vw; 1 jr OBM vw	Onbe-kend	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
13.	Poging tot doodslag	24 mnd GS; 1 jr OBM (OBM tzv poging doodslag)	36 mnd GS; 1 jr OBM	Medeplegen van poging tot opzette-lijk ontploffing teweeg-brengen met gemeen gevaar voor goederen en poging tot diefstal door twee of meer verenigde personen met braak	24 mnd GS	4 jr GS; 2 jr OBM (OBM tzv poging doodslag; precieze kwalificatie onduidelijk)	Ja, poging doodslag, voorafge-gaan van strafbaar feit en gepleegd met oog-merk om bij betrap-ping op heterdaad aan zichzelf of anderen straffeloos heid te verzekeren
14.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd	4 jr GS;	Onbe-kend	Waarschijn-lijk niet	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
15.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd	8 mnd GS; wv 3 mnd vw; 2 jr OBM wv 1 jr vw	9 mnd GS wv 4 mnd vw; 2 jr OBM (OBM tzv 1 feit)	Nee	9 mnd GS wv 4 mnd vw; 2 jr OBM (OBM tzv 1 feit)	Onbekend	Onbekend
16.	Poging tot doodslag	14 mnd GS	Onbe-kend	Art. 8/2, sub a, WVW; art. 5 WVW	14 mnd GS wv 7 mnd vw; 8 mnd OBM (bromfiets-en inbegre-pen, OBM tav poging doodslag)	14 mnd GS wv 7 mnd vw; 12 mnd OBM	Nee
17.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd			Poging toe-brengen zwaar licha-melijk letsel; art. 5 WVW, beschadi-ging, meer-malen ge-pleegd; art. 8/1 WVW	339 dgn GS wv 300 dgn vw; 3 jr OBM (OBM tav poging doodslag, meermalen gepleegd)	339 dgn GS wv 300 dgn vw; 150 TS; 5 jr OBM (OBM tzv poging doodslag, meermalen gepleegd)	Nvt
18.	Poging tot doodslag			Art. 8 WVW; art. 9/2 WVW	21 mnd GS; VV personen-auto	9 mnd GS wv 3 mnd vw; 12 mnd OBM vw (OBM vw tav poging zware mis-handeling)	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
19.	Poging tot doodslag			Nee	30 mnd GS wv 6 mnd vw; 5 jr OBM; VV auto	30 mnd GS wv 6 mnd vw; 5 jr OBM	Nvt
20.	Poging tot doodslag			Art. 7/1, sub a, WVW	192 dgn GS wv 180 dgn vw; 240 TS	6 mnd GS vw; 180 TS	Nvt
21.	Poging tot doodslag			Poging zware mishande-ling; opzette-lijk niet vol-doen aan bevel of vordering gedaan door ambtenaar, meermalen gepleegd; art. 5 WVW	20 mnd GS wv 8 mnd vw; 2 jr OBM (bromfiets-en inbegre-pen) (OBM tav poging doodslag en poging zware mis-handeling)	26 mnd GS wv 8 mnd vw; 2 jr OBM (OBM tav poging doodslag en poging zware mis-handeling)	Nvt
22.	Poging doodslag, meermalen gepleegd			Poging zware mishande-ling, meer-malen ge-pleegd; medeplegen van mishandeling	28 mnd GS wv 8 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag, meermalen gepleegd)	28 mnd GS wv 8 mnd vw; 3 jr OBM (OBM tzv poging doodslag, wsch. meermalen gepleegd)	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
23.	Poging tot doodslag, meermalen gepleegd; poging doodslag			Opzetheling; bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht; diefstal dmv valse sleutel	4 jr GS	7 jr GS	Nvt
24.	Poging tot doodslag			Opzettelijk handelen ism in art. 2, onder A, Opiumwet gegeven verbod; art. 5 WVW	2 jr GS; 3 jr OBM (OBM tav poging doodslag)	24 mnd GS wv 8 mnd vw; 2 jr OBM (OBM voor poging doodslag)	Nvt

Vooraf moet worden opgemerkt dat ook binnen deze categorie zaken dikwijls sprake is van meervoudige poging tot doodslag en/of samenloop met andere misdrijven. In slechts 3 van de 24 zaken heeft de strafoplegging uitsluitend betrekking op enkelvoudige poging tot doodslag (zaak 4, 12 en 19). In die gevallen is telkens een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf uitgesproken, variërend van 240 dagen gevangenisstraf waarvan 185 voorwaardelijk (zaak 4) tot 30 maanden waarvan 6 voorwaardelijk (zaak 19).

In 23 van de 24 zaken heeft de feitenrechter de verdachte veroordeeld tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De hoogste straf die is opgelegd betreft een gevangenisstraf van 4 jaren en 6 maanden alsmede een rijontzegging van in totaal 5 jaren (zaak 9). Die straf is gebaseerd op een veroordeling wegens vier maal poging tot doodslag. In deze zaak had de verdachte moedwillig ingereden op een groep voetgangers; hij was boos geweest omdat die groep hem eerder handtastelijk had bejegend en zijn auto had beschadigd. Vier groepsleden werden hierdoor aangereden. Bij de straftoemeting betrok het hof onder meer de mate waarin het bewezen verklaarde persoonlijk leed teweeg heeft gebracht bij de slachtoffers, dat de verdachte die slachtoffers na de aanrijding aan hun lot heeft overgelaten, dat het ook voor omstanders angstaanjagend is geweest dat

iemand zich met een zware auto met grote snelheid in de richting van aldaar lopende voetgangers begeeft en dat verdachte eerder is veroordeeld voor geweldsdelicten. Tot slot is het opvallend dat het hof expliciteert dat het bij de strafbepaling aansluiting heeft gezocht bij de straftoemeting bij een voltooide doodslag, waarbij naar het oordeel van het hof in de regel niet kan worden volstaan met een lagere gevangenisstraf dan 6 jaren. Over de gehele linie worden geregeld forse gevangenisstraffen opgelegd: in 10 van de 23 zaken betreft het onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf 2 jaren of meer (zaak 1-2, 6, 9-10, 13-14, 19 en 23-24), in 18 van de 23 zaken is dat strafdeel gelijk aan of hoger dan 1 jaar (bovenop voornoemde gevallen: zaak 3, 8, 11-12, 16, 18, 21-22).

Zaak 7 is de uitzondering op de regel. In deze zaak was de verdachte, die zwaar onder invloed verkeerde, met hoge snelheid ingereden op een politieambtenaar die een verkeerscontrole uitvoerde. Die ambtenaar wist een aanrijding te voorkomen door net op tijd weg te springen. Het hof veroordeelt de verdachte voor poging tot doodslag en het rijden onder invloed. In het kader van de straftoemeting stelt het hof enerzijds vast dat de verdachte in het verleden twee keer is veroordeeld voor rijden onder invloed. Het overweegt dat een gevangenisstraf van 6 maanden met ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 18 maanden in beginsel passend is voor de bewezenverklaarde feiten. Het hof neemt ook mee dat sedert de laatste eerdere veroordeling van de verdachte een periode van meer dan tien jaar is verstreken en dat de verdachte zich in die periode heeft laten behandelen door een verslavingspolikliniek voor zijn alcoholverslaving. Gelet daarop legt het 6 maanden geheel voorwaardelijke gevangenisstraf op (daarnaast wordt aangaande het rijden onder invloed een rijontzegging van 18 maanden waarvan 12 voorwaardelijk opgelegd). Het OM had, in plaats van de voorwaardelijke vrijheidsstraf, de oplegging van een taakstraf van 180 uren geëist.

Het springt in het oog dat de veroordeling voor poging tot doodslag in slechts 17 van de 24 zaken resulteert in een rijontzegging (waaronder 1 geheel voorwaardelijke ontzegging (zaak 12)). In één van die gevallen komt het hof tot een rijontzegging van 10 jaren, zonder dat het OM een rijontzegging had gevorderd (zaak 3). Er zijn derhalve 7 strafzaken waarin geen ontzegging is verbonden aan de veroordeling voor poging tot doodslag. In 2 van die zaken is deze wel opgelegd in het kader van de veroordeling voor een ander verkeersdelict (zaak 7 en 16). In de overige 5 zaken is in het geheel geen rijontzegging uitgesproken. Voor zover daarvoor argumentatie wordt aangedragen, wordt bijvoorbeeld gewezen op het feit dat een rijontzegging in de betreffende zaak geen toegevoegde waarde heeft vanwege de duur van de opgelegde gevangenisstraf (zaak 1: 48 maanden waarvan 8 voorwaardelijk) of vanwege de

omstandigheid dat verdachtes rijbewijs al ongeldig is verklaard en verdachte niet beschikt over een rijbewijs (zaak 18). Met name eerstgenoemde argumentatie verrast, omdat bij de beschrijving van de eerste subgroep (categorie 1-6) is gebleken dat een rijontzegging vrijwel altijd is uitgesproken bij veroordelingen voor ernstige verkeersdelicten waarvoor soms jarenlange gevangenisstraffen zijn opgelegd. Tot slot speelt de verbeurdverklaring ook bij dit delict een kleine rol; deze is opgelegd in 2 van de 24 zaken (zaak 18 en 19).

De strafoplegging wijkt in een aantal zaken wezenlijk af van de strafeis, maar een heldere lijn is daarin niet zichtbaar. Zo staan er tegenover zaken waarin de rechter aanmerkelijk lichter straft (zaak 2, 8, 13 en 23) gevallen waarin de rechter juist een substantieel zwaardere straf oplegt dan was geëist (zaak 9-10 en 18). Daar komt bij dat de afwijkingen zich voor een deel voordoen in zaken waarin de feitenrechter en het OM zich baseren op een verschillend bewijsoordeel (zaak 2, 13, 18 en 23). In zaak 18 bijvoorbeeld had verdachte met een bestelauto ingereden op een politieagent, terwijl hij onder invloed verkeerde. Dit verkeersgedrag leverde volgens de officier van justitie onder meer een poging tot zware mishandeling op. De rechtbank dacht daar anders over. Zij kwam tot een bewezenverklaring van poging tot doodslag, waarop een aanmerkelijk hogere vrijheidsstraf werd opgelegd (21 maanden gevangenisstraf) dan was geëist (9 maanden gevangenisstraf, waarvan 3 voorwaardelijk).

10.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel geeft informatie over factoren die de straf hebben bepaald.

Tabel 27 Poging tot doodslag, inrijden op persoon: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
1.		Gewelds-delicten		Rekening houden met rapport Reclassering Nederland en persoonlijke omstandigheden verd	Dollemansrit Onder invloed alcohol en medicijnen Met hoge snelheid met bedrijfsauto (op voor hem onbekend) slo afrijden. Leven slo in gevaar gebracht. Door snelle reactie slo heeft verd slo niet geraakt; Ter vergelding komt geen andere straf dan GS in aanmerking. Vw straf tevens bedoeld om verd te weerhouden opnieuw (soortgelijke) strafbare feiten te plegen
2.		Vele malen veroor-deeld wegens strafbare feiten, waaronder verkeers-delicten		Veel mensen in gevaar gebracht, laten zien zich niets aan te trekken van geldende regels en zich nauwelijks te bekommeren om veiligheid van anderen	Zonder rijbewijs, teveel gedronken, gestolen auto, 'spookrijden', willen ontkomen politie, tegenliggers door geluk niet getroffen, aanzienlijke snelheid dwars door binnenstad met veel uitgaanspubliek, over schoen gereden man snel naar achter getrokken

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
3.				Niet overtuigd enig inzicht verkregen in laakbare van zijn gedrag; verd heeft op geen enkele wijze gerefe-reerd aan ernst feit en mogelijke gevolgen voor slo of andere verkeersdeel-nemers; op grove wijze inbreuk op lichamelijke integriteit slo, gebrek aan verantwoordelijkheidsge-voel ernstig gevaar voor medeweggebruikers. Antisociale persoonlijk-heidsstoornis. Deelname training of therapie zou evt. straf bekorten. Eerder reclasseringstoezicht geretourneerd, verd niet gemotiveerd voor behandeling onder reclasseringstoezicht	Als bestuurder auto gepoogd fietser van leven beroven. Verd verklaard opzettelijk aangereden met enige reden dat slo hem 'in de weg zat' en 'diens gezicht hem niet aanstond'. Uit getuigenverkl gebleken direct na aanrijding lachend doorgereden zonder zich ook maar één ogenblik om slo te bekommeren. Auto als wapen, slo relatief goed vanaf gekomen niet door handelen verd. Langdurige OBM bescherming samenleving tegen onverantwoordelijk en gevaarzettend rijgedrag verd.
4.		In 1997 en 2000 onher-roepelijk veroor-deeld rijden onder invloed van alcohol.		Uit vrees voor evt. gevolgen voor rbw en daarmee bedrijf, trachten koste wat kost aan alcohol-controle te ontkomen. Onvw OBM aanzienlijke duur geboden. Rbw nodig ivm functie als leidinggevende eigen bedrijf maakt dit, gelet op ernst feit, niet anders. Omdat verd diep door-drongen lijkt van ernst gebeurde en onverenig-baarheid alcohol en snelverkeer deel bijkomende straf vw.	Zwaar onder invloed van alcohol, poging tot doodslag opsporingsambtenaar gedurende uitoefening van haar taak

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
5.				Onder invloed alcohol auto bestuurd, aaneenschake-ling gevaarlijke verkeers-gedragingen uitmondend in poging doodslag. Ernstig gebrek verantwoordelijk-heidsgevoel t.o.v. medeweggebruikers, uitsluitend laten leiden door eigen belang	Hof heeft bij bepaling hoogte op te leggen straf geen zelfstandige betekenis toegekend aan overtreding van art. 7 lid 1, sub a, WVW, meermalen gepleegd. OBM in belang verkeersveiligheid
6.		Voor-namelijk vanwege diefstallen			Met bestelbus vol gas achteruit, politieagenten net opzij springen, één van hen meende schot te moeten lossen om busje te doen stoppen en zo zijn eigen leven te kunnen redden. Door alerte reacties agenten en beslist niet door handel-wijze verdachte tot psy-chische schade beperkt. Uitermate kwalijk dat verd geen enkel blijk heeft ge-geven ernstig laakbare van zijn handelen in te zien. Aan deze criminele activiteiten schuldig gemaakt zonder zich rekenschap te geven van wie of wat dan ook, ernstige vrees herhaling. Onder meer bewezenver-klaring poging tot doodslag, meermalen gepleegd, terwijl slo politieagenten. Ernst feiten vergt hogere straf dan vordering A-G.

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
7.		Tweemaal eerder veroor-deeld rijden onder invloed; sinds laatste eer-dere ver-oordeling meer dan 10 jaar ver-streken; behande-ling alcohol-verslaving			Hoge snelheid inrijden op politiebeambte, belast met verkeerscontrole. Aan snelle reactie te danken dat slo niet leven heeft gelaten.
8.		Ten nadele: eerder ver-oordeeld voor plegen strafbare feiten.		Rapportage: behandeling geïndiceerd teneinde kans op recidive verminderen, advies deels vw straf met verplicht reclasseringscontact. Rbw door CBR ongeldig verklaard niet afdoen aan oordeel OBM onvw na te melden duur.	Wegrijden terwijl politieagent arm in raamopening, snelheid verhoogd, scherpe bocht naar links, auto linkerzijde weg gestuurd waar meerdere geparkeerde auto's en paaltjes stonden, agent ten val gekomen. Ernstig inbreuk op lichamelijke integriteit slo.s, onderhavige misdrijven veroorzaken gevoelens van angst en onveiligheid, slo.s hebben lange tijd geleden onder lichamelijke en psychische gevolgen.

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
9.	Ernst be-wezen ver-klaarde i.v.t. andere straf-bare feiten; Hoogte straf aan-sluiten bij vol-tooide dood-slag	Ten nadele: reeds meermalen voor gewelds-delicten veroor-deeld.			Wraak of in elk geval boos op groep jongelui, moedwillig richting groepje en andere mensen gereden, vier mensen aangereden. Slachtoffers aan lot overgelaten. Ten bezware acht geslagen op: persoonlijk leed bij slo.s; voor omstanders angstaanjagend geweest iemand met zware auto met grote snelheid in richting voetgangers begeeft op deze wijze confrontatie aangaat; gewelddadig karakter bewezenverklaarde en gevolg maatschappelijke onrust.
10.	Aanslui-ting straffen grosso modo vergelijk baar, ernst bewe-zenver-klaard i.v.t. andere straf-bare feiten	Meermalen veroor-deeld voor gewelds-delicten. In proeftijd twee vw straffen. Eerder tzv verkeers-delict onher-roepelijk veroor-deeld.		Ten voordele: uit eigener beweging aangemeld bij forensische polikliniek voor agressieregulatie-training. Ivm verkeersveiligheid OBM, belang weegt zwaarder dan dat verd rbw niet kan missen. Thans onvw OBM noodzakelijk om onjuistheid poging doodslag, meermalen gepleegd, te doen inzien.	Meerdere pogingen doodslag op kwetsbare voetgangers; bevonden zich op trottoir. Geen respect voor menselijk leven, alle direct betrokkenen angstige momenten, één voetganger daadwerkelijk aangereden pijn en letsel. Dat lichamelijke gevolgen voor dit slo relatief beperkt en geen voetgangers leven verloren niet aan wil verd te danken

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
11.	Ernst be-wezen ver-klaarde i.v.t. andere straf-bare feiten		Rapport: licht verminderd toerekenings-vatbaar	Rekening houden persoonlijke om-standigheden, rapport psy-chiater, reclasse-ringsadvies o.m. inhoudende recidivekans hoog zonder begelei-ding en controle verslavingsproble matiek. Positief: enkele gedrags-trainingen gevolgd en weer goed contact met ouders en familie.	Levensbedreigend gevaar voor slo en overige verkeersdeelnemers, grote gevoelens van angst bij verbalisant en zijn collega's.
12.				Ten voordele: verd na gebeuren ter plekke ten prooi gevallen aan grof geweld. Ivm tijdsverloop sinds bewezen-verklaarde en baan verliezen indien rbw kwijt: OBM vw.	Wijze waarop poging doodslag uitgevoerd voor rechtsorde schokkend karakter, zeker in context spanningen Culemborg waar die avond al reeks ernstige incidenten geweest. Gevoelens van angst en onveiligheid. Hoewel niet gevorderd door OM ter bescherming verkeers-veiligheid OBM passend en geboden.

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
13.		Ten nadele: eerder aan-zienlijke vrij-heidsstraffen wegens ver-mogens en geweldsdelic-ten.Onder-havige feit in proeftijd. Art. 63 Sr van toepassing.			Poging ontkomen aan leden arrestatieteam, nietsontziend rijgedrag, door adequate reactie lid AT uiteindelijk niemand ernstig of dodelijk gewond. Lid AT heeft zich ernstig bedreigd gevoeld. Verweer: beschikken over rbw i.v.m. mogelijkheden tot behoud en/of verwerven van baan. Gelet op aard en ernst misdrijf geen ruimte afzien van OBM.
14.	-	-	-	-	-
15.		Ten nadele: eerder onher-roepelijk veroordeeld. Verd liep in proeftijd eerdere veroordeling kort ervoor.		Reclasserings-advies: kans op recidive zolang op bepaalde gebieden niet geïntervenieerd. Meer problema-tiek zou door behandelende instelling vast-gesteld kunnen worden. Voort-gangsverslag, met kleine stapjes sinds korte tijd gedragsverande-ring, sinds kort werk, hulp jong-erencoach en meegewerkt aan verdiepings-onderzoek.	Tijdens achtervolging door politie verd aaneenschakeling uiterst gevaarlijke verkeersmanoeuvres. Ingereden op fietsers op fietspad; op parkeerplaats inrijden op voetganger van zes jaar. Levensbedreigend gevaar voor andere verkeersdeelnemers. Verweer: rbw nodig voor werk. Maakt oordeel niet anders. Voortgangsrapport: mogelijk voorzichtig begin positieve ontwikkeling. Nog uitermate pril.
16.	-	-	-	-	-

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
17.		Ten nadele: veelvuldig met justitie in aanraking geweest, ook soortgelijke feiten.	X, verminderd toerekenings-vatbaar	Rapport psycholoog: alcoholafhanke-lijkheid en dysthymie bij afhankelijke persoonlijkheid met borderline-trekken, advies klinische behan-deling continueren. Reclassering: delicten nauwe samenhang met alcohol. Psychische klachten en destructieve relatie met moeder van 2,5 jarige zoon. Sinds 2013 verblijf in klinische setting FPA, reclasse-ringscontact. Ingesteld op medicatie, func-tioneert naar te-vredenheid. Re-cidiverisico hoog; door intensieve klinische behandeling kans op recidive afgenomen.	Meerdere personen hebben weg moeten springen om niet geraakt te worden. Om verd te doen stoppen door politieagent neergeschoten. Wonder geen ernstigere gevolgen. Lange behandelgeschiedenis. Groot belang dat verd behandeling ondergaat. Fors strafdeel vw.

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
18.	Wette-lijk straf-maxi-mum en straffen die voor soort-gelijke feiten worden opge-legd	Ten nadele: eerder ver-oordeeld voor verkeers-delicten en onderhavige feiten gepleegd tijdens proeftijd vw sepot.		Geen medewerking verleend aan reclasserings-rapport, daarom geen aanleiding (deels) vw straf.	Strafverzwarend: met bestelauto ingereden op politieagent, terwijl onder invloed alcohol en niet in bezit rbw. Kennelijk tegen elke prijs aan politie willen ontkomen ter voorkoming aanhouding. Voertuig als wapen gebruikt; totaal onverantwoordelijk. Grote impact op slo.
19.		Ten nadele: vele malen eerder ver-oordeeld voor overtredingen WVW. Eerdere zaken gevaar-zetting, terwijl deze zaak meer concreet leven ander in gevaar heeft gebracht.	X, licht verminderde mate feit aan verd toe te rekenen		Teneinde zich aan aanhouding te onttrekken met hoge snelheid op aangeefster afrijden, door opzij springen dood voorkomen. Veel geestelijk leed berokkend bij aangeefster OBM: belang verkeersveiligheid dient zwaarder te wegen dan belang verd bij behoud rbw, acht geslagen op ernst feit en veelvuldige recidive verd op gebied verkeersdelicten

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
20.	Straffen soort-gelijke feiten	Verd niet eerder ver-oordeeld		Rapport psycho-loog: beneden gemiddeld intelligentie-niveau, geen stoornis of ge-brekkige ontwik-keling geestver-mogens. Kans op herhaling laag. Reclassering rapport: impuls-delict, geen pro-blemen onder-zochte leefge-bieden, risico op herhaling laag.	Op openbare weg confrontatie gezocht met slo, die zijn ouders aantal dagen daarvoor ernstig had bedreigd. Met aanzienlijke snelheid tegen achterkant fiets slo aangereden. Slo letsel opgelopen en fiets vernield. Disrespect lijf en leven ander.
21.		Nauwelijks strafverleden	Verminderd toerekenings-vatbaar	Reclasserings-advies en psy-chologische en psychiatrische rapportages pro justitia. Ernstige psychiatrische problematiek. Verd bereid tot deelname aan bij haar proble-matiek passende behandeling.	Daadwerkelijke crash grote mat. schade. Agent aan dood ontsnapt en ondervindt tot op heden (psychische) gevolgen.
22.		Eerder veroor-deeld wegens gewelds-misdrijven		Rapport reclassering.	Tijdens politieachtervolging zonder autoverlichting met hoge snelheid tegen het verkeer in over fietspad en trottoir gereden. Voetgangers en fietsers moesten opzij springen om niet geschept te worden.

Zaak	Alge-meen kader	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
23.		Fors crimineel verleden (nog maar kort vrijgelaten)		Rapporten pro justitia psychiatrisch onderzoek, rapporten pro justitia psycho-logisch onder-zoek, reclasse-ringsadvies	Om te ontkomen aan politie op willekeurige burgers ingereden. Slo.s moeten voor hun leven hebben gevreesd. Grote gevoelens onrust en onveiligheid in samenleving.
24.	Aan-sluiting bij ver-gelijk-bare zaken, waarbij auto-mobilist verbali-sant op dienst-motor van de weg heeft pro-beren te rijden. 2 jr GS wordt in zo'n geval vaker opge-legd	Eerder veelvuldig met politie en justitie in aanraking gekomen mbt harddrugs-feiten. Ook al eens veroor-deeld voor wederspan-nigheid met licht letsel als gevolg.		Reclasserings-rapport: bevindt zich in overwegend crimineel netwerk. Gelet op delictverleden, recidiveren in proeftijd en gedurende toezicht reclassering weinig hoop voor toekomst.	Verd heeft tweemaal op momenten dat Belgische douanier hem met motor wilde inhalen en kort schuin achter hem reed, zijn auto plotseling scherp naar links gestuurd. Alleen door krachtig remmen en uitwijken kon slo aanrijding voorkomen. Zeer kwetsbare verkeersdeelnemer; verbalisant tijdens uitoefening dienst. Als beginnend bestuurder als notoire wegpiraat gereden en daarbij zeer grote risico's genomen.

De rechter verwijst in slechts 6 van de 24 zaken expliciet naar een algemeen toepasselijk kader (zaak 9-11, 18, 20 en 24), zoals de straftoemeting bij soortgelijke feiten. In 4 van de 24 zaken is de verdachte verminderd

toerekeningsvatbaar verklaard (zaak 11, 17, 19 en 21). De persoonlijke omstandigheden van de verdachte die bij de strafoplegging worden betrokken, bleken ook bij andere categorieën een rol te spelen bij de strafbepaling. Ten voordele van verdachte wordt bijvoorbeeld acht geslagen op de omstandigheid dat hij (uit eigen beweging) medewerking verleent aan een reeds ingezet hulpverleningstraject (bijvoorbeeld zaak 10-11) dan wel dat hij naar aanleiding van zijn verkeersgedraging zelf letsel heeft opgelopen (bijvoorbeeld zaak 12). Ten nadele van verdachte wordt bijvoorbeeld genoemd: het verkeren onder invloed ten tijde van de verkeersgedraging (bijvoorbeeld zaak 2, 4-5, 17-18) en het feit dat bij verdachte enig inzicht ontbreekt in het laakbare van het bewezenverklaarde gedrag (bijvoorbeeld zaak 3).

Wat opvalt is dat in de strafmotivering vaak naar voren komt dat de betreffende verdachte eerder is veroordeeld (16 van de 24 zaken). In 2 van de overige 8 gevallen overweegt de rechter uitdrukkelijk dat de verdachte niet eerder is veroordeeld (zaak 20) dan wel dat hij nauwelijks een strafverleden heeft (zaak 21).

11. Poging tot zware mishandeling

11.1 De uitspraken

Deze categorie telt 29 zaken; 10 arresten en 19 vonnissen.

Tabel 28 Vindplaatsen uitspraken over poging zware mishandeling

Nummer zaak	ECLI HR	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.			RBGEL:2015:6266
2.		GHARL:2015:7023	RBGEL:2013:6186
3.		GHSHE:2015:2039	Onbekend
4.			RBLIM:2015:654
5.		GHSHE:2014:4315	Onbekend
6.			RBNNE:2014:6709
7.			RBGEL:2013:3588
8.		GHSHE:2013:3984	RBSHE:2011:BU8800

Nummer zaak	ECLI HR	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
9.			RBLIM:2013:BZ6855
10.			RBHAA:2012:BW4082
11.			RBSHE:2012:BV8728
12.		GHLEE:2012:BV9898	Onbekend
13.			RBUTR:2012:BW2021
14.			RBARN:2012:BV8260
15.		GHSGR:2012:BW3498	Onbekend
16.			RBAMS:2012:BV7942
17.			RBUTR:2012:BV2273
18.			RBMAA:2012:BV2224
19.		GHARN:2011:BV0163	Onbekend
20.			RBAMS:2011:BU6262
21.			RBZLY:2011:BT1868
22.		GHLEE:2011:BQ7614	Onbekend
23.			RBGRO:2011:BP3032
24.			RBMAA:2011:BP8584
25.			RBBRE:2010:BN0994
26.		GHLEE:2010:BM1821	Onbekend
27.		GHSGR:2010:BL8292	Onbekend
28.			RBMAA:2010:BO8066
29.			RBROT:2010:BL1050

11.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Zware mishandeling kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 8 jaren of geldboete van de vijfde categorie (art. 302 lid 1 Sr). Bij een poging daartoe is het strafmaximum een derde lager (art. 45 Sr). Indien het feit is

gepleegd met een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd voor de duur van maximaal 5 jaren (art. 179a lid 2 WVW). Er zijn oriëntatiepunten voor straftoemeting bij zware mishandeling, maar deze zijn toegesneden op het voltooide delict (zie paragraaf 3).
De volgende tabel geeft informatie over de gevorderde en de opgelegde straffen.

Tabel 29 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot zware mishandeling

Zaak	Kwalificatie	Straf gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj	Andere kwalifi-catie
1.	Poging zw mish			Belediging ambtenaar	6 mnd GS wv 3 vw; 12 mnd OBM wv 4 vw	6 mnd GS wv 3 vw; 12 mnd OBM wv 4 vw	
2.	Poging zw mish	1 mnd GS vw; 50 TS	1 mnd GS vw; 100 TS	Bedreiging, meermaals	100 TS	100 TS (alleen bedreiging)	Rb: eendaadse; hof: meer-daadse
3.	Poging zw mish	160 TS	160 TS		160 TS		
4.	Poging zw mish tegen ambtenaar			Opiumwet en art. 5 WVW	8 mnd GS	12 mnd GS wv 4 vw	
5.	Poging zw mish	3 mnd GS vw; 150 TS; 12 mnd OBM wv 6 vw	3 mnd GS vw; 180 TS; 12 mnd OBM wv 8 vw	7 WVW; vernieling	3 mnd GS vw; 180 TS; 12 mnd OBM wv 8 vw		
6.	Poging zw mish				2 mnd GS vw; 180 TS; 4 mnd OBM	12 mnd GS wv 6 vw; 6 mnd OBM poging doodslag + mishandeling	

Zaak	Kwalificatie	Straf gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj	Andere kwalifi-catie
7.	Poging zw mish			2x bedreiging	10 mnd GS wv 6 vw; 3 jr OBM wv 2 vw; VV stok	15 mnd GS wv 5 vw; 5 jr OBM (poging doodslag)	
8.	Poging zw mish, meermalen	6 mnd GS vw; 240 TS; 2 jr OBM	18 mnd GS wv 6 vw; 2 jr OBM (voor-bedachte raad)		8 mnd GS wv 4 vw; 12 mnd OBM	24 mnd GS wv 12 vw; 12 mnd OBM (voorbe-dachte raad)	
9.	Poging zw mish				10 mnd GS wv 2 vw; 2 jr OBM	20 mnd GS wv 5 vw; 2 jr OBM	
10.	Poging zw mish			2 x Bedreiging	12 mnd GS wv 4 vw (o.m. contact-verbod)	12 mnd GS wv 4 vw	
11.	Poging zw mish meermalen			Bedreiging, meermalen	6 mnd GS vw; 200 WS	6 mnd GS vw; 240 WS	
12.	Poging zw mish	6 mnd GS vw; 240 WS; 12 mnd OBM	9 mnd GS wv 4 vw; 18 mnd OBM				
13.	Poging zw mish, meermalen				14 mnd GS; 5 jr OBM	14 mnd GS; 5 jr OBM	
14.	Poging zw mish tegen ambtenaar			8/163 WVW Geen medew ademonderz	6 mnd GS wv 3 vw; 18 m OBM	6 mnd GS wv 3 vw; 18 mnd OBM	

Zaak	Kwalificatie	Straf gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj	Andere kwalifi-catie
15.	Poging zw mish	2 wkn GS vw; 120 TS	2 wkn GS vw; 120 TS; 4 mnd OBM	184 Sr: niet voldoen aan ambtelijk bevel	2 wkn GS vw; 120 TS; 4 mnd OBM		
16.	Poging zw mish tegen ambtenaar			5 + 107 WVW	300 dgn GS wv 132 vw = voorarrest; 120 TS; 2 jr OBM wv 1 vw	300 dgn wv 131 vw; 180 TS; 2 jr OBM (poging doodslag)	
17.	Poging zw mish				8 mnd GS wv 2 vw; 2 jr OBM; VV voertuig	6 mnd GS; 2 jr OBM (poging doodslag);	
18.	Medeplegen poging zw mish, meermalen				18 mnd GS wv 4 vw	8 jr GS (poging moord + drugsdelict)	
19.	Poging zw mish	180 TS	80 TS (be-dreiging)				
20.	Poging zw mish meermalen			Vernieling meermalen	180 dgn GS wv 127 vw; 240 TS	30 mnd GS wv 6 vw; OBM 5 jr (poging doodslag + bedreiging)	
21.	Poging zw mish				180 dgn GS wv 96 vw; VV auto	180 dgn GS wv 96 vw; VV auto	

Zaak	Kwalificatie	Straf gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj	Andere kwalifi-catie
22.	Poging zw mish tegen ambtenaar	69 dgn GS wv 60 vw = voor-arrest 80 TS; 6mnd OBM	3 mnd GS vw; 150 TS	8 WVW	6 mnd GS wv 4 vw; 6 mnd OBM		
23.	Poging zw mish voorbed raad, meermalen				240 TS; 6 mnd GS vw; 2 jr OBM	30 mnd GS wv 10 vw; 5 jr OBM (poging moord meermalen)	
24.	Poging zw mish				3 mnd GS vw; 150 TS; 6 mnd OBM	9 mnd GS; 18 mnd OBM	
25.	Poging zw mish + poging zw mish voorbed raad			2 x gekwal. Diefstal, 9 WVW	36 mnd GS	6 jr GS (2 x poging moord/ Doodslag; 3 x gekwal diefstal, 9 WVW)	
26.	Poging zw mish	160 TS	2 mnd GS				
27.	Poging zw mish	15 mnd GS	12 mnd GS (poging doodslag)	Opiumwet, mish ambtenaar	4 mnd GS	onbekend	Poging doodslag
28.	Poging zw mish				9 mnd GS wv 3 vw	9 mnd GS wv 3 vw	

Zaak	Kwalificatie	Straf gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj	Andere kwalifi-catie
29.	Poging zw mish				4 mnd GS vw; 240 TS	15 mnd GS wv 5 vw (poging doodslag + mishande-ling)	

De 29 strafzaken laten zich verdelen over drie subcategorieën, waarvoor verschillende strafmaxima gelden. De eerste groep omvat gevallen waarin de verdachte is veroordeeld voor poging tot zware mishandeling met voorbedachte raad (art. 303 lid 1 jo. 45 Sr). Deze pogingsvariant wordt bedreigd met maximaal 8 jaren gevangenisstraf. De tweede subcategorie bestaat uit gevallen waarin het verkeersgeweld is gepleegd tegen een (politie)ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening van diens bediening. De wettelijke strafverzwaringsgrond van art. 304 onder 2 Sr ziet op die situatie. Op basis daarvan kunnen de straffen voor poging tot zware mishandeling (met voorbedachte raad) met een derde worden verhoogd. Deze subcategorie beperkt zich tot de vier gevallen waarin uitdrukkelijk uit de kwalificatie van het bewezenverklaarde blijkt dat die strafverzwaringsgrond is toegepast. Bedacht moet worden dat het verkeersgeweld in werkelijkheid veel vaker is gepleegd tegen een (politie)ambtenaar (zie bijvoorbeeld zaak 1, 3-4, 13-17, 22, 24-25 en 27-28); de hoedanigheid van het beoogde slachtoffer heeft dus mogelijk ook bij (een deel van) die zaken een rol gespeeld bij de straftoemeting. De derde en laatste groep betreft gevallen van poging tot zware mishandeling, waarop een strafbedreiging van 5 jaren en 4 maanden toepasselijk is. Vooraf zij opgemerkt dat de verbeurdverklaring ook binnen deze categorie nauwelijks betekenis heeft; in 3 van de 29 zaken heeft de rechter een verbeurdverklaring uitgesproken (zaak 7, 17 en 21).

De eerste subcategorie omvat gevallen waarin de verdachte is veroordeeld voor poging tot zware mishandeling met voorbedachte raad. In 2 van de 29 zaken is de verdachte voor dit delict veroordeeld (zaak 23 en 25). De hoogste straf – zowel binnen deze subcategorie als binnen de categorie als geheel – is opgelegd in zaak 25. In deze zaak had de politie een stopteken gegeven aan de verdachte, waarop deze probeerde te vluchten. In het kader van de uiterst gevaarlijke achtervolging op de snelweg ramde de verdachte tot tweemaal toe een achtervolgend

politievoertuig. De rechtbank beoordeelt beide aanrijdingen als een poging tot zware mishandeling, waarbij in het geval van de tweede aanrijding sprake is van voorbedachte raad. In beide gevallen wordt de omstandigheid dat de verkeersgedraging was gericht tegen een (politie)ambtenaar (art. 304 Sr) niet als wettelijke strafverzwaringsgrond meegenomen. De verdachte wordt daarnaast veroordeeld voor twee voorafgaande diefstallen en het besturen van een auto na een rijontzegging. Op basis van dit samenstel van feiten legt de rechtbank een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf op van 36 maanden. De duur daarvan is mede ingegeven door verdachtes zeer omvangrijke justitiële documentatie. In de tweede zaak waarin is veroordeeld voor poging tot zware mishandeling met voorbedachte raad is een taakstraf opgelegd van 240 uren, alsmede een voorwaardelijke gevangenisstraf van 6 maanden en een rijontzegging van 2 jaren. In die zaak had de verdachte zelf de achtervolging ingezet op een voertuig. Daarbij had de verdachte diverse verkeersgevaarlijke manoeuvres uitgevoerd, zoals inhalen, insluiten, remmen, naar links sturen, afsnijden en uiteindelijk het van de weg afdwingen van het achtervolgde voertuig. Dat de rechtbank niet een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf heeft opgelegd, heeft mede te maken met verdachtes jonge leeftijd en zijn geringe documentatie. De aanzienlijke duur van de rijontzegging is mede ingegeven door de omstandigheid dat de verdachte een beginnend bestuurder is.

De tweede subcategorie bevat gevallen van poging tot zware mishandeling gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening van diens bediening (art. 304 jo. 45 Sr). In 4 van de 29 zaken is de verdachte voor dit delict veroordeeld (zaak 4, 14, 16 en 22). In alle gevallen is de rechter tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf gekomen. De hoogste straf is opgelegd in zaak 4. In deze zaak vervoerde de verdachte voor export bestemde hennep op het moment dat hij werd achtervolgd door de politie. De verdachte probeerde zich aan aanhouding te onttrekken, waarna een dollemansrit volgde. In het kader daarvan was de verdachte in botsing gekomen met politieauto's en was hij op een agent ingereden. De rechtbank veroordeelt de verdachte onder meer voor het opzettelijk exporteren van hennep en een poging tot zware mishandeling gepleegd tegen een politieagent. Zij legt voor deze feiten een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op van 8 maanden. De rechtbank weegt onder meer mee dat de verdachte eerder is veroordeeld en dat hij geen verantwoordelijkheid heeft genomen voor zijn gedragingen. De laagste straf is opgelegd in zaak 22. Het betreft een geval waarin de verdachte – met een slok op – had ingereden op een agente die een taak vervulde bij een alcoholcontrole. De verdachte had niet afgeremd, waardoor de agente opzij moest springen om een aanrijding te voorkomen. Het hof veroordeelt de verdachte ook voor rijden onder invloed. Het

hof legt een gevangenisstraf op van 69 dagen waarvan 60 voorwaardelijk, waarmee het onvoorwaardelijk strafdeel gelijk is aan de duur van de voorlopige hechtenis. Daarnaast legt het een werkstraf op van 80 uren alsmede een rijontzegging van 6 maanden. Het hof betrekt in de straftoemeting dat de verdachte niet eerder is veroordeeld. Tot slot zij opgemerkt dat de rechter in 3 van de 4 zaken binnen deze subcategorie een rijontzegging heeft uitgevaardigd.

De derde en laatste subcategorie – veroordelingen voor de basisvorm poging tot zware mishandeling – bevat 23 van de 29 zaken. In 12 van de 23 gevallen is een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De hoogste straf is opgelegd in zaak 27. De verdachte had met aanzienlijke snelheid ongeveer vijftien meter naar achteren gereden, terwijl een agent – die voornemens was de verdachte aan te houden – door het geopende linkerportier van die auto over hem heen hing en dus half in de opening van dat portier, half in de auto hing. Behalve voor deze poging tot zware mishandeling is de verdachte ook veroordeeld voor een eerder gepleegde mishandeling van een agent en de aanwezigheid van harddrugs. Voor dit samenstel van feiten legt het hof 15 maanden gevangenisstraf op. Voor de bepaling van de duur daarvan is mede van betekenis geweest dat de verdachte meermalen eerder is veroordeeld. De laagste hoofdstraf is opgelegd in zaak 2. Drie jongens hadden golfballetjes gestolen van verdachtes golfvereniging. De jongens vluchtten per fiets. Verdachte zette daarop per auto de achtervolging in. Hij reed vervolgens op een smal fietspad op zodanig korte afstand van het drietal fietsers dat een van jongens ten val kwam. Die jongen valt zo lelijk dat hij sindsdien zijn sport niet meer op hetzelfde niveau als voorheen heeft kunnen beoefenen. Op grond van dit feitencomplex veroordeelt het hof de verdachte voor poging tot zware mishandeling en het meermalen plegen van bedreiging met zware mishandeling. Het legt een taakstraf op van 50 uren en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 1 maand. Ten positieve werd meegewogen dat de verdachte niet eerder was veroordeeld. Ten negatieve betrok het hof bij de straftoemeting dat de verdachte er geen blijk van heeft gegeven de ernst van het eigen gedrag te beseffen. Voor wat betreft de rijontzegging: de rechter heeft deze in 10 van de 23 zaken opgelegd, in elk van deze gevallen (deels) onvoorwaardelijk.

De tabel laat zien dat soms grote verschillen bestaan tussen de opgelegde en de gevorderde straf. Zeer frequent ligt daaraan ten grondslag dat een verschil in bewijsoordeel bestaat over verdachtes opzet: in 10 van de 29 zaken baseert het OM zijn strafeis op poging tot doodslag of poging tot moord, waarna de rechter tot een veroordeling komt voor poging tot zware mishandeling al dan niet met voorbedachte raad (zaak 6-7, 16-18, 20, 23, 25, 27 en 29). In 1 zaak waarin de

strafoplegging afwijkt van de strafeis, spreekt het hof vrij van de tenlastegelegde voorbedachte raad die de advocaat-generaal bewezen acht.

11.3 De strafbepalende factoren

De volgende tabel toont de strafbepalende factoren.

Tabel 30 Poging zware mishandeling: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
1.		Schrik aangejaagd, geen respect getoond voor pers integriteit		Gevaarlijk rijgedrag	X, rijden onder invloed	
2.		Enorme schrik, verwonding als gevolg van val		Gevaarlijke achtervol-ging met auto op fietspad; niet bekom-merd om gevallen slo	Niet eerder voor soortgelijke delicten	Geen besef van ernst eigen gedrag
3		Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
4	Gelet op LOVS	Enorme indruk op agenten; grote risico's genomen		Wilde achtervol-ging door politie	X, andersoortige feiten	Neemt geen verantwoordelijk heid op zich
5		Letsel en pijn; zeer beangstig-ende ervaring; maatschappe-lijke onrust			Niet eerder soortgelijke feiten	Neemt geen verantwoordelijk heid op zich

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
6		Schrik bij slo en getuigen		Rijdt met te hoge snelh door woonwijk	X, ook WVW	Positieve ontw. in verd's leven, daarom geen onvw GS; wel TS en ter borging ontw. een vw GS
7				Met stok dreigen (daarna achteruit op slo's inrijden)	Verkeers-boetes	Korte tijd rijbewijs + Besef noodzaak verbetering rijgedrag; jonge leeftijd; ter stimulering GS en OBM deels vw
8	LOVS	Rechtsorde geschokt; gevoelens onveiligheid; pijn en psych schade slo			X, gewelds- en wvw-delicten, +	Baan kwijt, zorg voor kind, geen onv GS maar werkstraf plus vw GS
9	LOVS	Angstgevoelens; onrust in samenleving				Tijdsverloop, matigend
10					X, niet voor soortgel feiten	
11		Groot gevaar voor medemensen veroorzaakt				Verhouding verd –slo genormali-seerd; bereid tot behandeling; schorsingsvoor-waarden VH nageleefd, expl matigend

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
12					Veroorde-lingen	Behandeling wenselijk en relatief oude zaak, daarom onv GS niet noodzakeljk
13				Onttrek-king aan controle; drank; hoge snelheid; ongeldig rijbewijs, +	X, WVW-delicten, rijbewijs ongeldig verklaard	Weinig wroeging; niet veranderings-gezind; antisoc. pers. st.
14		'Weinig respect voor politie'		Onttrek-king aan aanhouding		
15	-	-	-	-	-	-
16.		Meer personen aan kant springen, angstgevoelens bij verbalisanten, expliciet strafverzw		Gevaarlijk rijden		Beperkte ver-stand. vermo-gens, hulptraject opgestart, niet doorbreken door GS, daarom onv deel ter hoogte voorarrest
17.		Onveiligheids-gevoelens slachtoffer, maatschappe-lijke beroering geweld tegen politie		Aan aanhouding ontkomen	First offender expliciet mat.	

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
18.	LOVS	Doodsangsten, 3 slachtoffers (klemrijden door drugsrunners)	X	Aan aanhouding onttrekken	Vanaf jonge leeftijd politie/justitie -contact	Licht verminderd toerek; kans recidive; toezicht reclassering geïndiceerd, deels vw GS
19.	LOVS				First offender	
20.		Enorme schrik parkeerwach-ters			First offender, expl matigend	Situatiegebonden woedeuitbars-ting, expl matigend
21.		Slo in gevaar gebracht; Anderen ongewild getuige van geweld		Woedeaan-val, wist dat zij zo zou kunnen reageren, expl +	Niet eerder voor soortgelijke feiten	Sterk vermind toer., expliciet
22.	6 mnd GS wv 4 vw zou passend zijn	Uit haar verkl blijkt: diepe indruk op slo, sporen achtergelaten.		Alcohol, inrijden op ambt tijdens controle,	First offender	Behandelling te lang geduurd, onv deel GS gelijk voorarrest, expl
23.	Bij gedrag hoort in beginsel GS	Emotionele schade slo's, gevoelens onveiligheid medeweggebr	X	Verkeers-gevaarlijk gedrag	Geringe doc., expliciet	Gelet op jeugdige leeftijd, geringe doc. en reclass. rapport geen onv GS; gelet op verk veiligheid en beginnend bestuurder wel flinke OBM

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
24.		Disrespect lich integriteit ander; verkeersrege-laar, expliciet strafverzw; gering letsel, expliciet matigend			First offender, expliciet	Geringe snelheid, beperkt letsel, lang tijdsverloop, expliciet mati-gend' Onv GS te zwaar; Belang behoud rijbewijs weegt niet op tegen verk veiligheid
25.		gevaar voor agenten en ov. verk. deelnemers		Wilde achtervol-ging door politie, rammen van politie-auto's, expliciet strafverzw	X, zeer omvangrijk, expliciet +	
26.	In beginsel vrijheids-straf op feit				X, o.m. geweldsdelict en	X (positieve ontwikkelingen), expliciet
27.	LOVS; Feit recht-vaardigt in beginsel onvw GS van enige duur	schok rechts-orde, mede gelet op slo = verbalisant; inbreuk lich en psych integriteit slo			X, meermalen, GS niet geringe duur	
28.					X, gewelds- en vermogens-delicten	

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Mede-plegen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
29.	Geen verwijzing LOVS, maar, in beginsel GS van enige duur bij dit feit	Zeer angstige momenten			First offender, expliciet strafmatigend	

In 10 van de 29 zaken grijpt de rechter expliciet terug op een algemeen geldend kader. De zaken die in deze categorie zijn opgenomen, kenmerken zich daardoor dat ernstige gevolgen zijn uitgebleven. In plaats daarvan noemt de rechter in sommige gevallen andersoortige gevolgen, zoals de schrik die het concrete slachtoffer is aangejaagd door verdachtes verkeersgedrag of de daardoor ontstane angstgevoelens (bijvoorbeeld zaak 1-3, 6, 9, 16, 18, 20 en 29). In andere zaken wordt benoemd dat verdachtes verkeersmanoeuvres gevaar hebben veroorzaakt voor medemensen (bijvoorbeeld zaak 11, 21 en 25). In zaken waarin de verdachte zijn verkeersgedragingen heeft gericht tegen politieagenten wordt verdachtes weinig respectvolle houding ten opzichte van de politie geaccentueerd (bijvoorbeeld zaak 14) of wordt gewezen op de maatschappelijke beroering die geweld tegen de politie teweegbrengt (bijvoorbeeld zaak 17 en 27).

Het eerder en later handelen dat de verdachte wordt aangerekend, is soortgelijk aan de gedragingen die aan het licht zijn gekomen bij eerdere categorieën. Er wordt bijvoorbeeld gewezen op verdachtes gevaarlijke rijstijl (bijvoorbeeld zaak 1, 2, 16 en 23), zijn hoge rijsnelheid (bijvoorbeeld zaak 6 en 13) en de omstandigheid dat verdachtes rijstijl ertoe diende zich te onttrekken aan een aanhouding of verkeerscontrole (bijvoorbeeld zaak 13, 14, 16-18). Ook het zich nadien niet bekommeren om het aangereden slachtoffer wordt de verdachte wel nagedragen (zaak 2). Met betrekking tot de persoonlijke omstandigheden van de verdachte die ten voordele kunnen werken, wordt bij wijze van voorbeeld gewezen op de omstandigheid dat de verdachte verantwoordelijk is voor de zorg van zijn kind (zaak 8) of het gegeven dat de verhouding met het slachtoffer inmiddels is genormaliseerd (zaak 11). De tabel laat verder zien dat verdachtes houding ten opzichte van de gepleegde feiten geregeld in zijn nadeel werkt, zoals wanneer hij geen blijk geeft de ernst daarvan te beseffen dan wel geen verantwoordelijkheid neemt voor zijn daden (zaak 2, 4-5 en 13).

12. Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen

12.1 De uitspraken

Dit is de tweede categorie die draait om de bestraffing voor overtreding van art. 5 WVW. De eerste subgroep bevat een categorie zaken waarbij de overtreding van art. 5 WVW telkens ernstige gevolgen had voor één of meer personen (dodelijk of (zwaar) lichamelijk letsel). De onderhavige categorie onderscheidt zich daarvan doordat het verkeersdelict niet gepaard is gegaan met ernstige gevolgen.
De categorie telt 20 zaken: 10 arresten en 10 vonnissen.

Tabel 31 Vindplaatsen uitspraken over art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen

Nummer zaak	ECLI HR	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHSGR:2010:BN2076	Onbekend
2.		GHLEE:2010:BO9076	Onbekend
3.		GHLEE:2011:BQ9940	Onbekend
4.		GHSGR:2012:BX2088	Onbekend
5.		GHDHA:2014:555	Onbekend
6.		GHSHE:2014:1192	Onbekend
7.		GHDHA:2014:1675	Onbekend
8.		GHAMS:2014:2304	Onbekend
9.		GHAMS:2014:5332	Onbekend
10.		GHSHE:2016:3701	Onbekend
11.			RBMNE:2013:3367
12.			RBMNE:2014:570
13.			RBOBR:2014:6273
14.			RBMNE:2014:7386
15.			RBOBR:2015:2384
16.			RBOBR:2015:2883

Nummer zaak	ECLI HR	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
17.			RBOBR:2015:4931
18.			RBZWB:2015:6836
19.			RBOVE:2015:5174
20.			RBNHO:2016:8190

12.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Eerder bleek al dat de overtreding van art. 5 WVW wordt bedreigd met hechtenis van ten hoogste 2 maanden of geldboete van de tweede categorie (art. 177 lid 1 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. De rijontzegging is in beginsel voor de duur van ten hoogste 2 jaren (art. 179 lid 2 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 4 jaren (art. 179 lid 5 WVW).
Onderstaande tabel laat zien welke straffen zijn gevorderd respectievelijk opgelegd.

Tabel 32 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 5 WVW	500 GB; 6 mnd OBM	500 GB; 6 mnd OBM	Art. 107 lid 1 WVW	500 GB; 6 mnd OBM	Onbekend	Nee
2.	Art. 5 WVW	250 GB	80 TS (poging zw mish)	Nee	Onbekend	Onbekend	PR veroor-deling voor misdrijf
3.	Art. 5 WVW	300 GB	10 TS	Art. 8 lid 2 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
4.	Art. 5 WVW, meermalen gepleegd	100 TS; 9 mnd OBM wv 6 vw	100 TS; 3 mnd OBM	Art. 310 Sr; art. 7 lid 1 WVW	100 TS; 3 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
5.	Art. 5 WVW	40 TS wv 20 vw; 3 mnd OBM vw.	40 TS wv 20 vw; 6 mnd OBM vw	Nee	40 TS wv 20 vw; 6 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
6.	Art. 5 WVW	60 TS; 1 mnd HS vw; 6 mnd OBM	14 TS	Art. 8 lid 1 WVW.	14 TS	Onbekend	Onbekend
7.	Art. 5 WVW, meermalen gepleegd	2x 5 WVW (totaal): 40 TS; 2 mnd HS vw; 8 mnd OBM wv 4 vw.	40 TS; 2 mnd GS vw; 9 mnd OBM vw	Nee	2x 5 WVW (totaal): 40 TS; 2 mnd GS vw; 9 mnd OBM vw	Onbekend	Nee
8.	Art. 5 WVW	1000 GB; 6 mnd OBM	1 mnd HS vw; 6 mnd OBM vw	Ja. Valse aangifte	1 mnd HS vw; 6 mnd OBM vw	Onbekend	Nee
9.	Art. 5 WVW	350 GB vw	350 GB vw	Nee	350 GB vw	Onbekend	Nee
10.	Art. 5 WVW	60 TS; 9 mnd OBM	650 GB; 6 mnd OBM	Schuldheling	650 GB; 6 mnd OBM	Onbekend	Nee
11.	Art. 5 WVW			5 feiten: diefstal met braak	2 mnd HS; 2 jr OBM	2 mnd HS; 2 jr OBM	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
12.	Art. 5 WVW			Nee	750 GB; 6 mnd OBM wv 4 mnd vw	200 TS; 12 mnd OBM wv 10 mnd vw	Nvt
13.	Art. 5 WVW			350 Sr; opzetheling	6 wkn HS; 2 jr OBM	9a Sr (ivm strafeis poging zware mishande-ling)	Nvt
14.	Art. 5 WVW			Diefstal twee of meer ver-enigde per-sonen (meer-malen); diefstal twee of meer verenigde personen, valse sleutels	2 mnd HS	60 dgn HS	Nvt
15.	Art. 5 WVW			Mishande-ling ambtenaar	2 wkn HS	2 wkn HS	Nvt
16.	Art. 5 WVW			Poging diefstal, ge-weld en be-dreiging met geweld, oog-merk om vlucht moge-lijk te maken, twee of meer verenigde personen	2 mnd HS; 1 jr OBM (inbegre-pen brom-fietsen); VV auto	1 jr OBM; VV auto	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
17.	Art. 5 WVW			107 lid 1 WVW	2 mnd HS; 2 jr OBM	24 mnd GS; 3 jr OBM	
18.	Art. 5 WVW			Diefstal dmv valse sleutels (meermalen gepleegd); art. 26 WWM, categorie III (meermalen gepleegd)	4 wkn HS; 12 mnd OBM	4 wkn HS; 12 mnd OBM	Nvt
19.	Art. 5 WVW			Afpersing; opzetheling; verduistering (meermalen gepleegd)	2 jr OBM	2 jr OBM	Nvt
20.	Art. 5 WVW			Diefstal door twee of meer verenigde personen (meermalen gepleegd); diefstal	9a Sr	700 GB	Nvt

De tabel toont de veelkleurigheid van de opgelegde straffen. De rechter blijkt het meest te kiezen voor een geheel onvoorwaardelijke hechtenis (7 van de 20 zaken). Ook legt hij geregeld een geldboete op (6 van de 20 zaken, waarvan in 1 zaak geheel voorwaardelijk). Daarnaast is er in 5 van de 20 gevallen een taakstraf opgelegd (zaak 4-7). In de resterende twee zaken heeft de rechter geen hoofdstraf opgelegd; in het ene geval door toepassing van art. 9a Sr (zaak 20), in het andere heeft hij enkel een rijontzegging opgelegd (zaak 19).

In alle zaken waarin de rechter de verdachte heeft veroordeeld tot hechtenis, is de verdachte telkens ook veroordeeld voor andere strafbare feiten (in 6 van de 7 zaken: één of meer misdrijven). In 4 van de 7 zaken waarin hechtenis is opgelegd, bedraagt deze 2 maanden (zaak 11, 14, 16-17). In

laatstgenoemde zaak – zaak 17 – bestaat samenloop met een overtreding, te weten kortweg autorijden zonder rijbewijs (art. 107 lid 1 WVW). In deze zaak was de verdachte achter het stuur gekropen, naar eigen zeggen om zich te oefenen in autorijden. Na het zien van de politie is zijn rijstijl ontaard in een dollemansrit in het centrum van Eindhoven, teneinde aan zijn aanhouding te ontkomen. Er bevonden zich op dat moment veel andere verkeersdeelnemers op straat. De verdachte reed met een snelheid die veelal fors boven de maximaal toegestane snelheid lag, hij heeft verschillende malen een rood verkeerslicht genegeerd en heeft ook enkele keren op de rijbaan voor het tegemoetkomende verkeer gereden. Bij het bepalen van de op te leggen straf nam de rechtbank mee dat de verdachte veelvuldig is veroordeeld, waaronder voor het rijden zonder rijbewijs. De laagste strafoplegging doet zich voor in zaak 20. In die zaak kwam de rechtbank tot een rechterlijk pardon. De reden daarvoor is dat een aan de verdachte opgelegd ISD-traject inmiddels was aangevangen, en dat dit traject zou worden doorkruist door een strafoplegging in deze zaak. In de tweede zaak waarin de rechter geen hoofdstraf oplegde, werd enkel een rijontzegging van 2 jaren uitgesproken (zaak 19). Behalve voor art. 5 WVW werd de verdachte in deze zaak veroordeeld voor onder meer een gewapende afpersing en diverse verduisteringen, op basis waarvan hij een jarenlange celstraf en tbs met dwangverpleging kreeg opgelegd.

Opgemerkt moet worden dat het beeld wordt gekleurd door het feit dat de verdachte in 15 van de 20 zaken ook is veroordeeld voor andere strafbare feiten. Zaak 19, waarin tbs met dwangverpleging is opgelegd, is daarvan een voorbeeld. Dat in veel gevallen samenloop met andere feiten bestaat, maakt dat de straf die is opgelegd voor de overtreding van art. 5 WVW – de tabel toont enkel die strafoplegging – tegen deze achtergrond moet worden bezien; de rechter heeft in veel van deze zaken daarnaast een (forse) straf opgelegd voor begane misdrijven.[106] Voor een vollediger beeld van de straftoemeting licht ik kort de straftoemeting uit in de 5 uitspraken waarin de rechter louter een straf heeft opgelegd voor (de meermaals begane) overtreding van art. 5 WVW. In 3 van de 5 zaken kiest het gerecht voor een (voorwaardelijke) geldboete, al dan niet in combinatie met een rijontzegging (zaak 2, 9 en 12). In de overige 2 zaken komt de rechter tot oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf in combinatie met voorwaardelijke hechtenis en/of een rijontzegging (zaak 5 en 7).

[106] Terzijde: bij de beschrijving van andere categorieën kwam al naar voren dat feitenrechters heel verschillend omgaan met gevallen waarin misdrijven en overtredingen in één strafprocedure worden afgedaan. In sommige gevallen blijkt dan geen straf te worden opgelegd voor de overtreding; de bestraffing daarvan wordt ofwel verdisconteerd in de straf die is opgelegd voor de misdrijven ofwel de rechter geeft bij de overtreding toepassing aan art. 9a Sr. In andere gevallen wordt wel een afzonderlijke straf opgelegd voor de overtreding.

De rijontzegging is geregeld opgelegd. In 14 van de 20 zaken is de rechter hiertoe overgegaan, waarbij hij de rijontzegging in 1 van die 14 gevallen geheel voorwaardelijk heeft opgelegd (zaak 5). In één geval is de rechter overgegaan tot een verbeurdverklaring (zaak 16).

12.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel toont de strafbepalende factoren.

Tabel 33 Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
1.				X, Eerder ver-oordeeld		- Draagkracht verdachte bij oplegging GB
2.				X, First offender		
3.	X, LOVS	- toeval dat geen andere personen betrokken zijn geraakt	- fors meer alcohol genut-tigd dan toegestaan - 80 km/h in bebouwde kom	X (soort-gelijke) verkeers-delicten		- Verdachte is eigenaar café; werkstraf financieel nadelig voor zijn bedrijf
4.			- Auto gestolen - ingereden op politievoertuig - tegen drie auto's gebotst, ernstige schade	X, Eerder ver-oordeeld		- Persoonlijke omstandigheden (onbenoemd) onvoldoende om af te zien van deels onvw OBM
5.	-	-	-	-	-	-
6.	X		- Onder invloed cannabinoïden	X, Eerder veroor-deeld		- Draagkracht verdachte bij hoogte GB

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
7.			- Waar-schuwingen niet te gaan rijden genegeerd	X, Eerder veroor-deeld overtreding van WVW (nadeel)	Enigszins verminderd toerekenings-vatbaar (voordeel)	- Verd heeft zich onder behandeling gesteld en zet zich in om herhaling te voorkomen (voor-deel) (daarom behandeling als bz vw)
8.		- niet aan verd te danken dat risico op onge-val zich niet gerealiseerd heeft		X, Eerder veroor-deeld voor overtreden WVW		- Draagkracht verdachte
9.		- lichamelijk letsel medewegge-bruiker		X, Eerder veroor-deeld (niet voor soortgelijke feiten)		- Verdachte heeft zich, hoewel onvoldoende, aangepast aan belemmerd zichtveld
10.	X		- Op vlucht voor politie	X, Eerder veroor-deeld voor verkeers-delicten		
11.		Voorstelbaar dat (dodelijk) ongeval kon plaatsvinden	- Poging ontkomen aan politie na volgteken	X, Eerder veroor-deeld soortgelijke delicten		- 3 ad-info feiten
12.	X, LOVS			X, Eerder veroor-deeld soortgelijk feit		- Tijdsverloop: feit van anderhalf jaar oud

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
13.	X	- maatschap-pelijke onrust, toename gevoelens van angst en onveiligheid onder burgers	- Rijden met gestolen auto - Met opzet tegen auto politie aan-gereden ten-einde te vluchten			
14.		- Aanrijding veroorzaakt, beide voertuigen total loss, niet aan verd te danken dat inzittenden niet gewond zijn geraakt		X, First offender		
15.	X		- Mishandeling politieambte-naar - poging ont-trekken aan politie en niet bekommerd om gevolgen van handelen voor verbalisanten			

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
16.	X, LOVS		- vluchten na poging inbraak, geweld en be-dreiging met geweld tegen politieambte-naar (meege-sleurd in auto en op hem afgereden) - tijdens vlucht en achtervol-ging door politie langere tijd ex-treem gevaarlijk verkeersgedrag vertoond	X, Eerder veroor-deeld voor verkeers-delicten in België		
17.		- Geen ongeval alleen te danken aan adequaat handelen overige verkeers-deelnemers	- Rijden zonder bezit rijbewijs - Dollemansrit na zien politie	X, (Veel-vuldig) eerder ver-oordeeld, waaronder rijden zonder rijbewijs		
18.	X	- eenzijdig ongeval, waarbij de auto alle rijstroken van snelweg heeft doorkruist en over de kop is geslagen - wonder dat geen ongeval is veroorzaakt	- Op roekeloze wijze getracht zich aan aanhouding te onttrekken	X, Eerder veroor-deeld		- Geen enkele reflectie op eigen gedrag en geen enkele verantwoor-delijkheid genomen - op geen enkele wijze indruk gewekt geïnteresseerd te zijn in hulp gericht op verandering gedrag (daarom geen vw GS)

Zaak	Alge-meen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
19.		- als het tot ongeval was gekomen dan zeer waarschijnlijk dodelijke slachtoffers	- Poging onttrekken aan aanhouding politie			
20.		- andere auto aangereden, ijzeren tuinhek geraakt en auto gecrasht	- Poging ontkomen aan politie - na crash auto in schuur verborgen gehouden	X, Eerder veroor-deeld (om-vangrijke doc.)		- Onvw onherroepelijke ISD-maatregel opgelegd gekregen; ISD-traject is inmiddels aangevangen; daarom geen straf of maatregel (belang verd en maatschappij bij voortzetting)

In 8 van de 20 uitspraken refereert de rechter uitdrukkelijk aan een algemeen geldend kader. In sommige gevallen betreft het de LOVS-oriëntatiepunten (bijvoorbeeld zaak 16), in andere de bestraffing van soortgelijke feiten (bijvoorbeeld zaak 10) of specifieker ‘de straffen die gebruikelijk door dit gerechtshof in gevallen vergelijkbaar met de onderhavige worden opgelegd’ (zaak 6). De overtreding van art. 5 WVW is telkens zonder ernstige gevolgen gebleven. Wel bevat de verzameling uitspraken waarin de rechter het gevaarzettende karakter van verdachtes verkeersgedrag benadrukt (bijvoorbeeld zaak 3, 8, 11, 14, 17 en 19). In slechts 1 zaak is de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar verklaard (zaak 7).

In de meeste gevallen, 14 van de 20 zaken, blijkt expliciet dat de veroordeelde een strafblad heeft. Uit de strafmaatoverwegingen volgt dat het in 2 van de 20 gevallen een first offender betreft. Een deel van de persoonlijke omstandigheden waaraan door de rechter relevantie wordt toegekend, is eerder in het hoofdstuk al herhaaldelijk aangestipt. Gedacht kan worden aan de betekenis die de aard van verdachtes beroep kan hebben voor de te kiezen strafmodaliteit (zaak 3) en het geheel ontbreken van reflectie op het eigen handelen en/of het niet nemen van verantwoordelijkheid daarvoor (zaak 18). In

uitspraken waarin een geldboete is opgelegd, blijkt – in lijn met de strafwet – dat verdachtes draagkracht een rol kan spelen bij de hoogte daarvan (zaak 1, 6 en 8).

13. Bedreiging

13.1 De uitspraken

Deze categorie bevat strafzaken waarin verdachtes verkeersgedraging een bedreiging met een misdrijf oplevert (art. 285 lid 1 Sr). Preciezer gesteld gaat het telkens om de bedreiging met een levensdelict of met zware mishandeling. De verzameling telt 10 uitspraken: 9 rechtbankvonnissen en 1 arrest van een hof.

Tabel 34 Vindplaatsen uitspraken over bedreiging

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.			RBALK:2010:BN4961
2.			RBASS:2010:BV2241
3.			RBZLY:2010:BO3000
4.			RBROE:2011:BR6962
5.			RBMID:2011:BQ1728
6.			RBDOR:2011:BQ5820
7.			RBBRE:2011:BP3974
8.			RBHAA:2012:BX0786
9.			RBNHO:2013:10693
10.		GHSHE:2015:3564	RBOBR:2013:936 (niet gepubliceerd)

13.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Bedreiging met een levensdelict of met zware mishandeling kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 2 jaren of geldboete van de vierde categorie (art. 285 lid 1 Sr). De rechter kan daarnaast een rijontzegging opleggen voor de duur van maximaal 5 jaren, kortweg indien het feit is gepleegd met een motorrijtuig (art. 179a lid 2 WVW).

Er zijn toepasselijke oriëntatiepunten voor de straftoemeting. De oriëntatiepunten die golden in de periode waarin bovenstaande strafzaken zijn berecht, houden geen verband met bedreiging in een verkeerscontext. Sinds 11 maart 2016 is dat anders. De huidige oriëntatiepunten houden in dat een gevangenisstraf van 4 maanden wordt opgelegd in het geval de bedreiging bestaat in het inrijden op een persoon. Verder wordt 'agressie in het verkeer' aangemerkt als een strafverzwarende omstandigheid. Datzelfde geldt voor de omstandigheid dat de bedreiging is gericht tegen een politieagent (ook andere functionarissen worden genoemd); de in het oriëntatiepunt genoemde straf kan in dat geval worden verhoogd met 33% tot 100%.

De volgende tabel geeft een overzicht van de straffen die zijn opgelegd respectievelijk gevorderd.

Tabel 35 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van bedreiging

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere straf-bare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalifi-catie
1.	Bedreiging (met levensdelict), meermalen gepleegd			6 WVW, (zw.l.l.)	100 TS; 6 mnd OBM vw	12 mnd GS wv 6 vw	Nvt
2.	Bedreiging (met zware mishandeling)			Nee	8 wk GS	3 jr GS	Nvt
3.	Bedreiging (met zware mishandeling)			bedreiging (met levens-delict), meer-malen ge-pleegd; een-voudige bele-diging ambte-naar (266 jo. 267 Sr)	3 mnd GS	18 mnd GS	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere straf-bare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalifi-catie
4.	Bedreiging (met zware mishandeling), meermalen gepleegd			Nee	180 TS; 12 mnd OBM wv 6 vw	9 mnd GS wv 3 vw; 2 jr OBM	Nvt
5.	Bedreiging (met zware mishandeling); bedreiging (met levensdelict), meermalen gepleegd			- 184 Sr - 5 WVW	200 TS; 6 mnd GS vw	24 mnd GS wv 6 vw	Nvt
6.	Bedreiging (met zware mishandeling)			Nee	84 dagen GS wv 73 vw; 1400 GB; VV auto	18 mnd GS wv 6 vw; 12 mnd OBM; VV auto	Nvt
7.	Bedreiging (met levensdelict)			Mishandeling; vernieling	150 TS; 1 mnd GS vw	100 TS wv 50 vw	Nvt
8.	Bedreiging (met zware mishandeling)			Bedreiging (met levensdelict)	180 dagen GS wv 79 vw; 12 mnd OBM vw (bedreiging met zw. mish.)	180 dagen GS wv 78 vw; 100 TS; 12 mnd OBM vw	Nvt
9.	Bedreiging (met levensdelict)			5 WVW; 7/1 WVW, meermalen gepleegd	102 dagen GS wv 90 vw; 60 TS;	8 mnd GS wv 4 vw;	Nvt

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vorde-ring AG	Andere straf-bare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalifi-catie
10.	Bedreiging (met levens-delict), meermalen gepleegd	240 dagen GS wv 108 vw	15 mnd GS wv 5 vw	Nee	Integrale vrijspraak	Onbe-kend	Nvt

Er zijn 5 strafzaken waarin verdachtes verkeersgedrag een bedreiging met (onder meer) een levensdelict oplevert. In de meeste gevallen heeft de rechter een onvoorwaardelijke taakstraf opgelegd (zaak 1, 5 en 7). In de overige twee gevallen is de rechter gekomen tot oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf (zaak 9 en 10). De hoogste straf is opgelegd in zaak 10. In deze zaak werd de verdachte op de hielen gezeten door de politie. Om een vrije doortocht te verkrijgen had de verdachte zijn auto plotseling naar links gestuurd, waardoor hij tegen een dienstvoertuig aanbotste. In dat voertuig bevonden zich twee agenten. Het hof veroordeelt de verdachte voor meervoudige bedreiging met een levensdelict. Hij legt de verdachte een gevangenisstraf op van 240 dagen waarvan 108 voorwaardelijk (de duur van het onvoorwaardelijke deel is daarmee gelijk aan de tijd die de verdachte in verzekering en voorlopige hechtenis heeft doorgebracht). Het hof woog ten nadele van de verdachte onder meer mee dat de feiten zijn gepleegd tegen politieambtenaren in de uitoefening van hun politietaak. Anderzijds sloeg het hof ten voordele van de verdachte onder meer acht op het feit dat de verdachte nadien (mede) door toedoen van de politieambtenaren van de weg is geraakt en tegen een boom is gereden, als gevolg waarvan hij veel pijn had. Ook betrok het hof bij de straftoemeting dat verdachtes persoonlijke omstandigheden ten gunste veranderd waren. In zaak 1 is de laagste straf opgelegd. De verdachte had enige tijd hinderlijk een camper gevolgd. Nadat de bestuurder van de camper deze heeft geparkeerd op een parkeerterrein, klopt de verdachte op de camper en rent hij vervolgens naar zijn auto. De bestuurder van de camper gaat daarop verhaal halen. De verdachte rijdt weg op het moment dat die bestuurder dicht bij zijn geparkeerde auto staat. Laatstgenoemde wordt geraakt en loopt daardoor een spierscheuring op. Daarop maakt de verdachte een rondje op het parkeerterrein en rijdt hij vervolgens met aanzienlijke snelheid in de richting van de camperbestuurder en diens vrouw, die zich buiten op het parkeerterrein bevinden. De verdachte wordt veroordeeld voor overtreding van art. 6 WVW en meervoudige bedreiging met een levensdelict. De rechtbank legt een taakstraf op van 100 uren en een voorwaardelijke

rijontzegging van 6 maanden. Zij wijst erop dat het tijdsverloop tussen pleegdatum en berechting maakt dat zij niet heeft gekozen voor het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In 1 van de 5 zaken is een rijontzegging uitgesproken, geheel voorwaardelijk. In geen geval is het gekomen tot een verbeurdverklaring.

In de overige 5 van de 10 strafzaken is de rechter gekomen tot een veroordeling voor bedreiging met zware mishandeling. In 4 van de 5 uitspraken heeft de rechter een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (zaak 2-3, 6, 8). In de overgebleven zaak is een taakstraf opgelegd (zaak 4). Ook binnen deze subcategorie lijkt in de zaak waarin de hoogste gevangenisstraf is uitgesproken (zaak 8), het onvoorwaardelijk strafdeel gelijk te zijn aan de duur van het voorarrest; de rechtbank legt 180 dagen gevangenisstraf op waarvan 79 dagen voorwaardelijk. Het opgelegde onvoorwaardelijke strafdeel kan de duur van het voorarrest echter ook overstijgen. Dit lijkt het geval te zijn in zaak 3, waarin de verdachte – mede op basis van andere feiten – is veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf. De laagste straf is opgelegd in een zaak waarin de verdachte meerdere keren met aanzienlijke snelheid had ingereden op twee beveiligers (zaak 4). De rechtbank legt 180 uren taakstraf op en een rijontzegging van 12 maanden (waarvan 6 voorwaardelijk). Zij betrekt daarbij dat de verdachte relevante justitiële documentatie heeft. In 2 van de 5 zaken is een rijontzegging uitgesproken, waarvan 1 keer geheel voorwaardelijk. In 1 zaak heeft de rechter een verbeurdverklaring uitgesproken.

Bij elkaar genomen bestaan er grote verschillen tussen de opgelegde en gevorderde straffen. Bij wijze van voorbeeld: in zaak 2 vorderde de officier van justitie een gevangenisstraf van 3 jaren, waarop de rechter 8 weken gevangenisstraf oplegt. Niet alleen in dit geval maar ook in 6 andere zaken waarin grote verschillen zichtbaar zijn (zaak 3, 5-6, 8-10), zijn deze in belangrijke mate terug te voeren op een uiteenlopend bewijsoordeel; het OM baseert de strafoplegging telkens op een poging tot doodslag dan wel zware mishandeling, terwijl het gerecht veroordeelt voor één van de bedreigingsvarianten.

13.3 De strafbepalende factoren

De volgende tabel informeert over de strafbepalende factoren.

Tabel 36 Bedreiging: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Bijzonderheden
1.		X		X		Geen onvw GS door lang tijdsverloop
2.	X (LOVS)			X		
3.	X ('landelijk vergelijk-bare uit-spraken')			X, negatief		- verd niet verschenen (ten nadele) - geen vw GS want geen rapportage (geen medewerking)
4.			gevaarlijk rijgedrag	X, negatief		
5.				X, positief (feiten maken deel uit van ander feiten-complex waarvoor verd al straf heeft uitgezeten)	X	mitigerend: tijdsverloop tot aan zitting, laag ingeschat recedive-risico; goed opvolgen schorsingsvoor-waarden
6.	X (straffen voor soortge-lijke feiten)			X, positief		strafverzwarend: verd had relatie met slo en vertoonde zeer onverantwoord rijgedrag. Blanco doc en aard rapportages leiden tot opleggen onvw deel gelijk aan voorl.hecht

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Bijzonderheden
7.	X (straffen soort-gelijke feiten)			X		- eis OM vlg rb te laag; - positieve houding verd en baan doen rb afzien van onvw GS - ouderdom feiten
8			gepleegd terwijl onder invloed achter stuur; later nog-maals aange-houden voor rijden onder invloed; onderkent alcohol-probleem onvoldoende	X		
9.		X	met alcohol achter stuur, niet luisteren naar waar-schuwing- en politie, tussentijds materiële schade veroorzaakt, snelheid, verlaten plaats ongeval			- positieve ontwikkelingen ih leven van verd en gelet op feit dat na plegen feiten jaar verstreken geen aanleiding bijzondere vwen.

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documentatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Bijzonderheden
10	X, (straf-maximum en straffen soort-gelijke feiten)	X		X		- gepleegd tegen politieambtenaren in uitoefening taak; Pers. omst.heden verd lijken ten gunste gekeerd

De rechter betrekt in 5 van de 10 zaken een algemeen geldend kader bij het bepalen van de strafmaat. De aard van het verwijtbare eerdere of latere handelen door een verdachte – zoals diens alcoholgebruik, de snelheid waarmee de verdachte heeft gereden en het verlaten van de plaats van het ongeval (zie bijvoorbeeld zaak 9) – zijn ook al naar voren gekomen in het bestek van eerdere categorieën. In 7 van de 10 gevallen stelt de rechter vast dat verdachte eerder is veroordeeld. Wat tot slot opvalt is dat de rechter in slechts 3 van de 10 zaken expliciet meeweegt dat de bedreiging gevolgen heeft gehad voor het slachtoffer (zaak 1, 9 en 10). In laatstgenoemde uitspraak overweegt het hof dat de bedreiging heeft geleid tot 'gevoelens van angst en onveiligheid' bij de slachtoffers.

14. Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon

De volgende tabel toont enkele aspecten van de strafoplegging bij de tweede subgroep, die bestaat uit ernstige delicten met kortweg gevaarzetting voor of bedreiging van een persoon. Daarin is per (sub)categorie een aantal variabelen in kaart gebracht. In de tweede kolom is aangegeven welke hoofdstraf het frequentst is opgelegd en in hoeveel zaken van het subtotaal dat is gebeurd. De genoemde straffen zijn telkens (deels) onvoorwaardelijk opgelegd. De kolom laat daarnaast zien hoe vaak een rijontzegging is uitgesproken. De derde kolom toont het straftoemetingsspectrum. Daarin wordt de hoogste en laagste (combinatie van) hoofdstraf(fen) genoemd die is opgelegd binnen de betreffende (sub)categorie. Voor de bepaling daarvan is primair aangeknoopt bij de wettelijke rangschikking van hoofdstraffen in art. 9 Sr, waarbij de rangorde wordt bepaald aan de hand van de (deels) onvoorwaardelijk opgelegde hoofdstraf (consequentie: een (deels) onvoorwaardelijke geldboete wordt hoger ingeschaald

dan een geheel voorwaardelijke taakstraf). In de vierde kolom wordt een overzicht gegeven van de rol die de verbeurdverklaring speelt bij de betreffende (sub)categorie. Bij elkaar genomen biedt de tabel daarmee enig zicht op de bestraffing per afzonderlijke (sub)categorie en de straftoemeting binnen de tweede subgroep als geheel.

Tabel 37 Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon, zonder ernstige gevolgen

Categorie	**Frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging**	**Bandbreedte opgelegde hoofdstraffen**	**Verbeurdverklaring**
7. poging tot doodslag, inrijden op auto	- GS (11/11) - OBM (7/11)	- max 5 jr GS - min 36 mnd GS wv 24 vw	- VV (1/11)
8. poging tot doodslag, inrijden op persoon	- GS (23/24) - OBM (16/24), OBM vw (1/24)	- max 4 jr en 6 mnd GS - min 6 mnd GS vw	- VV (2/24)
9. poging tot zware mishandeling	met voorbedachte raad - GS (1/2) - TS (1/2) - OBM (1/2)	met voorbedachte raad - max 36 mnd GS - min 240 TS	- VV (0/2)
	tegen een ambtenaar - GS (4/4) - OBM (3/4)	tegen een ambtenaar - max 8 mnd GS - min 69 dgn GS wv 60 vw; 80 TS	- VV (0/4)
	poging tot zware mishandeling - GS (12/23) - OBM (10/23)	poging tot zware mishandeling - max 15 mnd GS - min 50 TS; 1 mnd GS vw	- VV (3/23)
10. art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	- HS (7/20) - OBM (13/20), OBM vw (1/20)	- max 2 mnd HS - min rechterlijk pardon	- VV (1/20)

Categorie	Frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging	Bandbreedte opgelegde hoofdstraffen	Verbeurdverklaring
11. bedreiging	bedreiging met levensdelict - TS (3/5) - OBM vw (1/5)	bedreiging met levensdelict - max 240 dgn GS wv 108 vw - min 100 TS	- VV (0/5)
	bedreiging met zware mishandeling - GS (4/5) - OBM (1/5), OBM vw (1/5)	bedreiging met zware mishandeling - max 180 dgn GS wv 79 vw - min 180 TS	- VV (1/5)

De categorieën 7-9 en 11 hebben gemeen dat de bestraffing telkens betrekking heeft op een misdrijf in de vorm van een opzetdelict. Art. 5 WVW is daarentegen een overtreding, en dit delict kent geen schuldbestanddeel. De rangschikking van de straftoemeting in de verschillende categorieën sluit aan bij de ordening die volgt uit de wettelijke strafmaxima. Met andere woorden: hoe hoger de strafbedreiging, hoe zwaarder de strafmodaliteit is die het frequentst wordt opgelegd en hoe zwaarder de hoogst opgelegde hoofdstraf is. Hieronder wordt die rangschikking van hoog naar laag gevolgd.

Bij poging tot doodslag is sprake van gevaarzetting voor het leven van een persoon – in de vorm van een aanmerkelijke kans daarop – en de verdachte heeft die kans bewust aanvaard. In die gevallen blijkt de rechter in de regel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen, die van forse duur kan zijn. Ter nuancering merk ik op dat de bestraffing in deze zaken zeer vaak – in 32 van de 35 uitspraken – betrekking heeft op een samenstel van misdrijven, te weten meervoudige poging tot doodslag of enkelvoudige poging tot doodslag in combinatie met andere misdrijven. Tegelijkertijd is het zo dat de rechter in de drie zaken waarin uitsluitend is veroordeeld voor enkelvoudige poging tot doodslag, telkens een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf heeft uitgesproken. Bij poging tot zware mishandeling heeft de gevaarzetting – in de vorm van een aanmerkelijke kans – betrekking op het intreden van zwaar lichamelijk letsel bij een ander, en heeft de verdachte die kans bewust aanvaard. De gevaarzetting en het opzet zijn daarmee niet betrokken op andermans leven. Ook in deze zaken legt de rechter in het merendeel van de gevallen een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op. Is geen sprake van voorbedachte raad of is het geweld niet gericht tegen een politieambtenaar dan blijkt de rechter ook geregeld te kiezen voor het opleggen van een andere hoofdstraf.

Bedreiging is een misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid. Een uitvloeisel daarvan is dat de verdachte een andersoortig verwijt wordt gemaakt dan bij poging tot doodslag respectievelijk zware mishandeling. In de verkeerscontext behelst het verwijt telkens dat verdachtes verkeersgedrag zodanig is geweest dat bij een ander in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat deze zwaar lichamelijk letsel zou kunnen oplopen onderscheidenlijk het leven zou kunnen verliezen, en dat het opzet van de verdachte gericht is geweest op het kunnen ontstaan van bedoelde redelijke vrees. In dergelijke gevallen blijkt de rechter in de regel te kiezen voor een gevangenisstraf of taakstraf. De hoogste gevangenisstraf die is opgelegd, is aanmerkelijk lager dan de hoogste straffen die naar voren komen in de verschillende subcategorieën van poging tot zware mishandeling. Het huidige oriëntatiepunt voor straftoemeting bij bedreiging bestaande in inrijden op een persoon indiceert dat in een dergelijk geval een gevangenisstraf van 4 maanden wordt opgelegd. Dit oriëntatiepunt dateert van na de berechtingsdata van de onderzochte zaken.[107] De aangewezen straf bij het inrijden op een persoon lijkt daarmee hoger te zijn dan de bestraffing die naar voren komt in de onderzochte zaken. Hoewel niet elk van deze zaken draait om het inrijden op een persoon kan wel worden geconstateerd dat in 9 van de 10 zaken een straf is opgelegd die lager is dan 4 maanden gevangenisstraf. Daar komt het volgende bij. In paragraaf 13.2 zijn twee uitspraken belicht waarin de laagste straf is opgelegd binnen de subcategorieën bedreiging met een levensdelict onderscheidenlijk met zware mishandeling. In beide gevallen heeft de rechter een taakstraf in combinatie met een rijontzegging opgelegd voor meervoudige bedreiging bestaande in het inrijden op meerdere personen.

Bij overtredingen van art. 5 WVW zonder ernstige gevolgen vertoont de straftoemeting een rijk geschakeerd beeld; in de onderzochte zaken heeft de rechter het frequentst hechtenis opgelegd (7 maal), maar hij is bijna even vaak gekomen tot een geldboete (6 maal). Opgemerkt moet worden dat in niet minder dan 15 van de in totaal 20 zaken de rechter behalve voor art. 5 WVW de verdachte ook voor een of meer andere (ernstige) delicten heeft veroordeeld. Nu art. 5 WVW een overtreding is, legt de rechter in dergelijke gevallen een separate straf op voor de schending van art. 5 WVW. Die straftoemeting wordt dus niet rechtstreeks beïnvloed door samenloop met andere misdrijven of overtredingen. Wat hoe dan ook opvalt, is dat in alle zaken waarin de rechter hechtenis heeft opgelegd, telkens sprake is van meerdaadse samenloop (vrijwel altijd met misdrijven). In 4 van die 7 zaken heeft de rechter de wettelijke bovengrens opgezocht door de maximale hechtenis van 2 maanden onvoorwaardelijk op te

[107] Dat laatste geldt ook voor het deel van de toelichting op de oriëntatiepunten waarin ‘agressie in het verkeer’ wordt aangemerkt als een mogelijk strafverzwarende omstandigheid.

leggen. In de 5 van de 20 zaken waarin de rechter enkel heeft veroordeeld voor art. 5 WVW, zijn voor wat betreft de hoofdstraffen enkel taakstraffen – al dan niet in combinatie met voorwaardelijke hechtenis – en (voorwaardelijke) geldboeten opgelegd.

De bestraffing binnen de subgroep als geheel geeft ook een beeld van de rol die de verbeurdverklaring respectievelijk de rijontzegging speelt. In elk van de categorieën wordt niet of nauwelijks een verbeurdverklaring uitgesproken. De rol die de rijontzegging speelt, verschilt per categorie. Bij poging tot doodslag is in het merendeel van de zaken een onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd (23 van de 35 zaken). Bij poging tot zware mishandeling is de rechter in iets minder dan de helft van de zaken overgegaan tot het opleggen van een dergelijke ontzegging (14 van de 29 zaken), terwijl de onvoorwaardelijke rijontzegging bij bedreiging een nog kleinere rol speelt (1 van de 10 zaken). Het is onduidelijk hoe deze verschillen moeten worden verklaard. Een verklaring lijkt niet zonder meer te moeten worden gezocht in de ernst van het onderliggende delict, nu in het kader van poging tot doodslag is gebleken dat de oplegging van een langdurige gevangenisstraf juist kan maken dat het gerecht geen toegevoegde waarde ziet in het daarnaast opleggen van een rijontzegging. In het kader van de straftoemeting bij art. 5 WVW – als zijnde een overtreding aanmerkelijk minder strafwaardig dan voornoemde misdrijven – heeft de rechter relatief gezien vaker dan bij poging tot zware mishandeling en bedreiging een onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd (13 van de 20 zaken). De verklaring daarvoor lijkt te kunnen worden gevonden in de verschillende aard van de delicten. Art. 5 WVW is een verkeersstrafrechtelijke bepaling die het belang van de verkeersveiligheid beschermt. Het verwijt concentreert zich daarmee op laakbaar verkeersgedrag. Het ligt dan in de rede dat een strafrechtelijke reactie daarbij aanknoopt. De rijontzegging kan dan een aangewezen strafmodaliteit zijn. De strekking van de rijontzegging is immers kortweg de bestraffing van laakbaar verkeersgedrag mede met het oog op de bescherming van de verkeersveiligheid. Commune delicten beschermen andere belangen dan de verkeersveiligheid. De casus die in de voorafgaande paragrafen zijn beschreven tonen ook dat wanneer een commuun delict is begaan in de verkeerscontext, het geregeld zo is dat de verdachte zijn voertuig primair als wapen heeft ingezet tegen een ander. In een dergelijk geval is het voorstelbaar dat bij de bestraffing het accent ligt op het gewelddadige karakter van verdachtes handelen in plaats van op de verkeerscontext waarin dat handelen heeft plaatsgevonden. Het kan dan minder geëigend zijn om als bijkomende straf een rijontzegging op te leggen.

In de voorafgaande paragrafen is gebleken dat in elke categorie wel verschillen bestaan in straftoemeting. Voor een deel speelt mee dat de rechter en het OM de

straftoemeting baseren op uiteenlopende delicten. Dergelijke verschillen doen zich voornamelijk voor op twee terreinen. Allereerst bij veroordelingen voor poging tot zware mishandeling. In bijna 1/3 van die zaken heeft het OM de gevorderde straf gegrond op een poging tot doodslag. Daarnaast doen uiteenlopende bewijsoordelen zich veelvuldig voor in de context van bedreiging; in 7 van de 10 zaken die resulteerden in een veroordeling voor een bedreigingsvariant, baseerde het OM zijn strafeis op poging tot doodslag of poging tot zware mishandeling.

SUBGROEP 3: ERNSTIGE VERKEERSDELICTEN ZONDER ERNSTIGE GEVOLGEN, GEVAAR DAARVOOR OF BEDREIGING DAARMEE

15. Rijden onder invloed

15.1 De uitspraken

De derde en laatste subgroep omvat ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee. De categorie die in deze paragraaf centraal staat, bevat situaties van rijden onder invloed in de zin van art. 8 lid 1-4 WVW. In deze categorie gaat het in totaal om 36 arresten.

Tabel 38 Vindplaatsen uitspraken over rijden onder invloed

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHLEE:2010:BN3653	Onbekend
2.		GHLEE:2010:BN1451	Onbekend
3.		GHLEE:2010:BM1954	Onbekend
4.		GHLEE:2010:BM4529	Onbekend
5.		GHLEE:2010:BM2675	Onbekend
6.		GHLEE:2010:BL3528	Onbekend
7.		GHSHE:2010:BN3304	Onbekend
8.		GHARN:2010:BO2647	Onbekend
9.		GHARN:2010:BL6283	Onbekend
10.		GHARN:2010:BL3923	Onbekend
11.		GHLEE:2010:BN5515	Onbekend
12.		GHLEE:2011:BP1959	Onbekend
13.		GHLEE:2011:BP3457	Onbekend
14.		GHLEE:2011:BQ8036	Onbekend
15.		GHLEE:2011:BP1538	Onbekend

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
16.		GHARN:2011:BP1544	Onbekend
17.		GHARN:2011:BQ5158	Onbekend
18.		GHARN:2011:BQ2581	Onbekend
19.		GHARN:2011:BP9858	Onbekend
20.		GHSGR:2011:BR5865	Onbekend
21.		GHLEE:2011:BQ0552	Onbekend
22.		GHLEE:2011:BQ7325	Onbekend
23.		GHLEE:2011:BQ3227	Onbekend
24.		GHLEE:2011:BQ6038	Onbekend
25.		GHLEE:2011:BQ9940	Onbekend
26.		GHARN:2011:BR0622	Onbekend
27.		GHLEE:2011:BR2462	Onbekend
28.		GHARN:2011:BR3593	Onbekend
29.		GHARN:2011:BR6525	Onbekend
30.		GHLEE:2011:BR6129	Onbekend
31.		GHLEE:2011:BT2899	Onbekend
32.		GHAMS:2014:1032	Onbekend
33.		GHSHE:2014:1192	Onbekend
34.		GHARL:2015:4910	Onbekend
35.		GHAMS:2016:806	Onbekend
36.	HR:2016:387	GHSHE:2014:4866	Onbekend

15.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Rijden onder invloed kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden of geldboete van de derde categorie (art. 176 lid 4 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een

rijontzegging worden opgelegd. Die ontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 5 jaren (art. 179 lid 1 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 10 jaren (art. 179 lid 4 WVW).[108]

In 2005 zijn oriëntatiepunten opgesteld voor de straftoemeting bij rijden onder invloed. De in die oriëntatiepunten gehanteerde tabellen zijn, zo zegt de toelichting op de oriëntatiepunten, 'oorspronkelijk afgeleid van de OM-Polarisrichtlijnen voor het rijden onder invloed, maar kunnen daar thans van afwijken.' Er zijn vijf tabellen die telkens bestaan uit een veelheid aan schalen: een normering van rijden onder invloed aangaande het besturen van 1) auto's en motoren, 2) brom- en snorfietsen, gehandicaptenvoertuigen met motor, 3) fietsen, gehandicaptenvoertuigen zonder motor, 4) motorrijtuigen waarbij sprake is van een beginnend bestuurder, 5) brom- en snorfietsen, gehandicaptenvoertuigen met motor waarbij sprake is van een beginnend bestuurder. Het komt er grofweg op neer dat bij lagere alcoholgehaltes van adem of bloed enkel een onvoorwaardelijke geldboete aangewezen is, hogere alcoholgehaltes zijn gekoppeld aan hogere geldboetes én een (voorwaardelijke) rijontzegging, terwijl de hoogste alcoholgehaltes zijn gepaard aan een onvoorwaardelijke taakstraf en een onvoorwaardelijke rijontzegging. De toelichting op de oriëntatiepunten wijst op een aantal strafverzwarende omstandigheden, zoals verkeersgevaarlijk gedrag en relevante recidive binnen een periode van vijf jaar (waaronder ook kan vallen de aanvaarding van een transactievoorstel of de oplegging van een onherroepelijke strafbeschikking). In een dergelijk geval is een ophoging naar een of meer volgende schalen geïndiceerd. Bij meervoudige recidive wordt in ieder geval een rijontzegging opgelegd, zo wordt gesteld in de toelichting.

De oriëntatiepunten zijn een aantal keren gewijzigd. In de afgelopen jaren zijn niet of nauwelijks veranderingen aangebracht in de hoogte van de toepasselijke geldboeten en in de duur van de rijontzeggingen. De belangrijkste wijziging die in de afgelopen jaren is aangebracht, heeft betrekking op de duur van de taakstraf in de hogere schalen. Eind 2013 is die duur verhoogd (telkens ongeveer een verdubbeling). In gevallen waarin bij de bestuurder van een auto of motorrijtuig bijvoorbeeld een ademalcoholgehalte is gemeten van 1196 (schaal XIII) was het uitgangspunt een rijontzegging van 18 maanden alsmede een taakstraf van 42 uren. Na de wijziging bedraagt de aangewezen taakstraf 80 uren.

[108] Op deze plaats zij alvast opgemerkt dat een identiek wettelijk straftoemetingskader geldt voor de misdrijven die in de volgende categorieën centraal staan (kortweg: overtreding van art. 163 WVW, doorrijden na een ongeval, rijden tijdens een rijontzegging en rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs).

De volgende tabel bevat informatie over de gevorderde en opgelegde straffen. Opgemerkt zij dat de verzameling 9 strafzaken kent waarin de verdachte een beginnend bestuurder is (zaak 3, 5, 9-10, 14, 24, 28, 35-36).

Tabel 39 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden onder invloed

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 8/2/a WVW	2 mnd GS; 30 mnd OBM	55 dgn GS; 5 jr OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
2.	Art. 8/2/a WVW drie maal	800 GB; 18 mnd OBM wv 12 mnd vw	800 GB; 2 jr OBM wv 1 jr vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
3.	Art. 8/3/a WVW	300 GB	GB (hoogte te bepa-len door het hof)	Nee	300 GB	Onbekend	Onbekend
4.	Art. 8/2/a WVW	1000 GB wv 500 vw; 6 mnd OBM	1000 GB wv 500 vw; 6 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
5.	Art. 8/3/a WVW	350 GB; 6 mnd OBM vw	350 GB; 6 mnd OBM vw	Nee	350 GB; 6 mnd OBM vw	Onbekend	Onbekend
6.	Art. 8/2/a WVW	60 TS; 12 mnd OBM (OBM tzv art. 8/2/a WVW)	60 TS; 12 mnd OBM (OBM tzv art. 8/2/a WVW)	Weder-spanning heid; art. 107/1 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
7.	Art. 8 WVW	540 GB	500 GB; 4 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
8.	Art. 8/2/b WVW	36 TS; 15 mnd OBM	36 TS; 15 mnd OBM	Nee	36 TS; 15 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
9.	Art. 8/3/a WVW	300 GB; 6 mnd OBM vw	300 GB; 6 mnd OBM vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
10.	Art. 8 WVW	750 GB; 6 mnd OBM	700 GB; 7 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
11.	Art. 8/2/a WVW	2 wkn GS vw; 750 GB; 10 mnd OBM	4 wkn GS; 10 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
12.	Art. 8/2/a WVW	500 GB; 6 mnd OBM wv 163 dgn vw	1000 GB; 6 mnd OBM wv 163 dgn vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
13.	Art. 8/2/a WVW	20 TS; 6 mnd OBM	60 TS; 8 mnd OBM	Nee	900 GB; 8 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
14.	Art. 8/3/a WVW	60 TS; 18 mnd OBM vw	30 TS; 12 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
15.	Art. 8 WVW	60 TS; 12 mnd OBM wv 6 mnd vw	60 TS; 10 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
16.	Art. 8/2/a WVW	28 TS; 12 mnd OBM	28 TS; 12 mnd OBM	Nee	28 TS; 12 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
17.	Art. 8/2/a WVW	450 GB; 4 mnd OBM	450 GB; 4 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
18.	Art. 8/2/a WVW	60 TS	60 TS	Art. 9/2 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
19.	Art. 8/2/a WVW, twee maal	1.250 GB; 3 mnd OBM vw (OBM vw tav art. 8/2/a WVW één maal)	Onbe-kend	Art. 162/3 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
20.	Art. 8/1 WVW	250 GB; 16 mnd OBM	16 mnd OBM	Nee	16 mnd OBM	Onbekend	Nee
21.	Art. 8 WVW	650 GB wv 320 vw; 6 mnd OBM	650 GB wv 320 vw; 6 mnd OBM	Nee	650 GB wv 320 vw; 6 mnd OBM	Onbekend	Onbekend
22.	Art. 8/2/a WVW	30 TS; 6 mnd OBM	40 TS; 6 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
23.	Art. 8/2/a WVW	500 GB; 5 mnd OBM	700 GB; 7 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
24.	Art. 8/3/a WVW	750 GB; 6 mnd OBM	850 GB; 7 mnd OBM	Art. 5 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
25.	Art. 8/2/a WVW	950 GB; 300 dgn OBM wv 152 vw	50 TS	Art. 5 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
26.	Art. 8/2/a WVW	100 TS; 6 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 8/2/a WVW)	60 TS; 10 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 8/2/a WVW)	Weder-spannig-heid; een-voudige beledi-ging ambte-naar in functie	Onbekend	Onbekend	Onbekend
27.	Art. 8/2/a WVW	40 TS; 8 mnd OBM	40 TS; 8 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
28.	Art. 8/3/a WVW	550 GB; 6 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 8/3/a WVW)	6 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 8/3/a WVW); 550 GB	Art. 7/1 WVW	Onbekend	Onbekend	Onbekend
29.	Art. 8/4 jo art. 8/3/a WVW	250 GB	300 GB; 4 mnd OBM	Art. 107/1 WVW; art. 30 WAM	Onbekend	Onbekend	Onbekend
30.	Art. 8 WVW	1100 GB; 10 mnd OBM wv 5 vw	1100 GB; 10 mnd OBM wv 5 vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
31.	Art. 8/2/a WVW	3 wkn GS vw; 800 GB; 10 mnd OBM	1000 GB; 10 mnd OBM; 3 wkn GS vw	Nee	Onbekend	Onbekend	Onbekend
32.	Art. 8/2/a WVW	1200 GB wv 600 vw; 24 dgn OBM	1200 GB; 24 dgn OBM	Nee	1200 GB; 24 dgn OBM	Onbekend	Nee

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
33.	Art. 8/1 WVW	550 GB	24 TS; 9 mnd OBM	Art. 5 WVW	24 TS; 9 mnd OBM	Onbekend	Nee
34.	Art. 8/2/a WVW	251 GB	220 GB	Nee	220 GB	Onbekend	Onbekend
35.	Art. 8/3/a WVW	350 GB; 6 mnd OBM vw	350 GB; 6 mnd OBM vw	Nee	350 GB	Onbekend	Onbekend
36.	Art. 8 WVW	36 dgn GS; 18 mnd OBM	18 mnd OBM	Nee	18 mnd OBM	Onbekend	Nee

Rijden onder invloed wordt het vaakst (24 van de 36 zaken) bestraft met een (deels) onvoorwaardelijke geldboete. In 10 van de 36 uitspraken legt het gerecht een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf op. In de resterende 2 strafzaken is de verdachte veroordeeld tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In de meeste gevallen draaide de strafprocedure louter om de schending van art. 8 WVW; in 27 van de 36 uitspraken is de verdachte niet ook veroordeeld voor andere delicten dan art. 8 WVW.

De zwaarste hoofdstraf is opgelegd in zaak 1. De verdachte had zich schuldig gemaakt aan het rijden op de openbare weg in een motorrijtuig na het gebruik van alcoholhoudende drank. Het ademalcoholgehalte van de verdachte was op dat moment beduidend hoger dan de toegestane 220 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht, te weten 825 microgram alcohol per liter uitgeademde lucht. Het hof veroordeelt de verdachte tot een gevangenisstraf van 2 maanden en een rijontzegging van 30 maanden. Bij de strafbepaling heeft het hof onder meer rekening gehouden met de omstandigheid dat de verdachte eerder is veroordeeld voor rijden onder invloed en voor andersoortige delicten. In het voordeel van de verdachte werd onder meer meegenomen dat de redelijke termijn was geschonden; daardoor werd een rijontzegging van 30 in plaats van 36 maanden uitgesproken. In zaak 29 is de laagste straf(combinatie) uitgevaardigd. In deze zaak had de verdachte een personenauto bestuurd terwijl zij onder invloed was van teveel alcohol (225 microgram per liter uitgeademde lucht). Daarnaast bezat zij geen geldig rijbewijs en was haar voertuig onverzekerd. De verdachte is voor deze drie feiten veroordeeld. Het hof bestraft de schending van art. 8 lid 4 jo. 3 WVW met een geldboete van 250 euro. Het hof nam daarbij in

ogenschouw dat de verdachte eerder is veroordeeld, maar dat de recidive betrekking heeft op het onverzekerd en zonder rijbewijs rijden. De rechter kiest vaak voor het uitspreken van een rijontzegging; in 30 van de 36 zaken, waarvan 23 keer (deels) onvoorwaardelijk en 7 maal geheel voorwaardelijk. De verzameling uitspraken bevat geen verbeurdverklaring.

De opgelegde straffen wijken in de meeste gevallen niet wezenlijk af van de straf waarop het OM aanstuurde. Soms is dat anders (bijvoorbeeld zaak 1, 7, 11-14, 23, 25, 33 en 36). Een deel van de verschillen is terug te voeren op een verschil in bewijsoordeel (bijvoorbeeld zaak 11 en 12). In eerstgenoemde zaak baseerde de advocaat-generaal zijn strafeis mede op het tenlastegelegde rijden na ongeldigverklaring van het rijbewijs, van welk feit het hof de verdachte vrijspreekt. Het hof sluit zich aan bij de geëiste rijontzegging maar het halveert de gevorderde geldboete.

15.3 De strafbepalende factoren

Onderstaande tabel bevat strafbepalende factoren.

Tabel 40 Rijden onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
1.	Oriëntatie-punt	Ten nadele: eerder veroor-deeld rijden onder invloed en andersoortige delicten, o.m. WVW. Ten voor-dele: niet gebleken in afgelopen jaren in NL nieuwe zaken rijden onder invloed.			Overschrijding redelijke termijn van ruim 2 mnd, 36 mnd OBM matigen tot 30 mnd.

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
2.		First offender	Verd erkent fout. Gaat na moeilijke periode beter. Zegt: 2 jr gestopt met alcohol en slaap-middelen. Na (bestuursrechtelijke) ongeldigverklaring sinds kort rbw teruggekregen. Verd: bezoeken ouders, vrijwilligers-werk en zorg dochter: kan rbw niet missen. GB: draagkracht, termijnen.		In periode 5 mnd 3 maal schuldig aan rijden onder invloed. Tijdens één van de bewezen-verkl feiten zat minder-jarige dochter als passagier bij verd in auto, ook haar veilig-heid in gevaar. OBM. mede gelet op door verd geschetste omstandigheden en tijdsverloop, opnieuw inleveren rbw niet meer aangewezen. Daarom onvw deel ongeveer gelijk aan periode rbw ingevorderd en ingehouden geweest.
3.	Mede in aanmerking oriëntatie-punten	2 x recidive in periode 5 jr voorafgaand aan feit	Geringe financiële draagkracht verd	X	
4.	Straf rb conform oriëntatie-punten OBM Hof conform oriëntatie-punten	3 x eerder gebruik alcohol in verkeer, 2 x transactie en 1 x veroordeling	Verd erkent fout. Zegt: sedert enige tijd geheel gestopt met gebruik alcohol, o.m. verband houdende bestuurs-rechtelijke ongeldigverkl rbw. Slechte financiële positie. Hogere GB dan PR, maar helft vw en onvw deel in termijnen.		
5.	Conform oriëntatie-punten	Eerder veroordeeld tzv soortgelijk delict		X	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
6.	Duur OBM iom uitgangs-punten hof	Meermalen veroordeeld tzv (soortgelijke) feiten	Reclasseringsasdvies. (Mede) tgv echtscheiding alcoholproblemen. Verd aannemelijk gemaakt leven beter op orde.		Ernst feiten, in samenhang justitiële verleden, rechtvaar-digen in beginsel onvw GS cfm 1e aanleg. Hof, met A-G, van oordeel dat kan worden volstaan met werkstraf na te noemen duur. Recidive binnen 5 jr na veroordeling meerdere malen aan de orde.
7.	Verhou-ding tot andere strafbare feiten, o.m. tot uitdruk-king in wettelijk strafmax en straffen soortgelijke feiten	Eerder schuldig overtreding art. 8/2/a WVW	Hoogte GB rekening gehouden financiële draagkracht verd		
8.	Oriëntatie-punten	O.m. soortgelijk feit			Eenmaal recidive binnen 5 jr na onherroepelijke veroordeling.
9.		Niet eerder veroordeeld tzv soortgelijke feiten, wel 2 keer transactie voor rijden onder invloed.		X	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
10.	Oriëntatie-punten	Transactievoor-stel voor soortgelijk feit binnen periode van 5 jr, strafverzwarend	Zonder rbw ernstig belemmerd in werk als pizzabezorger. Belang verkeers-veiligheid weegt zwaarder. Gewaar-schuwd man. Draagkracht	X	Tegen geparkeerde auto aangereden.
11.	Oriëntatie-punten	In jaar voor bewezen ver-klaarde feit 2 x onherroepelijk veroordeeld tzv rijden onder invloed. Laatste veroordeling uitgesproken binnen 4 weken voor pleegdatum. Daarnaast nog in proeftijd eerder opgelegde OBM vw.			
12.		Ten voordele: niet eerder veroordeeld, maar wel meerdere transacties voldaan, o.m. wegens rijden onder invloed.			

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
13.	Oriëntatie-punten	In 2006 en 2007 tzv soortgelijke strafbare feiten veroordeeld	Verd: kan door PR opgelegde GB niet betalen; liever werkstraf. Verd kan zich vinden in oplegging OBM.		1e aanleg 900 GB en 8 mnd OBM kennelijk gebaseerd oriëntatie-punten bestuurders auto's en motoren. Echter bewezen-verklaard bromfiets. Oriëntatiepunten bestuurder bromfiets aanzienlijk lagere straffen als uitgangspunt.
14.	Richtlijnen naast TS 12 mnd OBM.	First offender	Verd: OBM onvw zou hem te zwaar treffen, werk installateur storingsdienst, zal baan kwijtraken. Volstaan met OBM vw en hogere werkstraf.	X	
15.		Meermalen veroordeeld tzv rijden onder invloed.	Verdediging: o.m. werk hondenfokker niet goed kunnen uitoefenen zonder rbw. Hof belang bescherming verkeersveiligheid weegt zwaarder. Ivm positieve ontwikkelingen aanleiding afwijken OBM PR.		

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
16.	Werkstraf en OBM PR in lijn met oriëntatie-punten	Hoewel niet recent, eerder veroordeeld tzv rijden onder invloed	Rbw door CBR ongeldig verklaard; hof verzocht geen (onvw) OBM op te leggen. Hof: staat los van onderhavige procedure, geen aanleiding afwijken oriëntatiepunten.		
17.		Eerder zelfde soort feit, maar meer dan 5 jr geleden			GB in termijnen.
18.		Eerder strafbare feiten (waaronder soortgelijk feit)			
19.					2 x rijden onder invloed. OBM vw op zijn plaats. Ten voordele: oude zaak.
20.	Rijden onder invloed van heroïne, onaanvaardbaar risico	Eerder onherroepelijk veroordeeld	Draagkracht		Ambtshalve constatering overschrijding redelijke termijn, verdisconteren in strafmaat en GB met 50 euro verminderen.
21.	Richtlijn 750 GB en 6 mnd OBM in beginsel passend	Eerder veroordeeld tzv rijden onder invloed	GB gematigd; betaling in termijnen		
22.	Uitgangspunten hof in dit soort zaken.	Enkele weken vóór plegen feit veroordeeld voor rijden onder invloed			

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
23.	Oriëntatie-punten	Niet voor feit als onderhavige of ander verkeers-gerelateerd feit. Sindsdien niet meer met justitie in aanraking geweest.	Draagkracht		Auto niet onder controle kunnen houden, met auto in het water terecht gekomen. Redelijke termijn is met ruim 5 mnd over-schreden. GB in termijnen.
24.	Oriëntatie-punten	First offender	GB in termijnen	X	
25.	Oriëntatie-punten	Meermalen veroordeeld, o.m. tzv (soortgelijke) verkeersdelicten	Verdediging: werkstraf erg lastig, eigenaar café en brengt 's ochtends kinderen naar school.		Werkstraf te zware strafmodaliteit.
26.			Verd: sinds kort baan en behandeling voor alcoholproblematiek. Oplegging OBM onvw: geen werk. Hof: geheel onvw werkstraf met OBM vw.		Anders dan A-G i.v.m. OBM vw compensatie gezocht in verhogen gevorderde werkstraf.
27.	Oriëntatie-punten	Eerder veroordeeld, o.m. tzv soortgelijke verkeersdelicten.	Verdediging: erg bezwaarlijk GB; grote schuldenlast		Oriëntatiepunten indiceren GB naast OBM. In onderhavige geval werkstraf naast OBM passende strafmodaliteit.
28.		1 x eerder gebruik alcohol in verkeer. Destijds transactie		X	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
29.	Oriëntatie-punten	Meermalen voor (soortgelijke) strafbare feiten veroordeeld. Niet gebleken recente recidive tzv art. 8/4 jo. art. 8/3/a WVW, daarom geen OBM	GB in termijnen		Geen aanleiding GB vw Verd meermalen vw straf gehad
30.	Hof neemt in aanmer-king het-geen bij strafop-legging in situaties als deze, auto bestuurd na derge-lijke hoe-veelheid alcohol en tevens aanrijding ontstaan, gebruike-lijk is.		Verd: (onvw) OBM erg bezwaarlijk ivm werk als glazen-wasser, rioolontstop-per en schoorsteen-veger; daarom geen OBM. Procedure bij CBR 1500 euro en rbw 1 jaar missen. Hof: maatregelen CBR geen bestraffend karakter, bij beoordeling straf buiten beschouwing laten. Hof: niet aan-nemelijk dat onvw OBM na te melden duur verd oneven-redig hard zal treffen		
31.		Meermalen veroordeeld tzv rijden onder invloed			
32.		Niet eerder onherroepelijk tzv misdrijf veroordeeld.	Draagkracht.		

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
33.	Aansluiting bij straffen die gebruikelijk door dit gerechtshof in vergelijkbare gevallen worden opgelegd	Eerder onherroepelijk veroordeeld; niet voor verkeersovertredingen	Hoogte GB rekening gehouden met financiële draagkracht		Onder invloed van cannabinoïden
34.		Eerder straf wegens rijden onder invloed			Snorfiets. Mede op verzoek raadsman GB iets verhoogd om cassatieberoep mogelijk te maken.
35.		Verd niet eerder strafrechtelijk onherroepelijk veroordeeld tzv soortgelijke strafbare feiten, wel eerder transactie onder invloed besturen (brom)fiets		X	Ongeval veroorzaakt

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Beginnend bestuurder	Bijzonderheden
36.	Verhou-ding tot andere strafbare feiten, o.m. tot uitdruk-king in wettelijk strafmax en straffen soort-gelijke feiten. Oriëntatie-punten	Niet eerder door strafrechter veroordeeld	Verd niet zonder meer bereid taakstraf uit te voeren. Hof: gelet daarop kan niet worden volstaan met andere of lichtere sanctie dan onvw vrijheidsbeneming om onjuistheid doen inzien. Verweer afzien van OBM verworpen, belang bescherming verkeersveiligheid en onjuistheid doen inzien.	X	Redelijke termijn overschreden, strafvermindering. GS verminderen, 36 dgn GS.

De gerechten grijpen in 21 van de 36 uitspraken uitdrukkelijk terug op een algemeen geldend kader, zoals LOVS-oriëntatiepunten. Uit de uitspraken volgt verder dat het merendeel van de verdachten eerder is veroordeeld; eveneens in 21 van de 36 zaken stelt het gerecht dit expliciet vast, in 4 andere zaken wordt uitdrukkelijk ten nadele van de verdachte meegewogen dat eerder voor verkeersdelicten is getransigeerd. In slechts 6 van de 36 zaken overweegt de rechter dat de betreffende verdachte niet eerder (onherroepelijk) is veroordeeld.

Gelet op de veelvuldigheid waarmee de geldboete is opgelegd, verrast het niet dat de verzameling zaken bevat waarin de rechter relevantie toekent aan verdachtes financiële positie (bijvoorbeeld zaak 2-3 en 23). Verder wordt bijvoorbeeld ten nadele van de verdachte meegewogen dat zijn dochter inzittende was van het voertuig dat hij onder invloed bestuurde (zaak 2). De erkenning fout te hebben gehandeld, werkt daarentegen in zaak 4 in verdachtes voordeel. In veel zaken blijkt de rechter een afweging te hebben gemaakt ten aanzien van het al dan niet opleggen van een rijontzegging. De tabel illustreert dat er zaken zijn waarin de rechter meer gewicht toekent aan de verkeersveiligheid dan aan verdachtes belangen (bijvoorbeeld zaak 30 en 36), zoals in een zaak waarin de rechter om die reden voorbijgaat aan de nadelen van een rijontzegging voor een pizzakoerier (zaak 10). Er zijn ook zaken waarin verdachtes belang bij het kunnen blijven autorijden wél prevaleert (bijvoorbeeld

zaak 26). In zaak 14 maken verdachtes beroepswerkzaamheden (installateur) dat het gerecht kiest voor een geheel voorwaardelijke rijontzegging, gekoppeld aan een hogere taakstraf dan in beginsel passend is.

16. Weigering ademanalyse

16.1 De uitspraken

Deze categorie bevat 13 uitspraken waarin een hof heeft veroordeeld voor verdachtes weigering mee te werken aan een ademanalyse.

Tabel 41 Vindplaatsen uitspraken over art. 163 WVW

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHAMS:2016:3677	Onbekend
2.		GHAMS:2016:3121	Onbekend
3.		GHAMS:2016:2637	Onbekend
4.		GHAMS:2016:2739	Onbekend
5.		GHSHE:2012:BW1351	Onbekend
6.		GHLEE:2011:BU6139	Onbekend
7.		GHLEE:2011:BQ9761	Onbekend
8.		GHLEE:2011:BQ1624	Onbekend
9.		GHARN:2011:BP4398	Onbekend
10.		GHLEE:2010:BM1707	Onbekend
11.		GHARN:2010:BL6481	Onbekend
12.		GHAMS:2014:1034	Onbekend
13.		GHAMS:2014:5922	Onbekend

16.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Bij een verdenking van rijden onder invloed kan de opsporingsambtenaar aan de betreffende bestuurder een bevel geven tot medewerking aan een ademanalyse (art. 163 lid 1 WVW). Ook kan in nader bepaalde gevallen en door nader bepaalde ambtenaren een bevel worden gegeven tot medewerking aan een bloedonderzoek (art. 163 lid 5 WVW). De weigering medewerking te verlenen aan een ademanalyse of bloedonderzoek levert in beginsel een schending op van art. 163 lid 2 of 6 WVW. Dit is in beide gevallen een misdrijf (art. 178 jo. 176 lid 4 WVW). In die situaties verhindert de verdachte dat objectief kan worden vastgesteld of, en zo ja in welke mate, hij de veiligheid in het verkeer door zijn alcoholgebruik in gevaar heeft gebracht. Het wettelijk straftoemetingskader is gelijk aan dat bij rijden onder invloed. Zo kan de overtreding van art. 163 WVW worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden of geldboete van de derde categorie (art. 176 lid 4 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. Die ontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 5 jaren (art. 179 lid 1 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 10 jaren (art. 179 lid 4 WVW).[109]

Er is geen afzonderlijk oriëntatiepunt voor de straftoemeting in het geval een bestuurder van een auto of motor weigert om mee te werken aan het bedoelde alcoholonderzoek. In de toelichting op de oriëntatiepunten bij rijden onder invloed wordt echter opgemerkt dat de weigering van de ademanalyse ‘in beginsel overeenkomstig schaal IX van [de] tabel rijden onder invloed auto’s en motoren [wordt] afgedaan’. Die schaal heeft betrekking op relatief hoge ademalcoholgehaltes (866-945 µg/l), in welke gevallen een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 9 maanden is aangewezen. Wel zijn er afzonderlijke oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij dit delict wanneer het gaat om de weigering mee te werken aan een bloed- of alcoholonderzoek[110] door bestuurders van brom-/snorfietsen en gemotoriseerde gehandicaptenvoertuigen (een geldboete van 420 euro en een rijontzegging van 6 maanden) onderscheidenlijk fietsers (een geldboete van 120 euro).

---

[109] Zie paragraaf 15.2.

[110] De oriëntatiepunten hebben betrekking op ‘weigeren onderzoek art. 8 lid 2 WVW 1994’, en dus op het onderzoek naar zowel het adem- als het bloedalcoholgehalte. In de context van bestuurders van auto’s en motoren wordt echter enkel gesproken over de ‘weigering van de ademanalyse’, en niet over de weigering van bloedonderzoek. Onduidelijk is of inhoudelijke betekenis toekomt aan het verschil in bewoordingen.

De volgende tabel informeert over de gevorderde en de opgelegde straffen.

Tabel 42 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 163 WVW

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechts-hof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 163/2 WVW	750 GB vw; 9 mnd OBM	100 GB; 9 mnd OBM; 1 wk GS vw	Nee	750 GB; 9 mnd OBM	Onbe-kend	Onbekend
2.	Art. 163/2 WVW	1000 GB; 9 mnd OBM	1000 GB; 9 mnd OBM	Nee	1000 GB; 9 mnd OBM	Onbe-kend	Onbekend
3.	Art. 163/2 WVW	500 GB vw; 30 TS; 4 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 163/2 WVW)	500 GB vw; 30 TS; 4 mnd OBM vw (OBM vw tzv art. 163/2 WVW)	Art. 9/7 WVW	500 GB vw; 4 mnd OBM vw;	Onbe-kend	Nee
4.	Art. 163/2 WVW	600 GB; 6 mnd OBM vw	600 GB; 6 mnd OBM vw	Nee	600 GB; 6 mnd OBM vw	Onbe-kend	Onbekend
5.	Art. 163/2 WVW	2 wkn GS vw; 1000 GB; 9 mnd OBM	1000 GB; 2 wkn GS vw; 9 mnd OBM	Nee	1000 GB; 2 wkn GS vw; 9 mnd OBM	Onbe-kend	Nee
6.	Art. 163/2 WVW	1000 GB; 9 mnd OBM	Verd n.o. in hoger beroep	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
7.	Art. 163/6 WVW	80 TS; 12 mnd OBM	70 TS; 12 mnd OBM	Art. 7/1 WVW, meermalen gepleegd	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
8.	Art. 163/2 WVW	60 TS; 9 mnd OBM	2 wkn GS vw; 60 TS; 9 mnd OBM	Nee	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
9.	Art. 163/2 WVW	50 TS; 9 mnd OBM (OBM tzv art. 163/2 WVW)	70 TS; 9 mnd OBM (OBM tzv art. 163/2 WVW)	Art. 7/1 WVW	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
10.	Art. 163/2 WVW	900 GB; 8 mnd OBM	900 GB; 8 mnd OBM	Nee	Geen (OVAR)	Onbe-kend	Onbekend
11.	Art. 163/2 WVW	330 GB; 6 mnd OBM	330 GB; 12 mnd OBM; VV bromfiets	Art. 107/1 WVW	Onbekend	Onbe-kend	Onbekend
12.		60 TS; 9 mnd OBM	1 mnd GS; 9 mnd OBM		1 mnd GS; 9 mnd OBM	Onbe-kend	Nee
13.	Art. 163/2 WVW	40 TS; 9 mnd OBM	40 TS; 10 mnd OBM vw	Nee	40 TS; 10 mnd OBM	Onbe-kend	Onbekend

Hierboven bleek dat het richtsnoer bij dit feit is dat de rechter een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 9 maanden oplegt. De tabel toont dat de rechter even vaak kiest voor een onvoorwaardelijke geldboete (6 van de 13 zaken) als voor een onvoorwaardelijke taakstraf (6 van de 13 zaken). In de overgebleven zaak heeft de rechter een geheel voorwaardelijke geldboete opgelegd (zaak 1). In alle zaken is een rijontzegging opgelegd, zeer vaak geheel onvoorwaardelijk (11 van de 13 zaken). Er is geen verbeurdverklaring uitgesproken.

De hoogste straf bestaat uit de oplegging van een taakstraf van 80 uren en een rijontzegging van 12 maanden (zaak 7). De laagste straf is uitgevaardigd in de eerder genoemde zaak 1. In die zaak is conform het uitgangpsunt een rijontzegging van 9 maanden opgelegd. Die bijkomende straf is gepaard aan een voorwaardelijke geldboete van 750 euro, ingegeven door de 'minder gunstige persoonlijke omstandigheden' alsmede de 'zorgelijke financiële situatie' van de verdachte.

De opgelegde en gevorderde straffen liggen vrijwel altijd dicht bij elkaar. Het enige wezenlijke verschil daartussen komt naar voren in zaak 12. In die zaak had de advocaat-generaal de oplegging van een rijontzegging van 9 maanden in combinatie met een gevangenisstraf van 1 maand gevorderd. Die vordering was gelijk aan de straf die de rechtbank had opgelegd. Het hof spreekt de gevorderde rijontzegging uit, maar in plaats van de gevangenisstraf legt het een taakstraf van 60 uren op. Daarbij verwijst het hof naar de persoonlijke omstandigheden van de verdachte.

16.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel geeft informatie over de strafbepalende factoren.

Tabel 43 Art. 163 WVW: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
1.			Minder gunstige persoonlijke omstandigheden en zorgelijke financiële situatie (ten voordele).	Gelet op ernst feit kan niet worden volstaan met lagere straffen, in bijzonder niet volstaat (deels) vw OBM als bepleit door raadsman
2.	Aansluiting gezocht straffen soortgelijke gevallen worden opgelegd.	Wegens feit straf-baar gesteld in WVW onherroepelijke strafbeschikking.		

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
3.		Eerder voor overtreding WVW onherroepelijk veroordeeld (ten nadele)		
4.	-	-	-	-
5.	Oriëntatie-punten en straffen die door dit hof in vergelijkbare gevallen worden opgelegd	Eerder tzv overtreding art. 8 WVW veroordeeld (strafverzwarend)	Draagkracht. Hof verweer rbw niet kunnen missen ver-worpen: belang ver-keersveiligheid, ver-dediging niet onder-bouwd of aannemelijk gemaakt dat verd voor behoud werk rbw nodig heeft, onjuist-heid doen inzien	Geen overschrijding redelijke termijn. Tijdsverloop niet dusdanig dat straf gematigd worden
6.	Oriëntatie-punten	Eerder veroordeeld wegens strafbare feiten van diverse aard		
7.		Ttv begaan feiten niet recentelijk veroordeeld		'Undue delay', gelet op geringe overschrijding termijn volstaat vaststelling.
8.	Mede gelet op richtlijn	Reeds vele malen veroordeeld tzv o.m. plegen van strafbare feiten in het kader van WVW	Verd: OBM geheel vw zou kansen verd vergroten in procedure tegen ongeschiktverklaring motorrijtuig besturen. Hof passeert verweer	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden	Bijzonderheden
9.	Uitgangspunten die het hof hanteert in dit soort zaken	Niet eerder tzv strafbare feiten veroordeeld	Verd: kwetsbare gezondheid; kan niet werken. Geen medische stukken overlegd of anderszins aannemelijk gemaakt dat verd medisch gezien geen werkstraf kan verrichten. Gelet op gezondheidstoe-stand verd gevorderde werkstraf 70 uren enigszins gematigd tot 50 uren	
10.	Oriëntatie-punten	In NL niet eerder tzv strafbare feiten veroordeeld	Draagkracht, GB in termijnen	Mede in aanmerking genomen lange tijdsverloop
11.	OBM: oriëntatie-punten	Eerder met politie en justitie in aanraking geweest wegens rijden onder invloed		Geen aanleiding inbeslaggenomen bromfiets verbeurd te verklaren
12.		Verd bij inmiddels onherroepelijk geworden vonnis eerder tzv verkeersdelict veroordeeld tot werkstraf en OBM	Hof houdt in voordeel verd rekening met persoonlijke omstandigheden	Art. 22b Sr staat niet in de weg aan nogmaals opleggen werkstraf niet is gebleken eerder opgelegde werkstraf daadwerkelijk uitgevoerd
13.	Oriëntatie-punten	Eerder wegens feit, strafbaar gesteld in WVW, onherroepelijk veroordeeld	Financiële situatie	

In 8 van de 13 zaken wordt expliciet teruggegrepen op een algemeen kader. In sommige gevallen wordt dit kader geconcretiseerd doordat de rechter heel precies verwijst naar de strafmaat die volgt uit de toelichting op de

oriëntatiepunten voor straftoemeting (bijvoorbeeld zaak 5). In veel van deze gepubliceerde uitspraken merkt de rechter uitdrukkelijk op dat de verdachte eerder is veroordeeld (8 van de 13 zaken). Nu geregeld een geldboete wordt opgelegd of die oplegging in overweging is genomen, verrast het niet dat verdachtes financiële draagkracht een rol speelt bij de straftoemeting (bijvoorbeeld zaak 1, 5, 10 en 13). Tot slot is opvallend dat het OM in één zaak een verbeurdverklaring heeft gevorderd, die vervolgens niet is opgelegd door het hof (zaak 11). In die zaak had de verdachte 's nachts op een bromfiets over de vluchtstrook van een snelweg gereden. Hij beschikte niet over een geldig rijbewijs en hij weigerde mee te werken aan een ademanalyse. Het hof overweegt dat de verdachte door zo te handelen weliswaar de verkeersveiligheid in gevaar had gebracht, maar dat de strafbare feiten en verdachtes strafrechtelijke verleden niet dusdanig ernstig zijn dat de bromfiets verbeurd zou moeten worden verklaard.

17. Doorrijden na ongeval

17.1 De uitspraken

Het doorrijden na betrokkenheid bij een ongeval is strafbaar gesteld in art. 7 lid 1 WVW. De delictsomschrijving van art. 7 lid 1 onder a WVW kent de nodige alternatieve bestanddelen. Zo omvat de strafbepaling twee wijzen van betrokkenheid bij het verkeersongeval (betrokken zijn bij/veroorzaken van een verkeersongeval), onderscheidt de bepaling drie typen gevolgen (dodelijk letsel, letsel of schade aan een ander toebrengen) en kent de delictsomschrijving een doleuze en een culpose variant (weten of redelijkerwijs vermoeden). De strafbaarheid wordt uitgesloten indien de betreffende persoon op de plaats van het verkeersongeval behoorlijk de gelegenheid heeft geboden tot vaststelling van zijn identiteit en eventueel de identiteit van zijn motorrijtuig (lid 2) dan wel die persoon zich binnen 12 uur na het plaatsvinden van het verkeersongeval vrijwillig meldt bij de politie (art. 184 WVW). Beide kwalificatieuitsluitingsgronden gelden niet ingeval een ander aan wie bij het ongeval letsel is toegebracht, in hulpeloze toestand wordt achtergelaten als bedoeld in art. 7 lid 1 onder b WVW.

De verzameling strafzaken in deze categorie bestaat uit 18 uitspraken: 16 arresten en 2 rechtbankvonnissen. In de bewezenverklaring wordt niet altijd een keuze gemaakt tussen de verschillende delictsvarianten, waardoor soms in het midden blijft op welke wijze de verdachte betrokken is geweest bij het verkeersongeval (bijvoorbeeld zaak 17), welk gevolg is ingetreden (bijvoorbeeld zaak 10) of welk

schuldverband bestaat (bijvoorbeeld zaak 5). Om die reden is ervoor gekozen om binnen deze categorie geen nadere onderscheidingen te maken, hoewel de behoefte daartoe wel kan worden gevoeld gelet op de zeer uiteenlopende strafwaardigheid van de delictsgedragingen. Het maakt nogal verschil of iemand doorrijdt na een verkeersongeval waarbij drie dodelijke slachtoffers te betreuren zijn (zaak 5) dan wel wegrijdt nadat een onhandige manoeuvre op een parkeerplaats heeft geleid tot blikschade aan andermans auto (zaak 12).

Tabel 44 Vindplaatsen uitspraken over art. 7 WVW

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHAMS:2016:988	
2.		GHDHA:2014:4629	
3.			RBDHA:2014:3541
4.		GHDHA:2013:4574	
5.		GHSHE:2012:BX3879	
6.		GHSGR:2012:BW6649	
7.		GHLEE:2011:BS8952	
8.		GHLEE:2011:BQ9947	
9.		GHLEE:2011:BQ8679	
10.		GHLEE:2011:BQ7120	
11.		GHLEE:2011:BQ3993	
12.		GHARN:2011:BQ3670	
13.		GHLEE:2011:BQ2988	
14.		GHSGR:2011:BP9706	
15.		GHARN:2010:BN7859	
16.		GHSGR:2010:BN2580	
17.		GHLEE:2010:BN0269	
18.			RBROE:2010:BO6885

17.2 De strafopleggingen en de strafeisen

De volgende tabel informeert over de gevorderde en de opgelegde straffen.

Tabel 45 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 7 WVW

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	7/1 WVW	40 TS; 30 mnd OBM	40 TS; 30 mnd OBM	Nee	40 TS; 30 mnd OBM		Nee
2.	7/1 WVW	40 dgn GS	40 dgn GS; 3 jr OBM wv 1 jr vw; 150 TS	5 WVW (60 TS)	40 dgn GS		Ja (7 WVW en 8 WVW)
3.	7/1 WVW			Nee	40 TS	80 TS; 1 mnd GS vw; 6 mnd OBM wv 3 vw	
4.	7/1 WVW	500 GB; 2 mnd OBM	Vrijspraak	Nee	500 GB; 2 mnd OBM		
5.	7/1 WVW	3 mnd GS; 2 jr OBM	15 mnd GS;	5 WVW (mede-plegen) (1 mnd HN; 1 jr OBM)	3 mnd GS; 2 jr OBM	18 mnd GS; 5 jr OBM	Nee
6.	7/1 WVW	250 GB	28 TS; 500 GB; 12 mnd OBM wv 6 vw	8/2(a) WVW (60 TS & 12 mnd OBM vw)	28 TS; 250 GB (TS & GB t.a.v. feit 1 en 2)		Nee
7.	7/1 WVW	250 GB	Vrijspraak	Nee			

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
8.	7/1 WVW	500 GB vw	500 GB vw				
9.	7/1 WVW	20 TS	20 TS 15 mnd OBM	Nee			
10.	7/1 WVW x2	6 wk GS vw	3 wk GS	Nee			
11.	7/1 WVW	500 GB; 2 mnd OBM vw	1300 GB; 9 mnd OBM (feit 1)	8 WVW (vrij-spraak)			
12.	7/1 WVW	300 GB	300 GB	Nee	300 GB		
13.	7/1 WVW	250 GB	250 GB	Nee			
14.	7/1 WVW x2	3 mnd GS wv 1 vw	8 mnd GS	107/1 WVW (200 GB)	8 mnd GS		Ja (6 WVW, onbekend feit en (2e) 7 WVW)
15.	7/1 WVW	250 GB vw	250 GB	Nee	250 GB		
16.	7/1 WVW	40 TS vw	40 TS	Nee	40 TS		
17.	7/1 WVW	30 TS	15 TS	107/1 WVW (2 wk HS vw)			
18.	7/1 WVW			5 WVW (dader niet straf-baar) 107/1 WVW (28 TS)	180 TS; 6 mnd OBM	9 mnd GS; 3 jr OBM	

De variatie in straftoemeting is een weerspiegeling van het bonte karakter van de onderliggende delictsgedragingen. In de meeste gevallen – in 6 van de 18 zaken – is een (deels) onvoorwaardelijke geldboete opgelegd (zaak 4, 6-7, 11-13)). In 2 van de 18 zaken is de rechter gekomen tot een geheel voorwaardelijke geldboete (zaak 8, 15). Het gerecht heeft in 5 van de 18 strafzaken een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf uitgevaardigd (zaak 1, 3, 9, 17 en 18), in 1 andere zaak in geheel voorwaardelijke vorm (zaak 16). In de resterende gevallen zijn gevangenisstraffen opgelegd: in 3 van de 18 zaken in (deels) onvoorwaardelijke vorm (zaak 2, 5 en 14), in 1 strafzaak geheel voorwaardelijk (zaak 10). De rijontzegging wordt relatief weinig uitgesproken (5 van de 18 zaken, waarvan 1 geheel voorwaardelijk). De rechter is niet gekomen tot een verbeurdverklaring.

De hoogste straf is opgelegd in een zaak waarin de verdachte en de bestuurder van een andere auto elkaar door middel van gevaarlijk rijgedrag hadden uitgedaagd (zaak 5). Uiteindelijk verongelukte één van de auto's, waardoor drie personen het leven lieten en een inzittende zwaar lichamelijk letsel opliep. De verdachte heeft gezien dat dit voertuig verongelukte en hij is doorgereden. Na thuiskomst is hij met een taxi teruggekeerd naar de plaats van het ongeluk. Toen heeft hij begrepen dat er drie doden te betreuren waren. Desondanks heeft verdachte zich op geen enkel moment bij de politie gemeld. Het hof veroordeelt de verdachte voor overtreding van zowel art. 5 WVW als art. 7 WVW. Laatstgenoemd delict bestempelt het hof als het 'zwaarste verwijt' dat het de verdachte maakt. In het voordeel van de verdachte wordt meegewogen dat hij niet eerder is veroordeeld. Het hof legt een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf op van 3 maanden en een rijontzegging van 2 jaren. In zaak 15 is de verdachte veroordeeld tot de laagste straf. De verdachte had bij het inparkeren van zijn bestelauto een andere auto geraakt, waardoor naar hij wist de kentekenplaat van dat voertuig was beschadigd. In plaats van zijn identiteit na het ongeval bekend te maken, is verdachte weggelopen. Het hof legt een geheel voorwaardelijke geldboete op van 250 euro, mede gelet op het bepaalde in art. 63 Sr (verdachte is tussen de pleeg- en berechtingsdatum tweemaal veroordeeld voor andere strafbare feiten).

Er zijn de nodige zaken waarin de opgelegde straf wezenlijk afwijkt van de gevorderde straf (bijvoorbeeld zaak 4-7, 9-11 en 14). Bij een deel van die zaken vindt het verschil zijn verklaring in een uiteenlopend bewijsoordeel. In de eerder genoemde zaak 5 bijvoorbeeld, waarin verdachte en een andere autobestuurder elkaar hadden uitgedaagd en laatstgenoemd voertuig verongelukte, baseerde het OM zijn vordering ook op de meervoudige overtreding van art. 6 WVW (vordering: 15 maanden gevangenisstraf), van welk feit het hof heeft vrijgesproken (opgelegde straf: 3 maanden gevangenisstraf). In twee andere zaken vorderde de advocaat-generaal vrijspraak voor overtreding van art. 7

WVW, waarna het hof wel tot een veroordeling komt en de verdachte een straf oplegt (zaak 4 en 7). Zaak 9 biedt een voorbeeld van een geval waarin geen uiteenlopend bewijsoordeel ten grondslag ligt aan een wezenlijk verschil in straftoemeting. In die zaak had de verdachte – die geen justitiële documentatie had – schade veroorzaakt aan een vrachtwagen, waarna hij was doorgereden. Behalve een taakstraf van 20 uren vorderde de advocaat-generaal een rijontzegging van 15 maanden. Het hof legt een taakstraf op van dezelfde duur, maar ziet gelet op de 'relatief geringe ernst' van het feit af van het uitvaardigen van een rijontzegging.

17.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel geeft een overzicht van factoren die zijn meegewogen bij de straftoemeting.

Tabel 46 Art. 7 WVW: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Persoonlijke omstandigheden
1.		- (ongeval: zw. lich. letsel)	- Met hoge snel-heid voetganger aangereden; 'desondanks doorgereden' - heel veel alcohol en weed gebruikt	X	- Geheel handelingen: verantwoordelijkheid als bestuurder niet genomen
2.		- slo. verklaring: s.o. psychische/ lichamelijke beperkingen; nog revalide-rend; volledig herstel niet waarsch	- Aanzienlijke hoeveelheid alcohol; hogere snelheid dan toegestaan (benoemd)	- first offender	- Onvoldoende oog voor belangen verkeersveiligheid; miskenning verantwoordelijkheid verkeersdeelnemer; kans in het leven geroepen dat schade niet verhaald kon worden

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Persoonlijke omstandigheden
3.		- zwaar ongeval (dodelijk s.o.); 'niet alleen blikschade'); daardoor doorrijden 'kwalijker'	- in voordeel: 'gaat niet om verlaten ongeval waarbij bestuurder achterom kijkt, slo ziet liggen, en er keihard vandoor gaat'; ook: verd meldde zichzelf vrijwillig (13 uur na ongeval)	- first offender	- Verd. zelf zeer aangedaan en in paniek (maar is 'geen rechtvaardiging gedrag')
4.				X, nadelig	- Geldboete: draagkracht
5.		- 3 doden, 1 s.o. zw lich letsel	- Doorgereden nadat hij zag dat het ernstig ongeval was; na thuiskomst teruggekeerd met taxi, merkte toen: 3 doden; alsnog niet gemeld	- first offender; 'in het voordeel'	verd. begrijpt ernst delict niet noch laakbaarheid gedrag (verd: 'er waren genoeg mensen t.p.');
6.			- Onder invloed auto bestuurd	- first offender	- draagkracht geldboete ('zo veel mogelijk rekening gehouden met')
7.				X	- Kennelijk beoogd verant-woordelijkheid voor schade te ontlopen - Boete in termijnen
8			- na ongeval contact met werkgever; kennelijk op diens advies doorgereden	X	- Gebrek verantwoordelijk-heidsgevoel - nadelig gevolg s.f.: moest werk als koerier stoppen; nu WAO, ongunstige financ. positie; volledig AO, dus moeilijk om werkstraf uit te voeren

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Persoonlijke omstandigheden
9.				- niet eerder tav soortgelijk feit	- Gebrek verantwoorde-lijkheidsgevoel
10				X	- Gaat thans beter met verd., na jarenlange verslaving - goede medicatie ADHD - moeite zichzelf staande te houden; staat open voor hulpverlening - dat niet opstarten coachtraject ivm ADHD niet van de grond kwam, is niet volledig aan verd. te wijten
11.				X	- Ad info feit (5 WVW)
12.				- first offender	- Gedrag getuigt van gebrek verantwoordelijk-heidsgevoel
13.				X	X
14.			- gereden zonder geldig rijbewijs	- first offender	- Feit 3 hoogte geldboete: draagkracht
15.				X	
16.				X	
17.		X, modaliteit		X, modaliteit	- leven positieve wending na delict; woont samen met vriendin dochter; geen drugs; hulp maatsch. werk; begonnen met aflossen schulden

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Persoonlijke omstandigheden
18.		X	- valse melding: auto kort voor ongeval gestolen - richting toezicht elektr. detentie: 'autopech'		- Verdachte: ik handelde uit paniek - Hof: eerder rationeel (valse info 2x) - verd. vermoedelijk bewust van consequenties; eigen belang boven belang slo. - tijdsverloop feiten/zitting - oprecht indruk: te lijden onder gevolgen voor slo.

In geen van de zaken wordt gerefereerd aan een algemeen kader. In het kader van de gevolgen die zijn ingetreden, wijst de rechter geregeld op de ernst van het letsel dat bij het ongeval aan een ander is toegebracht (bijvoorbeeld zaak 1-3 en 5). De verwijten die zich richten op verdachtes handelen kort voor en na het feit zijn voor het grootste deel al naar voren gekomen bij de bespreking van andere categorieën. Daarbij kan worden gedacht aan de omstandigheid dat de verdachte onder invloed verkeerde of dat hij met hoge snelheid reed (bijvoorbeeld zaak 1-2 en 6). Verder wordt de verdachte in zaak 18 verweten dat hij het plegen van het delict heeft geprobeerd te verdoezelen door na het plaatsvinden daarvan tot tweemaal toe een valse melding te doen (onder meer dat zijn auto kort voor de diefstal zou zijn gestolen). In zaak 3 wordt verdachtes tardieve maar wel vrijwillige melding bij de politie van zijn betrokkenheid bij het verkeersongeval juist meegewogen in het voordeel van de verdachte. Een geregeld terugkerende overweging is dat de verdachte zijn verantwoordelijkheid als bestuurder niet heeft genomen (bijvoorbeeld zaak 1, 7-8 en 12).

Voor wat betreft de justitiële documentatie valt op dat in relatief veel zaken uit de expliciete vaststelling daarvan blijkt dat de verdachte niet eerder is veroordeeld (6 van de 18 zaken). In 10 van de 18 zaken is vastgesteld dat de verdachte wel relevante documentatie heeft.

18. Rijden tijdens rijontzegging

18.1 De uitspraken

De groep telt 14 uitspraken, waaronder 13 arresten en 1 rechtbankvonnis.

Tabel 47 Vindplaatsen uitspraken over rijden tijdens rijontzegging

Nummer zaak	ECLI HR	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHLEE:2009:BH5428	Onbekend
2.		GHLEE:2009:BI0036	Onbekend
3.		GHLEE:2009:BK2014	Onbekend
4.		GHLEE:2009:BK2201	Onbekend
5.		GHLEE:2010:BL3928	Onbekend
6.		GHLEE:2010:BM5228	Onbekend
7.		GHARN:2010:BN8006	Onbekend
8.		GHSGR:2010:BP0434	Onbekend
9.		GHSGR:2010:BP0462	Onbekend
10.		GHLEE:2010:BO9221	Onbekend
11.		GHLEE:2011:BP3454	Onbekend
12.		GHLEE:2011:BQ4857	Onbekend
13.		GHARN:2011:BQ9486	Onbekend
14.			RBNNE:2014:1085

18.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Bij rijden tijdens een rijontzegging draait het om schendingen van art. 9 lid 1 WVW. Het verwijt dat de verdachte in een dergelijk geval treft, is kortweg dat hij op de weg een motorrijtuig bestuurt of als bestuurder doet besturen tijdens een ontzegging van de rijbevoegdheid. Ook dit misdrijf kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden of geldboete van de derde categorie

(art. 176 lid 4 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. Die ontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 5 jaren (art. 179 lid 1 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 10 jaren (art. 179 lid 4 WVW). Er is een oriëntatiepunt voor straftoemeting van toepassing. Daarin wordt de oplegging van 2 weken onvoorwaardelijke gevangenisstraf tot uitgangspunt genomen.
De volgende tabel informeert over de straftoemeting.

Tabel 48 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden tijdens rijontzegging

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj
1.	Art. 9/1	50 TS wv 25 vw	50 TS wv 25 vw		50 TS wv 25 vw	
2.	Art. 9/1	2 wkn GS vw; 60 TS	1 mnd GS			
3.	Art. 9/1	50 TS	50 TS			
4	Art. 9/1	6 wkn GS wv 2 vw	6 wkn GS wv 2 vw		6 wkn GS wv 2 vw	
5	Art. 9/1	30 TS	30 TS			
6	Art. 9/1	90 TS; 12 mnd OBM	180 TS; 12 mnd OBM wv 8 vw	Ad info valse naam opgeven		
7	Art. 9/1	2 mnd GS vw; 70 TS (30 TS voor art. 107 WVW)	2 wkn GS vw; 70 TS (30 TS voor art. 107 WVW)	Art. 107 WVW		
8	Art. 9/1	3 wkn GS vw; VV kenteken-platen en auto (3 wkn HS vw tzv art. 30 WAM)	3 mnd GS, *ook voor 2 x bedreiging* (6 wkn HS tzv art. 30 WAM)	Art. 30 WAM	3 mnd GS, *ook voor 2x bedreiging*	

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf rechtbank	Vordering ovj
9	Art. 9/1	28 TS	56 TS, *ook voor 7 WVW*	Art. 7 WVW	4 wkn GS, *ook voor 7 WVW*	
10	Art. 9/1	2 wkn GS	2 wkn GS		2 wkn GS	
11	Art. 9/1	10 wkn GS (2 wkn HS tzv art. 107 WVW)	10 wkn GS (2 wkn HS tzv art. 107 WVW)	Art. 107 WVW	10 wkn GS (2 wkn HS tzv art. 107 WVW)	
12	Art. 9/1	1 mnd GS; VV auto	1 mnd GS; VV auto		1 mnd GS; VV auto onbekend	
13	Art. 9/1	120 TS	50 dgn GS			
14	Art. 9/1				2 wkn GS	2 wkn GS

Het oriëntatiepunt neemt een gevangenisstraf van 2 weken tot uitgangspunt. De tabel toont dat de feitenrechter het frequentst komt tot de oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke taakstraf (8 van de 14 zaken). In 5 van de 14 strafzaken is de verdachte veroordeeld tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In al deze gevallen is de opgelegde vrijheidsstraf gelijk aan of van langere duur dan 2 weken. De resterende zaak betreft een geval waarin een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd (zaak 8). De rijontzegging speelt een marginale rol in het sanctiearsenaal dat de 14 gerechten hebben ingezet (1 van de 14 zaken), evenals de verbeurdverklaring (2 van de 14 zaken).

De hoogste straf is uitgesproken in zaak 11. De verdachte had niet alleen een auto bestuurd tijdens een rijontzegging, maar ook zonder dat hij in het bezit was van een geldig rijbewijs (art. 107 lid 1 WVW). Het gerechtshof veroordeelt de verdachte tot een gevangenisstraf van 10 weken. Het overweegt daarbij dat de verdachte 'talloze malen is veroordeeld voor strafbare feiten die de Wegenverkeerswet 1994 betreffen'. Afgemeten aan het onvoorwaardelijk strafdeel dat is opgelegd, is de laagste straf opgelegd in zaak 8. Ook deze verdachte had veel eerdere veroordelingen achter zijn naam staan, ook met betrekking tot verkeersdelicten. Het hof overweegt dat gelet daarop in beginsel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf aangewezen is, maar het legt in plaats daarvan een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van 3 weken op. De reden is dat ten tijde van de aanhouding disproportioneel geweld was uitgeoefend op de

verdachte. De laagste taakstraf die is uitgevaardigd heeft een duur van 28 uren (zaak 9). De verdachte was wederom een recidivist.

In 4 zaken bestaat een substantieel verschil tussen de opgelegde en gevorderde straf (zaak 2, 8-9 en 13). In 2 van de 4 zaken kan het verschil in belangrijke mate worden teruggevoerd op een uiteenlopend bewijsoordeel (zaak 8: de gevorderde straf was mede gegrond op een tweetal bedreigingen waarvan het hof vrijspreekt) of kwalificatieoordeel (zaak 9: het OM ging uit van samenloop met art. 7 WVW (doorrijden na ongeval), het hof oordeelt echter dat in verband met dat delict een kwalificatieuitsluitingsgrond aanwezig is).

18.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel informeert over de strafbepalende factoren die de rechter in aanmerking heeft genomen.

Tabel 49 Rijden tijdens rijontzegging: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
1.		First offender soortgelijke feiten	
2.		Veroordeeld soortgelijke feiten	Positieve wending leven, geen onvw GS
3.	Oriëntatie-punt hof bij art. 9/1	First offender, soortgelijke feiten, expl	
4.		Meermalen WVW-delicten, waaronder meermalen art. 9/1.	
5.		Eerder veroordeeld, waaronder WVW-delicten, maar uit rapport 1 dec ’09 blijkt: niet meer na veroordeling 1e aanleg dd 18 feb ’09. Expl matigend	
6.		Meermalen WVW-delicten, daarom OBM geheel onv	
7.		Soortgelijke delicten, maar sinds 2 jaar geen justitieel contact	Positieve ontwikkeling in leven, daarom geen onvw, wel lange vw GS en TS

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Overige omstandigheden
8		Flinke doc, ook WVW-delicten, in beginsel onvw GS aangewezen, maar..	Disprop. geweld jegens verdachte bij aanhouding, daarom geheel vw GS
9.		Vele malen veroordeeld, soortgelijke feiten	
10		Vele malen veroordeeld, ook na begaan feit, tot TS-en en GS-en	
11.	Reguliere richtlijnen strafoplegging volstaan niet	Verd ontkent, wenst verantwoordelijkheid te ontlopen. Enorme doc WVW-delicten	
12.	Reguliere richtlijnen strafoplegging volstaan niet	Enorme doc, o.a. WVW	Valse naam opgegeven, verd wist dus dat hij delict beging, wederom onverantwoordelijk getoond
13.		Enorme doc., ihb WVW-delicten, daarom in beginsel onvw GS, maar laatste feit twee jaar geleden en ...	… positieve ontwikkelingen in leven plus schending redelijke termijn Daarom geen onvw GS maar werkstraf
14.		Eerdere veroordeling WVW-misdrijf met dode o.a. tot zeer langdurige OBM	

Het is opvallend dat de gerechten relatief weinig teruggrijpen op het geldende oriëntatiepunt voor straftoemeting; in slechts 3 van de 14 zaken wordt in het kader van de strafoplegging expliciet verwezen naar een algemeen kader. In een geregeld terugkerende overweging wordt het beschermde rechtsbelang in de strafmotivering betrokken door erop te wijzen dat de verdachte een rechterlijke uitspraak die strekt ter bescherming van de verkeersveiligheid, heeft ondermijnd. De rechter stelt in niet minder dan 12 van de 14 zaken vast dat de verdachte eerder is veroordeeld. In zaak 12 wordt in het nadeel van de verdachte meegewogen dat hij na het plaatsvinden van het delict een valse naam heeft opgegeven. Ten slotte wordt in strafmatigende zin wel gewezen op de omstandigheid dat de verdachte zijn leven een positieve wending heeft gegeven

(zaak 2, 7 en 13) of dat hij tijdens zijn aanhouding is onderworpen aan disproportioneel geweld (zaak 8).

19. Rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs

19.1 De uitspraken

Bij deze categorie draait het om veroordelingen voor schendingen van art. 9 lid 2 WVW. De gedragsregel van art. 9 lid 2 WVW verbiedt kortweg het als bestuurder (doen) besturen van een motorrijtuig op de weg (a) na een ongeldigverklaring van het rijbewijs voor dat type motorrijtuig of (b) nadat het rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren. In beide gevallen is opzet of culpa vereist ten aanzien van kortweg de ongeldigverklaring onderscheidenlijk het verlies van geldigheid. De groep strafzaken bestaat uit 16 uitspraken van hoven.

Tabel 50 Vindplaatsen uitspraken over rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs

Zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1		GHLEE:2011:BP1951	
2		GHLEE:2011:BP2520	
3		GHARN:2011:BP6542	
4		GHARN:2011:BP6543	
5		GHARN:2011:BR0625	
6		GHLEE:2011:BR1491	
7		GHLEE:2011:BR2946	
8		GHLEE:2011:BR2928	
9		GHLEE:2011:BT2619	
10		GHAMS:2012:BX5149	
11		GHAMS:2014:2190	
12		GHAMS:2016:1005	
13		GHAMS:2016:1109	

Zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
14		GHAMS:2016:1138	
15		GHAMS:2016:3488	
16		GHAMS:2016:3835	

19.2 De strafopleggingen en de strafeisen

Ook dit misdrijf kan worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden of geldboete van de derde categorie (art, 176 lid 4 WVW). Bij veroordeling van een bestuurder van een motorrijtuig kan daarnaast een rijontzegging worden opgelegd. Die ontzegging bedraagt in beginsel ten hoogste 5 jaren (art. 179 lid 1 WVW). In nader bepaalde gevallen van recidive geldt een maximum van 10 jaren (art. 179 lid 4 WVW). Eveneens is een oriëntatiepunt voor straftoemeting van toepassing. Dit strekt zich woordelijk enkel uit tot de delictsvariant die ziet op de ongeldigverklaring van het rijbewijs. In dat geval is het uitgangspunt dat een gevangenisstraf van 2 weken wordt opgelegd.

De volgende tabel informeert over de straftoemeting.

Tabel 51 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs

Zaak	Kwalifi-catie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank
1	Art. 9/2	4 wkn GS wv 2 vw	4 wkn GS wv 2 vw		
2	Art. 9/2	28 TS	31 TS; 380 GB		
3	Art. 9/2	28 TS	28 TS		
4	Art. 9/2	40 TS	60 TS		
5	Art. 9/2	40 TS vw	2 wkn GS vw		
6	Art. 9/2	2 wkn GS vw; 30 TS	2 wkn GS vw; 30 TS		
7	Art. 9/2	1 mnd GS	2 mnd GS		

Zaak	Kwalifi-catie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank
8	Art. 9/2	4 wkn GS wv 2 vw; VV auto	4 wkn GS wv 2 vw; VV auto		4 wkn GS wv 2 vw
9	Art. 9/2	200 GB vw; (150 GB tzv art. 30 WAM)	200 GB vw (150 GB tzv art. 30 WAM)	Art. 30 WAM	
10	Art. 9/2	2 wkn GS vw; 1000 GB	2 wkn GS; VV auto, ook voor vals kenteken, art. 41		2 wkn GS; VV auto, ook voor vals kenteken, art. 41
11	Art. 9/2	2 wkn GS vw	2 wkn GS		2 wkn GS
12	Art. 9/2	20 TS	40 TS, voor 2 x art. 9		30 TS, voor 2 x art. 9
13	Art. 9/2	1 wk GS	2 wkn GS wv 1 vw		2 wkn GS wv 1 vw
14	Art. 9/2	4 wkn GS	3 wkn GS		3 wkn GS
15	Art. 9/2	1 wk GS vw; 30 TS	1 wk GS vw; 30 TS		1 wk GS vw; 30 TS
16	Art. 9/2	1 wk GS vw; 40 TS	1 wk GS vw; 40 TS		2 wkn GS

De tabel laat zien dat de hoven dikwijls een taakstraf hebben opgelegd: in 7 van de 16 zaken onvoorwaardelijk, in 1 van de 16 zaken geheel voorwaardelijk. In gevallen waarin niet een taakstraf is opgelegd, is het gerechtshof geregeld gekomen tot het opleggen van een gevangenisstraf: in 5 van de 16 zaken in (deels) onvoorwaardelijke vorm, in 1 andere zaak geheel voorwaardelijk. De geldboete is slechts in 2 zaken opgelegd; eenmaal geheel voorwaardelijk en eenmaal geheel onvoorwaardelijk. Een rijontzegging is gevorderd noch opgelegd. Er is 1 zaak waarin een verbeurdverklaring is uitgesproken.

De hoogste straf is opgelegd in zaak 7. In deze zaak bepleitte de raadsvrouw dat het hof zou kunnen volstaan met het opleggen van een werkstraf. Het hof gaat daar niet in mee. Het stelt vast dat de verdachte een recidivist is en dat een in een andere strafzaak aan de verdachte opgelegde werkstraf recentelijk is geretourneerd. Het hof ziet in verdachtes persoonlijke omstandigheden

aanleiding om de gevorderde gevangenisstraf van 2 maanden te matigen. Het hof veroordeelt de verdachte tot 1 maand gevangenisstraf. Een geheel voorwaardelijke geldboete, de laagste straf, is uitgesproken in zaak 9. De verdachte had een personenauto bestuurd en zich daarmee in het verkeer begeven, terwijl zijn rijbewijs ongeldig was verklaard en terwijl voor die auto geen aansprakelijkheidsverzekering was afgesloten. Het hof heeft in aanmerking genomen dat de verdachte in verband met de ongeldigverklaring van zijn rijbewijs de Educatieve maatregel alcohol en verkeer (EMA) heeft gevolgd, dat hij de in dat kader gevolgde EMA-cursus met succes heeft afgerond en dat aan hem inmiddels een verklaring van geschikheid is afgegeven. Met het oog daarop legt het hof een voorwaardelijke geldboete op van 200 euro.

Uit de tabel volgt dat de opgelegde straf soms (wezenlijk) verschilt van de gevorderde straf (bijvoorbeeld zaak 4-5, 7, 10-12). In zowel zaak 10 als 12 is de gevorderde straf gebaseerd op een ander bewijsoordeel. In zaak 11 loopt het bewijsoordeel niet uiteen. De verdachte had een auto bestuurd, terwijl hij wist dat zijn rijbewijs ongeldig was verklaard en hij amper een week voor de bewezenverklaarde gedraging door de politie op de ongeldigheid van zijn rijbewijs was gewezen. Bovendien liep ten tijde van het plegen van dit feit nog een proeftijd van een eerdere veroordeling. Anderzijds overweegt het hof dat de verdachte voor de pleegdatum al een Verklaring van geschiktheid zonder beperkingen had ontvangen en dat op grond daarvan aan de verdachte kort na de pleegdatum een nieuw rijbewijs is afgegeven. Mede dit in aanmerking nemende, komt het hof tot een lagere strafoplegging dan de advocaat-generaal heeft gevorderd (de gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf is voorwaardelijk opgelegd).

19.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel informeert over de strafbepalende factoren die de rechter in aanmerking heeft genomen.

Tabel 52 Rijden na ongeldigverklaring of verlies geldigheid rijbewijs: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
1		Meermalen veroordeling art. 9 en 8	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
2	LOVS als uitgangspunt	Veroordelingen, expliciet +	Behandeltraject ingezet, niet doorkruisen door onvw GS
3	LOVS als uitgangspunt	Veroordelingen, ook specifieke rec.	Pos ontwikkelingen niet doorkruisen door onvw GS
4	LOVS als uitgangspunt	Veroordelingen, ook specifieke rec.	Pos ontwikkelingen niet doorkruisen door onvw GS
5		Veroordelingen soortgelijke feiten	Gelet op ouderdom overgelegde gegevens en opname in verpleeghuis vw TS. Geen 9a Sr want nog geen def. prognose
6		Veroordelingen w.o. soortgelijk feit	
7		Veroordelingen soortgelijke feiten	Geen TS want recidive en eerdere TS geretourneerd. Lagere straf dan gevorderd vanwege 'persoonlijke omstandigheden'
8		Veroordelingen soortgelijke feiten	Geen TS want recidive en eerdere TS geretourneerd
9		Veroordelingen, maar niet meer na onderhavige feit	EMA-cursus gevolgd, inmiddels verklaring geschiktheid afgegeven
10		Veroordelingen soortgelijke feiten	
11		Veroordeling	Week vóór feit op ongeldigheid gewezen en liep in proeftijd; wel inmiddels verklaring van geschiktheid ontvangen en nieuw rijbewijs afgegeven.
12		Eerder veroordeeld voor WVW-delict	
13			Geen vw deel want in buitenland gedetineerd
14		Frequente specifieke rec., plus open-staande zaak van na plegen onderhavige feit	

Zaak	Algemeen kader	Justitiële documentatie	Persoonlijke omstandigheden
15		Veroordelingen soortgelijke feiten, lang geleden	
16		Veroordelingen art. 8 (2006 en 2008) en recenter WAM, expliciet +	

Slechts in 3 van de 16 strafzaken verwijst het hof uitdrukkelijk naar een algemeen kader, te weten de oriëntatiepunten voor straftoemeting. Het gros van de zaken draait om recidiverende verdachten (15 van de 16 zaken). De persoonlijke omstandigheden van de verdachte kunnen van invloed zijn op de te kiezen strafmodaliteit. Dat blijkt heel duidelijk uit zaken waarin positieve ontwikkelingen – zoals de deelname aan een cursus of behandeltraject – maken dat het hof afziet van het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf (zaak 2-4 en 9). Persoonlijke omstandigheden kunnen uiteraard ook in verdachtes nadeel werken: het feit dat eerder opgelegde werkstraffen zijn geretourneerd, kan er voor zorgen dat het hof een gevangenisstraf oplegt in plaats van een taakstraf.

20. Rijden zonder rijbewijs

20.1 De uitspraken

Het rijden zonder rijbewijs is strafbaar gesteld in art. 107 lid 1 WVW. Het is een overtreding. De verzameling uitspraken bestaat uit 12 arresten en 6 rechtbankvonnissen.

Tabel 53 Vindplaatsen uitspraken over rijden zonder rijbewijs

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
1.		GHAMS:2010:BN3120	Onbekend
2.		GHLEE:2010:BN0269	Onbekend
3.			RBROE:2010:BO6885
4.		GHSGR:2011:BP9706	Onbekend
5.		GHLEE:2011:BQ4283	Onbekend

Nummer zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank
6.			RBUTR:2011:BQ7557
7.		GHLEE:2011:BQ8684	Onbekend
8.			RBARN:2012:BV1050
9.		GHSGR:2012:BW3382	Onbekend
10.		GHSGR:2012:BW6628	Onbekend
11.		GHAMS:2014:4629	Onbekend
12.			RBDHA:2015:1182
13.			RBLIM:2015:2235
14.			RBLIM:2015:5688
15.		GHAMS:2016:2420	Onbekend
16.		GHAMS:2016:2421	Onbekend
17.		GHAMS:2016:2639	Onbekend
18.		GHAMS:2016:2641	Onbekend

20.2 De strafopleggingen en de strafeisen

De overtreding kan worden gestraft met een hechtenis van ten hoogste twee maanden of een geldboete van de tweede categorie (art. 177 lid 1 jo. 178 lid 2 WVW). De wet schept niet de bevoegdheid om daarnaast een rijontzegging op te leggen. Er zijn geen oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij dit delict.

De onderstaande tabel geeft informatie over de gevorderde en opgelegde straffen.

Tabel 54 Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden zonder rijbewijs

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 107/1 WVW	500 GB vw	Geen straf	Art. 141 Sr; Art. 7/1 WVW; WAM; art. 5 WVW; poging diefstal; mishandeling	Geen straf	Onbekend	
2.	Art. 107/1 WVW	2 wkn HS vw	2 wkn HS vw	Art. 7/1 WVW	Onbekend	Onbekend	
3.	Art. 107/1 WVW			Art. 5 WVW (maar OVAR); Art. 7/1 WVW	28 TS	2 wkn HS	
4.	Art. 107/1 WVW	200 GB	200 GB	Art. 7/1 WVW, meermalen	200 GB	Onbekend	
5.	Art. 107/1 WVW	10 TS vw	10 TS vw	Art. 8/1 WVW; art. 21 RVV.	Onbekend	Onbekend	
6.	Art. 107/1 WVW			Nee	300 GB	Geen straf	
7.	Art. 107/1 WVW	200 GB	200 GB	Art. 8 WVW; Art. 7/1 WVW.	Onbekend	Onbekend	
8.	Art. 107/1 WVW			Art. 82a RVV; Art. 5 WVW en art. 7/1 WVW, meermalen	240 GB	240 GB	
9.	Art. 107/1 WVW	150 GB	220 GB	Nee	220 GB	Onbekend	
10.	Art. 107/1 WVW	80 GB	100 GB	Nee	180 GB	Onbekend	
11.	Art. 107/1 WVW	250 GB vw	250 GB vw	Nee	250 GB	Onbekend	

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
12.	Art. 107/1 WVW			Poging doodslag; Art. 8/4 WVW; Art. 7/1 WVW; Art. 11 WVW.	Geen straf	Geen straf	
13.	Art. 107/1 WVW			Art. 6 WVW; Art. 7/1 WVW	200 GB	200 GB	
14.	Art. 107/1 WVW			Art. 7/1 WVW; Art. 6 WVW	3 wkn HS	3 wkn HS	
15.	Art. 107/1 WVW	50 GB vw	50 GB	Nee	130 GB	Onbkend	
16.	Art. 107/1 WVW	50 GB vw	50 GB	Nee	130 GB	Onbkend	
17.	Art. 107/1 WVW	1 wk HS vw; 400 GB	1 wk HS vw; 400 GB	Nee	1 wk HS vw; 400 GB	Onbe-kend	
18.	Art. 107/1 WVW	1 wk HS vw; 400 GB	1 wk HS vw; 400 GB	Nee	1 wk HS vw; 400 GB	Onbe-kend	

De tabel toont dat de gerechten in de meeste gevallen een geldboete hebben opgelegd: in 9 van de 18 zaken een (deels) onvoorwaardelijke boete, in 4 van de 18 zaken een geheel voorwaardelijke. In 2 van de 18 zaken is de rechter gekomen tot het opleggen van uitsluitend hechtenis (waarvan eenmaal geheel voorwaardelijk). In 2 andere zaken is een taakstraf uitgesproken (waarvan eenmaal geheel voorwaardelijk). De resterende strafzaak is uitgemond in een rechterlijk pardon. Een rijontzegging is gevorderd noch opgelegd; de wet maakt dat – zo zagen wij – ook niet mogelijk. Er is evenmin een zaak waarin een verbeurdverklaring is uitgesproken.

De hoogste straf is opgelegd zaak 14. De verdachte had, terwijl hij niet over een geldig rijbewijs beschikte, met een door hem bestuurde scooter een ernstig verkeersongeval veroorzaakt door een overstekende voetganger aan te rijden. Daarna had hij de plaats van het ongeval onmiddellijk verlaten. Behalve tot een veroordeling voor twee misdrijven (art. 6 en 7 WVW), komt de rechtbank ook tot een veroordeling voor de overtreding van art. 107 lid 1 WVW. Gelet op het feit

dat de verdachte meerdere malen is veroordeeld ter zake van het besturen van een motorrijtuig zonder geldig rijbewijs, legt de rechtbank – conform de gevorderde straf – hechtenis op voor de duur van 3 weken. In een andere zaak is de rechtbank gekomen tot een rechterlijk pardon (zaak 12). De aanleiding voor de toepassing van art. 9a Sr is gelegen in de forse gevangenisstraf die de rechtbank oplegt voor een samenstel van misdrijven waarvoor de verdachte eveneens is veroordeeld. De laagste geheel voorwaardelijke geldboeten zijn opgelegd in zaak 15 en 16. Beide gevallen betreffen jeugdzaken waarin een jeugdige verdachte zich zonder rijbewijs met een snorfiets op de weg had begeven. Tot slot verdient opmerking dat geen substantiële verschillen bestaan tussen de gevorderde en opgelegde straffen.

20.3 Strafbepalende factoren

De volgende tabel toont de strafbepalende factoren.

Tabel 55 Rijden zonder rijbewijs: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie

Zaak	Alge-meen kader	Verband met andere feiten	Justitiële documentatie	Naleven wet, veiligheid verkeer	Tijds-verloop	Draag-kracht	Persoonlijke omstandigheden
1.			Eerdere veroordelingen voor strafbare feiten	X	X	X	
2.		X	Eerdere veroordelingen (soortgelijke) feiten	X			Positieve wending
3.					X		Oprecht lijden
4.		X	First offender			X	
5.			Eerdere veroor-delingen (soort-gelijke) feiten, strafverzwarend	X			Positieve ontwikkeling, matig recidiverisico

Zaak	Alge-meen kader	Verband met andere feiten	Justitiële documentatie	Naleven wet, veiligheid verkeer	Tijds-verloop	Draag-kracht	Persoonlijke omstandigheden
6.			First offender	X			Onrechtmatig verblijf in Nederland
7.			Niet eerder tzv soortgelijke feiten	X		X	
8.			X				
9.			Eerdere veroordelingen soortgelijk feit, strafverzwarend			X	
10.				X		X	Matiging ivm veelheid boetes; jeugd
11.		X, niet verzekerd	Niet eerder tzv soortgelijke feiten	X	X	X	Jeugd
12.		X					
13.		X, art. 6 WVW					
14.		X, art. 6 WVW	Eerdere veroorde-lingen soortgelijk feit, strafverzwarend				
15.		X, niet verzekerd	First offender			X	Jeugd
16.		X, niet verzekerd	First offender			X	Jeugd
17.			Eerdere veroordeling verkeersdelict, strafverzwarend	X		X	

Zaak	Alge-meen kader	Verband met andere feiten	Justitiële documentatie	Naleven wet, veiligheid verkeer	Tijds-verloop	Draag-kracht	Persoonlijke omstandigheden
18.			Eerder veroordeling verkeersdelict, strafverzwarend	X		X	

In geen van de zaken wordt verwezen naar een algemeen kader. In 7 van de 18 zaken blijkt uitdrukkelijk dat de verdachte eerder is veroordeeld, terwijl uit 4 van de 18 zaken expliciet volgt dat de verdachte een first offender is. In zijn strafmotivering wijst de rechter wel op het belang van de naleving van de wet en/of de bescherming van de verkeersveiligheid (zaak 1, 2, 5-7, 10-11, 17-18). Verder besteedt de rechter meestal een overweging aan verdachtes draagkracht (10 van de 18 zaken). Tot slot merk ik op dat in 4 zaken de jeugdige leeftijd van de verdachte wordt betrokken bij de straftoemeting.

21. Deelconclusie: ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee

De volgende tabel toont enkele aspecten van de strafoplegging bij de derde subgroep, die bestaat uit ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee. In die tabel is per (sub)categorie een aantal variabelen in kaart gebracht. In de tweede kolom is aangegeven welke hoofdstraf het frequentst is opgelegd en in hoeveel zaken van het subtotaal dat is gebeurd. De genoemde straffen zijn telkens (deels) onvoorwaardelijk opgelegd. De kolom laat daarnaast zien hoe vaak een rijontzegging is uitgesproken. De derde kolom toont het straftoemetingsspectrum. Daarin wordt de hoogste en laagste (combinatie van) hoofdstraf(fen) genoemd die is opgelegd binnen de betreffende (sub)categorie. Voor de bepaling daarvan is primair aangeknoopt bij de wettelijke rangschikking van hoofdstraffen in art. 9 Sr, waarbij de rangorde wordt bepaald aan de hand van de (deels) onvoorwaardelijk opgelegde hoofdstraf (consequentie: een (deels) onvoorwaardelijke geldboete wordt hoger ingeschaald dan een geheel voorwaardelijke taakstraf). In de vierde kolom wordt een overzicht gegeven van de rol die de verbeurdverklaring speelt bij de betreffende (sub)categorie. Bij

elkaar genomen biedt de tabel daarmee enig zicht enig zicht op de bestraffing per afzonderlijke (sub)categorie en de straftoemeting binnen de derde subgroep als geheel.

Tabel 56 Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee

Categorie	Frequentst opgelegde hoofdstraf en rijontzegging	Bandbreedte opgelegde hoofdstraffen	Verbeurdverklaring
12. rijden onder invloed	- GB (24/36) - OBM (23/36), OBM vw (7/36)	- max 2 mnd GS - min 250 GB	- VV (0/36)
13. art. 163 WVW	- TS (6/13) - GB (6/13) - OBM (11/13), OBM vw (2/13)	- max 80 TS - min 750 GB vw	- VV (0/13)
14. doorrijden na ongeval	- GB (6/18) - OBM (4/18), OBM vw (1/18)	- max 3 mnd GS - min 250 GB vw	- VV (0/13)
15. rijden tijdens rijontzegging	- TS (8/14) - OBM (1/14)	- max 10 wkn GS - min 3 wkn GS vw	- VV (2/14)
16. rijden na ongeldigverklaring of verlies geldig-heid rijbewijs	- TS (7/16) - OBM (0/16)	- max 1 mnd GS - min 200 GB vw	- VV (1/16)
17. rijden zonder rijbewijs	- GB (9/18) - OBM niet mogelijk	- max 3 wkn HS - min rechterlijk pardon	- VV (0/18)

De categorieën 12 tot en met 16 hebben gemeen dat het telkens gaat om misdrijven waarvoor dezelfde strafbedreiging geldt, te weten een strafmaximum van 3 maanden gevangenisstraf en een rijontzegging van ten hoogste 5 jaren. Rijden zonder rijbewijs – categorie 17 – is een overtreding. De strafbedreiging is lager: de overtreding kan worden gestraft met ten hoogste 2 maanden hechtenis. De wet schept bij deze overtreding niet de mogelijkheid om een rijontzegging op te leggen. De wettelijke rangorde – een misdrijf is strafwaardiger dan een overtreding – schijnt in zoverre door in de straftoemeting dat de hoogst

opgelegde straf bij elk van de misdrijven in de meeste gevallen hoger is dan de hoogste straf die is opgelegd voor rijden zonder rijbewijs. Binnen de groep misdrijven laat de straftoemeting bij elk van die misdrijven zich bezwaarlijk rangschikken. Zo is de hoogste hoofdstraf opgelegd bij doorrijden na een ongeval (3 maanden gevangenisstraf). De hoogste straf die is opgelegd wegens de weigering om mee te werken aan een ademanalyse is aanmerkelijk lager (80 uren taakstraf). Tegelijkertijd legt de rechter bij doorrijden na een ongeval in de meeste gevallen slechts een geldboete op, waar hij bij de weigering om mee te werken aan een ademanalyse het frequentst kiest voor de zwaardere strafmodaliteit van de taakstraf. Bij met name het doorrijden na een ongeval en het rijden onder invloed speelt daarnaast mee dat daaronder gedragingen kunnen vallen, waarvan de strafwaardigheid sterk uiteenloopt. De gekozen volgorde – een rangorde is niet beoogd – waarin de misdrijven hierna worden besproken, knoopt aan bij de hoogste hoofdstraf die is opgelegd.

In alle gevallen van doorrijden na een ongeval is in ieder geval het belang geschonden dat betrokkenen bij een verkeersongeval in staat worden gesteld om de identiteit van de mogelijke veroorzaker te achterhalen, met het oog op aansprakelijkstelling voor geleden schade. Voor het overige kunnen grote verschillen bestaan tussen delictsgedragingen, in het bijzonder aangaande verdachtes precieze betrokkenheid bij het ongeval, het precieze gevolg van het ongeval (bijvoorbeeld: fataal letsel of blikschade?) en de precieze schuldgradatie die aanwezig is bij de verdachte (opzet of culpa). In de bewezenverklaring maakt de rechter niet altijd een keuze tussen de verschillende alternatieve delictsbestanddelen. In de meeste gevallen heeft de rechter een geldboete opgelegd. Uit de onderzochte zaken blijkt dat de rechter niet schroomt om in ernstige gevallen onvoorwaardelijke gevangenisstraffen op te leggen. De hoogste straf die is uitgevaardigd – 3 maanden gevangenisstraf in combinatie met een rijontzegging van 2 jaren – heeft betrekking op een verkeersongeval met dodelijke slachtoffers.

Er zijn oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij rijden onder invloed. Daaruit volgt dat bij lagere alcoholgehaltes van adem of bloed enkel een onvoorwaardelijke geldboete aangewezen is, hogere alcoholgehaltes zijn gekoppeld aan hogere geldboetes én een (voorwaardelijke) rijontzegging, terwijl de hoogste alcoholgehaltes zijn gepaard aan een onvoorwaardelijke taakstraf en een onvoorwaardelijke rijontzegging. In de onderzochte zaken blijkt de rechter in de meeste gevallen een geldboete op te leggen. Maar ook bij dit delict legt de rechter in ernstige gevallen gevangenisstraffen op. Zo is een verdachte die na fors drankgebruik achter het stuur was gekropen, veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 maanden en een rijontzegging van 2 jaren.

De hoogste gevangenisstraf die is opgelegd wegens het misdrijf rijden tijdens een rijontzegging heeft een duur van 10 weken. Het toepasselijke oriëntatiepunt neemt als uitgangspunt een gevangenisstraf van 2 weken. In 5 van de 14 zaken heeft het gerecht de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf, in al deze gevallen voor de duur van 2 weken of meer. In het merendeel van de onderzochte zaken heeft de rechter echter een taakstraf uitgesproken. Al met al is de opgelegde straf dus meestal lager dan de straf die het oriëntatiepunt aanwijst.

Het rijden na ongeldigverklaring of nadat het rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren is de vierde en laatste categorie misdrijven waarin de rechter is gekomen tot het opleggen van onvoorwaardelijke gevangenisstraffen. Ook in geval van rijden na ongeldigverklaring wijst het toepasselijke oriëntatiepunt voor straftoemeting een gevangenisstraf van 2 weken aan. In 4 van de 16 zaken heeft de rechter een gevangenisstraf opgelegd van 2 weken of meer. De hoogste gevangenisstraf heeft een duur van 1 maand. In de meeste gevallen heeft het gerecht echter een taakstraf opgelegd. Bij elkaar genomen is de opgelegde straf ook bij deze categorie meestal lager dan de straf die wordt genoemd in het oriëntatiepunt.

Geen van de veroordelingen voor de weigering tot meewerking aan de ademanalyse – of in één uitzonderlijk geval: de bloedproef – heeft geleid tot het opleggen van een gevangenisstraf. In geval van een bestuurder van een auto of motor wijzen de toepasselijke oriëntatiepunten op het opleggen van een geldboete van 1000 euro en een rijontzegging van 9 maanden. Bij andere voertuigen gelden afwijkende uitgangspunten. Veelal heeft de rechter gekozen voor een taakstraf of geldboete. Opvallend is dat de gerechten in alle gevallen een rijontzegging hebben opgelegd, zeer vaak in onvoorwaardelijke vorm.

De laatste categorie betreft het rijden zonder rijbewijs. Deze overtreding wordt vaak afgedaan met een geldboete; in 13 van de 18 zaken is dat het geval, waarvan 9 keer een geheel onvoorwaardelijke boete is opgelegd. In een ernstig geval blijkt de rechter hechtenis op te leggen.

De verbeurdverklaring blijkt bij geen van de categorieën een rol van betekenis te spelen. De rijontzegging wordt enkel frequent uitgesproken bij de misdrijven die verband houden met (de opsporing van mogelijk) middelengebruik in het verkeer, te weten rijden onder invloed en de weigering tot meewerking aan een ademanalyse. Bij de overige misdrijven bestaat klaarblijkelijk niet of nauwelijks behoefte aan deze bijkomende straf. Tot slot een opmerking over bestaande verschillen tussen de gevorderde en de opgelegde straffen. In de voorafgaande paragrafen is gebleken dat dergelijke afwijkingen (uiteraard) ook bestaan bij zaken die vallen in deze derde subgroep. Er zijn relatief weinig zaken waarin de

procespartijen de straftoemeting hebben gebaseerd op uiteenlopende delicten. De verklaring daarvoor kan zijn dat deze derde subgroep is toegespitst op specifieke verkeersdelicten die geen zwaarder equivalent kennen, waardoor het OM en de strafrechter geen keuze behoeven te maken tussen aangrenzende strafbaarstellingen.

22. Afsluitende opmerkingen

In het voorgaande is een overzicht gegeven van de straftoemeting bij drie subgroepen ernstige verkeersdelicten, die zijn onderverdeeld in 17 categorieën. Dit overzicht concentreerde zich op de bestraffing door de rechter. Kortweg: welke hoofd- en bijkomende straffen heeft hij opgelegd bij elk van de betreffende verkeersdelicten, en welke strafbepalende factoren hebben daarbij een rol gespeeld? In de drie deelconclusies is telkens in kaart gebracht hoe de opgelegde straffen in de betreffende subgroep zich tot elkaar verhouden. Dit hoofdstuk wordt besloten met enkele opmerkingen over aspecten van het straftoemetingsonderzoek.

De eerste opmerking heeft betrekking op de verhouding tussen de straffen die door de rechter zijn opgelegd en de straffen die door het OM zijn gevorderd. In algemene zin is eerder al geconstateerd dat dergelijke verschillen zich licht laten denken door de grote mate van vrijheid die de rechter en het OM toekomt bij het bepalen van de straf onderscheidenlijk de strafeis. In lijn met de verwachting tonen de resultaten van het onderzoek dat dergelijke afwijkingen zich voordoen bij de berechting van verkeersdelicten. Daarbovenop kan uit die resultaten worden afgeleid dat bij een aantal delicten het bedoelde (wezenlijke) verschil regelmatig samenvalt met een wezenlijk uiteenlopend bewijsoordeel; in dergelijke gevallen baseerde het OM zijn strafeis op een zwaarder strafbaar feit dan het delict waarvoor de rechter heeft veroordeeld. In de onderzochte strafzaken doet die situatie zich in wisselende mate voor bij vier verkeersdelicten: (1) veroordelingen voor schending van art. 6 WVW op grond van schuld niet bestaande in roekeloosheid (grondslag strafeis: schuld bestaande in roekeloosheid); (2) veroordelingen voor schending van art. 5 WVW, waarbij ernstige gevolgen zijn ingetreden (grondslag strafeis: overtreding van art. 6 WVW); (3) veroordelingen voor poging tot zware mishandeling (grondslag strafeis: poging tot doodslag) en (4) veroordelingen voor bedreiging met een levensdelict of met zware mishandeling (grondslag strafeis: poging tot doodslag of poging tot zware mishandeling).

De tweede opmerking betreft de straftoemeting bij overtredingen van art. 5 WVW (categorie 6 en 10), een onderwerp waaraan ook aandacht is besteed in

recente literatuur. Het onderhavige straftoemetingsonderzoek levert allereerst een aanwijzing op dat het al dan niet intreden van (ernstige) gevolgen niet of nauwelijks van invloed is op de straftoemeting. Zo heeft de rechter in enkele strafzaken de strafruimte van 2 maanden hechtenis volledig benut, zowel bij strafbare verkeersgedragingen die ernstige gevolgen hebben gehad als bij gedragingen die geen ernstige gevolgen hebben gehad. Verder valt op dat in elk van de 9 strafzaken waarin hechtenis is opgelegd, de verdachte telkens daarnaast is veroordeeld voor andere strafbare feiten (in 8 van de 9 zaken: één of meer misdrijven). In geen van de zaken waarin de verdachte uitsluitend is veroordeeld voor schending van art. 5 WVW is hechtenis opgelegd. Opmerking verdient dat de rechter in het merendeel van de zaken een andersoortige hoofdstraf heeft opgelegd, zoals een taakstraf of een geldboete.

Tot slot is er bij een aantal verkeersdelicten reden te veronderstellen dat de feitenrechter zijn oordeel over het bewijs of de bestraffing daarvan inmiddels heeft bijgesteld of dat hij dit in de nabije toekomst zal doen. Die strafbare feiten worden hieronder uitgelicht.

Er is allereerst reden te veronderstellen dat de feitenrechter zijn oordeel over overtredingen van art. 6 WVW (categorie 3 tot en met 5) heeft bijgesteld. Uit de veroordelingen voor de roekeloosheidsvariant volgt dat die variant aanleiding kan geven tot het opleggen van forse gevangenisstraffen. Het merendeel van de veroordelingen die aan de Hoge Raad zijn voorgelegd, is echter niet in stand gebleven. De hoge drempel die het hoogste rechtscollege heeft opgeworpen voor het bewijs van roekeloosheid heeft inmiddels zijn vertaling gevonden in de gewijzigde oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij art. 6 WVW. Verwacht mag worden dat tegenwoordig minder vaak wordt vervolgd en veroordeeld voor roekeloosheid. Naar aanleiding van de wijziging van die oriëntatiepunten zal mogelijk ook een koerswijziging plaatsvinden in de context van schuld niet bestaande in roekeloosheid. In de oriëntatiepunten die golden tijdens de periode waarin de onderzochte zaken zijn berecht, werd enkel het rijden onder invloed als strafverzwarende omstandigheid aangemerkt, in welk geval een hogere straf werd aangewezen. Gebleken is dat de feitenrechter dit richtsnoer volgt, in die zin dat hij bij overtredingen van art. 6 WVW waarbij de verdachte onder invloed was relatief vaker een gevangenisstraf heeft opgelegd dan in gevallen waarin geen middelengebruik is vastgesteld. In de huidige versie worden ook de overige wettelijke strafverzwarende omstandigheden van art. 175 lid 3 WVW (zoals kortweg bumperkleven en gevaarlijk inhalen) als verzwarend aangemerkt. Wanneer de feitenrechter de gelijkstelling van die overige omstandigheden en rijden onder invloed daadwerkelijk verdisconteert in zijn rechtspraak, dan zullen

in de toekomst hogere straffen worden opgelegd voor dergelijke schendingen van art. 6 WVW.

De Hoge Raad lijkt ook in de context van poging tot doodslag enigszins hogere eisen te stellen aan het bewijs van dodingsopzet bij het inrijden op een auto (categorie 7) dan wordt gedaan door (sommige) feitenrechters. Een aanwijzing daarvoor wordt geboden door twee recente arresten, waarin de Hoge Raad veroordelingen van dit type heeft gecasseerd. Indien de Hoge Raad de grenzen inderdaad enger trekt dan zal dit in de toekomst mogelijk leiden tot minder veroordelingen voor poging tot doodslag, bijvoorbeeld in veelvoorkomende casusposities waarin de strafbare verkeersgedragingen zijn gericht tegen achtervolgende (politie)voertuigen. Het ligt in de rede dat de feitenrechter in die gevallen vaker zal terugvallen op één van de bedreigingsvarianten.

In het kader van die bedreiging (categorie 11) zijn er eveneens redenen te veronderstellen dat de feitenrechter op een deelgebied daarvan – het inrijden op een persoon – de koers enigszins zal bijstellen. Het huidige oriëntatiepunt voor straftoemeting bij bedreiging dat daarop ziet, neemt in een dergelijk geval een gevangenisstraf van 4 maanden tot uitgangspunt. Dit oriëntatiepunt dateert van na de berechtingsdata van de onderzochte zaken. De straf die het oriëntatiepunt noemt, is hoger dan de bestraffing die in de regel is opgelegd in de onderzochte zaken.

Ook op het terrein van zowel het rijden tijdens een rijontzegging (categorie 15) als kortweg het rijden na een ongeldigverklaring van een rijbewijs (categorie 16) bestaat telkens een verschil tussen de straf die in oriëntatiepunten tot uitgangspunt wordt genomen (een gevangenisstraf van 2 weken) en de straf die de rechter het frequentst oplegt (een taakstraf). Deze oriëntatiepunten golden – anders dan bij bedreiging – al wel in de periode waarin de onderzochte strafzaken zijn berecht. De toekomst zal uitwijzen of de oriëntatiepunten zich zullen voegen naar de stand van de feitenrechtspraak of omgekeerd, dan wel dat het blijft bij de huidige stand van zaken.

Hoofdstuk 4 Interviews

Prof. mr. H.D. Wolswijk

1. Inleiding

In de voorgaande twee hoofdstukken zijn de kaders besproken waarbinnen de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten in Nederland plaatsvindt en zijn de resultaten weergegeven van het onderzoek, aan de hand van vonnissen en arresten van strafrechters, naar de straftoemeting bij deze delicten. Ter beantwoording van de in het eerste hoofdstuk geformuleerde onderzoeksvragen zijn tevens twintig interviews gehouden: vijf met rechters en raadsheren, vijf met leden van het Openbaar Ministerie, vijf met advocaten en vijf met experts. In elk interview zijn vragen betreffende de straftoemeting en betreffende het juridisch kader aan bod gekomen. In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen die uit deze interviews naar voren komen.

Daarbij gaat het om verschillende typen bevindingen. In de eerste plaats komt uit de interviews een beeld naar voren van het draagvlak dat bepaalde opvattingen in de groep respondenten en binnen deelgroepen van respondenten hebben. Om een voorbeeld te noemen; de vraag of andere strafbaarstellingen voldoende soelaas bieden in gevallen waarin een veroordeling wegens doodslag of poging tot doodslag niet mogelijk is, wordt door respondenten verschillend beantwoord. Van dat draagvlak wordt een zo compleet mogelijke indruk gegeven. In de tweede plaats komen uit de interviews argumenten naar voren voor opvattingen. Van die argumenten wordt zo veel mogelijk een beeld geschetst. In de derde plaats komen uit de interviews suggesties voor wetswijziging naar voren, die meer of minder concreet worden ingevuld. Ook van die suggesties wordt een zo volledig mogelijk overzicht gegeven.

Het hoofdstuk is beschrijvend van aard. Bij die beschrijving hebben wij gewoonlijk eigen woorden gekozen om de opvattingen van (een aantal) respondenten uit te drukken. Waar het de weergave van argumenten en suggesties voor wetswijziging betreft is ook gewerkt met citaten; die citaten zijn dan tevoren aan de betreffende respondent ter goedkeuring voorgelegd.

2. De respondenten

Als gezegd zijn in dit hoofdstuk bevindingen uit twintig interviews verwerkt. De interviews zijn gehouden met de volgende personen:

Advocatuur
mr. R. Oude Breuil (Damsté Advocaten/Notarissen)
mr. R. Korver (Richard Korver advocaten)
mr. E. de Mare (De Haan Advocaten & Notarissen)
mr. H.W.A.A. de Jong (Sjöcrona van Stigt)
mr. J. Boksem (Anker & Anker Strafrechtadvocaten)

Experts
mr. J.W. van der Hulst (universitair docent strafrecht)
mr. W.H. Vellinga (advocaat-generaal bij de Hoge Raad)
prof. mr. M.S. Groenhuijsen (hoogleraar straf- en strafprocesrecht)
prof. mr. F.G.H. Kristen (hoogleraar straf- en strafprocesrecht)
mr. A.E. Harteveld (advocaat-generaal bij de Hoge Raad)

Openbaar Ministerie
mr. H.A. Van Wijk (officier van justitie)
prof. mr. M. Otte (procureur-generaal)
mr. J.B.H.M. Simmelink (advocaat-generaal)
mr. A. Damen (landelijk verkeersofficier van justitie)
mr. A. Reah (officier van justitie)

Rechters en raadsheren
mr. M.J.A. Duker (raadsheer gerechtshof Amsterdam)
mr. J. Wentink (rechter rechtbank Overijssel)
mr. J. Nolta (rechter rechtbank Noord-Nederland)
mr. M. van de Wetering (rechter rechtbank Zeeland-West-Brabant)
mr. J.A.W. Lensing (raadsheer gerechtshof Arnhem/Leeuwarden)

De selectie van respondenten heeft wat de advocaten, de experts en de leden van het Openbaar Ministerie betreft in belangrijke mate in samenspraak met de voorzitter en leden van de begeleidingscommissie plaatsgevonden. De respondenten uit de zittende magistratuur zijn in overwegende mate door de Raad voor de rechtspraak geselecteerd.

Bij de selectie van advocaten is er voor gekozen één advocaat uit te kiezen die veel slachtoffers in strafzaken bijstaat (Korver). De andere respondenten uit

de advocatuur zijn ervaren strafrechtadvocaten die in veel strafzaken verdachten van ernstige verkeersdelicten hebben bijgestaan. De experts hebben elk een achtergrond in de strafrechtswetenschap. Eén respondent is coauteur van het onderzoek van Intervict naar verkeersslachtoffers dat in het eerste hoofdstuk kort is besproken (Groenhuijsen). Een tweede respondent is breed deskundig op het terrein van het materieel strafrecht (Kristen). Een derde respondent publiceert veelvuldig over specifieke onderwerpen op het terrein van het verkeersstrafrecht (van der Hulst). De beide laatste respondenten in dit segment brengen behalve een wetenschappelijke achtergrond ook expertise als Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad mee, zijn lid van de redactie van Verkeersrecht (geweest), en publiceerden veel op het terrein van het verkeersstrafrecht.

Bij de selectie van respondenten binnen het Openbaar Ministerie zijn twee personen (mede) geselecteerd op basis van hun uit publicaties blijkende affiniteit met het onderwerp (Otte, Simmelink). Beide promoveerden op een verkeersstrafrechtelijk onderwerp en publiceerden ook nadien veel op dit terrein. Eén van beide is daarnaast redacteur van Verkeersrecht (Simmelink). Van de respondenten uit de hoek van de zittende magistratuur is één op basis van een eerdere publicatie op verkeersstrafrechtelijk terrein benaderd (Duker). De andere respondenten uit het Openbaar Ministerie en de zittende magistratuur zijn benaderd vanwege hun betrokkenheid bij de strafrechtelijke afdoening van ernstige verkeersdelicten in de praktijk.

In het navolgende worden de respondenten weergegeven met een aanduiding van de groep waartoe zij behoren en een nummer. A1 is één van de vijf advocaten, E2 één van de vijf experts, O4 één van de vijf respondenten uit het Openbaar Ministerie en R5 één van de vijf respondenten uit de zittende magistratuur. Zo is enerzijds duidelijk uit welke groep respondenten een argument of standpunt afkomstig is, tegelijk is verzekerd dat de aandacht uitgaat naar die argumenten en standpunten en minder naar het geheel van opvattingen van een specifieke respondent. Het cijfer is tegen deze achtergrond willekeurig gekozen en correspondeert (bijvoorbeeld) niet met een alfabetische volgorde. Voorts is naar elke respondent verwezen met de woorden ‘hij’ en ‘zijn’.

3. De gang van zaken bij en na de interviews

Voorafgaand aan de interviews is de vragenlijst, met een inleiding waarin de gang van zaken tijdens het interview en de wijze van verwerking uiteen zijn gezet, aan elk van de respondenten toegezonden. Elk interview begon vervolgens met drie voorvragen. Elke respondent is expliciet gevraagd of hij of zij akkoord ging met de opname van het interview en met de wijze van verwerking van de

interviewgegevens die in de van te voren toegezonden informatie was weergegeven. Daarna is geïnformeerd of de respondent voorafgaand aan het interview nog vragen had. En aan elke respondent is ook nog gevraagd of hij of zij iets kon vertellen over zijn of haar (vroegere) functie(s) en de ervaring die hij of zij in dat verband had met verkeersdelicten.

Vervolgens zijn een aantal vragen gesteld over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten. Concreet ging het om de volgende vragen:

1. *Hoe denkt U over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland in het algemeen (vrijheidsstraf, taakstraf, rijontzegging, geldboete)? Kunt U op basis van Uw kennis en ervaringen aangeven of de wegens ernstige verkeersdelicten opgelegde straffen in het algemeen adequaat zijn, dan wel te licht of te zwaar?*
2. *Indien U van oordeel bent dat de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland niet adequaat is, kunt U dan aangeven bij welke categorieën ernstige verkeersdelicten de opgelegde straffen naar Uw oordeel in het algemeen te licht of te zwaar zijn, en waarom?*
3. *Is het beeld inzake de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder waar het artikel 6 WVW 1994 betreft (de categorieën 4, 5 en 6), naar Uw oordeel representatief?*
4. *Is het Uw ervaring dat zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn door (per parket) verschillende keuzes in de wijze van tenlastelegging dan wel rechter waarvoor wordt gedagvaard (kantonrechter of politierechter) tot (sterk) verschillende straffen leiden?*

Daarna zijn aan elk van de respondenten een aantal vragen voorgelegd betreffende het juridisch kader. Concreet ging het om de volgende vragen:

5. *Hoe denkt U over de mogelijkheden om bij ernstige verkeersdelicten te veroordelen wegens doodslag of poging tot doodslag? Bieden andere strafbaarstellingen, in het bijzonder die van (poging tot) zware mishandeling, bedreiging en artikel 5 WVW 1994 naar Uw oordeel voldoende soelaas in gevallen waarin een veroordeling wegens poging tot doodslag (net) niet mogelijk is? Hoe denkt U in dit verband over een als misdrijf in te voeren strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van artikel 5 WVW 1994?*
6. *Hoe denkt U over de interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad? Zou op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend rijgedrag met ernstige gevolgen voorzien dienen te worden?*

7. *Een strafvervolging wegens artikel 5 WVW 1994 kan ook worden ingesteld in gevallen waarin een andere verkeersdeelnemer bij gelegenheid van het ten laste gelegde verkeersgedrag om het leven is gekomen of (ernstig) letsel heeft bekomen terwijl de verdachte daaraan geen schuld heeft in de zin van artikel 6 WVW 1994. Vindt U dat deze omstandigheid bij de vervolgingsbeslissing en straftoemeting ter zake van artikel 5 WVW 1994 mag worden betrokken? Vindt U dat artikel 5 WVW 1994 in dergelijke situaties een adequaat kader biedt?*
8. *De straftoemeting ter zake van een deel van de ernstige verkeersdelicten wordt genormeerd in richtlijnen en oriëntatiepunten. Dat geldt in het bijzonder voor overtredingen van artikel 6 en artikel 8 WVW 1994. Vindt U deze normering in richtlijnen en oriëntatiepunten adequaat wat betreft grondslag en inhoud? Zo nee, wat zou er moeten veranderen?*
9. *Op doorrijden na een ongeval staat maximaal drie maanden gevangenisstraf (artikel 7 lid 1 jo. 176 lid 4 WVW 1994). Dikwijls bestaat aan het begin van het strafvorderlijk onderzoek slechts een verdenking wegens doorrijden na ongeval, ook als dat ongeval ernstige gevolgen heeft gehad. Zou het, mede in verband met mogelijkheden om ernstige verkeersdelicten op te helderen, wenselijk zijn dat bij verdenking wegens doorrijden na een ongeval meer opsporingsbevoegdheden ter beschikking staan? Zo ja, welke?*

Elk interview is ten slotte afgesloten met een open slotvraag:

10. *Zijn er onderwerpen die de straftoemeting inzake ernstige verkeersdelicten dan wel het juridisch kader van de ernstige verkeersdelicten betreffen die in het voorgaande niet aan de orde zijn gekomen en waar U iets over wilt zeggen?*

Van de interviews is een bandopname gemaakt. Deze bandopname is door onderzoeksassistenten op schrift uitgewerkt en vervolgens door één van de onderzoekers verder gecorrigeerd. Daarna is de tekst aan de respondenten toegezonden en gelegenheid tot het aanbrengen van correcties en wijzigingen in de tekst geboden. Aan de respondenten is daarbij aanvankelijk de vraag voorgelegd of zij toestemming gaven voor publicatie van de door hen geaccordeerde tekst van het interview. Al gauw bleek dat bij enkele respondenten aarzelingen bestonden bij deze wijze van publicatie. Mede tegen die achtergrond is vervolgens besloten om de bevindingen uit de interviews (enkel) in het onderhavige hoofdstuk te verwerken. Bij bespreking in de begeleidingscommissie bleek dat die keuze op instemming kon rekenen, ook omdat het onderzoeksrapport anders te omvangrijk zou worden.

4. De straftoemeting

4.1. Opvattingen inzake de straftoemeting in Nederland

De eerste beide vragen gingen, zo bleek al, over de opvattingen van de respondenten inzake de straftoemeting in Nederland:

1. *Hoe denkt U over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland in het algemeen (vrijheidsstraf, taakstraf, rijontzegging, geldboete)? Kunt U op basis van Uw kennis en ervaringen aangeven of de wegens ernstige verkeersdelicten opgelegde straffen in het algemeen adequaat zijn, dan wel te licht of te zwaar?*
2. *Indien U van oordeel bent dat de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland niet adequaat is, kunt U dan aangeven bij welke categorieën ernstige verkeersdelicten de opgelegde straffen naar Uw oordeel in het algemeen te licht of te zwaar zijn, en waarom?*

Een deel van de respondenten gaf aan over het geheel genomen de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland redelijk adequaat te vinden. Dat geldt zowel voor de rechters (R3, R5), de leden van het Openbaar Ministerie (O2, O3), de advocaten (A1) als de experts (E2). Andere respondenten geven aan de vraag aldus gesteld eigenlijk niet te kunnen beantwoorden. Tot deze respondenten behoren ook rechters (R4, R2, R1), leden van het Openbaar Ministerie (O1), advocaten (A3, A5) en experts (E3, E1, E5).

Enkele respondenten daarentegen zijn ronduit ontevreden over het niveau van de straftoemeting. De eerste respondent behoort tot het Openbaar Ministerie. Als oorzaak ziet hij dat wij het gronddelict, de overtreding van een concreet verkeersvoorschrift, zijn blijven zien als een bagatel. Dat werkt door in de beoordeling van zaken waarin voor het misdrijf van art. 6 WVW 1994 wordt veroordeeld. Deze respondent ziet het zijns inziens te lage niveau van de straftoemeting daarmee als een uitvloeisel van een keuze van de wetgever (O5). Ook een respondent uit de advocatuur vindt dat de straffen ‘echt te laag’ zijn. Deze respondent noemt daarbij specifiek het rijden zonder rijbewijs en het rijden met alcohol op. Hij noemt ook de situatie waarin een verdachte met een veel te hoog promillage veel te hard rijdt terwijl hij geen rijbewijs heeft en aldus een verkeersongeval veroorzaakt dat tot de dood van een kind leidt. De twee jaar gevangenisstraf die in dat geval op basis van de oriëntatiepunten passend is vindt hij ‘niet uit te leggen’ (A4). Ook een andere advocaat vindt dat de straffen voor de ernstiger verkeersdelicten te laag zijn, in het bijzonder voor overtreding van de

artt. 5, 6 en 8 WVW 1994 (A2). Hij pleit ervoor een aantal verkeersdelicten, waaronder overtreding van art. 6 WVW 1994, in het Wetboek van Strafrecht op te nemen. Daarvan zou het duidelijke signaal uitgaan dat het toch om zeer ernstige feiten gaat.

Kritiek op de straftoemeting is er vooral bij specifieke (verschijningsvormen van) delicten. Zo geeft een respondent aan de straftoemeting bij gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven te laag te vinden, al wordt daar meteen bij opgemerkt dat dit vooral een gevolg is van de wetgeving (E3). Daar sluiten de bovenstaande opmerkingen van een andere respondent bij aan (O5). Die respondent meent ook dat verkeersovertredingen in beginsel niet via het administratieve recht dienen te worden gehandhaafd. Ook rechters zien het als een probleem dat voor heel gevaarlijk rijgedrag dat geen gevolgen heeft gehad alleen lage straffen (kunnen) worden opgelegd (R4, R2). Vier respondenten uit het Openbaar Ministerie geven expliciet aan het strafniveau bij het doorrijden na ongeval te laag te vinden, vooral waar een persoon letsel heeft bekomen (O2, O5, O3, O4). Maar er zijn ook respondenten uit andere hoek die dit naar voren brengen (A4, E4). Hier wordt eveneens de relatie met het wettelijke strafmaximum gelegd, dat te laag zou zijn (O2, O3, A4); de wetgever zou daardoor het signaal afgeven dat het niet zo'n ernstig feit is.

Bij rijden onder invloed is er kritiek op de oriëntatiepunten. Boven een bepaalde grens wordt een taakstraf de norm in plaats van een boete. Die taakstraf wordt door veel verdachten als minder zwaar ervaren (R3). Daarentegen merkt een lid van het Openbaar Ministerie op dat de richtlijnen en oriëntatiepunten wel voldoen, maar vindt hij dat rechters soms te laag straffen, vooral doordat persoonlijke omstandigheden te veel ten voordele van de verdachte worden meegewogen, zoals bij de ontzegging van de rijbevoegdheid (O3). Een expert heeft ook kritiek op het algemene niveau van strafoplegging ter zake van rijden onder invloed. Vooral voor de burger die over de nodige financiële middelen beschikt zouden de straffen te weinig afschrikwekkend zijn. Deze expert pleit voor invoering van het alcoholslot in het strafrecht (E4; positief daarover zijn ook E5, O2, A2, O3, R5, E2). Een respondent uit de advocatuur geeft aan dat het rijden onder invloed vooral bij veelplegers 'nog steeds veel te laks wordt aangepakt' (A4). Een andere advocaat stelt dat bij meermalen recidive een onvoorwaardelijke gevangenisstraf in beeld zou moeten komen (A2). Een expert benadrukt daarbij dat het gaat om geconstateerde recidive; bij rijden onder invloed kan er veelvuldig gerecidiveerd zijn zonder dat dit ontdekt is (E2). Een rechter heeft ook kritiek op de bestraffing van recidivisten; deze respondent vindt het 'tekenend' dat je in de oriëntatiepunten bij recidive 'slechts één level hoger gaat' (R2). Dat geluid is ook vanuit het Openbaar Ministerie te horen (O4). Een

van de rechters heeft de indruk dat delicten als onder invloed rijden en snelheidsovertredingen minder zwaar worden bestraft dan rijden zonder rijbewijs en rijden tijdens een ontzegging. Dat vindt deze respondent opvallend en in ieder geval niet vanzelfsprekend; hoewel het negeren van het openbaar gezag zeker ook verwerpelijk is, ziet hij meer gevaar in rijden onder invloed en (veel) te hard rijden (R2). Het rijden tijdens een rijontzegging wordt volgens sommige respondenten ook te laag bestraft. Een expert en een advocaat menen dat er zwaarder aan getild moet worden als de verdachte door tijdens een ontzegging te gaan rijden een rechterlijke uitspraak of strafbeschikking negeert (E4, A2). De expert zou de maximale gevangenisstraf op twee jaar willen stellen.

Ook wordt het standpunt betrokken dat te licht wordt gestraft in gevallen waarin iemand onder invloed van alcohol een ongeval heeft veroorzaakt waarbij een ander zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen of om het leven is gekomen (O2). Een vrijheidsstraf zou bij deze delicten in meer gevallen passend zijn (O1). Een rechter spitst het toe op de situatie van ernstige verkeersfouten ten gevolge waarvan iemand is overleden waarbij een taakstraf wordt opgelegd (R3). Een vergelijkbaar geluid wordt door een lid van het Openbaar Ministerie afgegeven (O4). Deze respondent vindt de straffen voor overtreding van art. 6 WVW 1994 aan de lage kant, in het bijzonder doordat vaak voor een taakstraf in plaats van voor een gevangenisstraf wordt gekozen. Zij heeft ook de indruk dat in vergelijking met rijden onder invloed de andere in lid 3 van art. 175 WVW 1994 genoemde strafverzwarende omstandigheden, met name (veel) te hard rijden, minder zwaar worden gewogen. Het lijkt er volgens deze respondent op dat te hard rijden toch nog meer geaccepteerd is dan rijden onder invloed. Een ander lid van het Openbaar Ministerie vindt dat de bestraffing van ernstige gevallen van wegpiraterij aan de lage kant is (O2). Vanuit het Openbaar Ministerie is er voorts kritiek op de bestraffing van moord en doodslag in het verkeer door rechtbanken, deze zouden de geëiste onvoorwaardelijke gevangenisstraf te weinig volgen (O1). Eén van de experts vindt dat er voor de zwaarste verkeersmisdrijven te licht wordt gestraft (E2). Dat is volgens deze respondent een gevolg van het feit dat aan het bewijs van (voorwaardelijk) opzet en roekeloosheid te zware eisen worden gesteld. De rechter moet te vaak terugvallen op een lichtere kwalificatie en (dus) ook een lichtere straf.

Kritiek dat het niveau van straftoemeting te hoog is klinkt veel minder door in de interviews. Een respondent uit de advocatuur is van mening dat vooral in zaken die tegen de ondergrens van de (aanmerkelijke) schuld liggen te zwaar wordt gestraft (A5). In die gevallen laat de rechter ten onrechte de ernst van het gevolg zijns inziens te zwaar wegen, terwijl de ernst van de fout – die in dat geval dus gering is – vooral bepalend zou moeten zijn. Vanuit de hoek van de advocaten is er verder vooral kritiek op de afdoening van standaardzaken; daar zou (door

een deel van de rechters) te strak worden vastgehouden aan richtlijnen en oriëntatiepunten (A3). Daar staat tegenover dat een rechter vindt dat de straftoemeting bij rijden onder invloed soms juist te veel op de persoon wordt toegespitst (R3). Ook een andere rechter vraagt zich af of rechters niet wel eens te gemakkelijk meegaan met het verweer dat iemand zijn rijbewijs niet kan missen (R4). Een lid van het Openbaar Ministerie vindt dat bij 'broodrijders' die niet acceptabele risico's nemen te veel rekening wordt gehouden met het eventueel verlies van werk (O1).

Een andere respondent uit de advocatuur is ten slotte van mening dat voor boetes geen standaardtarief zou moeten gelden, maar dat deze gerelateerd zouden moeten worden aan iemands inkomen (A2).

4.2 Het beeld inzake straftoemeting in het derde hoofdstuk

De volgende vraag inzake de straftoemeting betrof het onderzoek waar in het derde hoofdstuk verslag van is gedaan:

3. *Is het beeld inzake de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder waar het artikel 6 WVW 1994 betreft (de categorieën 4, 5 en 6), naar Uw oordeel representatief?*

Deze vraag wordt door een deel van de respondenten bevestigend beantwoord, in ieder geval waar het art. 6 WVW 1994 betreft. Dat geldt weer zowel voor de rechters (R3, R4, R2, R1), de leden van het Openbaar Ministerie (O2, O1, O4, O3), de advocaten (A3, A4) als de experts (E1, E2). Andere respondenten kiezen wat voorzichtiger bewoordingen; het is bijvoorbeeld 'herkenbaar' (E4, R5). Andere respondenten onthouden zich helemaal van een oordeel (O5, A2).

Tegelijk worden door een aantal respondenten opmerkingen en kanttekeningen gemaakt. Een rechter merkt op dat hij de representativiteit van het onderzoek niet kan beoordelen nu niet alles wordt gepubliceerd; ook geeft hij aan dat de gebruikte uitspraken niet steeds de meest recente zijn (R5). Een advocaat wijst op de geringe hoeveelheid bestudeerde zaken (A5). Enkele experts gaan in op de omstandigheid dat het onderzoek slechts zaken betreft die op www.rechtspraak.nl gepubliceerd zijn (E3, E5). Eén van beide stelt dat dit zaken zijn waar iets bijzonders mee is, en dat bijzondere is in veel van deze gevallen dat er andere delicten omheen hangen. Deze respondent wijst verder op de afdoening via strafbeschikkingen (E3). Een andere expert merkt op dat hij verwacht dat de steekproef bij art. 6 WVW 1994 tamelijk representatief is, maar dat je voor andere feiten meer een slag om de arm moet houden, vooral als het

gaat om art. 5 WVW 1994. Daar zou je voor een representatief beeld eigenlijk ook moeten kijken naar andere strafmodaliteiten zoals strafbeschikkingen (E1).

Een rechter signaleert bij het geschetste beeld wel dat het 'negatief uitgedrukt, alle kanten op' gaat. Het geschetste beeld is naar zijn mening representatief omdat de straffen juist bij dit soort delicten heel erg af kunnen hangen van de omstandigheden van het geval (R2), iets wat ook vanuit de advocatuur wordt opgemerkt (A1). Deze rechter denkt ook dat juist bij dit soort zaken predisposities een sterkere rol spelen dan bij veel andere typen zaken. Waar de ene rechter kan denken dat het maken van een verkeersfout iedereen kan overkomen en het daarom de verdachte niet zo zwaar aanrekent, vindt de andere rechter dat juist in de context van het verkeer een duidelijke norm gesteld moet worden. Een andere rechter merkt op dat het erg moeilijk is een oordeel te geven over de straftoemeting bij verkeersdelicten zonder de hele zaak te kennen omdat niet altijd alle factoren die daarbij een rol hebben gespeeld in de strafmotivering worden vermeld (R1).

Een respondent uit het Openbaar Ministerie gaat specifiek in op de verschillen tussen strafeis en strafoplegging. Deze respondent herkent het beeld dat verschillen die in eerste aanleg bestaan tussen eis en straf dikwijls in hoger beroep worden rechtgetrokken, meer in het bijzonder bij moord en doodslag in het verkeer. Ook herkent deze respondent het beeld dat verschillen tussen eis en straf dikwijls uit een ander bewijsoordeel voortvloeien (O1).

4.3 De invloed van processuele keuzes op de straftoemeting

De laatste vraag betreffende de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten die aan de respondenten is voorgelegd, betrof de invloed van twee processuele aspecten:

4. *Is het Uw ervaring dat zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn door (per parket) verschillende keuzes in de wijze van tenlastelegging dan wel rechter waarvoor wordt gedagvaard (kantonrechter of politierechter) tot (sterk) verschillende straffen leiden?*

Een deel van de respondenten komt op basis van de eigen ervaringen niet tot een bevestigend antwoord (R5, R2, R1, A4, E4, O4). Volgens een respondent uit het Openbaar Ministerie worden in zijn arrondissement vergelijkbare zaken voor hetzelfde forum vervolgd; dat is mede het gevolg van het feit dat de artt. 5 en 6 WVW 1994 zaken door een vaste groep mensen met dezelfde werkwijze worden beoordeeld (O4). Een rechter geeft aan dat er vroeger grote verschillen waren

maar dat het wel beter lijkt te zijn geworden. Daarbij wijst deze respondent erop dat er nu ervaren, gespecialiseerde secretarissen op het parket zitten, waardoor er meer lijn in de vervolgingsbeslissingen is gekomen (R4). Deze respondent signaleert dat daarbij vaker dan vroeger wordt gedagvaard wegens art. 6 WVW 1994.

Door een aantal respondenten werd de vraag bevestigend beantwoord. Een rechter geeft aan als kantonrechter wel eens art. 5 WVW 1994 zaken te hebben gezien die op de rand zaten en ook als art. 6 WVW 1994 ten laste hadden kunnen worden gelegd. En anderzijds zijn er zaken waarbij hij zich heeft afgevraagd waarom de verdachte voor de meervoudige kamer is gedagvaard (R3). Twee respondenten uit de advocatuur laten hetzelfde geluid horen: zij hebben wel de indruk dat vergelijkbare zaken de ene keer als een art. 5 WVW 1994 zaak, de andere keer als een art. 6 WVW 1994 zaak worden aangebracht (A1, A2). Eén van deze respondenten heeft overigens ook de indruk dat tegenwoordig minder snel wordt gedagvaard voor art. 6 WVW 1994 (A1).

Een respondent vanuit het Openbaar Ministerie geeft aan dat in verband met deze problematiek maatregelen zijn getroffen. Zo komt het voor dat een Advocaat-Generaal al bij de vervolgingsbeslissing in eerste aanleg wordt betrokken. Verder is er nu één landelijke tweedelijnsorganisatie in plaats van vijf per ressort verschillende organisaties; deze landelijke organisatie bemoeit zich nadrukkelijker en op voorhand met de keuze die wordt gemaakt voor het vervolgen op grond van art. 5 en/of art. 6 WVW 1994 en met de wijze van ten laste leggen. Ook is er met het oog op de rechtsgelijkheid en verhoging van de kwaliteit recentelijk een landelijk netwerk van verkeersofficieren opgezet, waardoor officieren gemakkelijker overleg kunnen voeren en ervaringen kunnen uitwisselen. Deze respondent verwacht daarvan op langere termijn effecten. Aanleiding voor deze maatregelen was dat inderdaad per parket verschillende keuzes inzake de tenlastelegging werden gemaakt. (O1). Een andere respondent uit het Openbaar Ministerie bevestigt dit beeld. Uit een eerdere inventarisatie van wijzen van tenlastelegging herinnert hij zich dat er grote verschillen tussen arrondissementen waren: in sommige werden veel zaken bij de rechter aangebracht, in andere werd eerder voor een overtreding gekozen, in nog weer andere werd helemaal niet vervolgd (O5). Een derde respondent uit het Openbaar Ministerie signaleert niet alleen verschillen bij art. 5/6 zaken. Ook worden vergelijkbare gedragingen de ene keer als poging doodslag vervolgd, en de andere keer als bedreiging of art. 5 WVW 1994 (O2). Eén van de experts stelt dat in het bijzonder de restrictieve interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad tot verschillen leidt in de wijze van tenlastelegging (E2). Volgens deze respondent zouden sommige officieren niet meer beginnen aan een vervolging op basis van

roekeloosheid, terwijl anderen de rechtspraak van de Hoge Raad in wezen negeren en het blijven proberen.

Een respondent vanuit het OM wijst op de invloed van het oordeel van de politie (O3). Het kan wel eens voorkomen dat de politie een zaak aanmerkt als een overtreding van art. 5 WVW 1994 terwijl sprake is van schuld in de zin van art. 6 WVW 1994. De parketsecretaris voor art. 6 WVW 1994 ziet die zaak dan niet voorbij komen, hetgeen ertoe kan leiden dat de zaak ten onrechte bij de kantonrechter komt. Volgens deze respondent is het beter als de politie bij een verkeersongeval met dodelijk of zwaar letsel de zaak steeds als een art. 5/6 WVW 1994-zaak aanmerkt, zodat de parketsecretaris voor art. 6 WVW 1994 er sowieso naar kijkt. En nog beter is het – en zo gaat het volgens deze respondent in de praktijk ook meestal – wanneer in elk geval bij een dodelijk ongeval de politie voordat het eind proces-verbaal wordt ingezonden de verkeersofficier benadert voor overleg.

Ten slotte geeft een aantal respondenten aan dat zij deze vraag niet goed kunnen beantwoorden (E3, E1, E5, A3, A5). Sommigen hebben gelet op hun huidige functie onvoldoende zicht op de praktijk op dit punt (E3, E1, E5). Advocaten wijzen er in dit verband ook op dat – in het bijzonder als het gaat om de artt. 5 en 6 WVW 1994 – beantwoording van de vraag wordt bemoeilijkt doordat art. 5 WVW 1994-zaken doorgaans bij de kantonrechter worden aangebracht en daar vaak geen advocaat bij is betrokken. Vergelijking is ook moeilijk omdat elke zaak toch weer anders is en de grens tussen de artt. 5 en 6 WVW 1994 niet scherp is waardoor vergelijking lastig is (A5, R2). In dit kader is ook opgemerkt dat verschillende keuzes niet tot grote verschillen in uitkomsten behoeven te leiden en ook niet zouden moeten leiden. Een art. 5 WVW 1994-zaak waarin net niet de grens van de aanmerkelijke schuld wordt gehaald, zou – voor zover het gaat om de ernst van het feit – niet tot een veel lichtere straf moeten leiden dan een art. 6 WVW 1994-zaak waarin die grens net wel wordt gehaald (R2).

5. Het juridische kader

De vragen 5 en volgende die aan de respondenten zijn voorgelegd betreffen het juridische kader.

5. *Hoe denkt U over de mogelijkheden om bij ernstige verkeersdelicten te veroordelen wegens doodslag of poging tot doodslag? Bieden andere strafbaarstellingen, in het bijzonder die van (poging tot) zware mishandeling, bedreiging en artikel 5 WVW 1994 naar Uw oordeel voldoende soelaas in*

gevallen waarin een veroordeling wegens poging tot doodslag (net) niet mogelijk is? Hoe denkt U in dit verband over een als misdrijf in te voeren strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van artikel 5 WVW 1994?

Een aantal respondenten brengen (poging tot) doodslag, maar ook (poging tot) zware mishandeling en bedreiging in eerste instantie niet in verband met verkeersdelicten (R3, R4, A4, A5, E4, E5). Het zijn geweldsdelicten die weliswaar in het verkeer kunnen worden begaan, maar dan gaat het in wezen niet om verkeersgedragingen. Ernstig verkeersgevaarlijk gedrag is volgens sommige respondenten ook niet gemakkelijk te 'vertalen' in deze delicten (O2, R2). Op dergelijk gedrag past het label (poging tot) doodslag of zware mishandeling doorgaans niet.

De meeste respondenten, onder zowel de rechters, leden van het Openbaar Ministerie, advocatuur als experts, vinden dat er voldoende mogelijkheden zijn om bij ernstige verkeersdelicten te veroordelen wegens (poging tot) doodslag. Weliswaar zijn die mogelijkheden beperkt vanwege het opzetvereiste, maar uit de antwoorden blijkt niet dat dit als problematisch wordt ervaren. Voor de echte geweldssituaties waarin de auto als een soort wapen wordt gebruikt, is deze weg wel goed begaanbaar (R2, R4, R3, R1, R5, O3, O1, O4, O2, A5, A2, A4, A3, A1, E1, E5). Enkele respondenten wijzen op de bijzondere context die maakt dat (poging tot) doodslag in het verkeer moeilijk hard te maken is (O3, E3). Anders dan bij typische geweldsgedragingen, kan binnen de verkeerscontext uit de objectieve, zichtbare gedragingen doorgaans niet worden afgeleid of er opzet op de dood in het spel is. Daardoor is binnen de verkeerscontext meestal het vertrekpunt dat er geen opzet op de dood van een ander is. Een enkele respondent merkt op dat (voorwaardelijk) opzet gemakkelijker te bewijzen zou zijn dan roekeloosheid (A3). Iets anders is, zo wordt door een respondent opgemerkt, dat ernstige verkeersongevallen met dodelijke slachtoffers tot grote maatschappelijke beroering kunnen leiden, soms gevoed door de media. Dat kan de roep om een veroordeling wegens (poging tot) doodslag doen ontstaan. Maar als men daarin meegaat, zet men in feite de juridische begrippen en daarmee het geldende recht opzij (E3).

Enkele respondenten hebben een andere opvatting. Eén respondent vanuit het Openbaar Ministerie vindt dat de Hoge Raad te hoge drempels heeft opgeworpen om tot een veroordeling wegens (poging tot) doodslag te komen; hetzelfde geldt, vanwege het opzetvereiste, ook voor (poging tot) zware mishandeling (O5). Volgens deze respondent biedt het opzet waarmee verkeersovertredingen doorgaans worden begaan voldoende aanknopingspunt om tot een bewezenverklaring van 'kansopzet' of voorwaardelijk opzet op de

dood (of zwaar lichamelijk letsel) te komen. Bij de huidige koers in de rechtspraak zou een bewezenverklaring te veel afhankelijk zijn van uitlatingen van verdachten. Enkele van de experts (E2, E4) bekritiseren in het bijzonder het Porsche arrest; zij vinden dat de Hoge Raad ten onrechte groot belang hecht aan het gegeven dat een verdachte zelf ook levensgevaar heeft gelopen. Het is de indruk van één van deze experts dat het tegenwoordig moeilijker is om tot een bewezenverklaring van (poging tot) doodslag te komen dan enige jaren geleden. Wat hem betreft past op verkeersgedrag waarbij iemand geen enkel oog heeft voor de belangen van anderen, het etiket (poging tot) doodslag (E2).

De volgende vraag is of andere strafbaarstellingen, in het bijzonder die van (poging tot) zware mishandeling, bedreiging en art. 5 WVW 1994 voldoende soelaas bieden in gevallen waarin een veroordeling wegens poging tot doodslag (net) niet mogelijk is. Een aantal respondenten beantwoorden deze vraag in lijn met het antwoord op de eerste vraag voor zover het gaat om (poging tot) zware mishandeling en bedreiging (R4, R5, A3, E3). De mogelijkheden om bij ernstige verkeersgedragingen te veroordelen wegens deze delicten zijn weliswaar beperkt, maar niet onvoldoende. Sommige respondenten wijzen erop dat de bewijsproblematiek die bij (poging tot) doodslag speelt, bij (poging tot) zware mishandeling niet wezenlijk anders ligt: waar opzet op de dood ontbreekt, is opzet op toebrengen van zwaar letsel dikwijls ook moeilijk te bewijzen (R4, O1).

Volgens twee respondenten biedt de strafbaarstelling van (poging tot) zware mishandeling onvoldoende soelaas (O5, E2). Dit standpunt vloeit rechtstreeks voort uit hun (hiervoor besproken) opvatting dat de mogelijkheid om tot een bewezenverklaring van (poging tot) doodslag te komen te beperkt is; dit werkt door naar de mogelijkheid om tot een bewezenverklaring van (poging tot) zware mishandeling te komen.

De strafbaarstelling van bedreiging (art. 285 Sr) biedt volgens enkele respondenten soms uitkomst (R4, O1). Waar (poging tot) zware mishandeling niet haalbaar blijkt, kan soms bedreiging bewezen worden verklaard. Maar de strafbaarstelling van bedreiging is alleen toepasselijk in specifieke casus binnen de verkeerscontext, in het bijzonder het inrijden op iemand waarbij op het laatste moment wordt afgeremd of de ander ruim op tijd aan de kant springt. Maar dan gaat het volgens een andere respondent wezenlijk niet om verkeersgedrag (E1). Bij ‘ongericht’ gevaarlijk rijgedrag, bijvoorbeeld als iemand met hoge snelheid door het rode licht rijdt en een voetganger opzij moet springen, zal van bedreiging doorgaans geen sprake zijn.

Op de vraag of art. 5 WVW 1994 voldoende soelaas biedt, antwoorden sommige respondenten dat zij dit moeilijk vinden te beoordelen. Vervolging wegens enkel

art. 5 WVW 1994 geschiedt normaal gesproken voor de kantonrechter, waardoor een aantal respondenten geen goed zicht heeft op deze zaken (R4, O4, A1). En waar art. 5 WVW 1994 wel voor de meervoudige kamer komt, omdat ook andere delicten gepleegd zijn, ligt het zwaartepunt bij de straftoemeting doorgaans bij die andere delicten. Enkele respondenten uit de rechterlijke macht merken op nog nooit meegemaakt te hebben dat zij niet uit de voeten konden met het op overtreding van art. 5 WVW 1994 gestelde strafmaximum van twee maanden hechtenis (R4, R5). Eén van deze respondenten kan zich echter situaties voorstellen waarin dat wel het geval is (R4).

Een aantal andere respondenten zijn expliciet van mening dat in gevallen van ernstig gevaarzettend rijgedrag art. 5 WVW 1994 onvoldoende soelaas biedt. Bij sommigen gaat het er primair om dat de strafmaxima voor de ernstigste vormen van overtreding van art. 5 WVW 1994 te laag zijn (O3, O2, O4). Eén van de respondenten wijst er in dit verband op dat het strafmaximum bij overtreding van art. 6 WVW 1994 door de jaren heen flink is verhoogd, terwijl het strafmaximum bij overtreding van art. 5 WVW 1994 (ongeveer) hetzelfde is gebleven (E4). Opvallend is intussen dat in de praktijk vaak het maximum niet eens gehaald wordt; doorgaans wordt een geldboete en eventueel ontzegging van de rijbevoegdheid opgelegd. In dat verband wordt de relatie gelegd tussen het – relatief – lage strafmaximum en de opgelegde straf: waar het maximum slechts twee maanden hechtenis is, zal in de praktijk niet snel die hechtenis worden opgelegd. Bij een hoger strafmaximum zal een vrijheidsbenemende straf eerder in beeld komen (R2, R1). Bij sommige respondenten speelt ook het idee van een passende kwalificatie een grote rol (R2). Bij roekeloos rijgedrag zonder ernstige gevolgen is enerzijds het etiket (poging tot) zware mishandeling niet passend, behalve in uitzonderingsgevallen; anderzijds doet een veroordeling wegens ‘gevaarlijk rijden’ ook geen recht aan het ernstige verwijt dat de dader wordt gemaakt, nog los van de opgelegde straf, ook omdat overtreding van art. 5 WVW 1994 geen misdrijf maar slechts een overtreding is. Die gedachte klinkt ook door bij een expert (E5).

Ten slotte de vraag hoe de respondenten denken over een (als misdrijf in te voeren) strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van art. 5 WVW 1994. Deze vraag ziet vooral op de situatie waarin wel sprake is van (zeer) gevaarlijk verkeersgedrag maar geen ernstig gevolgen zijn ingetreden, waardoor voltooide opzetdelicten alsmede dood of letsel door schuld buiten beeld blijven, terwijl een veroordeling wegens bedreiging evenmin haalbaar is.

Enkele respondenten uit de advocatuur antwoorden dat volgens hen geen behoefte bestaat aan een nieuwe strafbaarstelling (A4, A5). Zij zien de noodzaak

daartoe niet. Eén van deze respondenten merkt op dat zo'n strafbaarstelling van zeer gevaarlijk verkeersgedrag weer afbakeningsproblemen oproept: wanneer is sprake van zeer gevaarlijk verkeersgedrag? (A5) Eén van de respondenten uit de rechterlijke macht ziet evenmin de noodzaak tot het introduceren van een zwaardere variant van art. 5 WVW 1994 (R5).

De meeste respondenten zijn evenwel voorstander van of zien althans voordelen in een aanpassing van de wetgeving in deze richting (R4, R3, R2, R1, O4, O3, O2, O5, A2, A3, A1, E3, E1, E5, E2, E4). In dit verband is opgemerkt dat de wetgeving in het algemeen te veel is georiënteerd op het gevolg: de gelukkige roekeloze gaat vrijuit of komt er met art. 5 WVW 1994 vanaf, met een hele geringe straf; daarentegen wordt de ongelukkige – ongelukkig omdat er een ernstig gevolg is ingetreden - onoplettende geconfronteerd met een vervolging wegens art. 6 WVW 1994, met een potentieel veel zwaardere straf (E3, R2).

Sommige respondenten laten zich niet uit over de concrete vormgeving van een strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag (R4, R3, O4). Anderen geven aan niet de noodzaak van een nieuwe strafbaarstelling te zien, maar zij achten het wel verdedigbaar dat schending van art. 5 WVW 1994 met een hoger strafmaximum wordt bedreigd en het delict wordt omgevormd tot een misdrijf (A3, A1). Een andere respondent stelt voor art. 5 WVW 1994 op te splitsen (E4). Het huidige strafmaximum volstaat bij gedrag waardoor gevaar kan worden veroorzaakt. Het veroorzaken van concreet gevaar zou daarentegen een misdrijf moeten zijn met een flink hoger strafmaximum van minstens een jaar gevangenisstraf. Toevoeging van een opzetbestanddeel verdient volgens deze respondent niet de voorkeur omdat anders, gelet op het Porsche arrest, vergelijkbare discussies ontstaan als bij (poging tot) doodslag. Heeft de verdachte wel opzet op de gevaarzetting nu zijn eigen leven ook gevaar liep? Deze respondent stelt overigens ook voor de 'hinder' variant uit art. 5 WVW 1994 te schrappen. Weer andere respondenten zijn voorstander van een aparte strafbaarstelling, dat wil zeggen strafbaarstelling van een zwaardere variant van art. 5 WVW 1994 (R1, R2, O5, O2, A2, E3, E2, E1). Enkelen pleiten ervoor om, in navolging van par. 315c uit het Duitse strafwetboek, in de wet zelf te concretiseren welke gedragingen onder deze strafbaarstelling vallen (R1, E3, R2).

Er zijn ook respondenten die ervoor pleiten de artt. 5 en 6 WVW 1994 in één strafbaarstelling te doen opgaan en aansluiting te zoeken bij de structuur van het gemeengevaarlijke delict, zoals ook brandstichting ex art. 157 en 158 Sr dat is (O2, E1). Onderscheid kan dan worden gemaakt tussen opzettelijk en culpoos veroorzaken van gevaar en daarbinnen kan worden gedifferentieerd naar de ingetreden gevolgen (enkel gevaar, letsel of dood). Deze gevolgen zijn geobjectiveerd, en dus, anders dan in art. 6 WVW 1994, aan ieder schuldverband onttrokken: opzet noch culpa hoeft gericht te zijn op het veroorzaken van een

ongeval, laat staan letsel of de dood. De lichtste variant is dan culpoos gevaar veroorzaken, de zwaarste variant opzettelijk gevaar veroorzaken met de dood ten gevolge. Binnen dit systeem bestaat geen behoefte aan roekeloosheid als wettelijke schudgradatie (zie ook hierna bij vraag 6). Roekeloos rijgedrag zal doorgaans vertaald kunnen worden in het opzettelijk veroorzaken van gevaar, al dan niet met gevolgen. Eén van de respondenten vindt dat bij de opzetvariant van zo'n gevaarzettingsdelict het opzet volkomen genormativeerd mag worden (E2). Bij veel te hard rijden of dronken rijden bijvoorbeeld is er sprake van opzettelijke gevaarzetting, ongeacht wat iemand precies wist of wilde.

Ten slotte verdient vermelding dat enkele respondenten erop wijzen dat niet kan worden volstaan met het enkele verhogen van het strafmaximum van art. 5 WVW 1994 dan wel het invoeren van een nieuwe strafbaarstelling, al dan niet als aanvulling op art. 5 WVW 1994. Essentieel is dat de controle- en opsporingsinspanningen hierop worden gericht. Het moet niet zo zijn dat iemand eens bij toeval wordt 'gepakt' terwijl vele anderen vrijuit gaan enkel omdat er onvoldoende gecontroleerd wordt. Anders wordt zo'n bepaling naar hun oordeel een slag in de lucht (E3, E1).

6. *Hoe denkt U over de interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad? Zou op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend rijgedrag met ernstige gevolgen voorzien dienen te worden?*

Alle respondenten geven aan de interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad (zeer) streng te vinden.

Een respondent uit de rechterlijke macht geeft aan geen probleem te hebben met de strenge interpretatie van roekeloosheid; de juridische onderbouwing daarvan klopt (R5). De juridische betekenis wijkt wel af van de betekenis naar normaal spraakgebruik en dat moet de rechter ook toelichten. Ook vindt deze rechter dat de strenge uitleg niet in de weg staat aan een passende straf. Ook enkele respondenten uit de advocatuur vinden dat de Hoge Raad een redelijke uitleg aan de term roekeloosheid geeft (A5, A3). Terecht beperkt de Hoge Raad roekeloosheid tot uitzonderlijke gevallen waarin iemand zich niet bekommert om de gevolgen. Het zou kunnen dat deze uitleg niet aansluit bij de belevingswereld van burgers, maar roekeloosheid is nu eenmaal een juridisch begrip en dergelijke begrippen kunnen een betekenis hebben die afwijkt van wat er in het normale taalgebruik onder wordt verstaan. Wellicht wordt een verkeerd beeld ook gevoed door de media. Ook bij de strenge uitleg van de Hoge Raad kan de rechter tot een passende straf komen. Deze respondenten zien dan ook geen noodzaak om op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend rijgedrag met

ernstige gevolgen te voorzien. Een expert ziet de strenge interpretatie van roekeloosheid vooral in het licht van de verplichting om de toepassing van deze strafverzwaringsgrond adequaat te motiveren (E5).

Andere respondenten zijn (zeer) ongelukkig met deze interpretatie en vinden deze (veel) te streng. Er wordt op gewezen dat deze uitleg niet strookt met de betekenis van roekeloos in het normale spraakgebruik en dat het onbevredigend is dat deze uitleg niet strookt met de belevingswereld van burgers, in het bijzonder slachtoffers en nabestaanden. Aan hen is de restrictieve interpretatie niet goed uit te leggen (O2, O1, A2, O4). Daarbij wordt er op gewezen dat voor slachtoffers en nabestaanden en burgers in het algemeen niet alleen de strafhoogte van belang is, maar ook de kwalificatie, het etiket dat op het gedrag wordt geplakt (R2, E2). Ook wordt door veel respondenten opgemerkt dat de strenge interpretatie niet strookt met de bedoeling van de wetgever zoals die uit de wetsgeschiedenis blijkt (E4, E3, O2, O1, O5, A2, E2). Enkele respondenten geven aan niet te begrijpen waarom de Hoge Raad tot zo'n restrictieve interpretatie is gekomen (A4, O2, E4). Een enkeling suggereert dat doodslag misschien wel gemakkelijker te bewijzen is dan roekeloosheid (O3, O4).

Kritiek op de wetgever is er echter ook. Eén expert merkt op dat de roekeloosheid nooit geïntroduceerd had hoeven te worden (E1). Een andere expert merkt op dat de wetgever te kort is geschoten door geen duidelijke definitie van roekeloosheid te geven (E5). Andere respondenten zijn van mening dat uit de wetsgeschiedenis een te ruim begrip van roekeloosheid naar voren zou komen (R1, E2). Verder wordt de vormgeving van art. 175 WVW 1994 door een aantal respondenten weinig gelukkig gevonden waar het gaat om de verhouding tussen de roekeloosheid als strafverzwarende omstandigheid en de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid (R3, R2, E2). Tussen de roekeloosheid en die andere strafverzwarende omstandigheden bestaat een spanning: zij concurreren met elkaar. Voorkomen van 'dubbeltelling'- een reden voor de Hoge Raad om de aanwezigheid van een of meer van de andere strafverzwarende omstandigheden niet, althans niet zonder meer, voldoende te laten zijn voor roekeloosheid – leidt ertoe dat de lat voor roekeloosheid wel heel erg hoog ligt.

Geen van de rechters geeft aan dat de interpretatie ertoe leidt dat geen passende straf kan worden opgelegd. Daarbij speelt een belangrijke rol dat bij ernstig gevaarzettend gedrag dat in die interpretatie toch niet tot de kwalificatie roekeloosheid leidt, vrijwel steeds één of meer van de strafverzwarende omstandigheden uit lid 3 van art. 175 WVW 1994 van toepassing zijn. Het strafmaximum dat dan geldt – 4,5 jaar indien het ongeval tot de dood heeft geleid, 3 jaar bij letsel – knelt niet. Gewezen wordt ook op de oriëntatiepunten, waar de roekeloosheid niet in is opgenomen. Bij een 'zeer hoge mate van schuld',

de schuldgradatie die aan de roekeloosheid grenst, en een hoog alcoholpromillage, indiceren de oriëntatiepunten een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar en een ontzegging van de rijbevoegdheid voor 5 jaar. Eén van de respondenten merkt ook op dat hij aan de kwalificatie 'roekeloos' als zodanig weinig betekenis toekent. Vrijspraak van roekeloosheid als gevolg van de strenge interpretatie van de Hoge Raad leidt er niet toe dat een lagere straf wordt opgelegd (R3). Enkele andere respondenten vinden daarentegen dat door de uitleg van de Hoge Raad ten onrechte lange gevangenisstraffen (tot 9 jaar) buiten beeld blijven (O3, A2). Eén van deze respondenten vindt de maximumstraf van 9 jaar te laag (A2).

Enkele rechters geven aan – ook los van de verhouding tot roekeloosheid - weinig gelukkig te zijn met de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid van art. 175 WVW 1994, met uitzondering van rijden onder invloed (R2, R3). Eén van hen vindt de opsomming vrij willekeurig en begrijpt niet waarom nu juist deze gedragingen strafverzwarend werken. Deze respondent merkt op dat hij niet 'denkt' in de opzet van art. 175 WVW, volgens welke bepaling de in lid 3 genoemde omstandigheden het strafmaximum met de helft verhogen. Voor zover het gaat om de ernst van het feit geldt dat wanneer twee gedragingen 'even gevaarlijk' zijn, maar de gevaarlijkheid van de ene gedraging voortvloeit uit één van de strafverzwarende omstandigheden, dat geen reden is om die gedraging zwaarder te bestraffen dan de andere (R3). De strafverzwarende omstandigheden nemen aldus geen bijzondere positie in ten opzichte van andere fouten die de (mate van) schuld uitmaken. Een uitzondering geldt voor rijden onder invloed. Enkele respondenten vinden het terecht dat rijden onder invloed een sterk strafverzwarend effect heeft omdat hieraan een 'dubbel besluit' ten grondslag ligt: de beslissing om te drinken en vervolgens de beslissing om te gaan rijden (R3, R4).

De vraag of op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend gedrag met ernstige gevolgen dient te worden voorzien, wordt verschillend beantwoord. Eén respondent, die de uitleg in strijd met de wil van de wetgever vindt en niet verwacht dat de Hoge Raad terugkomt van de ingezette koers ziet, ziet toch geen reden voor een wetswijziging (E4). De rechter kan ook als hij het gedrag niet als roekeloos kan kwalificeren tot een passende straf komen. Ook verwacht hij niet dat de rechter lager gaat straffen enkel omdat het gedrag niet als roekeloos kan worden gekwalificeerd. Veel andere respondenten vinden dat er wel reden tot aanpassing bestaat. Eén respondent, afkomstig uit de rechterlijke macht, vindt dat bij de huidige uitleg van roekeloosheid beter voor een andere, strengere wettelijke term kan worden gekozen, zodat bij burgers geen verkeerde verwachtingen worden gewekt (R4). Volgens enkele

respondenten zou roekeloosheid als wettelijke schuldgradatie ook wel geschrapt kunnen worden (R3, O4), zonder dat dit gevolgen behoeft te hebben voor de strafmaxima. Eén van deze respondenten zegt niet zo zwaar te hechten aan kwalificaties; hij kon prima uit de voeten met het systeem zoals dat voor 2006 gold, waarin roekeloosheid geen wettelijke strafverzwarende omstandigheid was (R3).

Andere respondenten willen tot aanpassingen komen die tot gevolg hebben dat gedragingen die thans (net) niet onder roekeloosheid vallen met een hoger strafmaximum worden bedreigd. Eén van de rechters merkt op dat de huidige uitleg van roekeloosheid tot gevolg heeft dat de 'gewone' (aanmerkelijke) schuld een enorm terrein bestrijkt en de roekeloosheid slechts zeer een klein gebied; hij acht dit onwenselijk (R2). Deze respondent bepleit een invulling waarbij roekeloosheid een groter gebied bestrijkt; niet om hogere straffen op te kunnen leggen, maar om een passender kwalificatie aan het gedrag te kunnen verbinden. Een aantal respondenten dat ongelukkig is met de huidige stand van zaken bepleit aanpassing van de wet. Een respondent van het OM voelt ervoor om tussen de twee bestaande schuldgradaties - 'gewone' (aanmerkelijke) schuld en roekeloosheid - een derde schuldgradatie toe te voegen (O3). Een andere respondent vanuit het OM stelt voor roekeloosheid in de wet te definiëren. Ook als de definitie waar dan voor wordt gekozen afwijkt van het normale spraakgebruik, zoals bij de huidige uitleg door de Hoge Raad, is het voor de burger in ieder geval duidelijk: de wetgever – en niet de rechter of de officier van justitie – verstaat dit onder roekeloosheid (O1). Een andere respondent oppert de gedachte de strafbepaling over te hevelen naar het Wetboek van Strafrecht; bij deze operatie zou niet in de wet zelf, maar in de memorie van toelichting de roekeloosheid moeten worden omschreven, en tevens duidelijk gemaakt moeten worden dat deze omschrijving afwijkt van de invulling die de Hoge Raad aan dit bestanddeel heeft gegeven (A2).

Weer andere respondenten noemen de mogelijkheid om de roekeloosheid te concretiseren door in de wet op te nemen welke gedragingen roekeloosheid opleveren (A4, E1). Eén van deze respondenten wijst erop dat je tegelijkertijd iets zou moeten doen aan de spanning tussen de roekeloosheid en de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid van art. 175. Een optie is om de roekeloosheid op één lijn te stellen met die andere omstandigheden: strafbaar is dood/letsel door schuld onder bepaalde strafverzwarende omstandigheden, waaronder rijden onder invloed, te hard rijden maar ook roekeloosheid. Gevolg van een dergelijke constructie is dat meerdere strafverzwarende omstandigheden tegelijkertijd van toepassing kunnen zijn, maar dit zou niet tot een hoger strafmaximum leiden. Een andere optie is om de roekeloosheid te concretiseren en daarbij de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid mee te nemen:

onder roekeloosheid wordt verstaan, onder meer, rijden onder invloed en veel te hard rijden (E1). Een andere expert oppert, een verband te leggen met de strafbaarstelling van roekeloosheid zonder ernstige gevolgen (E5). Een respondent uit de advocatuur lijkt een limitatieve opsomming van gedragingen die roekeloosheid zouden opleveren, niet verstandig, omdat dan het gevaar bestaat dat ten onrechte bepaalde gedragingen worden uitgesloten. Dat gevaar zou zelfs bestaan bij een niet-limitatieve opsomming (A2).

Enkele respondenten stellen voor niet langer te werken met roekeloosheid als bestanddeel en ook de schuld niet meer te relateren aan een ernstig ongeval (zie ook hierboven bij vraag 5). De strafbaarheid zou geheel anders vorm gegeven moeten worden. Een mogelijkheid is aansluiting te zoeken bij het model van de gemeengevaarlijke delicten, zoals brandstichting ex art. 157 Sr (O2, E1, E2). De basis is gevaarzettend gedrag. Strafbaar is zowel het culpoos als opzettelijk gevaar veroorzaken, waarbij de opzettelijke gevaarzetting zwaarder wordt bestraft dan de culpose. Vervolgens kan ook gedifferentieerd worden naar de ernst van de gevolgen: enkele gevaarzetting, concreet gevaar voor het leven van personen en de dood. Deze kwalificerende gevolgen zijn geobjectiveerd en staan dus los van culpa of opzet. In een ander voorstel wordt aansluiting gezocht bij het systeem van de Wet op de economische delicten, door schending van concrete verkeersvoorschriften als uitgangspunt te nemen (O5) en de culpa geheel buiten spel te zetten. Niet-opzettelijke schending van zo'n voorschrift is een overtreding, en is voorzien van een hoger strafbedreiging dan nu het geval is. Opzettelijke overtreding is een misdrijf met een hoger strafmaximum. De strafmaxima gaan verder omhoog indien ernstige gevolgen intreden.

7. *Een strafvervolging wegens artikel 5 WVW 1994 kan ook worden ingesteld in gevallen waarin een andere verkeersdeelnemer bij gelegenheid van het ten laste gelegde verkeersgedrag om het leven is gekomen of (ernstig) letsel heeft bekomen terwijl de verdachte daaraan geen schuld heeft in de zin van artikel 6 WVW 1994. Vindt U dat deze omstandigheid bij de vervolgingsbeslissing en straftoemeting ter zake van artikel 5 WVW 1994 mag worden betrokken? Vindt U dat artikel 5 WVW 1994 in dergelijke situaties een adequaat kader biedt?*

Deze vragen hebben betrekking op de situatie waarin een verkeersongeval waarbij het slachtoffer letsel heeft bekomen of is overleden, is veroorzaakt door *niet*-aanmerkelijke schuld, zodat art. 6 WVW 1994 buiten beeld blijft. De vraag of het intreden van een ernstig gevolg - dood of letsel – bij de vervolgingsbeslissing ter zake van art. 5 WVW 1994 mag worden betrokken, is door sommige respondenten niet (expliciet) beantwoord (R4, R3, O5, A5, A4, E3, E1).

Veel respondenten staan op het standpunt dat het intreden van een ernstig gevolg invloed mag hebben op de vervolgingsbeslissing. In het kader van de beoordeling van de opportuniteit mag bij het nemen van deze beslissing met alle feiten en omstandigheden rekening worden gehouden. Tot deze respondenten behoren zowel rechters (R1, R5), leden van het Openbaar Ministerie (O3, O2), advocaten (A1, A2, A3) als experts (E4, E5, E2). Een rechter heeft er moeite mee het gevolg mee te laten spelen nu het gevolg geen delictsbestanddeel van art. 5 WVW 1994 is en de verdachte dus eigenlijk ook niet kan worden vervolgd voor het veroorzaken van het gevolg (R2). Vervolgen op basis van art. 5 WVW 1994 vanwege het intreden van het ernstige gevolg komt dan in wezen neer op vervolgen op basis art. 6 WVW 1994 terwijl de daarvoor vereiste aanmerkelijke schuld er niet is. Als vervolging vanwege het intreden van het gevolg gewenst is, is het naar zijn mening zuiverder om daarvoor een aparte strafbaarstelling te maken die ziet op – kort gezegd - dood of letsel door niet-aanmerkelijke schuld. Een respondent vanuit het Openbaar Ministerie staat op het standpunt dat het intreden van het gevolg op zichzelf geen invloed heeft op de beslissing om te vervolgen. Alleen de gevaarlijkheid van de gedraging zou voor die beslissing bepalend zijn (O4).

Een aantal respondenten vindt vervolging vanwege het ernstige gevolg niet wenselijk. Ook als een ernstig gevolg is ingetreden, zal een vervolging op grond van (enkel) art. 5 WVW 1994 doorgaans uitlopen op een veroordeling tot een geldboete en eventueel een (voorwaardelijke) ontzegging van de rijbevoegdheid. Er is dan sprake van een wanverhouding tussen de ernst en de impact van de gebeurtenis aan de ene kant en de beperkte inzet van de strafprocedure aan de andere kant. Voor slachtoffers en nabestaanden is dat erg onbevredigend (R2, O2). De consequentie van deze opvatting, die ook is uitgesproken door deze respondenten, is dat art. 5 WVW 1994 ook niet subsidiair ten laste gelegd moet worden bij een primair op art. 6 WVW 1994 gerichte vervolging. De beslissing om niet te vervolgen kan natuurlijk ook verkeerd vallen bij het slachtoffer of de nabestaande en zal dan moeilijk uit te leggen zijn. Anderzijds is die uitleg ook erg lastig wanneer een vervolging uitmondt in een veroordeling tot enkel een geldboete. Ook een expert merkt op, zonder zich uit te laten over de wenselijkheid van vervolging, dat hier een dilemma speelt, nu strafvervolging niet bijdraagt aan het begrip voor de strafrechtspleging (E1). Sommige respondenten, waaronder vooral respondenten uit de advocatuur, vinden dat het Openbaar Ministerie zou moeten onderzoeken of dit soort zaken op een andere manier kan worden afgedaan. Zij zien meer heil in een vorm van bemiddeling tussen dader en slachtoffer of nabestaande. Slachtoffers en/of nabestaanden zouden kunnen worden betrokken bij de beslissing tot vervolging (A3, A5, R2), of de beslissing tot vervolging zou geheel in handen gelegd kunnen worden van het slachtoffer of de

nabestaande (A4). Erkend wordt dat dit tot een ongelijke behandeling van identieke casus kan leiden, maar dat wordt door deze respondenten niet als een doorslaggevend bezwaar gezien; ongelijkheden zitten nu eenmaal tot op zekere hoogte in het systeem ingebakken.

Andere respondenten staan op het standpunt dat het intreden van een ernstig gevolg vervolging op grond van art. 5 WVW 1994 wel wenselijk maakt (O3, E4, E2). Niet vervolgen zou niet uit te leggen zijn aan een slachtoffer dat of een nabestaande die de verdachte vervolgd wil zien. Het strafrecht zou dan bovendien de boodschap afgeven dat het niet relevant is dat er een ernstig gevolg is ingetreden. Vanzelfsprekend zien deze respondenten ook geen bezwaar in een vervolging wegens primair overtreding van art. 6 WVW 1994 en subsidiair overtreding van art. 5 WVW 1994. Bij een vrijspraak wegens het primaire feit kan dan een veroordeling wegens het subsidiair ten laste gelegde feit volgen.

Geen van de respondenten is van mening dat een officier van justitie primair art. 6 WVW 1994 en subsidiair art. 5 WVW 1994 ten laste moet leggen indien hij zelf van mening is dat een veroordeling voor art. 6 WVW 1994 niet haalbaar is. Bij grensgevallen wordt het daarentegen legitiem gevonden dat de officier van justitie ervoor kiest primair te vervolgen wegens overtreding van art. 6 WVW 1994. Bij een vrijspraak van overtreding van art. 6 WVW 1994 en een veroordeling wegens overtreding van art. 5 WVW 1994 kan dat, gezien de relatief lage straf die dan doorgaans zal worden opgelegd, ertoe leiden dat slachtoffers of nabestaanden worden teleurgesteld in hun verwachtingen. Enkele respondenten uit de advocatuur hebben niettemin de ervaring dat soms vervolgd wordt voor art. 6 WVW 1994 (met subsidiair art. 5 WVW 1994) terwijl volstrekt duidelijk zou zijn dat van aanmerkelijke schuld aan het ongeval geen sprake is (A1, A4).

Een in dit verband te noemen bijzonder aspect dat in een aantal interviews naar voren komt, betreft het juiste ‘forum’ voor de behandeling van een vervolging ter zake van art. 5 WVW 1994 indien sprake is van een ernstig gevolg. Schending van art. 5 WVW 1994 is een overtreding en wordt dus in beginsel berecht door de kantonrechter van de rechtbank en niet door de meervoudige kamer of de politierechter. Indien sprake is van een ernstig gevolg en primair overtreding van art. 6 WVW 1994 en subsidiair art. 5 WVW 1994 ten laste is gelegd, is de kantonrechter niet bevoegd en wordt de zaak (doorgaans) aangebracht bij de meervoudige kamer van de rechtbank. Van de respondenten die zich over dit punt hebben uitgelaten, staan de meesten op het standpunt dat áls wegens overtreding van art. 5 WVW 1994 wordt vervolgd en een ernstig gevolg is ingetreden, de zaak door de meervoudige kamer zou moeten worden behandeld, dus óók als niet primair overtreding van art. 6 WVW 1994 ten laste is gelegd. Dat geldt zowel voor rechters (R4, R2), leden van het Openbaar Ministerie (O1, O2)

als advocaten (A5, A2). Ook een expert vindt dat er ruimte moet zijn om de zaak bij de meervoudige kamer aan te brengen (E5). De reden daarvoor is dat de enkelvoudige kamer niet de juiste setting biedt voor een behandeling van zo'n zaak. Bij de enkelvoudige kamer heeft de rechter vaak weinig tijd voor een uitgebreide behandeling; ook kan het erg vervelend zijn dat nabestaanden of slachtoffers in de rechtszaal komen te zitten naast mensen die verdacht worden van een enkele snelheidsovertreding of het veroorzaken van overlast. Verder wordt opgemerkt dat het in zo'n geval van belang is dat drie rechters zich over de zaak buigen in plaats van één. Een lid van het Openbaar Ministerie wijst op het belang van een schriftelijk vonnis waarin een meervoudige kamer iets meer van zijn overwegingen kan doen blijken dan een alleensprekende rechter (O2).

Sommige respondenten zien geen noodzaak dergelijke zaken voor de meervoudige kamer aan te brengen (O3, O4). De meer praktische bezwaren kunnen worden ondervangen door ofwel aparte zittingen met art. 5 WVW 1994 zaken te plannen ofwel deze zaken bijvoorbeeld aan het eind van een zitting in te plannen; ook kan extra tijd voor de behandeling gereserveerd worden.

Enkele respondenten hebben zich niet expliciet uitgelaten over de vraag of het gevolg – dood of letsel - mag worden meegewogen bij de strafoplegging (A1, E1). Alle overige respondenten zijn van opvatting dat het gevolg wel mag worden betrokken bij de straftoemeting. De breed gedeelde opvatting onder deze respondenten is dat het gevolg bij de straftoemeting mag worden betrokken omdat het gevolg mede de ernst van het delict bepaalt en omdat het enigszins onwezenlijk is het gevolg – juist omdat het een ernstig gevolg is – geheel buiten beschouwing te laten. Een groot deel van deze respondenten geeft tevens uitdrukkelijk aan dat de invloed van het gevolg op de straf slechts gering mag zijn. Dat geldt voor alle respondenten vanuit de rechtsprekende macht, een aantal leden van het Openbaar Ministerie (O1, O4, O5), enkele advocaten (A3, A5, A4) en één van de experts (E3). Het gevolg zou volgens deze respondenten slechts een ondergeschikte rol mogen spelen omdat de ernst van de verkeersfout, de mate van schuld, voorop moet staan. Ook speelt mee dat het gevolg in de vorm van het letsel of de dood geen delictsbestanddeel is bij art. 5 WVW 1994 en de verdachte dus ook niet wordt veroordeeld voor het veroorzaken van dit gevolg. Een lid van het Openbaar Ministerie legt de relatie met het strafmaximum, in die zin dat als het gevolg wel zwaar mee zou mogen wegen, het strafmaximum van twee maanden hechtenis nooit genoeg zou zijn, althans niet voor de slachtoffers of nabestaanden (O4).

Volgens alle respondenten vanuit de rechtsprekende macht zou het meewegen van het gevolg er niet toe moeten leiden dat in plaats van een geldboete, die zou zijn opgelegd indien van een ernstig gevolg geen sprake was

geweest, ineens hechtenis wordt opgelegd. Een hogere boete wordt passender gevonden. In dat verband wordt ook opgemerkt dat de verdachte door het voorval al in zekere zin bestraft wordt, nu hij moet leven met het gegeven dat hij een ander letsel heeft toegebracht of zelfs de dood van een ander heeft veroorzaakt (R1, A4). Daarentegen heeft een respondent uit de advocatuur wel meegemaakt dat cliënten er achteraf moeite mee hebben slechts tot een boete te zijn veroordeeld voor het veroorzaken van iemands dood. Volgens deze respondent kan een gevangenisstraf in zo'n geval een louterend effect hebben (A2).

Sommige andere respondenten zijn minder terughoudend wat betreft het meewegen van het intreden van een ernstig gevolg bij de straftoemeting. Volgens een respondent vanuit het Openbaar Ministerie is het letsel of de dood weliswaar geen bestanddeel, maar liggen deze gevolgen bij art. 5 WVW 1994, anders dan bij de zuiver abstracte gevaarzettingsdelicten zoals te hard rijden of rijden onder invloed rijden, toch impliciet besloten in het verbod (O2). Enkele respondenten geven aan dat bij een ernstig gevolg ook een onvoorwaardelijke hechtenisstraf in beeld moet komen (A2, E2).

Ten slotte de vraag of art. 5 WVW 1994 een adequaat kader biedt bij gevallen van 'dood of letsel door niet-aanmerkelijke schuld'. Een aantal respondenten neemt hierin geen standpunt in (R1, R5, R3, O3, O5, A5, A4). Eén van deze respondenten, een lid van het Openbaar Ministerie, zegt niet de ervaring te hebben dat het strafmaximum knelt (O3). Een respondent uit de advocatuur ziet geen noodzaak tot aanvulling van art. 5 WVW 1994 (A3). Dat geluid laat ook een expert horen. Deze respondent vindt de bepaling aan de 'onderkant' juist te ruim; zij zou teveel gedragingen bestrijken (E2).

Enkele respondenten brengen een aanpassing of wijziging vooral in verband met de hierboven besproken kwestie van het geschikte 'forum' (R4, A1). Toevoeging van een zwaardere variant aan art. 5 WVW 1994 zou als bijkomend voordeel kunnen hebben dat deze zaken voor de meervoudige kamer kunnen worden aangebracht (R4, A1). De respondent vanuit de rechtsprekende macht geeft aan dat daarmee ook wordt voorkomen dat mensen ten onrechte voor overtreding van art. 6 WVW 1994 worden gedagvaard en de zaak wordt aangebracht bij de meervoudige kamer, terwijl van aanmerkelijke schuld als bedoeld in art. 6 WVW 1994 overduidelijk geen sprake is.

Een expert stelt voor aan art. 5 WVW 1994 een tweede lid toe te voegen, waarin het intreden van letsel of de dood als een geobjectiveerd, strafverzwarend gevolg is omschreven (E3). Het strafmaximum bij het intreden van het gevolg zou niet veel hoger behoeven te worden gesteld omdat de ernst van de fout en niet het gevolg het zwaarst moet wegen; het feit zou ook een overtreding moeten

blijven. De belangrijkste reden voor de voorgestelde aanpassing is dat aldus ook in de wet tot uitdrukking wordt gebracht dat het gevolg juridisch relevant is en bij de straftoemeting een rol mag spelen. Omwille van de juridische zuiverheid en gelet op de maatschappelijke behoefte om een vervolging in te stellen als sprake is van een ernstig gevolg, is ook een rechter voorstander van een dergelijke aanpassing van art. 5 WVW 1994 (R2); deze respondent denkt aan strafbaarstelling als een (licht) misdrijf.

Een aantal respondenten acht art. 5 WVW 1994 vooral geen adequaat kader vanwege het te lage strafmaximum. Dit standpunt wordt ingenomen door zowel leden van het Openbaar Ministerie (O1, O4, O2), de advocatuur (A2) als een enkele expert (E4). Er is een leemte tussen art. 5 en art 6 WVW 1994 in de gevallen waarin er wel een ernstig gevolg is, maar de schuld daaraan niet aanmerkelijk, zeker indien het net geen aanmerkelijke schuld is. Art. 5 WVW 1994 zou aangevuld moeten worden met een misdrijfvariant met een beduidend hoger strafmaximum. Volgens een lid van het Openbaar Ministerie zou in dergelijke zaken geen geldboete opgelegd moeten worden, maar een vrijheidsstraf of een equivalent in de taakstraf (O1). Deze respondent stelt tevens voor de op overtreding van art. 6 WVW 1994 betrekking hebbende strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid van art. 175 WVW 1994 ook van toepassing te laten zijn op deze nieuwe strafbaarstelling.

Enkele respondenten zijn voorstander van een geheel andere vormgeving van art. 5 WVW 1994 en betrekken daarbij ook art. 6 WVW 1994 (O2, E1). Zij pleiten ervoor art. 5 en 6 WVW 1994 in één strafbaarstelling te doen opgaan en aansluiting te zoeken bij de structuur van het gemeengevaarlijke delict (zie ook hierboven bij vragen 5 en 6). Onderscheid kan dan worden gemaakt tussen opzettelijk en culpoos veroorzaken van gevaar en daarbinnen kan worden gedifferentieerd naar de ingetreden gevolgen (enkel gevaar, letsel of dood). Deze gevolgen zijn geobjectiveerd, en dus, anders dan in art. 6 WVW 1994, aan ieder schuldverband onttrokken: opzet noch culpa hoeft gericht te zijn op het veroorzaken van een ongeval, laat staan letsel of de dood. De lichtste variant is dan culpoos gevaar veroorzaken, waarbij intreding van een ernstig gevolg strafverzwarend werkt. Aldus wordt ruimte gecreëerd voor een hoger strafmaximum voor gevallen die nu onder art. 5 WVW 1994 worden geschaard terwijl er geen sprake is van aanmerkelijke schuld aan het ernstige gevolg.

8. *De straftoemeting ter zake van een deel van de ernstige verkeersdelicten wordt genormeerd in richtlijnen en oriëntatiepunten. Dat geldt in het bijzonder voor overtredingen van artikel 6 en artikel 8 WVW 1994. Vindt U deze normering in richtlijnen en oriëntatiepunten adequaat wat betreft grondslag en inhoud? Zo nee, wat zou er moeten veranderen?*

Alle respondenten, op één na (zie hieronder), vinden het bestaan van de oriëntatiepunten een goede zaak met het oog op de rechtsgelijkheid en rechtseenheid. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat het om oriëntatiepunten gaat, waarvan dus moet kunnen worden afgeweken, zodat uiteindelijk maatwerk kan worden geleverd. Alle respondenten uit de rechterlijke macht gebruiken de oriëntatiepunten ook als uitgangspunt; sommigen geven aan er in het vonnis of arrest altijd expliciet naar te verwijzen. Daarbij wordt opgemerkt dat ook wanneer niet naar de oriëntatiepunten wordt verwezen, dat niet wil zeggen dat de rechter ze niet heeft gebruikt.

Op de grondslag van richtlijnen en oriëntatiepunten zijn vooral de respondenten vanuit de rechterlijke macht en het Openbaar Ministerie ingegaan. Alle respondenten uit de zittende magistratuur vinden de grondslag - de wijze van totstandkoming – adequaat. De oriëntatiepunten worden op voorstel van de landelijke Commissie Rechtseenheid vastgesteld door het LOVS (Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht). Na een eerste consultatieronde onder de rechters wordt een concept opgesteld waarop weer gereageerd kan worden. Al deze respondenten zijn van mening dat er voldoende ruimte is voor inbreng en zij kunnen zich vinden in deze gang van zaken. Wel is de ervaring van één de respondenten dat rechters vaak weinig tijd hebben om zich in de materie te verdiepen; en het kost veel tijd om op de details uit een concept in te gaan (R3). Een andere respondent benadrukt dat de vaststelling van de oriëntatiepunten gebaseerd zou moeten zijn op gedegen empirisch onderzoek, onder andere van de feitelijke straftoemeting. Vaststelling enkel op basis van de ervaring van de mensen die bij de totstandkoming zijn betrokken, acht hij onvoldoende (R2). Deze respondent vindt ook dat de oriëntatiepunten ‘volgend’, beschrijvend moeten zijn. Anders dan richtlijnen voor het Openbaar Ministerie, past een normerende invloed niet bij de positie van rechters; rechters moeten geen regels maken, maar beslissen in concrete gevallen. De praktijk van de straftoemeting moet zijn weg vinden naar de oriëntatiepunten en niet omgekeerd. Als bijvoorbeeld een algemene trend zichtbaar is dat voor een bepaald delict zwaarder wordt gestraft, moet dat verdisconteerd worden in de oriëntatiepunten. Een andere respondent uit de zittende magistratuur heeft zelf wel eens gedacht aan de mogelijkheid tot instelling van een raad voor de straftoemeting, naar het model van de Amerikaanse en Engelse sentencing commissions en councils (R1). Toch lijkt hem dat niet verstandig, omdat daarmee eerder van politieke beïnvloeding sprake kan zijn. Om dezelfde reden is hij er geen voorstander van de oriëntatiepunten in een AMvB neer te leggen. Hij acht het een goede zaak dat het in wezen om een soort vrijwillige uitgangspunten gaat die betrekkelijk consensueel worden vastgesteld.

Eén van de respondenten vanuit het Openbaar Ministerie is van mening dat de oriëntatiepunten geen goede grondslag hebben (O5). De oriëntatiepunten

worden vastgesteld door het LOVS (Landelijk Overleg Vakinhoud Strafsectoren) en die naam suggereert dat het LOVS bestaat uit mensen die vanuit de vakinhoud tot afspraken komen over de oriëntatiepunten. Maar misschien hebben uiteindelijk zo'n 100 tot 150 van de 1000 strafrechters zich uitgelaten over die oriëntatiepunten. En het zijn nog steeds managers - mensen die zelf geen of vrijwel geen zittingen doen - die in het LOVS zitten. De legitimiteit van de oriëntatiepunten ontbreekt volgens deze respondent omdat de achterban slechts zeer selectief wordt geraadpleegd en omdat niet mensen uit die achterban in het LOVS zitten, maar de leidinggevenden. Aan de oriëntatiepunten kleeft verder het algemene gevaar dat zij te gemakkelijk worden gevolgd door jonge rechters die er veel houvast aan ontlenen, terwijl juist verkeerszaken om maatwerk vragen. Deze respondent gelooft ook niet zo sterk in rechtsgelijkheid en rechtseenheid bij met name verkeersdelicten omdat het bijzonder ingewikkeld is om vast te stellen wanneer precies de omstandigheden van het geval dezelfde zijn als in een ander geval. In plaats van voor oriëntatiepunten zou hij eerder pleiten voor een soort bandbreedte waarbinnen de straftoemeting zich zou moeten ontwikkelen. Deze respondent heeft minder moeite met de richtlijnen van het Openbaar Ministerie, omdat deze via de minister van Veiligheid en Justitie uiteindelijk een democratische legitimatie krijgen via het parlement.

De richtlijnen voor het Openbaar Ministerie worden vastgesteld door het college van procureurs-generaal. Het college wordt daarin geadviseerd door een commissie richtlijnen en – voor zover het gaat om verkeersdelicten – door een verkeerscommissie. Een respondent vanuit het Openbaar Ministerie vindt dat de richtlijnen aldus op een weloverwogen wijze tot stand komen (O1). Deze respondent merkt voorts op dat de richtlijnen in een aantal gevallen een sturende werking proberen te hebben richting de straftoemeting door de rechter. Zo zette het Openbaar Ministerie enige tijd geleden, na aanpassing van de richtlijn, bij art. 8 WVW 1994, rijden onder invloed, in op een hogere strafeis. Vervolgens wordt na zo'n wijziging gekeken of het nieuwe beleid effect heeft gehad op de straftoemeting door de rechter. Wanneer dat niet zo is, of slechts deels, kan dat ertoe leiden dat de richtlijn weer wat wordt bijgesteld omdat het geen zin heeft aan strafeisen vast te houden die geen weerklank blijken te vinden in de strafoplegging.

Enkele respondenten hebben geen (uitgesproken) opvatting over de inhoud van de oriëntatiepunten en/of richtlijnen (O5, E5, E1). Veel respondenten achten de inhoud van de oriëntatiepunten en richtlijnen in het algemeen adequaat (R1, R5, R3, R4, O4, O1, O3, O2, A3, E2). Eén van de respondenten uit de rechterlijke macht merkt op dat de oriëntatiepunten bij verkeersdelicten zeer fijnmazig zijn in vergelijking met oriëntatiepunten bij andere delicten (R4). Nog verdere

differentiatie naar relevante factoren – bijvoorbeeld of de verdachte doordrongen is van de ernst van het feit – lijkt deze respondent niet verstandig. Enkele respondenten merken wel op dat recidive een belangrijkere rol zou mogen spelen in de oriëntatiepunten (R2, O4, E2; zie ook hierna bij art. 8 WVW 1994). In enkele gesprekken komt naar voren dat de oriëntatiepunten zich over sommige onderwerpen niet of niet duidelijk genoeg uitlaten. De oriëntatiepunten bieden niet altijd een goed handvat bij de keuze tussen een gevangenisstraf en een taakstraf, terwijl dat – zeker bij art. 6 WVWV 1994 zaken – vaak een belangrijk discussiepunt is in raadkamer (E1). Een andere respondent gaat in op het al dan niet opleggen van de ontzegging van de rijbevoegdheid (E3). Vaak speelt daarbij de vraag of iemand zijn rijbewijs nodig heeft voor zijn werk of anderszins. Deze respondent denkt dat het goed zou zijn als de oriëntatiepunten een kader geven voor het wegen van deze factor. Dat zou ook kunnen omdat het hier om een afweging gaat die betrekkelijk standaard is: iemand heeft zijn rijbewijs nodig versus 'en toch moet je deze straf hebben'. Dat is een eenvoudiger afweging dan wanneer het gaat om het wel of niet opleggen van een gevangenisstraf, waarbij veel meer omstandigheden een rol kunnen spelen. Een respondent, ten slotte, vindt het een leemte dat er geen oriëntatiepunten zijn voor allerlei vormen van gevaarlijk rijgedrag, in het bijzonder ernstige snelheidsovertredingen (R2).

Sommige respondenten vinden de in de oriëntatiepunten geïndiceerde straffen in het algemeen aan de lage kant (E4, A2). Eén van deze respondenten oppert de gedachte om als uitgangspunt op de helft van het strafmaximum te gaan zitten, hetgeen nu bij de meeste delicten niet het geval is (E4). Ook een andere respondent wijst op de relatie tussen de strafmaxima en de oriëntatiepunten. Deze respondent noemt de oriëntatiepunten wel adequaat gelet op de huidige strafmaxima. Het strafmaximum bij sommige delicten, in het bijzonder bij art. 7 WVW 1994, zou echter verhoogd moeten worden en dat zou ook moeten leiden tot verhoging van de oriëntatiepunten (O2).

Enkele respondenten hebben opmerkingen bij de oriëntatiepunten voor art. 6 WVW 1994. Een respondent vanuit de advocatuur vindt de oriëntatiepunten voor de lichtere gevallen van schuld adequaat, maar het oriëntatiepunt voor de zwaarste gevallen van schuld, ook als het geen roekeloosheid als bedoeld in lid 2 van art. 175 WVW 1994 is, te laag (A4). Een andere respondent vindt daarentegen dat de oriëntatiepunten bij de lagere schuldgradaties te ver van het strafmaximum afzitten. Als voorbeeld wordt genoemd dood door schuld waarbij sprake is van 'ernstige schuld' en de dader onder invloed was. Deze respondent vindt dat het bijbehorende oriëntatiepunt – zes maanden gevangenisstraf en twee jaar ontzegging van de rijbevoegdheid – erg ver afstaat van het wettelijke

strafmaximum van vier en een half jaar gevangenisstraf en ontzegging van de rijbevoegdheid voor vijf jaar (E4).

In sommige interviews komt de in de oriëntatiepunten en richtlijn gemaakte onderverdeling in schuldgradaties (aanmerkelijke schuld, ernstige schuld, zeer hoge mate van schuld; voor roekeloosheid bestaat geen afzonderlijk oriëntatiepunt) aan de orde. Eén van de experts acht het een goede zaak dat niet meer wordt aangeknoopt bij het 'uiterlijk' onvoorzichtige of zeer onvoorzichtige gedrag, maar bij de gradatie van schuld (E3). Gedrag kan naar uiterlijke maatstaven bijvoorbeeld zeer onvoorzichtig zijn, maar daarmee hoeft de schuld nog niet zeer ernstig te zijn. Een kwestie die in enkele interviews aan de orde werd gesteld, is de vraag of deze gradaties voldoende houvast bieden. Een respondent vanuit de rechterlijke macht is van mening dat de categorisering goed werkbaar is als je maar voldoende zaken doet en de jurisprudentie bijhoudt (R5). Eén van de experts denkt daarentegen dat de gemaakte onderverdeling in schuldgradaties niet eenvoudig is toe te passen (E3) omdat het zulke abstracte termen zijn. Daaraan zou meer inhoud kunnen worden gegeven door in de oriëntatiepunten ook voorbeelden van de verschillende schuldgradaties op te nemen. Enkele andere respondenten denken dat een dergelijke concretisering wel enig houvast kan bieden, maar toch niet veel, omdat de gradaties toch lastig van elkaar zijn te onderscheiden en het zo sterk afhangt van de details van een zaak (O2, O3, A1). Een respondent vanuit de rechterlijke macht denkt dat het juist om die reden raadzaam zou zijn een soort databank van uitspraken te hebben (R2). Bij elke categorie worden bijvoorbeeld vijf tot tien uitspraken van de afgelopen twee jaar gezocht en dat bestand moet dan steeds worden 'opgeschoond'. De rechter kan de door hem te behandelen zaak vervolgens vergelijken met de in de databank opgenomen zaken: lijkt mijn zaak op zaken waarin twee jaar gevangenisstraf is opgelegd of lijkt de zaak meer op zaken waarin een lagere straf is opgelegd?

Vanuit het Openbaar Ministerie is opgemerkt dat de richtlijnen in hun omschrijving van de schuldgradaties soberder zijn geworden (O1, O3). Vroeger werden juist voorbeelden in de richtlijnen opgenomen; nu is het beleid om de richtlijnen compacter te houden. Eén van deze respondenten zegt er goed mee uit de voeten te kunnen (O3). Op een A4-tje staan de uitgangspunten en op het intranet wordt verwezen naar ander materiaal, waaronder jurisprudentie. Bovendien vindt regelmatig strafmaatoverleg plaats, onder meer over gevoelige art. 6 zaken.

Ook over de oriëntatiepunten bij art. 8 WVW 1994 zijn enkele specifieke opmerkingen gemaakt. Het toepasselijke oriëntatiepunt hangt primair af van de schaal waarbinnen het gemeten adem- of bloedalcoholgehalte valt; hoe hoger het

gehalte, des te hoger de schaal en daarmee de straf. Enkele respondenten vanuit de advocatuur spreekt de duidelijkheid van deze oriëntatiepunten aan (A5, A1). Een andere respondent uit de advocatuur vindt de boetes behoorlijk hoog (A3) en benadrukt dat bij de oplegging van een boete – en hetzelfde geldt voor de ontzegging van de rijbevoegdheid - rekening moet worden gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Een andere respondent vindt de boetes aan de lage kant, zeker voor de meer kapitaalkrachtigen (E4).

Bij (relevante) recidive is het oriëntatiepunt van de naast hogere schaal van toepassing. Een deel van de respondenten is van mening dat de factor recidive zwaarder zou moeten wegen (R2, O4, A4, A2, E3). Nu zijn de oriëntatiepunten te veel gefixeerd op het gemeten gehalte, terwijl het uiteindelijk toeval kan zijn of het gehalte net binnen de ene dan wel de andere schaal valt. Denkbaar is dat bij recidive standaard een onvoorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid wordt opgelegd (E3). Ook vinden sommige respondenten dat in ernstige gevallen een gevangenisstraf op zijn plaats zou zijn (R2, E4).

9. *Op doorrijden na een ongeval staat maximaal drie maanden gevangenisstraf (artikel 7 lid 1 jo. 176 lid 4 WVW 1994). Dikwijls bestaat aan het begin van het strafvorderlijk onderzoek slechts een verdenking wegens doorrijden na ongeval, ook als dat ongeval ernstige gevolgen heeft gehad. Zou het, mede in verband met mogelijkheden om ernstige verkeersdelicten op te helderen, wenselijk zijn dat bij verdenking wegens doorrijden na een ongeval meer opsporingsbevoegdheden ter beschikking staan? Zo ja, welke?*

Een groot deel van de respondenten beantwoordt deze vraag niet in bevestigende zin. Sommigen hebben eenvoudig geen opvatting over deze kwestie (E1, E3, A3); anderen, waaronder een deel van de rechters, de advocaten en de experts (R4, R1, R5, A4, A1, E2, E4, E5) hebben niet zelf de ervaring of kennen niet het geluid dat er behoefte bestaat aan meer processuele bevoegdheden. De rechters onder deze respondenten wijzen er wel op dat zij vanzelfsprekend alleen te maken krijgen met zaken waarin er een verdachte is en een eventueel tekort aan bevoegdheden er kennelijk niet aan in de weg heeft gestaan de zaak voor de rechter te brengen. Een respondent vanuit de advocatuur geeft expliciet aan tegen een uitbreiding van de opsporingsbevoegdheden te zijn (A5).

In het bijzonder respondenten van het Openbaar Ministerie, maar ook enkele anderen, geven aan dat er behoefte bestaat aan bepaalde opsporingsbevoegdheden – bevoegdheden die er nu niet zijn omdat overtreding van art. 7 WVW 1994 geen feit is waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan. Enkele respondenten opperen de mogelijkheid – in combinatie met een verhoging van het strafmaximum – om van overtreding van art. 7 WVW 1994 een voorlopige

hechtenis feit te maken (O1, O3, O5). Wat betreft concrete bevoegdheden wijzen enkele respondenten erop dat aanhouding (buiten heterdaad) mogelijk zou moeten zijn (O1, O2, R2, A2). Nu kan enkel een verzoek aan de verdachte worden gericht om zich te melden op het politiebureau. Door een respondent uit de zittende magistratuur wordt aangegeven dat de politie een bevel tot medewerking aan een ademanalyse moet kunnen geven (R2). Door respondenten van het Openbaar Ministerie (O1, O4, O3), en ook door een enkele rechter (R3), wordt in het bijzonder gewezen op de bevoegdheid om camerabeelden op te vragen; bij een verdenking van schending van art. 7 WVW 1994 kan dit opvragen naar huidig recht alleen met een machtiging van de rechter-commissarisdoor (art. 126nd lid 6 Sv). Daarnaast wordt het vorderen van telefoongegevens (art. 126n Sv) genoemd (O4, O3). Volgens één van de respondenten zou de uitbreiding van bevoegdheden niet alleen moeten gelden in situaties waarbij iemand om het leven is gekomen of letsel heeft bekomen, maar ook wanneer het om het veroorzaken van schade gaat (O1).

Een ander punt dat wordt genoemd betreft een verzwaring van de verplichting voor een eigenaar van een voertuig of de kentekenhouder om, wanneer met het voertuig een strafbaar feit is begaan, de bestuurder bekend te maken (O2). Schending van die verplichting is naar huidig recht een overtreding met een lichte strafbedreiging (maximaal twee maanden hechtenis of een geldboete, art. 165 jo. 177 WVW 1994). Wanneer sprake is van een ongeval waarbij iemand om het leven is gekomen of letsel heeft bekomen, zou dit feit een misdrijf moeten zijn met een hogere strafbedreiging. De respondent wijst er in dit verband op dat in het huidige verkeer het te gemakkelijk is voor bestuurders om zich na een ongeval terug te trekken in de anonimiteit.

10. Zijn er onderwerpen die de straftoemeting inzake ernstige verkeersdelicten dan wel het juridisch kader van de ernstige verkeersdelicten betreffen die in het voorgaande niet aan de orde zijn gekomen en waar U iets over wilt zeggen?

Een groot deel van de respondenten vestigde bij deze vraag de aandacht op aspecten van de verhouding tussen het strafrechtelijke en bestuursrechtelijke sanctiestelsel. Een expert begon er zelfs al over bij de voorvragen (E4). Hoewel deze opmerkingen de onderzoeksvragen strikt genomen in zekere zin te buiten gaan, besteden wij er toch aandacht aan, mede omdat zo veel respondenten uit eigen beweging over dit thema begonnen.

Een respondent uit de hoek van de advocatuur merkt op dat bestuursrechtelijke sancties er bij de afdoening van verkeersfeiten dikwijls veel meer inhakken dan de strafrechtelijke sancties. Hij noemt daarbij het inmiddels

afgeschafte alcoholslotprogramma, maar ook het onderzoek door een psychiater en de consequenties die daar aan vast kunnen zitten. Naar zijn mening zou het mooi zijn om tot een systeem te komen waarbij één instantie en dan bij voorkeur de onafhankelijke rechter bepaalt op welke wijze op bepaald verkeersgedrag wordt gereageerd. Nu is het zo dat ook als je een rechter er van overtuigt dat een ingevorderd rijbewijs terug moet naar de verdachte, dat rijbewijs al bij het CBR kan liggen, en dan gaat het niet terug (A3). In dezelfde zin oordeelt een tweede respondent uit de advocatuur; deze krijgt het gevoel dat iemand dubbel wordt bestraft. En hij vindt de bestuurlijke sancties vaak te zwaar (A2) Een derde respondent uit de hoek van de advocatuur vindt het bestuursrecht bij first offenders veel te streng (A4). Ook deze respondent zou tot één systeem willen komen, en de beslissing dan bij voorkeur bij de strafrechter neer willen leggen. Een respondent uit het Openbaar Ministerie waardeert de beoordeling van de rijvaardigheid door het bestuur, los van het strafrecht, positief; dat zou zelfs nog strenger mogen (O5). Een andere respondent uit het Openbaar Ministerie betrekt de bestuursrechtelijke sanctionering bij zijn oordeel over het niveau van straftoemeting bij rijden onder invloed en vindt dat niveau mede tegen deze achtergrond adequaat (O2). Toch vindt ook deze respondent dat de wetgever zich over de verhouding tussen beide stelsels moet buigen; dragend argument is dat het systeem onsamenhangend is geworden.

Ook één van de experts waardeert de strenge bestuursrechtelijke benadering van de rijvaardigheid in beginsel positief, maar vestigt er de aandacht op dat als iemand toch blijft rijden het strafrecht weer aan zet is. En dan is de wettelijke maximumstraf en de feitelijk opgelegde straf laag (E4). Deze respondent gaat ook in op de recidiveregeling ernstige verkeersdelicten; hij vraagt zich af of deze regeling internationaalrechtelijk te handhaven is. De uitvoering van de regeling zou moeten worden toevertrouwd aan de strafrechter en dat zou ook moeten gelden voor de EMA. Ook een puntenstelsel rijbewijzen zou voor deze respondent als alternatief voor de recidiveregeling het overdenken waard zijn.

Een respondent uit het Openbaar Ministerie geeft aan dat bij het formuleren van de strafeis geen rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat op een feit ook langs bestuursrechtelijke weg wordt gereageerd (O1). Een respondent uit de hoek van de advocatuur ziet (na het alcoholslotprogramma) dat de strafrechter de bestuurlijke sanctie soms wel mee wil wegen, maar daar maar beperkte mogelijkheden toe heeft (A4). Ook een andere respondent uit de advocatuur ziet dat met dergelijke verweren soms rekening wordt gehouden (A5). Die analyse vindt bevestiging in een vraaggesprek met een respondent uit de zittende magistratuur: het bedrag dat voor een cursus is betaald wordt niet van de boete afgetrokken, maar er wordt wel rekening gehouden met ‘het totaalplaatje’ (R3).

Ook op de afdoening van verkeersdelicten via het bestuursrecht wordt kritiek geuit. Door deze wijze van handhaving geeft de wetgever volgens deze respondent ten onrechte het signaal af dat het bij deze verkeersdelicten om bagatellen zou gaan. Deze respondent ziet dat als de fundamentele oorzaak van het in het slop raken van de verkeershandhaving (O5). Een respondent uit de zittende magistratuur signaleert dat boetes die via het bestuursrecht worden opgelegd niet aan een persoon zijn gekoppeld en derhalve bij recidive geen rol kunnen spelen (R2). Deze respondent zou veel zien in een wijze van flitsen waarbij de bestuurder zichtbaar is. Ook een respondent uit het Openbaar Ministerie gaat op dit aspect in (O4). Deze respondent wil bestuurlijk afgedane overtredingen meewegen, maar als betrokkene zegt dat deze door een ander zijn begaan is dat lastig.

Een andere respondent stelt een concreet afstemmingsprobleem aan de orde. Een beslissing tot ongeldigverklaring van het rijbewijs wordt door het CBR toegezonden, niet betekend. Dat brengt mee dat in de strafzaak het weten of redelijkerwijs moeten vermoeden van de ongeldigverklaring in veel gevallen niet te bewijzen is (O1).

6. Tot slot

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen weergegeven uit de interviews die in het kader van dit onderzoek zijn gehouden. Op basis van de voorgaande hoofdstukken en dit hoofdstuk zullen in het volgende, afsluitende hoofdstuk antwoorden worden geformuleerd op de onderzoeksvragen.

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

Prof. mr. B.F. Keulen
Mr. A. Postma
Prof. mr. H.D. Wolswijk

1. Inleiding

In het inleidende hoofdstuk is geschetst tegen welke achtergrond het onderhavige onderzoek is aanbesteed, en welke probleemstelling en onderzoeksvragen daarin centraal staan. Het tweede hoofdstuk bevat een overzicht van de strafbaarstellingen die in dit onderzoek aan de orde zijn en van het kader voor straftoemeting dat bij een veroordeling wegens deze strafbaarstellingen van toepassing is. In dat hoofdstuk zijn ook wijzigingen in deze strafbaarstellingen en in het kader voor straftoemeting die voor dit onderzoek relevant zouden kunnen zijn in kaart gebracht. In het derde hoofdstuk zijn de resultaten weergegeven van het onderzoek naar de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat de kern vormt van dit onderzoek. Het vierde hoofdstuk geeft de belangrijkste bevindingen weer uit de interviews die in het kader van dit onderzoek zijn gehouden.

In dit hoofdstuk zullen op basis van de voorgaande hoofdstukken antwoorden worden geformuleerd op de onderzoeksvragen die in het eerste hoofdstuk verwoord zijn. Daarbij zal het verband met de voorgaande hoofdstukken worden aangegeven door verwijzingen naar hoofdstukken en paragrafen. Waar het de bevindingen uit de interviews betreft zullen niet de opvattingen van specifieke respondenten worden vermeld; daarvoor zij de lezer verwezen naar het vierde hoofdstuk.

2. De hoogte van de opgelegde straffen

2.1 Inleiding

De eerste onderzoeksvraag luidt:

1. *Wat kan op basis van de geselecteerde strafzaken worden gezegd over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten? Wat kan, in het bijzonder, worden gezegd over de invloed die een bewezenverklaring van opzet of schuld aan een al dan niet gerealiseerd gevolg, de ernst van de gevolgen*

(schade, letsel, overlijden) en het onder invloed verkeren van de dader (en eventueel het promillage) op de straftoemeting hebben?

In dit onderzoek zijn in totaal 314 strafzaken onderzocht. Die strafzaken zijn onderverdeeld in 17 categorieën die zijn samengebracht in 3 subgroepen. De eerste subgroep betreft de verkeersdelicten met ernstige gevolgen. Daaronder vallen 6 categorieën. De tweede subgroep betreft ernstige verkeersdelicten waarbij wel van gevaarzetting of bedreiging van een persoon sprake is geweest, maar die zonder ernstige gevolgen zijn gebleven. Daaronder ressorteren 5 categorieën. De derde subgroep bevat ernstige verkeersdelicten waarbij niet van ernstige gevolgen, gevaar daarvoor of bedreiging van een persoon sprake behoeft te zijn geweest. Daaronder ressorteren de overige 6 categorieën (zie voor een overzicht in een tabel hoofdstuk 3, par. 1).

De strafzaken zijn geselecteerd uit op www.rechtspraak.nl gepubliceerde jurisprudentie. Een voordeel daarvan is dat in veel gevallen betrekkelijk eenvoudig verschillende rechterlijke oordelen in dezelfde strafzaak konden worden achterhaald. Dat draagt bij aan een beter beeld van de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten. Een voordeel is ook dat een ieder de vonnissen en arresten die wij hebben geselecteerd zelf na kan lezen. Tegelijk brengt deze wijze van selectie ook een vertekening mee van het beeld dat zou resulteren bij analyse van het complete aanbod van strafzaken waarin wegens de in dit onderzoek betrokken ernstige verkeersdelicten is veroordeeld. Rechtbanken en gerechtshoven beslissen zelf of zij een vonnis of arrest publiceren, en voeren daar een verschillend beleid in.

Bij de selectie van strafzaken die in elk van de 17 rubrieken zijn opgenomen speelde verder het probleem dat in veel gevallen niet alleen maar één ernstig verkeersdelict ten laste is gelegd. Een poging tot doodslag in het verkeer, bijvoorbeeld, kan het resultaat zijn van een achtervolging door de politie naar aanleiding van een inbraak. Zaken waarin de opgelegde straffen zozeer mede door andere misdrijven zijn bepaald dat zij weinig meer zeggen over de straftoemeting ter zake van het betreffende verkeersdelict, zijn in dit onderzoek bij voorkeur niet meegenomen. Dat kan ook tot een vertekening van het beeld van de straftoemeting hebben geleid.

Ook de omvang van het onderzoek ten slotte maakt het niet mogelijk het beeld van de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten dat uit dit onderzoek naar voren komt als representatief aan te merken. Het gaat om 314 strafzaken, verdeeld over 17 rubrieken van verschillende grootte; een deel van die rubrieken betreft daarbij zeer verschillende strafbare feiten. Dat alles dient bij het waarderen van het beeld dat uit het navolgende naar voren komt, in het achterhoofd te worden gehouden. Teneinde meer zicht te krijgen op de

representativiteit van de selectie strafzaken die in dit onderzoek betrokken is en het beeld dat daaruit naar voren komt, is aan de respondenten de vraag voorgelegd of het beeld inzake de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder waar het artikel 6 WVW 1994 betreft (de categorieën 4, 5 en 6), naar hun oordeel representatief was. De antwoorden op die vraag duiden erop dat het beeld waar het de zwaardere delicten betreft redelijk spoort met het beeld dat de respondenten daar van hebben (hoofdstuk 4, paragraaf 4.2).

2.2 Ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen

Uit het onderzoek naar de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen kan worden afgeleid dat bij een combinatie van zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) en een hoge schuldgraad (opzet of roekeloosheid), de oplegging van een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf het uitgangspunt is.[111] In de zaken die in deze subgroep vallen zijn de hoogste gevangenisstraffen opgelegd in gevallen waarin het verkeersongeval heeft geleid tot de dood van een ander. Bij *doodslag* gaat het dan om straffen tot maximaal tien jaar gevangenisstraf; bij *dood door schuld bestaande in roekeloosheid* om straffen tot maximaal acht jaar gevangenisstraf en bij straffen wegens *dood door schuld niet bestaande in roekeloosheid* om straffen tot maximaal vier jaar en zes maanden gevangenisstraf. Enkel in zeer uitzonderlijke gevallen wijkt de rechter van dat uitgangspunt af en kiest hij voor een andere strafmodaliteit dan de gevangenisstraf.

Bij de lagere schuldgraad, van schuld niet bestaande in roekeloosheid, blijkt van betekenis te zijn – in lijn met de LOVS-oriëntatiepunten die golden tot 18 november 2016 – of de verdachte ten tijde van het strafbare verkeersgedrag al dan niet onder invloed verkeerde dan wel niet heeft voldaan aan een bevel mee te werken aan het daarop betrekking hebbende onderzoek. Bij een combinatie van schuld, kortweg drug- of alcoholgebruik en zeer ernstige gevolgen (fataal of zwaar lichamelijk letsel) is eveneens het uitgangspunt dat een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd. Is daarentegen geen drug- of alcoholgebruik vastgesteld dan blijkt de rechter in de onderzochte gevallen meestal een taakstraf op te leggen (gekoppeld aan een voorwaardelijke gevangenisstraf), ook bij dodelijk letsel. Daarbij wordt ter nuancering opgemerkt dat de hoogste straf die is opgelegd bij een dergelijk feitencomplex illustreert dat

[111] Waar hierna wordt gesproken van een vrijheidsbenemende sanctie (gevangenisstraf of hechtenis), wordt daarmee, tenzij anders aangegeven, een onvoorwaardelijke sanctie bedoeld.

de rechter ook dan in een ernstig geval wel overgaat tot oplegging van een lange gevangenisstraf.

In de overige (sub)categorieën is telkens het ingetreden gevolg minder ernstig en/of is sprake van een lagere schuldgraad. Dit weerspiegelt zich in de strafmodaliteit die de rechter in de regel blijkt te kiezen. Bij *art. 5 WVW 1994* is dit een taakstraf of geldboete. In die gevallen kan het gaan om zeer ernstige gevolgen, maar is niet bewezen verklaard dat de verdachte opzet heeft op of aanmerkelijke schuld heeft aan de intreding van die gevolgen. In de twee strafzaken waarin de verdachte is veroordeeld tot hechtenis, is hij daarnaast tot gevangenisstraf veroordeeld voor misdrijven. Bij *mishandeling* – pijn of licht letsel, hoge schuldgraad – is in één geval een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. Daartegenover staan drie strafzaken waarin de rechter is gekomen tot het opleggen van ofwel een taakstraf ofwel een geheel voorwaardelijke hoofdstraf. De hoogste straffen die zijn opgelegd bij mishandeling en overtredingen van art. 5 WVW 1994 illustreren dat ook bij deze categorieën vrijheidsstraffen worden opgelegd, zij het dat deze – met name bij laatstgenoemde overtredingen – van relatief korte duur zijn.

In vrijwel alle zaken heeft de rechter als bijkomende straf een rijontzegging opgelegd, bijna altijd (deels) onvoorwaardelijk. De uitzonderingen betreffen gevallen waarin een overtreding van art. 5 WVW 1994 leidt tot (zwaar) lichamelijk letsel bij een ander; de rechter heeft in de helft van die strafzaken een rijontzegging opgelegd, waarvan slechts één keer onvoorwaardelijk. Bij elk van de categorieën speelt de verbeurdverklaring een beperkte rol in de strafoplegging. Dat kan verschillende redenen hebben. Zo kan de auto bij het ongeval ernstig beschadigd zijn geraakt, of toebehoren aan een derde.

2.3 Ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon

De straftoemeting in de verschillende categorieën die tot deze subgroep behoren sluit aan bij de ordening die volgt uit de wettelijke strafmaxima. Met andere woorden: hoe hoger de strafbedreiging, hoe zwaarder de strafmodaliteit is die het frequentst wordt opgelegd en hoe zwaarder de hoogst opgelegde hoofdstraf is. Hieronder wordt die rangschikking van hoog naar laag gevolgd.

Bij *poging tot doodslag* blijkt de rechter in de regel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen, die van forse duur kan zijn. Daarbij moet echter wel worden opgemerkt dat de bestraffing in deze zaken zeer vaak – in 32 van de 35 uitspraken – betrekking heeft op een samenstel van misdrijven, te weten meervoudige poging tot doodslag of enkelvoudige poging tot doodslag in

combinatie met andere misdrijven. Tegelijkertijd is het zo dat de rechter in de drie zaken waarin uitsluitend is veroordeeld voor enkelvoudige poging tot doodslag, telkens een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf heeft uitgesproken. Bij *poging tot zware mishandeling* legt de rechter in het merendeel van de gevallen ook een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf op. Is geen sprake van voorbedachte raad of is het geweld niet gericht tegen een politieambtenaar dan blijkt de rechter ook geregeld te kiezen voor het opleggen van een andere hoofdstraf.

Bedreiging is een misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid. Een uitvloeisel daarvan is dat de verdachte een andersoortig verwijt wordt gemaakt dan bij poging tot doodslag respectievelijk zware mishandeling. In de verkeerscontext behelst het verwijt telkens dat het verkeersgedrag van verdachte zodanig is geweest dat bij een ander in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat hij of zij zwaar lichamelijk letsel zou kunnen oplopen onderscheidenlijk het leven zou kunnen verliezen, en dat het opzet van de verdachte gericht is geweest op het kunnen ontstaan van bedoelde redelijke vrees. In dergelijke gevallen blijkt de rechter in de regel te kiezen voor een gevangenisstraf of taakstraf. De hoogste gevangenisstraf die is opgelegd, is aanmerkelijk lager dan de hoogste straffen die naar voren komen in de verschillende subcategorieën van poging tot zware mishandeling. Het huidige oriëntatiepunt voor straftoemeting bij bedreiging bestaande in inrijden op een persoon indiceert dat in een dergelijk geval een gevangenisstraf van 4 maanden wordt opgelegd. Dit oriëntatiepunt dateert van na de veroordelingen in de onderzochte zaken. Hoewel niet elk van deze zaken draait om het inrijden op een persoon kan worden geconstateerd dat in 9 van de 10 zaken een straf is opgelegd die lager is dan 4 maanden gevangenisstraf.

Bij overtredingen van *art. 5 WVW 1994 zonder ernstige gevolgen* vertoont de straftoemeting een rijk geschakeerd beeld. Dat spoort met de omstandigheid dat de ernst van deze overtreding, zoals verderop in deze samenvatting nog zal blijken, sterk uiteen kan lopen. In de onderzochte zaken heeft de rechter het frequentst hechtenis opgelegd (7 maal), maar hij is bijna even vaak gekomen tot een geldboete (6 maal). Opgemerkt moet worden dat in niet minder dan 15 van de in totaal 20 zaken de rechter behalve voor art. 5 WVW 1994 de verdachte ook voor één of meer andere (ernstige) delicten heeft veroordeeld. Nu art. 5 WVW een overtreding is, legt de rechter in dergelijke gevallen een separate straf op voor de schending van art. 5 WVW 1994. Wat hoe dan ook opvalt, is dat in alle zaken waarin de rechter hechtenis heeft opgelegd, telkens sprake is van meerdaadse samenloop (vrijwel altijd met misdrijven). In 4 van die 7 zaken heeft de rechter de wettelijke bovengrens opgezocht door de maximale hechtenis van 2 maanden op te leggen. In de 5 zaken waarin de rechter enkel heeft veroordeeld voor art. 5 WVW 1994, zijn voor wat betreft de hoofdstraffen enkel taakstraffen –

al dan niet in combinatie met voorwaardelijke hechtenis – en (voorwaardelijke) geldboetes opgelegd. Aangetekend kan daarbij worden dat de selectie van strafzaken die art. 5 WVW 1994 betreffen niet een doorsnee zijn van het totaal aantal strafzaken waarin voor art. 5 WVW 1994 wordt veroordeeld. Zaken waarin alleen art. 5 WVW 1994 ten laste is gelegd worden bij de kantonrechter aangebracht en gewoonlijk niet gepubliceerd.

De bestraffing binnen de subgroep als geheel geeft ook een beeld van de rol die de verbeurdverklaring respectievelijk de rijontzegging speelt. In elk van de categorieën wordt niet of nauwelijks een verbeurdverklaring uitgesproken. De rol die de rijontzegging speelt, verschilt per categorie. Bij poging tot doodslag is in het merendeel van de zaken een onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd (23 van de 35 zaken). Bij poging tot zware mishandeling is de rechter in iets minder dan de helft van de zaken overgegaan tot het opleggen van een dergelijke ontzegging (14 van de 29 zaken), terwijl de onvoorwaardelijke rijontzegging bij bedreiging een nog kleinere rol speelt (1 van de 10 zaken). In het kader van de straftoemeting bij art. 5 WVW 1994 – als overtreding aanmerkelijk minder strafwaardig dan voornoemde misdrijven – heeft de rechter relatief gezien vaker dan bij poging tot zware mishandeling en bedreiging een onvoorwaardelijke rijontzegging opgelegd (13 van de 20 zaken). Misschien speelt daarbij een rol dat art. 5 WVW 1994 een verkeersstrafrechtelijke bepaling is die het belang van de verkeersveiligheid beschermt. Commune delicten beschermen andere belangen dan de verkeersveiligheid.

2.4 Ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee

De misdrijven die behoren tot deze subgroep hebben gemeen dat telkens dezelfde strafbedreiging geldt, te weten een strafmaximum van 3 maanden gevangenisstraf en een rijontzegging van ten hoogste 5 jaren. Rijden zonder rijbewijs is een overtreding. De strafbedreiging is lager: de overtreding kan worden bestraft met ten hoogste 2 maanden hechtenis. De wet schept bij deze overtreding niet de mogelijkheid om een rijontzegging op te leggen. De wettelijke rangorde – een misdrijf is strafwaardiger dan een overtreding – schijnt in zoverre door in de straftoemeting dat de hoogst opgelegde straf bij elk van de misdrijven in de meeste gevallen hoger is dan de hoogste straf die is opgelegd voor rijden zonder rijbewijs. Binnen de groep misdrijven laat de straftoemeting bij elk van die misdrijven zich bezwaarlijk rangschikken. Zo is de hoogste hoofdstraf opgelegd bij doorrijden na een ongeval (3 maanden gevangenisstraf). De hoogste straf die is opgelegd wegens de weigering om mee te werken aan een ademanalyse is

aanmerkelijk lager (80 uren taakstraf). Tegelijkertijd legt de rechter bij doorrijden na een ongeval in de meeste gevallen slechts een geldboete op, waar hij bij de weigering om mee te werken aan een ademanalyse het frequentst kiest voor de zwaardere strafmodaliteit van de taakstraf. Bij met name het doorrijden na een ongeval en het rijden onder invloed speelt daarnaast mee dat daaronder gedragingen kunnen vallen waarvan de strafwaardigheid sterk uiteenloopt. De gekozen volgorde – een rangorde is niet beoogd – waarin de misdrijven hierna worden besproken, knoopt aan bij de hoogste hoofdstraf die is opgelegd.

In alle gevallen van *doorrijden na een ongeval* is in ieder geval het belang geschonden dat betrokkenen bij een verkeersongeval in staat worden gesteld om de identiteit van de mogelijke veroorzaker te achterhalen, met het oog op aansprakelijkstelling voor geleden schade. Voor het overige kunnen grote verschillen bestaan tussen delictsgedragingen, in het bijzonder aangaande de precieze betrokkenheid van de verdachte bij het ongeval, het precieze gevolg van het ongeval (bijvoorbeeld: fataal letsel of blikschade?) en de precieze schuldgradatie die aanwezig is bij de verdachte (opzet of culpa). In de bewezenverklaring maakt de rechter niet altijd een keuze tussen de verschillende alternatieve delictsbestanddelen. In de meeste gevallen heeft de rechter een geldboete opgelegd. Uit de onderzochte zaken blijkt dat de rechter niet schroomt om in ernstige gevallen onvoorwaardelijke gevangenisstraffen op te leggen. De hoogste straf die is uitgevaardigd – 3 maanden gevangenisstraf in combinatie met een rijontzegging van 2 jaren – heeft betrekking op een verkeersongeval met dodelijke slachtoffers.

Er zijn oriëntatiepunten voor de straftoemeting bij *rijden onder invloed*. Daaruit volgt dat bij lagere alcoholgehaltes van adem of bloed enkel een onvoorwaardelijke geldboete aangewezen is, hogere alcoholgehaltes zijn gekoppeld aan hogere geldboetes én een (voorwaardelijke) rijontzegging, terwijl de hoogste alcoholgehaltes zijn gepaard aan een onvoorwaardelijke taakstraf en een onvoorwaardelijke rijontzegging. In de onderzochte zaken blijkt de rechter in de meeste gevallen een geldboete op te leggen. Maar ook bij dit delict legt de rechter in ernstige gevallen gevangenisstraffen op. Zo is een verdachte die na fors drankgebruik achter het stuur was gekropen, veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 maanden en een rijontzegging van 2 jaren.

De hoogste gevangenisstraf die is opgelegd wegens het misdrijf *rijden tijdens een rijontzegging* heeft een duur van 10 weken. Het toepasselijke oriëntatiepunt neemt als uitgangspunt een gevangenisstraf van 2 weken. In 5 van de 14 zaken heeft het gerecht de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf, in al deze gevallen voor de duur van 2 weken of meer. In het merendeel van de onderzochte zaken heeft de rechter echter een taakstraf uitgesproken. Al met al

is de opgelegde straf dus meestal lager dan de straf die het oriëntatiepunt aanwijst.

Het *rijden na ongeldigverklaring of nadat het rijbewijs zijn geldigheid heeft verloren* is de vierde en laatste categorie misdrijven waarin de rechter is gekomen tot het opleggen van onvoorwaardelijke gevangenisstraffen. Ook in geval van rijden na ongeldigverklaring wijst het toepasselijke oriëntatiepunt voor straftoemeting een gevangenisstraf van 2 weken aan. In 4 van de 16 zaken heeft de rechter een gevangenisstraf opgelegd van 2 weken of meer. De hoogste gevangenisstraf heeft een duur van 1 maand. In de meeste gevallen heeft het gerecht echter een taakstraf opgelegd. Bij elkaar genomen is de opgelegde straf ook bij strafzaken in deze categorie meestal lager dan de straf die wordt genoemd in het oriëntatiepunt.

Geen van de veroordelingen voor de *weigering tot meewerking aan de ademanalyse* – of in één uitzonderlijk geval: de bloedproef – heeft geleid tot het opleggen van een gevangenisstraf. In geval van een bestuurder van een auto of motor wijzen de toepasselijke oriëntatiepunten op het opleggen van een geldboete van 1.000 euro en een rijontzegging van 9 maanden. Bij andere voertuigen gelden afwijkende uitgangspunten. Veelal heeft de rechter gekozen voor een taakstraf of geldboete. Opvallend is dat de gerechten in alle gevallen een rijontzegging hebben opgelegd, zeer vaak in onvoorwaardelijke vorm.

De laatste categorie betreft het *rijden zonder rijbewijs*. Deze overtreding wordt vaak afgedaan met een geldboete. In 13 van de 18 zaken is dat het geval. In die zaken is 9 keer een geheel onvoorwaardelijke boete opgelegd. In een ernstig geval blijkt de rechter hechtenis op te leggen. Deze verdachte was reeds meerdere malen veroordeeld wegens rijden zonder rijbewijs.

2.5 Afronding

Al met al kan de eerste onderzoeksvraag aldus worden beantwoord dat de bewezenverklaring van opzet (op de dood, op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, op bedreiging) dan wel schuld (aan het ongeval en -indirect- de dood of zwaar lichamelijk letsel bij het slachtoffer), alsmede de ernst van de gevolgen, de straftoemeting in belangrijke mate bepalen. Daarnaast wijst de straftoemeting in de onderzochte strafzaken erop dat het onder invloed verkeren van de dader een strafverhogend effect heeft bij veroordelingen op basis van art. 6 WVW 1994. Het promillage bepaalt in sterke mate de opgelegde straf bij het rijden onder invloed, conform richtlijn en oriëntatiepunten.

3. De hoogte van de opgelegde straffen in relatie tot de vordering van het openbaar ministerie

De tweede onderzoeksvraag luidt:

2. Is er een significant verschil tussen de strafeis van het Openbaar Ministerie en de straf die de rechter heeft opgelegd? Kan een eventueel verschil worden verklaard?

Zoals aangegeven zijn de strafzaken die in het straftoemetingsonderzoek zijn betrokken, geselecteerd uit zaken die op www.rechtspraak.nl gepubliceerd zijn. Dat maakt het mogelijk om niet alleen iets te zeggen over de verhouding tussen strafeis en straf in (hoogste) feitelijke instantie, maar ook over de verhouding tot de straftoemeting en strafeis in eerste aanleg.

In elk van de categorieën die behoren tot de eerste subgroep, van de ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen, bestaan verschillen tussen ofwel de strafoplegging en de strafeis, ofwel de strafopleggingen in eerste en tweede aanleg. Voor een deel vloeien dergelijke verschillen rechtstreeks voort uit de ruime mate van vrijheid die de rechter heeft bij het bepalen van de strafmaat. In een deel van de gevallen speelt daarnaast mee dat de rechter en de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie de straftoemeting en strafeis baseren op uiteenlopende delicten. Dit is verklaarbaar gelet op de weinig scherpe grenzen die bestaan tussen de verschillende schuldgradaties waarmee verkeersgedragingen gepaard kunnen gaan. De uiteenlopende standpuntbepalingen van rechter en openbaar ministerie doen zich in deze subgroep met name voor op twee terreinen.

In de eerste plaats doen die verschillen zich voor in de context van art. 6 WVW, te weten bij de afgrenzing tussen ‘roekeloosheid’ en ‘schuld niet bestaande in roekeloosheid’. De graduele overgang tussen beide maakt dat het straftoemetingsonderzoek de nodige gevallen bevat waarin het OM zijn strafeis grondt op roekeloosheid (relatief hoge strafeis), waarna de rechter de strafoplegging baseert op schuld niet bestaande in roekeloosheid (relatief lage strafoplegging). Een uiteenlopende opvatting over de afbakening van beide schuldvormen ligt ook ten grondslag aan de veelheid aan zaken waarin een veroordeling voor de roekeloosheidsvariant is vernietigd door de Hoge Raad. In de onderzochte zaken legt de Hoge Raad de lat voor (het bewijs van) roekeloosheid in de regel hoger dan de hoven. De straftoemeting bij roekeloosheid moet in dat perspectief worden geplaatst. Verwacht mag worden dat de lijn die door de Hoge Raad is uitgezet inmiddels zijn uitwerking heeft op

het vervolgingsbeleid (en de eis) van het OM en op de bewijsbeslissing van (en straftoemeting door) de feitenrechter.

In de tweede plaats werkt de weinig scherpe afbakening van schuldgradaties door in de context van art. 5 WVW-zaken. De delictsomschrijving van deze overtreding kent geen schuldverband. Wel is voor strafbaarheid vereist dat sprake is van schuld in de zin van verwijtbaarheid (element). Het afbakeningsvraagstuk dat bij dit delict centraal staat, is of enkel sprake is van schuld in de zin van verwijtbaarheid (art. 5 WVW) of dat de schuld zodanig is dat deze culpa oplevert in de zin van art. 6 WVW. Opvallend is dat in het merendeel van de onderzochte zaken – 11 van de 16 zaken – waarin de rechter tot een veroordeling komt voor art. 5 WVW, het OM zijn aanmerkelijk hogere strafeis telkens toespitste op art. 6 WVW.

Ook in elk van de categorieën die behoren tot de (tweede) subgroep, bestaande in de ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon, is gebleken dat verschillen bestaan tussen de strafeis en de straftoemeting. Voor een deel speelt ook bij deze ernstige verkeersdelicten mee dat de vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie en de rechter de strafeis respectievelijk de straftoemeting baseren op uiteenlopende delicten. Dergelijke verschillen doen zich voornamelijk voor op twee terreinen. Allereerst bij veroordelingen voor poging tot zware mishandeling. In bijna 1/3 van die zaken heeft het OM de gevorderde straf gebaseerd op een poging tot doodslag. Daarnaast doen uiteenlopende bewijsoordelen zich veelvuldig voor in de context van bedreiging. In 7 van de 10 zaken die resulteerden in een veroordeling voor een bedreigingsvariant, baseerde het OM zijn strafeis op poging tot doodslag of poging tot zware mishandeling.

In de derde subgroep bestaan eveneens verschillen tussen de gevorderde en de opgelegde straffen. In de tot deze subgroep behorende categorieën zijn evenwel relatief weinig zaken waarin de procespartijen de straftoemeting hebben gebaseerd op uiteenlopende delicten. Rijden onder invloed kent geen zwaarder of lichter equivalent; hetzelfde geldt voor het doorrijden na ongeval en het rijden tijdens een rijontzegging. Waar de opgelegde en de geëiste straf wel uiteenlopen hangt dat er veelal mee samen dat de eis tevens op andere misdrijven was gebaseerd, waarvan de rechter heeft vrijgesproken. De verklaring daarvoor kan zijn dat deze derde subgroep is toegespitst op specifieke verkeersdelicten die geen zwaarder equivalent kennen, waardoor het OM en de strafrechter geen keuze behoeven te maken tussen aangrenzende strafbaarstellingen.

Uit de analyse in de verschillende categorieën vloeit verder voort dat een aanmerkelijk verschil tussen eis en straf in eerste aanleg voor het Openbaar Ministerie in veel gevallen aanleiding vormt om hoger beroep in te stellen. Het

beeld in hoger beroep is in die gevallen wisselend; in sommige gevallen deelt het gerechtshof de inschatting van het Openbaar Ministerie, in sommige gevallen oordeelt het gerechtshof in vergelijkbare zin als de rechtbank, in nog weer andere gevallen komt het gerechtshof tot een afwijkend oordeel.

Al met al kan worden geconcludeerd dat er in een deel van de strafzaken significante verschillen zijn tussen de strafeis van het Openbaar Ministerie en de straf die de rechter oplegt. Veel verschillen kunnen worden verklaard uit een ander bewijsoordeel (het Openbaar Ministerie is van oordeel dat een ernstiger feit bewezen kan worden verklaard en vordert tegen die achtergrond een hogere straf dan door de rechter wordt opgelegd). Hoger beroep vervult daarbij een nuttige functie in gevallen waarin de rechter en het Openbaar Ministerie in eerste aanleg op een andere lijn zitten.

4. Ernstige verkeersdelicten en andere ernstige delicten

De derde onderzoeksvraag luidt:

3. *Kan iets worden gezegd over de verhouding van de bestraffing van ernstige verkeersdelicten tot de bestraffing van hetzelfde gedrag buiten het verkeersdomein?*

Ook bij de beantwoording van deze vraag zal de indeling in subgroepen en categorieën die in het derde hoofdstuk is aangehouden tot leidraad worden genomen.De eerste subgroep bevat de ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen. De eerste twee categorieën in deze subcategorie betreffen moord en doodslag respectievelijk (zware) mishandeling. In beide categorieën bleek in enkele gevallen expliciet dat de rechter bij de bestraffing aansluiting zoekt bij uitgangspunten die ook buiten het verkeer gehanteerd worden (tabel 4 en tabel 7). De hoogte van de straffen die in deze zaken werden opgelegd wijst er ook niet op dat de straftoemeting uit de pas loopt met wat buiten verkeerssituaties gebruikelijk is, waarbij aangetekend kan worden dat de variëteit aan casus en persoonlijke omstandigheden zowel binnen als buiten verkeerssituaties groot is. Wat de culpose verkeersdelicten betreft geldt dat buiten het verkeersdomein betrekkelijk zelden wordt vervolgd voor het culpoos veroorzaken van de dood of zwaar lichamelijk letsel. In die gevallen gaat het gewoonlijk niet om gedrag waarbij het risico door voorafgaand alcoholgebruik is vergroot. Zo kan het gaan om een fout bij de uitoefening van een beroep of bedrijf. In die gevallen worden ook rechtspersonen wel veroordeeld, tot (hoge) geldboetes. In gevallen waarin

natuurlijke personen worden vervolgd verschillen de omstandigheden van het geval sterk. Daarbij worden ook wel vrijheidsstraffen opgelegd met een korter of langer onvoorwaardelijk deel. Aan een bewezenverklaring van roekeloosheid worden ook buiten het domein van het verkeer strenge motiveringseisen gesteld (vgl. hoofdstuk 2, par. 3.2.2). Art. 5 WVW 1994 ten slotte kent niet een rechtstreekse pendant buiten het verkeer. Wel kan worden gewezen op de gemeengevaarlijke delicten, strafbaar gesteld in titel VII van het Tweede boek van het Wetboek van Strafrecht. Voor de misdrijven in deze titel die bij de vergelijking met art. 5 WVW 1994 het meest relevant zijn wordt evenwel hoogst zelden vervolgd. Hetzelfde geldt voor de overtreding van art. 429 sub 6° Sr en art. 3 Spoorwegwet, die het veroorzaken van gevaar (etc.) voor het luchtverkeer en verkeer op de spoorweg strafbaar stellen als overtreding (hoofdstuk 2, par. 3.3.2).

De tweede subgroep betreft de ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon. Daartoe behoren onder meer gevallen waarin is veroordeeld wegens poging tot doodslag en zware mishandeling. Het Openbaar Ministerie heeft bij deze strafbare feiten richtlijnen ontwikkeld (hoofdstuk 2, par. 5.1). Daarin heeft ook het met een auto inrijden op een persoon een plaats gekregen. Daarbij is het inrijden op een persoon als de strafwaardigste vorm van poging tot zware mishandeling aangemerkt. Ook hier geldt dat de casuïstiek van poging tot doodslag en poging tot zware mishandeling zowel binnen als buiten het domein van het verkeer sterk kan verschillen. Maar bij de poging tot zware mishandeling is er gelet op de richtlijn en de straffen die blijkens tabel 29 zijn opgelegd geen reden om te veronderstellen dat deze lichter zou worden opgenomen dan verschijningsvormen van dit delict buiten het verkeersdomein. Bij bedreiging is er gelet op de toepasselijke richtlijn en de oriëntatiepunten evenmin aanleiding om dit te veronderstellen. Bedreiging in de vorm van inrijden op een persoon is de ernstigste vorm, met in de oriëntatiepunten een richtsnoer van 4 maanden gevangenisstraf. Dat laat zich wellicht verklaren door het feit dat het hier om een bedreigende gedraging gaat, waar dit delict overigens veelal in woord of gebaar wordt gepleegd. Voor art. 5 WVW 1994 geldt, om de in de vorige alinea aangegeven redenen, dat een vergelijking met andere misdrijven lastig te maken is.

De derde subgroep betreft ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee. Het is een bonte verzameling, waarbij in veel gevallen niet eenvoudig een vergelijking kan worden gemaakt met delicten buiten het verkeersdomein. De strafbaarstelling van rijden onder invloed heeft pendanten in strafbaarstellingen van varen onder invloed en vliegen onder invloed. Daar wordt evenwel zelden voor vervolgd. Ook de strafbaarstellingen van doorrijden na ongeval, rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring of verlies van

geldigheid van het rijbewijs, alsmede rijden zonder rijbewijs, kennen geen pendanten buiten het verkeersdomein waar dikwijls voor wordt vervolgd en waarmee een vergelijking om die reden vruchtbaar zou zijn.

Al met al kan op basis van deze verkenning voorzichtig worden geconcludeerd dat er geen aanwijzingen zijn dat aan strafbare feiten die in een verkeerscontext worden begaan in het algemeen minder zwaar wordt getild dan aan tot op zekere hoogte vergelijkbare feiten die buiten een verkeerscontext worden begaan. Bij enkele ernstige verkeersdelicten, in het bijzonder poging tot zware mishandeling en bedreiging door het inrijden met een auto op een persoon, zijn er zelfs aanwijzingen dat daar zwaarder aan wordt getild dan aan verschijningsvormen van deze delicten buiten een verkeerscontext. Wel valt op dat een vergelijking tussen art. 5 WVW 1994 en andere delicten lastig te maken is. Het meest in aanmerking komen nog de gemeengevaarlijke delicten, maar dat zijn strafbare feiten van een heel andere orde. Op dit aspect komen wij in het navolgende nog terug.

5. De opvattingen van de respondenten over de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten

5.1 Inleiding

De vierde onderzoeksvraag luidt:

4. *Hoe kijken de geïnterviewde praktijkjuristen aan tegen de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten? Hoe beoordelen zij daarbij de invloed die strafvorderlijke factoren (zoals de wijze van ten laste leggen; de rechter waar het strafbare feit bij wordt aangebracht) hebben op de straftoemeting?*

In de interviews zijn een aantal vragen gesteld die zien op de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten. Die vragen hebben voor een deel betrekking op de opvattingen van de respondenten over de straftoemeting, voor een deel op het straftoemetingsonderzoek waarvan de resultaten in hoofdstuk 3 zijn neergelegd, en voor een deel op de strafvorderlijke factoren die in het tweede deel van deze onderzoeksvraag worden aangestipt.

5.2 Opvattingen inzake de straftoemeting in Nederland

De eerste beide vragen hebben betrekking op de opvattingen van de respondenten. Deze vragen luiden:

1. Hoe denkt U over de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland in het algemeen (vrijheidsstraf, taakstraf, rijontzegging, geldboete)? Kunt U op basis van Uw kennis en ervaringen aangeven of de wegens ernstige verkeersdelicten opgelegde straffen in het algemeen adequaat zijn, dan wel te licht of te zwaar?

2. Indien U van oordeel bent dat de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland niet adequaat is, kunt U dan aangeven bij welke categorieën ernstige verkeersdelicten de opgelegde straffen naar Uw oordeel in het algemeen te licht of te zwaar zijn, en waarom?

Uit de antwoorden blijkt dat een deel van de respondenten over het geheel genomen de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland redelijk adequaat vindt. Dat geldt zowel voor de rechters, leden van het Openbaar Ministerie, advocaten als experts. Er zijn ook veel respondenten die aangeven in ieder geval de eerste vraag, aldus gesteld, niet te kunnen beantwoorden. En er zijn enkele respondenten die ronduit ontevreden zijn over het niveau van de straftoemeting in zijn algemeenheid. De eerste respondent behoort tot het Openbaar Ministerie. Als oorzaak ziet hij dat wij de overtreding van een concreet verkeersvoorschrift (door deze respondent het gronddelict genoemd), zijn blijven zien als een bagatel. Maar er zijn ook respondenten uit de advocatuur die de straffen voor ernstiger verkeersdelicten te laag vinden.

Kritiek is er vooral op het bestraffingsniveau bij specifieke (verschijningsvormen van) ernstige verkeersdelicten (vraag 2). Een aantal respondenten hebben kritiek op de lage straffen voor gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven. Waarbij enkele van deze respondenten daar onmiddellijk bij zeggen dat dit bestraffingsniveau een uitvloeisel is van de wetgeving. Een aantal respondenten zijn van mening dat doorrijden na ongeval te laag bestraft wordt, in het bijzonder als een persoon letsel heeft bekomen. Ook hier leggen enkele van deze respondenten de relatie met het wettelijke strafmaximum dat te laag zou zijn. Bij rijden onder invloed uit een respondent uit de zittende magistratuur kritiek op de opbouw van straffen in de oriëntatiepunten. Boven een bepaalde grens wordt een taakstraf de norm in plaats van een geldboete, en die taakstraf zou door veel verdachten als minder zwaar worden ervaren. Een expert is van oordeel dat de straffen voor de burger

die over de nodige financiële middelen beschikt te weinig afschrikwekkend zijn. Enkele andere respondenten, waarvan twee uit de advocatuur, hebben kritiek op het niveau van bestraffing bij recidive. Enkele respondenten menen ook dat het rijden tijdens een rijontzegging te laag wordt bestraft. Er zijn ten slotte ook een aantal respondenten die kritiek uiten op het niveau van bestraffing bij dood en letsel door schuld in het verkeer.

In de interviews klinkt veel minder kritiek dat het niveau van straftoemeting bij specifieke ernstige verkeersdelicten te hoog zou zijn, en die kritiek wordt enkel geuit door respondenten uit de advocatuur. Eén respondent is van mening dat vooral in zaken die tegen de ondergrens van de aanmerkelijke schuld liggen te zwaar wordt gestraft; een andere respondent is van mening dat in standaardzaken door een deel van de rechters te strak wordt vastgehouden aan richtlijnen en oriëntatiepunten. Tegenover de laatste observatie staan evenwel twee respondenten uit de zittende magistratuur die zich juist afvragen of niet te gemakkelijk van de oriëntatiepunten wordt afgeweken.

5.3 Het beeld inzake straftoemeting in het derde hoofdstuk

De volgende vraag inzake de straftoemeting betrof het onderzoek waar in het derde hoofdstuk verslag van is gedaan:

3. Is het beeld inzake de straftoemeting bij ernstige verkeersdelicten dat uit het derde hoofdstuk naar voren komt, in het bijzonder waar het artikel 6 WVW 1994 betreft (de categorieën 4, 5 en 6), naar Uw oordeel representatief?

Deze vraag wordt door een groot deel van de respondenten bevestigend beantwoord, in ieder geval waar het art. 6 WVW 1994 betreft. Tot die respondenten behoren vier van de vijf respondenten uit de zittende magistratuur en vier van de vijf respondenten uit het Openbaar Ministerie. Enkele andere respondenten kiezen wat voorzichtiger bewoordingen, zo geven twee respondenten aan dat het beeld herkenbaar is. Twee respondenten onthouden zich van een oordeel.

Tegelijk worden door een aantal respondenten opmerkingen en kanttekeningen gemaakt. Een respondent uit de advocatuur wijst op het geringe aantal bestudeerde zaken. Een respondent uit de zittende magistratuur merkt op dat hij de representativiteit niet kan beoordelen: niet alles wordt gepubliceerd en de gebruikte uitspraken zijn niet steeds de meest recente. Ook enkele experts gaan in op de omstandigheid dat het onderzoek slechts zaken betreft die op www.rechtspraak.nl gepubliceerd zijn. Eén expert stelt dat dit zaken zijn waar iets

bijzonders mee is, en het bijzondere is in veel gevallen dat er andere delicten omheen hangen. Een andere merkt op dat hij verwacht dat de steekproef bij art. 6 WVW 1994 tamelijk representatief is, maar dat je voor andere feiten meer een slag om de arm moet houden, vooral als het gaat om art. 5 WVW 1994. Deze beide respondenten vestigen er de aandacht op dat je voor een representatief beeld bij dit strafbare feit ook naar strafbeschikkingen zou moeten kijken. Deze kanttekeningen sluiten aan bij de opmerkingen die wij zelf in hoofdstuk 1 en in het voorgaande hebben gemaakt.

Enkele respondenten merken op dat de omstandigheden van het geval (en daarmee de opgelegde straffen) bij deze delicten sterk kunnen verschillen. Predisposities van de rechter zouden volgens één van deze respondenten bij dit type zaken ook een sterkere rol spelen dan bij andere zaken. Een respondent uit de zittende magistratuur vestigt er ten slotte de aandacht op dat niet alle factoren die een rol hebben gespeeld in de strafmotivering worden vermeld.

5.4 De invloed van processuele keuzes op de straftoemeting

De laatste vraag betreffende de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten die aan de respondenten is voorgelegd, betrof de invloed van twee processuele aspecten:

4. Is het Uw ervaring dat zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn door (per parket) verschillende keuzes in de wijze van tenlastelegging dan wel rechter waarvoor wordt gedagvaard (kantonrechter of politierechter) tot (sterk) verschillende straffen leiden?

Een deel van de respondenten komt op basis van de eigen ervaringen niet tot een bevestigend antwoord. En respondent uit het Openbaar Ministerie geeft aan dat in haar arrondissement de zaken waarin de artikelen 5 en 6 WVW 1994 een rol spelen door een vaste groep mensen wordt beoordeeld. Een respondent uit de zittende magistratuur geeft aan dat er eerder grote verschillen waren maar dat dit beter lijkt te zijn geworden.

Door een aantal andere respondenten wordt bevestigd dat (tot voor kort) in zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn (per parket) verschillende keuzes werden gemaakt in de wijze van tenlastelegging. Een rechter geeft aan als kantonrechter wel eens art. 5 WVW 1994 zaken te hebben gezien die ook als art. 6 WVW ten laste hadden kunnen worden gelegd; anderzijds waren er zaken waarin hij zich heeft afgevraagd waarom voor de meervoudige kamer was gedagvaard. Twee respondenten uit de advocatuur laten hetzelfde geluid

horen. Een respondent vanuit het Openbaar Ministerie geeft aan dat in verband met deze problematiek maatregelen zijn getroffen. Het landelijke ressortsparket zou zich nadrukkelijker en op voorhand bemoeien met de keuze die wordt gemaakt voor het vervolgen op grond van art. 5 en/of art. 6 WVW 1994 en met de wijze van ten laste leggen. Verder is recentelijk een landelijk netwerk van verkeersofficieren opgezet waarin overleg kan worden gevoerd en ervaringen kunnen worden uitgewisseld. Aanleiding voor deze maatregelen was dat inderdaad per parket verschillende keuzes inzake de tenlastelegging werden gemaakt. Een andere respondent uit het Openbaar Ministerie bevestigt dit beeld. Een derde respondent uit het Openbaar Ministerie signaleert niet alleen verschillen bij zaken waarin de artikelen 5 en 6 WVW 1994 een rol spelen. Ook worden vergelijkbare gedragingen de ene keer als een poging tot doodslag vervolgd, de andere keer als bedreiging of art. 5 WVW 1994. Een expert stelt dat de restrictieve interpretatie van roekeloosheid door de Hoge Raad tot verschillen in de wijze van ten laste leggen leidt.

Ondertussen komt uit de interviews niet heel sterk naar voren dat een verschil in keuze wat de tenlastelegging betreft tot een groot verschil in uitkomst wat betreft de opgelegde straf zou hoeven te leiden; één respondent vestigt daar de aandacht op. Daar staat tegenover dat de strafzaak die tot het stellen van deze vraag aanleiding gaf, doet vermoeden dat dergelijke verschillen wel kunnen optreden. In HR 28 oktober 2014, *NJ* 2015/95 m.nt. Keulen had een ernstig verkeersdelict zowel tot een veroordeling door het gerechtshof als een (reeds onherroepelijke) veroordeling door de kantonrechter geleid. Het ging om het (binnen de bebouwde kom) te hard rijden, over de stoep rijden en door rood licht rijden. Het gerechtshof veroordeelde de verdachte wegens dit feit (bij het gerechtshof waren ook misdrijven te laste gelegd waarvoor afzonderlijk een straf was bepaald) uiteindelijk tot hechtenis voor de duur van een maand en ontzegging van de rijbevoegdheid voor een jaar. De kantonrechter kwam tot een geldboete van 550 euro en een voorwaardelijke rijontzegging van 4 maanden. Dat is een groot verschil.

5.5 Afronding

Al met al is het beeld dat enkele repondenten het niveau van straftoemeting over de hele linie te laag vinden en dat betrekkelijk veel respondenten het niveau van straftoemeting bij één of enkele typen ernstige verkeersdelicten te laag vinden. Veel van die kritiek betreft delicten uit de derde subgroep van hoofdstuk 3: doorrijden na ongeval, rijden onder invloed, rijden tijdens een rijontzegging. Andere kritiek betreft de bestraffing van rijgedrag dat zonder gevolgen is

gebleven. Voor deze kritiek geldt dat zij zich vooral richt tot de wetgever. De wet bedreigt deze strafbare feiten met relatief lage maximumstraffen. Daarnaast zijn er respondenten die kritiek uiten op het niveau van bestraffing bij dood en letsel door schuld in het verkeer. Daar is op voorhand minder duidelijk in hoeverre zij tot de wetgever en in hoeverre zij tot de rechter gericht is.

Enkele respondenten bevestigen dat (tot voor kort) in zaken die wat de feiten betreft sterk vergelijkbaar zijn (per parket) verschillende keuzes werden gemaakt in de wijze van tenlastelegging, waardoor vergelijkbare zaken dan wel voor de kantonrechter, dan wel voor de politierechter, dan wel voor de meervoudige kamer kwamen. Uit de interviews kan worden afgeleid dat inmiddels binnen het Openbaar Ministerie organisatorische maatregelen zijn getroffen om deze verschillen terug te brengen, en dat deze maatregelen effect sorteren. In het vervolg van dit hoofdstuk komt nog aan de orde dat er wellicht aanpassingen in de wetgeving mogelijk zijn die deze organisatorische maatregelen kunnen ondersteunen.

6. Knelpunten

6.1 Inleiding

De vijfde onderzoeksvraag luidt:

5. *Zijn er knelpunten van juridische of praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten? Ontbreekt, meer in het bijzonder, een strafbaarstelling die (zeer) gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een vrijheidsstraf van meer dan twee maanden bedreigt? Zijn er aanwijzingen dat, al dan niet mede door de toepasselijke strafmaxima, opsporingsbevoegdheden dan wel sanctiemodaliteiten die bij ernstige verkeersdelicten van nut kunnen zijn thans ontbreken?*

Deze onderzoeksvraag heeft, zo zal duidelijk zijn, een brede strekking. In het navolgende zullen een aantal knelpunten van materieelrechtelijke en formeelrechtelijke aard die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen worden besproken.

6.2 Doorrijden na ongeval

De vraag of, al dan niet mede door toepasselijke strafmaxima, opsporingsbevoegdheden en sanctiemodaliteiten die bij ernstige verkeersdelicten van nut kunnen zijn thans ontbreken, speelt vooral bij het doorrijden na ongeval. Overtreding van art. 7, eerste lid, WVW 1994 wordt ingevolge art. 176 WVW 1994 gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie. In het straftoemetingsonderzoek is een uitspraak opgenomen waarin de maximale vrijheidsstraf is opgelegd (tabel 45, nr. 5). Dat betrof een zaak waarin de verdachte en de bestuurder van een andere auto elkaar hadden uitgedaagd. Uiteindelijk verongelukten drie van de inzittenden van de andere auto, één inzittende raakte zwaar gewond. De verdachte heeft zich op geen enkel moment bij de politie gemeld. Voorstelbaar is dat de wetgever tegenwoordig in dergelijke en andere ernstige gevallen van doorrijden na ongeval, waarbij overleden of zwaar gewonde personen worden achtergelaten, een zwaardere maximumstraf passend vindt. Uit het voorgaande bleek dat enkele van de respondenten een verhoging van het wettelijk strafmaximum aangewezen vinden, al dan niet beperkt tot de ernstiger gevallen.

Het lichte strafmaximum dat op doorrijden na ongeval is gesteld, brengt mee dat een groot aantal bevoegdheden tot opsporing bij verdenking van dit misdrijf niet van toepassing is. Doorrijden na ongeval kan niet tot toepassing van voorlopige hechtenis aanleiding geven, alle bevoegdheden die aan het voorlopige hechtenis-criterium gekoppeld zijn kunnen om die reden ook niet worden toegepast (zie nader hoofdstuk 2, par. 3.4.2). Bij ontdekking op heterdaad zijn op die grond bevoegdheden beschikbaar. Te denken valt aan de aanhouding van de verdachte (art. 53 Sv) maar ook aan inbeslagneming. Buiten heterdaad ontbreken die bevoegdheden eveneens. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat de rechter-commissaris dient te worden ingeschakeld om één of meer voertuigen die bij het ongeval betrokken zijn in beslag te nemen.

Denkbaar is dat, bij een keuze voor een verhoging van het strafmaximum, rekening wordt gehouden met de normering van bevoegdheden tot opsporing in het huidige Wetboek van Strafvordering. Denkbaar is ook dat rekening wordt gehouden met de normering van bevoegdheden zoals die is neergelegd in het concept van het Tweede boek van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.[112] In dat concept zijn een groot aantal bevoegdheden gekoppeld aan het criterium verdenking van een misdrijf waarop gevangenisstraf van een jaar of meer is gesteld. Zo kan de officier van justitie ook buiten de situatie van heterdaad de aanhouding bevelen van de verdachte van een misdrijf waarop een

[112] Te vinden op www.rijksoverheid.nl.

gevangenisstraf van een jaar of meer is gesteld (art. 2.5.2.3, lid 2). De verdachte van een dergelijk misdrijf kan ook in verzekering worden gesteld (art. 2.5.3.2.2). Bij verdenking van een dergelijk misdrijf kan de officier van justitie degene van wie redelijkerwijs kan worden vermoed dat hij toegang heeft tot bepaalde voor inbeslagneming vatbare gegevens voorts bevelen deze gegevens uit te leveren. Die bevoegdheid strekt mede ter vervanging van art. 126nd Sv. En wat de bevoegdheid tot inbeslagneming van voorwerpen betreft: in geval van verdenking van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving gevangenisstraf van een jaar of meer is gesteld, kan een opsporingsambtenaar daarvoor vatbare voorwerpen in beslag nemen (art. 2.7.2.2.2). Indien deze conceptartikelen geldend recht zouden worden en de maximale vrijheidsstraf bij (de ernstigste gevallen van) doorrijden na ongeval op een jaar gevangenisstraf zou worden gesteld, zou de rechter-commissaris niet meer behoeven te worden ingeschakeld om in die gevallen voertuigen in beslag te nemen.

De uitoefening van bevoegdheden tot opsporing op basis van een verdenking van doorrijden na ongeval, strekt in de kern tot opheldering van deze verdenking. Een gedachte bij uitoefening van bevoegdheden op deze basis lijkt ook te zijn, dat langs deze weg onder omstandigheden kan worden opgehelderd of de bestuurder van het voertuig die is doorgereden na het ongeval daaraan schuld had. Dat is echter niet het doel waarvoor bevoegdheden op basis van een verdenking van doorrijden na ongeval beschikbaar worden gesteld.

In een deel van de gevallen waarin een bestuurder is doorgereden na een ongeval, zal ook een verdenking van het misdrijf van art. 6 jo art. 175 WVW 1994 bestaan. Voor die gevallen is van belang dat het concept van het Tweede boek op basis van deze verdenking de toepassing van een aantal relevante bevoegdheden in ruimere mate wil toestaan. De gevangenisstraf van een jaar en zes maanden die bij schuld en lichamelijk letsel van toepassing is, legitimeert de toepassing van de hiervoor omschreven bevoegdheden die aan een wettelijk strafmaximum van een jaar gevangenisstraf zijn gekoppeld. In het geval het ongeval de dood van een persoon tot gevolg heeft gehad, staan ook de bevoegdheden ter beschikking die aan een wettelijke maximumstraf van twee jaren zijn gekoppeld. Daartoe behoort, in het concept, onder meer de bevoegdheid om telecommunicatie op te nemen en vast te leggen (art. 2.8.2.7.1).

6.3 Roekeloos rijgedrag zonder ernstige gevolgen

6.3.1 Een lacune

Een tweede mogelijk knelpunt dat in deze onderzoeksvraag specifiek aan de orde wordt gesteld, betreft het ontbreken van een strafbaarstelling die (zeer) gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een vrijheidsstraf van meer dan twee maanden bedreigt. Op grond van de analyse van de in dit onderzoek betrokken ernstige verkeersdelicten in het tweede hoofdstuk, kan worden vastgesteld dat een dergelijke strafbaarstelling inderdaad ontbreekt.

Bij zeer gevaarlijk rijgedrag kan onder omstandigheden worden veroordeeld voor een poging tot doodslag. Daarvoor is evenwel vereist dat wordt vastgesteld dat de verdachte opzet op de dood van het slachtoffer had. De Hoge Raad stelt hoge eisen aan dat bewijs. Illustratief is HR 13 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2075. De verdachte had tijdens een politieachtervolging op de A76 de door hem bestuurde personenauto twee maal naar rechts gestuurd en was bij de laatste stuurbeweging in aanrijding gekomen met een politieauto die hij daardoor van de weg had gedrukt. Het Hof had dat als een poging tot doodslag, meermalen gepleegd, aangemerkt; het veroordeelde de verdachte (onder meer) tot een gevangenisstraf van 3 jaren. De Hoge Raad was van mening dat het opzet van de verdachte niet zonder meer uit de bewijsvoering kon worden afgeleid. De Hoge Raad nam daarbij mede in aanmerking dat het Hof bij de eerste stuurbeweging niets had vastgesteld waaruit kon volgen dat en in welke mate een ongeval met dodelijke afloop waarschijnlijk was, terwijl dit evenmin zonder meer kon volgen uit de bij de tweede stuurbeweging genoemde omstandigheden.

Een veroordeling voor poging tot zware mishandeling is bij zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven onder omstandigheden eveneens denkbaar. Ook daarvoor is evenwel een vaststelling van opzet vereist. De kans dat zwaar lichamelijk letsel intreedt als gevolg van het gedrag van de verdachte moet aanmerkelijk zijn, en de verdachte moet die kans bewust hebben aanvaard. Bij het inrijden op een persoon of auto kan in veel gevallen worden aangenomen dat de verdachte de aanmerkelijke kans op zwaar lichamelijk letsel bewust heeft aanvaard. Maar bij (ander) zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven behoeft daar geen sprake van te zijn. Ook de strafbaarstelling van bedreiging kan in situaties waarin de verdachte op het slachtoffer is ingereden diensten bewijzen. Maar het opzet van de verdachte behoeft bij zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven niet gericht te zijn op bedreiging. En in de situaties waarin dat wel zo is, kan de vraag worden gesteld of de strafbaarstelling van bedreiging altijd een adequate vertaling geeft aan de ernst

van het verwijt. De landelijke oriëntatiepunten noemen bij bedreiging in de vorm van inrijden op een persoon een richtsnoer van 4 maanden gevangenisstraf.

6.3.2 Enkele voorbeelden

In de gepubliceerde jurisprudentie kunnen een aantal recente strafzaken worden geïdentificeerd waarin een strafbaarstelling die zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een hogere vrijheidsstraf dan twee maanden bedreigt, mogelijk van nut was geweest. In Rechtbank Rotterdam 16 november 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:9509 is sprake van een verdachte die, nadat hij door de politie was aangesproken op zijn rijgedrag (in de bewoordingen van de rechtbank) 'als een dolleman met zijn auto en drie passagiers door Rotterdam is gereden, omdat hij schrok en aan de politie wilde ontkomen. De verdachte heeft daarbij veel te hard gereden, is meerdere keren tegen het verkeer in gereden, heeft diverse rode stoplichten genegeerd (evenals stopsignalen van de politie) is tegen de auto van een medeweggebruiker gebotst en doorgereden en is uiteindelijk tot stilstand gekomen toen hij tegen een lantaarnpaal aan botste'. De rechtbank legt ter zake van art. 5 WVW 1994 de maximale vrijheidsstraf van twee maanden hechtenis op, alsmede de maximale rijontzegging van twee jaren.[113]

In Rechtbank Oost-Brabant 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:4931 was aan de verdachte onder 1 primair poging tot doodslag althans zware mishandeling ten laste gelegd, subsidiair art. 5 WVW 1994. Ook deze verdachte reed, toen hij aan de politie probeerde te ontkomen, met zeer hoge snelheid door een rood verkeerslicht. Vervolgens reed hij over de rijbaan voor het verkeer dat hem tegemoetkwam, op een moment dat zich daar een aantal fietsers bevonden. Daarna reed hij nog een keer met hoge snelheid door rood licht en over de rijbaan voor het tegemoetkomende verkeer op een moment dat zich daar een aantal fietsers bevonden. De rechtbank verklaarde het subsidiair ten laste gelegde bewezen. Ook in deze zaak legde de rechtbank de maximale vrijheidsstraf van twee maanden hechtenis en een rijontzegging van twee jaren op.

Een derde recente strafzaak komt ook voor in het straftoemetingsonderzoek (tabel 19, onder nr. 10). Het betreft Gerechtshof Amsterdam 24 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:579. In deze zaak is (onder meer) bewezen verklaard dat de verdachte in Amsterdam op de Zieniskade hard is weggereden toen verbalisanten hem de handboeien probeerden om te doen, waardoor zij hard ten val zijn gekomen, dat hij op de Spiegelstraat te snel heeft gereden en daarbij tegen een fietser aanreed, dat hij op de Nieuwe Spiegelstraat

[113] Daarnaast wordt wegens handelen in strijd met art. 26 WWM en art. 7 WVW 1994 een gevangenisstraf van zeven maanden opgelegd.

te hard reed waardoor andere weggebruikers moesten uitwijken of wegspringen, en dat op die straat ter hoogte van de Keizersgracht een botsing met een andere auto plaatsvond. Ook in deze zaak legde de rechter wegens de overtreding van art. 5 WVW 1994 de maximale vrijheidsstraf van twee maanden hechtenis en een rijontzegging van twee jaren op.

Op basis van de gegevens die deze uitspraken bevatten kan niet de vraag worden beantwoord of in één of meer gevallen ook een tenlastelegging van bedreiging (of een ander commuun delict) tot een bewezenverklaring had kunnen leiden. Vastgesteld kan wel worden dat de gedragingen in het verkeer die in deze zaken aan de orde waren uiteindelijk enkel tot een veroordeling wegens art. 5 WVW 1994 hebben geleid. Dat is een belangrijke aanwijzing dat het hier niet gaat om een theoretische lacune die in de praktijk niet van belang is.

6.3.3 Opvattingen van respondenten

Eerder bleek al dat in de interviews aan de respondenten de vraag is voorgelegd: 'Indien U van oordeel bent dat de straftoemeting ter zake van ernstige verkeersdelicten in Nederland niet adequaat is, kunt U aangeven bij welke categorieën ernstige verkeersdelicten de opgelegde straffen naar Uw oordeel in het algemeen te licht of te zwaar zijn, en waarom?' Uit het verslag van de interviews komt naar voren dat enkele respondenten bij deze vraag uit zichzelf aangeven de straf op zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven te laag te vinden.

Daarnaast is in de interviews nog een specifieke vraag gesteld die met de strafbaarstelling van roekeloos rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven verband houdt. Vraag 5 luidde: ‘Hoe denkt U over de mogelijkheden om bij ernstige verkeersdelicten te veroordelen wegens doodslag of poging tot doodslag? Bieden andere strafbaarstellingen, in het bijzonder die van (poging tot) zware mishandeling, bedreiging en artikel 5 WVW 1994 naar Uw oordeel voldoende soelaas in gevallen waarin een veroordeling wegens poging tot doodslag (net) niet mogelijk is? Hoe denkt U in dit verband over een als misdrijf in te voeren strafbaarstelling van ernstig gevaarzettend rijgedrag als zodanig, met een strafmaximum dat beduidend hoger ligt dan dat van artikel 5 WVW 1994?’

Uit de antwoorden op deze vraag kan worden afgeleid dat de wijze waarop de reikwijdte van poging tot doodslag, poging tot zware mishandeling en bedreiging is afgegrensd, door respondenten over het algemeen niet onbevredigend wordt gevonden. Al denken drie respondenten daar anders over wat betreft de invulling van het opzetvereiste bij (poging tot) doodslag. Meer onvrede komt naar boven bij de vraag of art. 5 WVW voldoende soelaas biedt.

Enkele respondenten uit het Openbaar Ministerie geven aan dat de strafmaxima voor de ernstigste vormen van overtreding van art. 5 WVW 1994 te laag zijn. Een expert wijst er op dat de strafmaxima bij overtreding van artikel 6 WVW 1994 flink zijn verhoogd, terwijl het strafmaximum van art. 5 WVW 1994 al die jaren gelijk is gebleven. De overgrote meerderheid van de respondenten is voorstander van een strafbaarstelling die roekeloos rijgedrag dat zonder ernstige gevolgen is gebleven met een hogere straf bedreigt, of ziet althans voordelen van een dergelijke strafbaarstelling. Twee respondenten uit de advocatuur en één respondent uit de zittende magistratuur zien geen noodzaak tot het introduceren van een zwaardere variant van art. 5 WVW 1994 (hoofdstuk 4, par. 5).

Daarbij verschilt de argumentatie. Sommige respondenten leggen er de nadruk op dat de straffen voor de ernstigste vormen van art. 5 WVW 1994 te laag zijn. Andere leggen het accent op het verband met artikel 6 WVW 1994. Als op roekeloos rijden zonder ernstige gevolgen lage straffen zijn gesteld, werkt dat door in de beoordeling van roekeloos rijgedrag dat wel ernstige gevolgen heeft gehad. Bij weer andere respondenten lijkt de gedachte van fair labeling een rol te spelen. Bij roekeloos rijden zonder ernstige gevolgen is enerzijds het label poging tot zware mishandeling niet passend, anderzijds doet en veroordeling wegens ‘gevaarlijk rijden’ (overtreding van art. 5 WVW 1994) ook geen recht aan het ernstige verwijt dat de dader wordt gemaakt, nog los van de opgelegde straf.

Aan deze antwoorden en de argumenten die daarvoor zijn gegeven kunnen verdere gronden worden ontleend voor de invoering van een strafbaarstelling die zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven met een hogere vrijheidsstraf dan twee maanden bedreigt. Een strafbaarstelling die op gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven een hogere straf stelt is niet alleen van belang in aanvulling op andere strafbaarstellingen zoals bedreiging, om een lacune te voorkomen. Een strafbaarstelling als verkeersdelict, met een hogere strafbedreiging, is ook van belang omdat deze strafbaarstelling doorwerkt bij de toepassing van andere strafbaarstellingen, met name art. 6 WVW 1994, en adequater uitdrukking geeft aan het verwijt dat de dader treft.

6.3.4 De mogelijke vormgeving van een strafbaarstelling

Wat de vormgeving van een dergelijke strafbaarstelling betreft, zijn verschillende opties denkbaar, zo blijkt ook uit de interviews. Inspiratie kan bijvoorbeeld worden geput uit strafbaarstellingen die in andere landen functioneren.[114] In Duitsland voorziet Par. 315c Strafgesetzbuch in een strafbaarstelling van zeer

[114] Vgl. Alwin van Dijk en Hein Wolswijk (red.), *Criminal Liability for Serious traffic Offences. Essays on Causing Death, Injury end Danger in Traffic*, Eleven International Publishing, Den Haag 2015.

gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven.[115] Die strafbaarstelling luidt als volgt:

(1) Wer im Straßenverkehr
1. ein Fahrzeug führt, obwohl er
a) infolge des Genusses alkoholischer Getränke oder anderer berauschender Mittel oder
b) infolge geistiger oder körperlicher Mängel nicht in der Lage ist, das Fahrzeug sicher zu führen, oder
2. grob verkehrswidrig und rücksichtslos
a) die Vorfahrt nicht beachtet,
b) falsch überholt oder sonst bei Überholvorgängen falsch fährt,
c) an Fußgängerüberwegen falsch fährt,
d) an unübersichtlichen Stellen, an Straßenkreuzungen, Straßeneinmündungen oder Bahnübergängen zu schnell fährt,
e) an unübersichtlichen Stellen nicht die rechte Seite der Fahrbahn einhält,
f) auf Autobahnen oder Kraftfahrstraßen wendet, rückwärts oder entgegen der Fahrtrichtung fährt oder dies versucht oder
g) haltende oder liegengebliebene Fahrzeuge nicht auf ausreichende Entfernung kenntlich macht, obwohl das zur Sicherung des Verkehrs erforderlich ist,

und dadurch Leib oder Leben eines anderen Menschen oder fremde Sachen von bedeutendem Wert gefährdet, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.
(2) In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 ist der Versuch strafbar.
(3) Wer in den Fällen des Absatzes 1
1. die Gefahr fahrlässig verursacht oder
2. fahrlässig handelt und die Gefahr fahrlässig verursacht, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

Een strafbaarstelling van zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven kan een vorm aannemen die op onderdeel 2 van het eerste lid van deze Duitse strafbaarstelling lijkt. Vertrekpunt is dat van een ernstige schending van verkeersregels sprake dient te zijn (‘grob verkehrswidrig’), en dat de betrokkene moet hebben gehandeld zonder acht te slaan op andere weggebruikers (rücksichtslos’). Vervolgens is een aantal concrete normen omschreven waarvan

[115] Zie daarover Ingke Goeckenjan, Serious Traffic Offences: The German Perspective, p. 97-99 in Van Dijk en Wolswijk, a.w. Vellinga gaf eerder in overweging een gevaarzettingsdelict naar het model van deze strafbaarstelling in het leven te roepen (*Van mate van schuld: over ondergrens (en bovengrens) van de culpa in het Nederlands strafrecht*, preadviezen 2012 Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Boom Juridische uitgevers, Den Haag 2012, p. 196-197.

de betrokkene één of meer moet hebben overtreden. Ten slotte moeten door het handelen van betrokkene lijf of leven van een andere persoon dan wel zaken van grote waarde in gevaar gebracht zijn. De maximale vrijheidsstraf is vijf jaar gevangenisstraf indien de dader opzettelijk dit gevaar veroorzaakt.[116] Zijn wel opzettelijk één of meer normen overtreden, maar is het veroorzaken van het gevaar aan nalatigheid ('fahrlässig') te wijten, dan is de maximale vrijheidsstraf twee jaar (derde lid, onder 1). Datzelfde maximum geldt indien de dader door nalatigheid één of meer normen overtreedt en ook het veroorzaken van het gevaar aan nalatigheid is te wijten (derde lid, onder 2). Ook dan moet de dader wel 'grob verkehrswidrig und rücksichtslos' hebben gereden.

De kern van een strafbaarstelling naar dit model zou bestaan in een selectie van verkeersovertredingen uit het veel bredere gamma van verkeersovertredingen dat in de Wegenverkeerswet 1994 en de daarop gebaseerde regelgeving strafbaar is gesteld. Een dergelijke wijze van strafbaar stellen zou inhoudelijk afwijken van de benadering die thans in art. 5 WVW 1994 is gevolgd. Art. 5 WVW 1994 ziet op alle gedrag dat gevaar op de weg veroorzaakt (etc.). Er zijn goede argumenten om in een strafbaarstelling die in zeker opzicht een specialis van art. 5 WVW 1994 zou zijn met een veel hoger strafmaximum, de relevante verkeersnormen te selecteren. Het maakt aan een ieder, de burger die aan het verkeer deelneemt maar ook rechter en procespartijen, duidelijk van welke normen het overtreden een zo groot gevaar kan opleveren dat een (veel) hogere straf onder bijkomende omstandigheden gerechtvaardigd kan zijn. Wie inhoudelijk naar de normen kijkt, ziet daarbij dat het gaat om normen waarvan het niet naleven welhaast per definitie een groot gevaar voor andere verkeersdeelnemers oplevert. Met het voorgaande is niet gezegd dat de wetgever, in het geval hij voor een strafbaarstelling naar het model van de Duitse strafbepaling zou kiezen, de daarin opgenomen selectie van verkeersovertredingen één op één zou moeten overnemen. Wat de bijkomende voorwaarden voor strafbaarheid betreft, lijken zowel de ernst van de verkeersovertreding als het geen acht slaan op (mogelijke) andere verkeersdeelnemers, het niet met hun belangen rekening houden, van cruciaal belang. Voorstelbaar is om, in het geval bij het model van deze strafbaarstelling wordt aangeknoopt, als 'vertaling' van de laatste eis het te duchten zijn van gevaar voor zwaar lichamelijk letsel of het leven van anderen te eisen en gevaar voor goederen niet te laten volstaan.

Met betrekking tot de subjectieve bestanddelen zullen ook keuzes moeten worden gemaakt. Denkbaar is in beginsel dat niet alleen de normen opzettelijk

[116] De strafbepalingen in het Strafgesetzbuch kennen geen expliciet opzetbestanddeel. Uitgangspunt is echter dat steeds opzet is vereist. Culpoos handelen is alleen strafbaar indien de wet dit uitdrukkelijk bepaalt, zoals in Par. 315c; zie het derde lid.

moeten zijn overtreden, maar dat het opzet ook moet zijn gericht op het veroorzaken van het gevaar. Een andere oplossing is echter ook heel wel mogelijk: de dader moet wel opzet hebben op het overtreden van de normen, maar niet op het veroorzaken van het gevaar. En waar het hier in wezen om een gemeengevaarlijk delict gaat, zou het voor de hand liggen dat het veroorzaken van het gevaar ook niet aan de schuld van de dader te wijten hoeft te zijn. Het veroorzaken van gevaar zou als een geobjectiveerd bestanddeel kunnen fungeren; de eis van het 'te duchten' zijn van gevaar voor zwaar lichamelijk letsel of het leven van anderen zou kunnen volstaan. Denkbaar is ten slotte nog dat niet alleen het opzettelijk maar ook het culpoos overtreden van de omschreven verkeersnormen door de strafbaarstelling bestreken wordt.

Een strafmaximum van 5 jaar ten slotte is fors, afgemeten aan de maximale straffen die op de overtreding van het huidige art. 5 WVW 1994 en op het misdrijf van art. 6 jo art. 175 WVW 1994 zijn gesteld. Daarbij moet bedacht worden dat dit strafmaximum in Duitsland alleen geldt bij opzet op zowel de normovertreding als het veroorzaken van gevaar. Is het veroorzaken van het gevaar aan nalatigheid ('fahrlässig') te wijten, dan is de maximale gevangenisstraf twee jaar. De Spaanse strafwet (art. 380) stelt een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar op roekeloos rijgedrag waarbij lijf of leven van derden in gevaar is gebracht.[117] Mogelijk is een strafmaximum van twee jaar gevangenisstraf, zeker indien geen opzet op het veroorzaken van het gevaar geëist wordt, ook voor Nederland een aanknopingspunt. Ter vergelijking: ook op bedreiging staat een maximum van twee jaar gevangenisstraf (art. 285 lid 1 Sr). Een aldus vormgegeven strafbaarstelling zou bijvoorbeeld in een nieuw artikel 5a WVW 1994 opgenomen kunnen worden.

Voor een heel andere vormgeving is gekozen in het Engelse strafrecht. Daar wordt onderscheid gemaakt tussen *careless driving* en *dangerous driving*. Van *careless driving*, dat wil zeggen *driving without due care and attention, or without reasonable consideration for other persons*, is sprake als het rijgedrag *falls below what would be expected of a competent and careful driver*. Op dit feit staat geen gevangenisstraf maar een geldboete met de mogelijkheid van een rijontzegging. Bij *dangerous driving* gaat het om rijgedrag dat *falls far below what would be expected of a competent and careful driver and it would be obvious to a competent and careful driver that driving in that way would be dangerous*. De maximale gevangenisstraf is twee jaren.

[117] Vgl. Manuel Cancio Melia en Mariona Llobet Anglí, The Spanish Perspective on Traffic Offences: Tough on Danger, Soft on Harm, and Penal Populism, p. 111 in Van Dijk en Wolswijk, a.w.

Een belangrijk nadeel van dit systeem is de lastige afbakening, in de praktijk, van de begrippen careless driving en dangerous driving. Wanneer is rijgedrag slechts *below* en wanneer is rijgedrag *far below what would be expected of a competent and careful driver*?[118]

Vanzelfsprekend zijn ook (nog) simpeler oplossingen denkbaar. Het strafmaximum van art. 5 WVW 1994 zou bijvoorbeeld kunnen worden verhoogd tot zes maanden, of een jaar (art. 18 Sr). In de Wet op de economische delicten zijn overtredingen ook met een hechtenisstraf van deze lengte bedreigd (art. 6). Een wetswijziging van deze aard is veel eenvoudiger te realiseren en hoeft minder ingrijpende gevolgen te hebben voor de systematiek van het verkeersstrafrecht.

Naar het ons voorkomt kan de lacune die het stelsel van strafbaarstellingen in het verkeersrecht hier kent, langs deze weg echter niet adequaat worden gevuld. Een strafbaarstelling die zwaardere eisen aan het bewijs stelt, en het gevaarlijke rijgedrag als een misdrijf aanmerkt, vormt een betere grondslag voor de straffen die bij zeer riskant verkeersgedrag passend zijn. In herinnering kan worden geroepen dat het aspect van fair labeling door enkele respondenten ook nadrukkelijk naar voren is gebracht in deze context. Dat sluit vanzelfsprekend niet uit dat de wetgever het strafmaximum gesteld op art. 5 WVW 1994 om andere redenen (iets) verhoogt.

6.4 Gevaarlijk rijgedrag met gevolgen

Een bijzondere problematiek doet zich voor in situaties waarin voor art. 5 WVW veroordeeld wordt terwijl de gevaarzetting wel in verband staat met gevolgen die bij andere personen zijn ingetreden: de dood of zelfs zwaar lichamelijk letsel. In de interviews is verkend hoe de respondenten in deze situatie tegen een vervolging wegens art. 5 WVW 1994 aankijken.

Uit de antwoorden blijkt dat daar verschillend over wordt gedacht. Veel respondenten staan op het standpunt dat het intreden van een ernstig gevolg invloed mag hebben op de beslissing inzake vervolging. In het kader van de opportuniteit mag met alle feiten en omstandigheden rekening worden gehouden. Een respondent uit de zittende magistratuur heeft er moeite mee het gevolg mee te laten spelen nu het gevolg geen delictsbestanddeel van art. 5 WVW 1994 is. Als vervolging vanwege het intreden van het gevolg gewenst is, zou het naar zijn mening zuiverder zijn om daarvoor een aparte strafbaarstelling te maken. Eén van de experts doet expliciet een voorstel in deze richting: aan art. 5

[118] Vgl. Sally Kyd Cunningham, Serious Driving Offences in England and Wales, p. 44, in Van Dijk en Wolswijk, a.w.

zou een tweede lid toegevoegd moeten worden waarin het intreden van letsel of de dood als een geobjectiveerd, strafverzwarend gevolg wordt beschreven.

Een aantal respondenten vindt vervolging in dit soort zaken juist vanwege het ernstige gevolg niet wenselijk. Ook al is een ernstig gevolg ingetreden, een vervolging op grond van art. 5 WVW 1994 zal doorgaans uitlopen op een veroordeling tot een geldboete en eventueel een voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid. Er is dan sprake van een wanverhouding tussen de ernst en de impact van de gebeurtenis enerzijds en de beperkte inzet van de strafprocedure anderzijds. Dat zou voor slachtoffers en nabestaanden erg onbevredigend zijn. Ook andere respondenten signaleren een dilemma, maar maken de afweging anders. Enkele respondenten menen dat niet vervolgen niet uit te leggen zou zijn aan een slachtoffer of nabestaande die de verdachte vervolgd wil zien.

Geen van de respondenten is van mening dat een officier van justitie primair art. 6 WVW 1994 en subsidiair art. 5 WVW 1994 ten laste moet leggen indien hij zelf van mening is dat een veroordeling voor art. 6 WVW 1994 niet haalbaar is. Een in dit verband te noemen bijzonder aspect dat in een aantal interviews naar voren komt, betreft het juiste 'forum' voor de behandeling van een vervolging ter zake van art. 5 WVW 1994 indien sprake is van een ernstig gevolg. Schending van art. 5 WVW 1994 is een overtreding en wordt dus in beginsel berecht door de kantonrechter. Van de respondenten die zich over dit punt hebben uitgelaten staan de meesten op het standpunt dat in het geval wegens overtreding van art. 5 WVW 1994 wordt vervolgd en een ernstig gevolg is ingetreden, de zaak door de meervoudige kamer zou moeten worden behandeld. Een enkelvoudige kamer zou niet de juiste setting bieden. Verder is het vervelend als nabestaanden of slachtoffers in de rechtszaal komen te zitten naast mensen die verdacht worden van een snelheidsovertreding of het veroorzaken van overlast. En het wordt van belang gedacht dat drie rechters zich over de zaak buigen, en in een (schriftelijk) vonnis iets meer doen blijken van hun overwegingen dan een alleensprekende rechter.

De meningen van de respondenten verschillen over de mate waarin het ernstige gevolg bij een veroordeling wegens art. 5 WVW 1994 de straf mag bepalen. Enkele respondenten hebben zich daar niet over uitgelaten. Een groot deel van de respondenten vindt dat de invloed op de straf slechts gering mag zijn. Respondenten uit de zittende magistratuur zijn van oordeel dat het meewegen van het gevolg er niet toe mag leiden dat in plaats van een geldboete ineens hechtenis wordt opgelegd. Sommige respondenten uit andere hoek denken daar anders over.

Naar het ons voorkomt kan een strafbaarstelling die op zeer gevaarlijk rijgedrag, los van eventuele gevolgen, een hoge straf stelt, ook in deze situatie diensten

bewijzen. Het verband tussen gedrag in het verkeer en het intreden van de dood of letsel kan heel verschillend zijn. Er zijn situaties waarin gedrag in het verkeer tot de dood van een derde leidt, maar aan degene die de dood veroorzaakt geen verwijt te maken valt (en deze daar dus geen schuld aan heeft). In HR 3 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:215 werd een verdachte vervolgd die op een voorrangsweg had gereden toen een bromfiets die weg op reed. Het hof sprak de verdachte vrij: hij had er op mogen rekenen dat de bromfietser hem voorrang zou verlenen. Die vrijspraak hield stand in cassatie. Maar er zijn ook zaken waar wel degelijk een verband bestaat. In het straftoemetingsonderzoek bij art. 7 WVW 1994 is, zo bleek, een zaak meegenomen waarin de verdachte en de bestuurder van een andere auto elkaar hadden uitgedaagd en uiteindelijk drie van de inzittenden van de andere auto verongelukten en één zwaar gewond raakte (tabel 44, nr. 5).

Een strafbaarstelling die op zeer gevaarlijk rijgedrag een hoge straf stelt, kan erin resulteren dat de straf in situaties waarin er een verband bestaat tussen dat verkeersgedrag en het intreden van de dood of letsel bij een derde, hoger uitvalt. Indien deze strafbaarstelling, zoals voorgesteld, een misdrijf wordt, is ook berechting door de kantonrechter uitgesloten. Dat kan er aan bijdragen dat de strafrechtelijke afdoening in deze zaken door slachtoffers als minder onbevredigend wordt ervaren.

Alles afwegend komt het ons niet wenselijk voor het (daarnaast) mogelijk te maken dat het intreden van de dood of zwaar lichamelijk letsel als strafverzwarende omstandigheid wordt betrokken bij gedrag dat niet de maatstaf van de aanmerkelijke schuld haalt. Het heeft in deze gevallen inderdaad iets onbevredigends dat het intreden van dat strafverzwarende gevolg niet in de delictsomschrijving en tenlastelegging is verwerkt. Tegelijk is het onderliggende probleem niet van tafel als het mogelijk wordt gemaakt die gevolgen wel in de tenlastelegging te verwerken. Zij komen juist nog veel meer centraal te staan: de rechter moet er expliciet over beslissen welke relevantie die ingetreden gevolgen in concreto voor de strafmaat hebben. Daarbij zal het in veel gevallen gaan om een hele lichte verkeersfout, een fout die een ieder kan maken. Een beslissing inzake het causaal verband hoeft juist in dat licht ook zeker geen eenvoudige beslissing te zijn. Heeft de betrekkelijk geringe overschrijding van de maximumsnelheid tot het fatale gevolg geleid of was dat fatale gevolg daarzonder ook ingetreden? Ook buiten de sfeer van het verkeersrecht komt een constructie waarbij het intreden van de dood of zwaar lichamelijk letsel de dader in het geval

van een overtreding als strafverzwarend gevolg in rekening wordt gebracht voor zover wij hebben kunnen nagaan niet voor.[119]

Tegelijk komt het ons wel wenselijk voor dat strafzaken waarin art. 5 WVW 1994 ten laste is gelegd terwijl het verkeersgedrag ernstige gevolgen heeft gehad, niet terecht komen in de zaakstroom van de kantonrechter. Zoals dat ons ook wenselijk voorkomt in het uitzonderlijke geval waarin alleen art. 450 Sr ten laste zou zijn gelegd. Aangestipt kan daarbij worden dat een dergelijke aanpassing van de competentieregels ook voordelen heeft in verband met keuzes die spelen bij de inrichting van de tenlastelegging (zie hiervoor, par. 5.4). Artikel 6 WVW 1994 behoeft niet meer primair ten laste te worden gelegd om te bereiken dat de meervoudige kamer zich over de zaak mag buigen. En in gevallen waarin ter terechtzitting blijkt dat de tenlastelegging ten onrechte uitsluitend art. 5 WVW 1994 ten laste is gelegd, kan het misdrijf van artikel 6 WVW 1994 (indien en voor zover die tenlastelegging op hetzelfde feit in de zin van art. 68 Sr ziet) alsnog in de tenlastelegging ingevlochten worden waar vervolgens door dezelfde meervoudige kamer op wordt beslist.

6.5 Rijden onder invloed

6.5.1 De maximale gevangenisstraf; de normering in de oriëntatiepunten

Art. 8 WVW 1994 stelt straf op het besturen van een voertuig onder invloed van alcohol. Overtreding van art. 8 WVW 1994 kan ingevolge art. 176 WVW 1994 worden bestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie. En ingevolge art. 179 lid 1 WVW 1994 kan de bestuurder van een motorrijtuig een rijontzegging van ten hoogste vijf jaren worden opgelegd.

Ook deze maximale strafbedreiging vinden sommige respondenten, zo bleek al eerder, aan de lage kant. Bij rijden onder invloed uit een respondent uit de zittende magistratuur kritiek op de opbouw van straffen in de oriëntatiepunten. Boven een bepaalde grens wordt een taakstraf de norm in plaats van een geldboete, en die taakstraf zou door veel verdachten als minder

[119] Het meest in de buurt komt misschien nog art. 11:3 Arbeidstijdenwet: het niet naleven van de verplichting om kinderarbeid te voorkomen wordt aangemerkt als een strafbaar feit indien een kind bij het verrichten van arbeid een ongeval overkomt dat ernstig lichamelijk of geestelijk letsel of de dood ten gevolge heeft of indien redelijkerwijs te verwachten is dat de hiervoor genoemde gevolgen aan het verrichten van arbeid zijn verbonden. Opzettelijke overtreding van dit artikel is een misdrijf (art. 1 sub 1° WED). Ook hier gaat het derhalve niet om een strafverzwaringsgrond die enkel bij een overtreding van toepassing is: het intreden van het gevolg constitueert strafbaarheid, en niet alleen ter zake van overtreding maar ook wegens misdrijf.

zwaar worden ervaren. Een expert is van oordeel dat de straffen voor de burger die over de nodige financiële middelen beschikt te weinig afschrikwekkend zijn. Enkele andere respondenten, waarvan twee uit de advocatuur, hebben kritiek op het niveau van bestraffing bij recidive.

Vergeleken met Duitsland is de maximale vrijheidsstraf bij rijden onder invloed in ons land relatief laag. Op grond van Par. 316 StGB, kan degene die een voertuig bestuurt, hoewel hij door het gebruik van alcohol of andere verdovende middelen niet in staat is veilig te rijden, een maximum gevangenisstraf van een jaar opgelegd krijgen. Duitsland kent daarnaast, zo zagen wij eerder, Par. 315c Strafgesetzbuch. Daarin is in het eerste lid strafbaar gesteld *Wer im Straßenverkehr ein Fahrzeug führt, obwohl er a) infolge des Genusses alkoholischer Getränke oder anderer berauschender Mittel oder b) infolge geistiger oder körperlicher Mängel nicht in der Lage ist, das Fahrzeug sicher zu führen* und dadurch Leib oder Leben eines anderen Menschen oder fremde Sachen von bedeutendem Wert gefährdet. De verdachte wordt in dit geval *mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft*. Naar Engels recht geldt een maximum gevangenisstraf van zes maanden. En in Spanje is wettelijk bepaald dat autorijden met een alcoholpercentage boven een bepaald minimum wordt aangemerkt als roekeloos rijden. [120] En op roekeloos rijden staat, zo bleek eerder, gevangenisstraf tussen de zes maanden en twee jaar alsmede een rijontzegging.

Naar het ons voorkomt valt er gelet op de grote gevaren die aan het besturen van motorvoertuigen onder invloed van alcohol verbonden zijn veel te zeggen voor een forse verhoging van het wettelijk strafmaximum. Ook de doorwerking van het wettelijk strafmaximum in het wettelijk strafmaximum bij recidive pleit daarvoor. Dat strafmaximum ligt een derde hoger; ook bij veelvuldig recidiveren ter zake van rijden onder invloed is de maximale gevangenisstraf thans vier maanden (art. 43a Sr). Daarnaast is zeer wel voorstelbaar recidive in richtlijnen en oriëntatiepunten zwaarder mee te wegen dan thans gebeurt. Argumenten daarvoor kunnen ook worden ontleend aan ontwikkelingen in de wetgeving van de laatste decennia. De wettelijke strafverzwaringsgronden inzake recidive hadden vroeger een beperkte strekking. De recidiveregeling die is neergelegd in de artikelen 43a en 43b Sr heeft een algemene strekking en bestrijkt ook de strafbaarstellingen van de WVW 1994. En de wetgever heeft ook op andere wijze laten blijken streng te willen optreden tegen recidive bij rijden onder invloed. Uit art. 123b WVW 1994 vloeit voort dat recidive binnen nadere beperkingen tot ongeldigheid van het rijbewijs leidt. Dat de wetgever hecht aan

[120] Vgl. Manuel Cancio Melia en Mariona Llobet Anglí, The Spanish Perspective on Traffic Offences: Tough on Danger, Soft on Harm, and Penal Populism, p. 111 in Van Dijk en Wolswijk, a.w..

streng optreden in het geval van veelvuldige recidive volgt ten slotte ook uit de introductie van de maatregel plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders, die duidelijk maakt dat veelvuldige recidive het overstappen op andere, vrijheidsbenemende sancties (van aanmerkelijke duur) kan rechtvaardigen.

Daarmee blijft nog het probleem bestaan dat de relatieve en absolute zwaarte van de taakstraf en de geldboete voor personen die onder invloed van alcohol een auto besturen zeer verschillend kan zijn. Het komt inderdaad onwenselijk voor dat de straf die bij een hoger promillage volgt, als lichter wordt ervaren dan de straf die bij een lager promillage wordt opgelegd. Tegen deze achtergrond is maatwerk aangewezen als de straf die uit richtlijnen en oriëntatiepunten voortvloeit (veel) te licht of te zwaar uitvalt voor de betreffende dader. Verder wordt dit probleem verkleind als bij recidive eerder vrijheidsbeneming in beeld komt.

6.5.2 De verhouding tot het bestuursrecht

Bij rijden onder invloed van alcohol kunnen behalve strafrechtelijke ook bestuursrechtelijke maatregelen worden getroffen (vgl. hoofdstuk 2, par. 3.5.4). Uit de interviews komt de verhouding tussen het strafrechtelijke en het bestuursrechtelijke sanctiestelsel als een knelpunt naar voren. Een aantal respondenten maakte bij de (open) slotvraag of eerder in het interview (een enkeling al bij de voorvragen) opmerkingen over deze verhouding. Deze opmerkingen hebben geen betrekking op het materiële verkeersstrafrecht. Maar zij zien wel op 'knelpunten van juridische of praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten', zoals de vijfde onderzoeksvraag het formuleert. In deze subparagraaf zal kort aandacht worden besteed aan de opmerkingen die de verhouding tussen beide sanctiestelsels betreffen waar het de bestrijding van rijden onder invloed betreft.

Kritiek op de verhouding tussen beide stelsels wordt vooral geuit door respondenten uit de hoek van de advocatuur. Maar ook een respondent uit het Openbaar Ministerie is kritisch: het systeem zou onsamenhangend zijn geworden. De respondenten uit de advocatuur vinden het voor de betrokkene bezwaarlijk dat hij langs twee wegen wordt 'bestraft'. Vrij unaniem spreken zij de wens uit tot één systeem te komen. Kritiek op de samenhang klinkt ook door in het interview met een expert. Die vestigt er de aandacht op dat als iemand ondanks een ontzegging blijft rijden, het strafrecht toch weer aan zet is. Deze respondent zou de uitvoering van de recidiveregeling die in art. 123b WVW 1994 is neergelegd en de EMA aan de strafrechter willen toevertrouwen. Ook uit opmerkingen van respondenten over het al dan niet meewegen van bestuursrechtelijke sancties bij

de straftoemeting blijkt dat de verhouding tussen beide sanctiestelsels tot vragen aanleiding geeft.

Deze kritiek roept in de eerste plaats de vraag op of wettelijke regels inzake het non bis in idem beginsel zich verzetten tegen de huidige samenloop van strafrechtelijke en bestuursrechtelijke sancties. Dat is niet het geval. In art. 68 Sr is neergelegd dat niemand andermaal kan worden vervolgd wegens een feit waarover te zijnen aanzien bij gewijsde van de Nederlandse strafrechter onherroepelijk is beslist. Die bepaling staat er niet aan in de weg dat in het strafrecht en in het bestuursrecht sancties worden opgelegd naar aanleiding van dezelfde gedraging. Verder bevat de Algemene wet bestuursrecht non bis in idem regels in verband met de bestuurlijke boete (vgl. de artt. 5:43 en 5:44 Awb). Maar de Algemene wet bestuursrecht geeft niet een non bis in idem regel voor andere bestraffende sancties. En zelfs als dat anders zou zijn, is er nog altijd de vraag wanneer sprake is van een bestraffende sanctie.

Het non bis in idem-beginsel is ook neergelegd in artikel 4 van het Zevende Protocol bij het EVRM. Voor een schending van dit artikel is echter wel vereist dat beide procedures die tot een sanctie hebben geleid 'criminal' van aard zijn. En ook als dat het geval is, levert het naar aanleiding van één feit opleggen van sancties in twee procedures nog niet per definitie een schending van dit artikel op. Doorslaggevend is of beide procedures ‘sufficiently closely connected in substance and in time’ zijn, zo blijkt onder meer uit EHRM 15 november 2016, A en B v. Noorwegen, appl. nos. 24130/11 en 29758/11, rov. 130. Voor Nederland komt daar nog bij dat het Zevende Protocol door ons land niet is geratificeerd. Nederland is echter wel gebonden aan art. 50 van het Handvest van de Europese Unie, waarin het non bis in idem-beginsel ook is neergelegd. Deze bepaling richt zich ingevolge art. 51 Handvest ook tot de lidstaten, doch ‘uitsluitend wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen’. Via dat Handvest is vervolgens ook de rechtspraak van het EHRM inzake art. 4 van het Zevende Protocol voor Nederland van belang, want art. 50 Handvest heeft ingevolge art. 52 lid 2 van dat Handvest minimaal dezelfde inhoud en reikwijdte als het overeenkomstige recht van het EVRM. Daar komt bij dat de Hoge Raad de rechtspraak van het EHRM in aanmerking neemt bij de erkenning van op het non bis in idem beginsel gebaseerde beginselen van een behoorlijke procesorde (vgl. HR 3 maart 2015, *NJ* 2015/256 m.nt. Keulen, over strafvervolging na het opleggen van een alcoholslotprogramma).

Bij deze stand van zaken kan niet worden gezegd dat een stelsel dat bij het bestrijden van rijden onder invloed met bestuursrechtelijke en strafrechtelijke sancties werkt, in strijd is met het non bis in idem beginsel. Tegelijk doet een regeling waarin het verbinden van bestraffende sancties aan gedragingen in één

procedure geconcentreerd wordt, het meest recht aan het beginsel. En een dergelijke regeling verdraagt zich ook het best met de onschuldpresumptie. Het EHRM leidt uit de onschuldpresumptie af dat 'State officials' zich moeten onthouden van een beoordeling van de schuld van een verdachte 'without him having previously been proved guilty according to law' (vgl. bijvoorbeeld EHRM 21 maart 2001, Asan Rushiti v. Oostenrijk, appl. no. 28389/95). Die plicht rust ook op bestuursorganen en bestuursrechters.

Tegen deze achtergrond komt het ons wenselijk voor dat de recidiveregeling van art. 123b WVW 1994 (op termijn) in aangepaste vorm in het strafrecht wordt ondergebracht. In herinnering kan worden geroepen dat het wetsvoorstel dat tot de invoering van de recidiveregeling heeft geleid er toe strekte het opleggen van de ontzegging van de rijbevoegdheid in het strafrecht nader te normeren.[121] Dat voorstel is bij amendement omgebouwd tot de recidiveregeling. Mogelijk lag aan dat amendement ten grondslag dat onvoldoende vertrouwen bestond in een voldoende strenge hantering van de voorgestelde regeling door de strafrechter. Effectuering van de voorstellen die in het voorgaande (par. 6.5.1) zijn gedaan kan er aan bijdragen dat het vertrouwen daarin groeit. Daarnaast pleit de onschuldpresumptie er naar onze mening voor de EMA en de LEMA tot strafrechtelijke sancties te maken. Daarmee wordt verzekerd dat niet een EMA of LEMA kan worden opgelegd voor een strafbaar feit ter zake waarvan de verdachte is vrijgesproken. [122]

6.6 Rijden tijdens een rijontzegging, na ongeldigverklaring of zonder rijbewijs

6.6.1 De maximale gevangenisstraf op rijden tijdens een rijontzegging of na ongeldigverklaring

Art. 9 WVW 1994 bevat een aantal strafbaarstellingen die zien op het rijden met een motorrijtuig na een beslissing die meebrengt dat de betrokkene dat recht niet meer heeft. Het eerste lid ziet op de strafrechtelijke rijontzegging. Het verbiedt degene die weet of redelijkerwijs moet weten dat hem bij rechterlijke uitspraak of strafbeschikking de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen is ontzegd

[121] Kamerstukken II 2005/06, 30 324, Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de invoering van een puntenstelsel rijbewijzen.

[122] Zie nader B.F. Keulen, *Bestraffende sancties in het strafrecht en bestuursrecht*, met H.E. Bröring, Uitgeverij Paris, Zutphen 2017. Anders ligt het bij het onderzoek naar de rijvaardigheid of geschiktheid, mede gelet op de beslissingen die op basis van dat onderzoek genomen dienen te worden.

om gedurende de tijd dat hem die bevoegdheid is ontzegd op de weg een motorrijtuig te besturen of als bestuurder te doen besturen. Het tweede lid ziet op de bestuursrechtelijke ongeldigverklaring en op het verlies van geldigheid van een rijbewijs ingevolge de recidiveregeling van art. 123b WVW 1994. Ingevolge art. 176 lid 1 WVW 1994 kan in deze gevallen een maximale gevangenisstraf van drie maanden of geldboete van de derde categorie worden opgelegd.

Enkele respondenten vinden deze strafbedreiging aan de lage kant. Zij menen in het bijzonder dat er zwaarder aan moet worden getild als de verdachte door tijdens een rijontzegging te gaan rijden een rechterlijke uitspraak of strafbeschikking negeert. Het standpunt dat dit wettelijk strafmaximum wat aan de lage kant is, kan worden ondersteund met een wetssystematisch argument. Art. 195 Sr bedreigt de veroordeelde die een recht uitoefent, wetende dat hij daarvan bij rechterlijke uitspraak is ontzet, met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie. De ratio van de strafbaarstelling is in beide gevallen vergelijkbaar.

Behalve de wettelijke maximumstraffen vragen ook de straffen die in de praktijk worden opgelegd hier de aandacht. Bij het onder invloed rijden wordt de opgelegde straf in sterke mate bepaald door het promillage en eventuele recidive. Daar kan een verhoging van het wettelijke strafmaximum wenselijk worden gevonden om te bereiken dat in de ernstigste gevallen zwaardere straffen worden opgelegd. Bij doorrijden na ongeval is er een groot verschil in strafwaardigheid tussen doorrijden na een kleine beschadiging van een andere auto en het op de plaats van het ongeval achterlaten van een zwaargewond en hulpbehoevend slachtoffer. Een verhoging van het wettelijk strafmaximum kan wenselijk worden gevonden om beter aan die zwaarste gevallen recht te kunnen doen. Rijden tijdens een rijontzegging of na ongeldigverklaring is een misdrijf waarvan de strafwaardigheid minder afhankelijk is van de omstandigheden van het concrete geval. Telkens staat de bescherming van het gezag van rechter en overheid centraal, met op de achtergrond de bescherming van de belangen met het oog waarop rechter en overheid hun bevoegdheden uitoefenen, in dit geval de verkeersveiligheid.

Welke straf rechters daarbij gepast vinden is afhankelijk van een aantal factoren. Daar kan een algemeen oordeel over de mate waarin overheidsgezag als zodanig bescherming verdient een rol bij spelen. De enkele aantasting van overheidsgezag kan los van de concrete omstandigheden van het geval zeer strafwaardig worden gevonden. Bij de oordeelsvorming kunnen ook opvattingen over de wijze waarop dat gezag wordt uitgeoefend een rol spelen. Een rechter kan na een procedure waarin hoor en wederhoor is toegepast een langdurige rijontzegging hebben opgelegd. De recidiveregeling ernstige verkeersdelicten kan

er toe hebben geleid dat aan een rijbewijs geldigheid is ontzegd zonder dat de betrokkene deze beslissing aan een rechter heeft kunnen voorleggen. De rechter kan in een strafzaak waarin rijden tijdens een rijontzegging of na ongeldigverklaring ten laste is gelegd, niet beoordelen of deze beslissingen rechtvaardig waren. Maar hij kan twijfels over een stelsel waarin via een automatisme en zonder adequate rechtsbescherming ingrijpende maatregelen worden genomen wel vertalen in het algemene strafniveau. Zo bezien zou het (in aangepaste vorm) onderbrengen van de recidiveregeling in het strafrecht wellicht kunnen bevorderen dat bij schending van het eerste of tweede lid van art. 9 WVW 1994 hogere straffen worden opgelegd.

Een apart punt dat bij deze strafbaarstellingen speelt, is het bewijs van het weten of redelijkerwijs moeten weten van de rijontzegging of ongeldigverklaring. Eén van de respondenten stelt aan de orde dat de beslissing tot ongeldigverklaring door het CBR aan de betrokkene wordt toegezonden, niet betekend. Het komt wenselijk voor dat voorzien wordt in een wijze van kennisgeving die bevordert dat de ongeldigverklaring strafrechtelijk daadwerkelijk effect sorteert.

6.7 Roekeloos rijgedrag met ernstige gevolgen

6.7.1 De wetsgeschiedenis en de rechtspraak van de Hoge Raad

Zoals uiteengezet in hoofdstuk 2, beoogde de introductie van de roekeloosheid als strafverzwarende omstandigheid een adequate bestraffing mogelijk te maken in alle gevallen waarin sprake is van zeer onvoorzichtig rijgedrag waarbij welbewust en met ernstige gevolgen onaanvaardbare risico's zijn genomen. In dat hoofdstuk werd ook opgemerkt dat de Hoge Raad strengere eisen stelt aan het bewijs van roekeloosheid dan de wetgever voor ogen had. Die strengere benadering komt in een aantal punten tot uitdrukking. Ten eerste in de omschrijving van de roekeloosheid. Waar de minister sprak van '*zeer* onvoorzichtig gedrag' waarbij '*onaanvaardbare* risico's' zijn genomen, eist de Hoge Raad voor een bewezenverklaring van roekeloosheid een '*buitengewoon* onvoorzichtige gedraging' die een '*zeer* ernstig gevaar' in het leven heeft geroepen. Een tweede punt van verschil betreft de verhouding tussen roekeloosheid en de in het derde lid van art. 175 WVW 1994 opgenomen strafverzwaringsgronden. Terwijl volgens de minister de vaststelling dat onder invloed of veel te hard is gereden veel gewicht in de schaal legt bij de beantwoording van de vraag of sprake is van roekeloosheid, benadrukt de Hoge Raad dat voor het bewijs van roekeloosheid "*doorgaans niet*" kan worden

volstaan met de enkele vaststelling dat de verdachte zich heeft schuldig gemaakt aan een of meer in art. 175, derde lid, WVW 1994 genoemde, zelfstandig tot verhoging van het wettelijk strafmaximum leidende gedragingen.

Alleen al dit verschil in benadering van de roekeloosheid tussen wetgever en Hoge Raad is een indicatie dat de invulling van het begrip roekeloosheid een knelpunt van juridische en praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten oplevert.

6.7.2 Het straftoemetingsonderzoek

Dat beeld wordt bevestigd door het straftoemetingsonderzoek, waar in het derde hoofdstuk verslag van is gedaan. In het straftoemetingsonderzoek is zo veel mogelijk in kaart gebracht hoe de strafzaken waarin de Hoge Raad een oordeel heeft geveld over een bewezenverklaring van roekeloosheid zijn afgedaan (par. 4). In dat onderzoek zijn 17 zaken betrokken waarin een gerechtshof heeft veroordeeld voor dood of letsel door schuld, bestaande in roekeloosheid. In 12 van deze 17 zaken is de veroordeling door de Hoge Raad vernietigd, omdat de in de bewijsvoering vastgestelde feiten en omstandigheden ontoereikend waren voor de kwalificatie roekeloosheid. Daarna is een nieuwe berechting gevolgd, die in veel gevallen heeft geresulteerd in een aanmerkelijk lagere straf, telkens gebaseerd op een bewezenverklaring van schuld niet bestaande in roekeloosheid.

De strafoplegging na cassatie was daarbij, voor zover valt na te gaan in gepubliceerde jurisprudentie, in bijna alle gevallen zonder meer milder. Om precies te zijn: in 6 van de 7 zaken waarin een veroordeling wegens dood door schuld bestaande in roekeloosheid is gecasseerd, was de strafoplegging na cassatie milder. Van de 5 zaken waarin een veroordeling wegens letsel door schuld bestaande in roekeloosheid is gecasseerd, kon in 2 gevallen de strafoplegging na cassatie worden achterhaald; die viel in beide gevallen aanmerkelijk lager uit.

Een gevolg van deze rechtspraak is geweest dat de richtlijnen en oriëntatiepunten zijn aangepast. De richtlijn maakt onderscheid tussen drie schuldgradaties, de zwaarste schuldgradatie is daarbij de ‘zeer hoge mate van schuld’. Voor de strafeis bij roekeloosheid is geen uitgangspunt in de richtlijnen neergelegd, daarvoor is volgens de richtlijn ‘maatwerk nodig’. De oriëntatiepunten sluiten op dit punt bij de richtlijnen aan, ook daarin wordt de roekeloosheid niet meer vermeld (hoofdstuk 2, par. 5.2 en 6).

Al met al kan uit het straftoemetingsonderzoek worden afgeleid dat de feitenrechter roekeloosheid, als zwaarste vorm van schuld, aanvankelijk

regelmatig bewezen heeft verklaard. De Hoge Raad heeft veel van die veroordelingen gecasseerd. Dat heeft in de eerste plaats gevolgen gehad voor de straf die uiteindelijk in kracht van gewijsde is gegaan. In sommige strafzaken is de straf sterk verlaagd. De rechtspraak van de Hoge Raad heeft in de tweede plaats tot gevolg gehad dat de maximumstraf die de wetgever voor de ernstigste gevallen van dood door schuld op negen jaar heeft bepaald, feitelijk slechts in uitzonderingssituaties van toepassing is. En dat zij, als gevolg daarvan, in de normering van de strafoplegging op basis van vaststellingen van schuld geen rol van betekenis meer speelt.

Daarmee is ook het straftoemetingsonderzoek een indicatie dat de invulling van het begrip roekeloosheid een knelpunt van juridische en praktische aard bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten oplevert.

6.7.3 De opvattingen van de respondenten

Uit de interviews komt naar voren dat alle respondenten de interpretatie door de Hoge Raad (zeer) streng vinden. Een enkele respondent uit de zittende magistratuur en enkele respondenten uit de advocatuur vinden dat de Hoge Raad een redelijke uitleg aan de term roekeloosheid geeft. Andere respondenten zijn (zeer) ongelukkig met deze interpretatie. Enkele respondenten vinden dat deze interpretatie niet is uit te leggen aan slachtoffers en nabestaanden. Niet alleen de straf, maar ook het etiket dat op gedrag geplakt wordt is van belang. Veel respondenten merken op dat de interpretatie van de Hoge Raad niet strookt met de bedoelingen van de wetgever.

Kritiek op de wetgever is er ook. Zo zijn er respondenten die van mening zijn dat uit de wetsgeschiedenis een te ruim begrip van roekeloosheid naar voren komt. Daarnaast roept de verhouding tussen de roekeloosheid en de strafverzwarende omstandigheden van het derde lid kritiek op. Ook los van de verhouding tot roekeloosheid geven enkele respondenten uit de zittende magistratuur aan weinig gelukkig te zijn met de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid. Eén van hen vindt deze opsomming vrij willekeurig en begrijpt niet waarom juist deze gedragingen strafverzwarend werken. Een uitzondering geldt daarbij voor dronken rijden, omdat daaraan een ‘dubbel besluit’ ten grondslag ligt: de beslissing om te gaan drinken en vervolgens om te gaan rijden.

Geen van de rechters geeft aan dat de interpretatie van de Hoge Raad ertoe leidt dat geen passende straf kan worden opgelegd. Daarbij speelt een belangrijke rol dat bij ernstig gevaarzettend gedrag dat in die interpretatie toch niet tot de kwalificatie roekeloosheid leidt, vrijwel steeds één of meer van de

strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid van art. 175 WVW 1994 van toepassing zijn. Enkele andere respondenten vinden daarentegen dat door de uitleg van de Hoge Raad ten onrechte lange gevangenisstraffen buiten beeld blijven.

De vraag of op andere wijze in de strafbaarstelling van de ernstigste vormen van gevaarzettend gedrag met ernstige gevolgen dient te worden voorzien, wordt verschillend beantwoord. Een respondent uit de zittende magistratuur zou willen dat de roekeloosheid een groter gebied bestrijkt; niet om hogere straffen op te kunnen leggen, maar om een geschikter etiket op het gedrag te kunnen plakken. Een respondent uit het Openbaar Ministerie stelt voor een derde schuldgradatie in de wet tussen te voegen; een andere respondent uit het Openbaar Ministerie zou roekeloosheid in de wet willen definiëren. Een respondent uit de advocatuur zou de strafbaarstelling willen overhevelen naar het Wetboek van Strafrecht en daarbij in de Memorie van Toelichting willen omschrijven wat onder roekeloosheid wordt verstaan. Enkele respondenten noemen de mogelijkheid om roekeloosheid te concretiseren door in de wet op te nemen welke gedragingen roekeloosheid opleveren. Daarbij zou tegelijk iets kunnen worden gedaan aan de spanning tussen de roekeloosheid en de strafverzwarende omstandigheden uit het derde lid van art. 175 WVW 1994. Een expert noemt de mogelijkheid om een verband te leggen met de strafbaarstelling van roekeloosheid zonder ernstige gevolgen. Een respondent uit de advocatuur lijkt een limitatieve opsomming van gedragingen die roekeloosheid opleveren niet verstandig.

Enkele respondenten stellen voor niet langer te werken met roekeloosheid als bestanddeel en ook de schuld niet meer te relateren aan een ernstig ongeval. De strafbaarstelling zou anders vorm gegeven moeten worden. Een mogelijkheid zou daarbij zijn, aansluiting te zoeken bij het model van de gemeengevaarlijke delicten. De basis is gevaarzettend gedrag. Strafbaar is zowel het culpoos als opzettelijk gevaar veroorzaken, waarbij de opzettelijke gevaarzetting zwaarder wordt bestraft dan de culpose. Vervolgens kan gedifferentieerd worden naar de ernst van de gevolgen; die kwalificerende gevolgen zijn geobjectiveerd. In een ander voorstel wordt aansluiting gezocht bij het systeem van de Wet op de economische delicten. Schending van concrete verkeersvoorschriften is in deze benadering het uitgangspunt; opzettelijke overtreding van zo'n voorschrift is een misdrijf met een hoger strafmaximum.

6.7.4 Mogelijke verklaringen voor de rechtspraak van de Hoge Raad

Er zijn een aantal argumenten die de restrictieve interpretatie door de Hoge Raad van roekeloosheid mogelijk kunnen verklaren. Kennis van die argumenten kan er wellicht aan bijdragen dat de beste oplossing voor het gesignaleerde knelpunt wordt gekozen.

Het eerste argument is een wetssystematisch argument. Artikel 175 WVW 1994 kent drie leden. Het eerste lid stelt overtreding van art. 6 WVW 1994 strafbaar. Het tweede lid bedreigt die overtreding met een hoger strafmaximum in het geval de schuld bestaat in roekeloosheid. Het derde lid kent een aantal specifieke strafverhogingsgronden die meebrengen dat de in het eerste en tweede lid bepaalde gevangenisstraffen met de helft kunnen worden verhoogd. Uit deze systematiek vloeit voort dat roekeloosheid niet al bestaat zodra zich één van de strafverhogingsgronden van het derde lid voordoet.

Het lijkt erop dat de Hoge Raad in de publieke discussie vooral dit argument in stelling wil brengen. In een persbericht van 25 januari 2017 legt de Hoge Raad zijn rechtspraak inzake roekeloosheid uit voor een breder publiek.[123] Daarin staat onder meer: 'Voor onder invloed en door te hard rijden dood of zwaar letsel veroorzaken bestaat in het strafrecht al een strafverzwarende bepaling, waarvoor aan de schuldige een substantiële gevangenisstraf kan worden opgelegd. Dat heeft tot gevolg dat de wettelijke bepaling die een ongeluk veroorzaken door roekeloosheid, de zwaarste vorm van schuld, strafbaar stelt ook zwaardere eisen inhoudt.' Toch is het de vraag of dit het doorslaggevende argument is voor de rechtspraak van de Hoge Raad. Dat voor roekeloosheid meer vereist is dan onder invloed of te hard rijden, zal niemand bestrijden. Waar het om gaat is hoeveel meer vereist is. Aan de wetssystematiek zou ook recht kunnen worden gedaan door voor roekeloosheid naast het vervuld zijn van een strafverzwarende omstandigheid uit het derde lid bijvoorbeeld het bewijs van een ernstige verkeersovertreding te eisen. Aan de wetsgeschiedenis had ook recht kunnen worden gedaan door het ernstig onder invloed van alcohol aan het verkeer deelnemen als een zwaarwegende aanwijzing van roekeloosheid op te vatten.

Dat wijst erop dat er vermoedelijk meer argumenten zijn die de Hoge Raad tot een keuze voor een restrictieve interpretatie hebben gebracht. Tegelijk kan uit dit argument van de Hoge Raad al wel een eerste mogelijke wijziging van de wet worden afgeleid die aan de oplossing van dit knelpunt kan bijdragen. De verhouding tussen het tweede en het derde lid zou kunnen worden aangepast. De aanvulling van het derde lid, bij amendement, met een willekeurig ogende

[123] Te vinden op www.rechtspraak.nl.

selectie overtredingen, heeft de consistentie binnen het artikel geen goed gedaan. Overwogen zou kunnen worden om enkel het rijden onder invloed in het derde lid als strafverzwarende omstandigheid te laten staan. Dat is een omstandigheid die los staat van de verkeersfouten zelf en daarom los daarvan een strafverhoging rechtvaardigt. Een specifieke voorziening voor dood door schuld terwijl de dader onder invloed is, kan ook elders worden aangetroffen, zoals in Section 3A van de Engelse Road Traffic Act.[124]

Het tweede argument is een rechtspolitiek argument. De Hoge Raad zou een restrictieve interpretatie inhoudelijk (namelijk met het oog op het aan banden leggen van de mogelijkheid tot het opleggen van langdurige gevangenisstraffen) meer gelukkig kunnen vinden. Te betwijfelen valt evenwel of dit argument, als het een rol heeft gespeeld, zwaar heeft gewogen. Het is moeilijk voorstelbaar dat de Hoge Raad zich bij de keuze voor een restrictieve interpretatie van het begrip roekeloosheid niet zal hebben gerealiseerd dat die keuze op enig moment tot kritiek zou kunnen leiden. En dat die kritiek in een volgende herziening van de strafbaarstellingen van ernstige verkeersdelicten zou kunnen resulteren. En dat het stelsel van strafbaarstellingen dat daar het gevolg van is dan vermoedelijk minder mogelijkheden zal bieden om het opleggen van langdurige vrijheidsbenemende sancties door restrictieve interpretatie van een delictsbestanddeel aan banden te leggen. Zo bezien had het, als dit argument centraal zou hebben gestaan, eerder voor de hand gelegen dat de Hoge Raad de wetgever met een iets minder restrictieve interpretatie geen aanleiding had gegeven tot ingrijpen.

Uit dit argument kan ook niet goed een aanwijzing worden afgeleid omtrent de oplossing van dit knelpunt. Of het zou moeten zijn dat bij een herziening van de ernstige verkeersdelicten zo weinig mogelijk ruimte moet worden gecreëerd voor bestanddelen die om een weging van de ernst van het feit vragen (en daarmee restrictief geïnterpreteerd kunnen worden). Materieel zou een dergelijk stelsel er op neer kunnen komen dat op de enkele verkeersovertreding, indien deze tot een fataal gevolg heeft geleid, een

[124] Het eerste lid van deze bepaling luidt als volgt: (1) If a person causes the death of another person by driving a mechanically propelled vehicle on a road or other public place without due care and attention, or without reasonable consideration for other persons using the road or place, and— (a) he is, at the time when he is driving, unfit to drive through drink or drugs, or (b) he has consumed so much alcohol that the proportion of it in his breath, blood or urine at that time exceeds the prescribed limit, or (c) he is, within 18 hours after that time, required to provide a specimen in pursuance of section 7 of this Act, but without reasonable excuse fails to provide it, or (d)he is required by a constable to give his permission for a laboratory test of a specimen of blood taken from him under section 7A of this Act, but without reasonable excuse fails to do so, he is guilty of an offence.

gevangenisstraf van negen jaar wordt gesteld. Naar onze mening voert het evenwel te ver om aan een veronderstellenderwijs aan de Hoge Raad toegedichte rechtspolitieke keuze een argument te ontlenen om voor een stelsel van ernstige verkeersdelicten te kiezen dat geen recht doet aan het schuldbeginsel.

Het derde argument betreft de inhoud van het begrip roekeloosheid. Dat is geen begrip dat zich heel eenvoudig laat afgrenzen. De gedachte van de wetgever is geweest dat het wettelijke bestanddeel aan zou sluiten bij de betekenis die het begrip in de rechtspraak had gekregen. Mogelijk is de Hoge Raad tot de overtuiging gekomen dat het begrip zich, als bij die gegroeide praktijk wordt aangesloten, als strafverzwaringsgrond onvoldoende duidelijk laat afgrenzen. Dat zou een reden kunnen zijn geweest om tot een afgrenzing over te gaan die in ieder geval betrekkelijk helder is, althans een afgrenzing die leidt tot een beperkt bereik van roekeloosheid waardoor grensgevallen zich ook in slechts relatief weinig gevallen kunnen voordoen.

Aan dit argument valt een duidelijke aanwijzing te ontlenen voor de oplossing van dit knelpunt. In de wet zou nauwkeuriger aangegeven moeten worden waar de roekeloosheid in kan bestaan. En indien dat niet (goed) mogelijk is, zou moeten worden verkend of op andere wijze kan worden voorzien in een adequate strafbaarstelling van zeer gevaarlijk rijgedrag dat tot de dood of zwaar lichamelijk letsel heeft geleid.

6.7.5 Mogelijke aanpassingen van de strafbaarstelling

Eerder kwam aan de orde dat het wenselijk lijkt, bijvoorbeeld in een nieuw artikel 5a WVW 1994, een misdrijf in te voeren dat zeer gevaarlijk rijgedrag dat geen (ernstige) gevolgen heeft gehad strafbaar stelt. Daarbij is verwezen naar de strafbaarstelling van Par. 315c StGB. Een strafbaarstelling zou kunnen zien op de weggebruiker die (opzettelijk of culpoos), zonder rekening te houden met andere weggebruikers, één of meer concreet opgesomde gedragsregels in ernstige mate schendt, terwijl daarvan levensgevaar of gevaar voor zwaar lichamelijk letsel voor een ander te duchten is. Wat de concreet op te sommen gedragsregels betreft zou, met een schuin oog naar Par. 315c StGB, onder meer gedacht kunnen worden aan (kort gezegd) het niet verlenen van voorrang, het gevaarlijk inhalen, het gevaarlijk rijden bij een zebrapad, het te hard rijden bij kruisingen, het niet voldoende rechts rijden op onoverzichtelijke plaatsen en het spookrijden. Indien ook met een schuin oog wordt gekeken naar art. 175 lid 3 WVW 1994 zouden het bumperkleven en het in ernstige mate de maximumsnelheid overschrijden daar aan toe kunnen worden gevoegd.

In geval een dergelijke strafbaarstelling zou worden gecreëerd, ligt het in de rede daar rekening mee te houden bij de strafbaarstelling van zeer gevaarlijk rijgedrag dat wel tot ernstige gevolgen heeft geleid. Een op Par. 315c StGB gelijkende strafbaarstelling omschrijft gedrag dat een veel groter risico op het intreden van ernstige gevolgen in het leven roept dan het gedrag dat enkel de delictsomschrijving van art. 5 WVW 1994 vervult. De delictsomschrijving beschrijft ook gedrag dat vanwege de subjectieve gesteldheid van de dader veel strafwaardiger is.

De aansluiting bij het begrip roekeloosheid zou op verschillende manieren gestalte kunnen krijgen. In het navolgende worden twee opties verkend.

Denkbaar is in de eerste plaats, de nieuwe strafbaarstelling in artikel 5a WVW 1994 rechtstreeks aan te laten sluiten bij het bestaande begrip roekeloosheid. Aan het tweede lid van artikel 175 WVW 1994 zou een zin toegevoegd kunnen worden, luidend: 'Van roekeloosheid is in ieder geval sprake als het gedrag tevens als een overtreding van artikel 5a kan worden aangemerkt.' Daarbij zou het verkeren in de toestand, bedoeld in artikel 8, eerste, tweede, derde of vierde lid, dan wel het niet voldoen aan een bevel, gegeven bij of krachtens artikel 163, tweede, zesde, achtste, of negende lid in het derde lid van art. 175 WVW 1994 als strafverzwaringsgrond behouden kunnen blijven. Voor de andere strafverzwaringsgronden (zoals het bumperkleven) is in dit artikellid geen plaats meer. Het nieuwe art. 5a WVW 1994 geeft een omschrijving van specifieke verkeersgedragingen die zo gevaarlijk zijn dat zij een hoger strafmaximum rechtvaardigen.

Deze definitiebepaling bewerkstelligt dat rijgedrag dat de delictsomschrijving van het nieuwe art. 5a WVW 1994 vervult, roekeloosheid in de zin van de wet oplevert. Voor een veroordeling ter zake van art. 6 jo. art. 175 lid 2 WVW 1994 is daarnaast vereist dat een aan die roekeloosheid te wijten verkeersongeval heeft plaatsgevonden waardoor een ander wordt gedood of (kort gezegd) letsel wordt toegebracht. Dat vereiste van dubbele causaliteit blijft onverkort in stand; meer in het algemeen gesproken blijft de huidige systematiek van art. 6 jo. art. 175 WVW 1994 ongewijzigd. De definitiebepaling heeft enkel tot gevolg dat onvoorzichtig rijgedrag dat de delictsomschrijving van art. 5a WVW 1994 vervult, roekeloosheid oplevert. Te denken valt aan (opzettelijk of culpoos), zonder rekening te houden met andere weggebruikers, te hard rijden bij kruisingen, terwijl daarvan levensgevaar of zwaar lichamelijk letsel voor een ander te duchten is. Bij de omschrijving van de roekeloosheid in de tenlastelegging kan met deze 'uitwerking' in art. 5a WVW 1994 rekening worden gehouden. Tegelijk behoeft het niet fataal te zijn als (een element uit) de definitie van roekeloosheid niet in de tenlastelegging is verwerkt. Het bestanddeel

roekeloos heeft tevens feitelijke betekenis. Doorslaggevend is of het bewijs uit de bewijsmiddelen volgt en in bewijsoverwegingen toereikend is toegelicht. Langs deze weg wordt feitelijk op wetstechnisch eenvoudige wijze een gemeengevaarlijk delict gecreëerd en tegelijk de roekeloosheid nader ingevuld. Daarmee wordt aan de wensen van veel respondenten tegemoet gekomen, en tevens recht gedaan aan een aanbeveling uit het onderzoek van Intervict (zie nader hoofdstuk 1, par. 5).

Denkbaar is in de tweede plaats, het bestaande begrip roekeloosheid los te laten en de strafverzwarende gevolgen (dood, letsel) rechtstreeks aan de delictsomschrijving te koppelen die in het voorgestelde art. 5a WVW 1994 wordt opgenomen. Wetstechnisch is een aanpassing langs deze lijnen evenwel minder eenvoudig te realiseren. De Wegenverkeerswet 1994 maakt onderscheid tussen gedragsregels en strafbepalingen. Dat dwingt tot het opsplitsen van bestanddelen, zoals het samenstel van de artikelen 6 en 175 WVW 1994 duidelijk maakt. Net als bij artikel 6 zou aan een nieuw artikel 5a een artikel gekoppeld moeten worden dat achterin de WVW 1994 bij de strafbepalingen wordt ingevoegd en dat bepaalt welke straffen bij welke gevolgen in geval van schending van de norm van artikel 5a kunnen worden opgelegd.

Een volgende vraag die bij de keuze voor deze oplossing rijst, is hoe de nieuwe bepaling zich dient te verhouden tot het bestaande samenstel van de artikelen 6 en 175 WVW 1994. Dient de roekeloosheid als strafverzwaringsgrond te worden geschrapt? Zou dat dan ook betekenen dat deze grond voor strafverzwaring uit het Wetboek van Strafrecht dient te verdwijnen? Het is nog niet eenvoudig daar een antwoord op te formuleren. Want materieel zou een nieuw artikel 5a WVW 1994 waarin ook de strafverzwarende gevolgen zijn ondergebracht hetzelfde beogen als met de strafbaarstelling van roekeloosheid is nagestreefd. Daar past niet goed bij dat de strafbaarstelling van roekeloosheid eenvoudigweg uit het Wetboek van Strafrecht zou verdwijnen.

Ook als de roekeloosheid in beide wetboeken wordt geschrapt, zijn de vragen nog niet de wereld uit. Want hoe zou de nieuwe strafbaarstelling zich moeten verhouden tot de overblijvende strafbaarstelling van dood door schuld in de WVW 1994, eventueel met strafverzwarende omstandigheden? Zou die strafbaarstelling helemaal moeten verdwijnen? Uit dit onderzoek blijkt niet van fundamentele onvrede met het functioneren van deze strafbaarstelling in de reguliere gevallen. En een ander stelsel zal ook weer tot afbakeningsvragen leiden. De strafbaarstelling van dood door schuld in het Wetboek van Strafrecht blijft daarbij naar verwachting bestaan, ook als de strafbaarstelling die in de artikelen 6 en 175 WVW 1994 is opgenomen zou verdwijnen.

Een laatste punt is inhoudelijk van aard. Een rechtstreekse koppeling van strafverzwarende gevolgen aan het voorgestelde artikel 5a WVW 1994 zou meebrengen dat wordt dichtgetimmerd in welke gevallen het hoogste strafmaximum van toepassing is. Een koppeling als eerder voorgesteld met het bestaande begrip roekeloosheid laat de mogelijkheid open dat ook in een geval waarin de delictsomschrijving van artikel 5a WVW 1994 niet overtreden is, bij wijze van uitzondering toch roekeloosheid wordt aangenomen. Te denken valt aan een sportvliegtuig dat, ter uitvoering van een weddenschap, op een druk bereden snelweg landt en daarbij een fataal ongeluk veroorzaakt.

Indien de voorgestelde strafbaarstelling van art. 5a WVW 1994 niet tot stand zou komen, is het lastig om een adequate oplossing te vinden voor dit praktische en juridische knelpunt. De wet biedt dan weinig houvast bij het afgrenzen van zeer gevaarlijk rijgedrag dat bij het intreden van ernstige gevolgen een hogere straf rechtvaardigt. Het onderscheid zou dan gezocht kunnen worden in subjectieve bestanddelen. Het onderscheid tussen opzettelijk en culpoos gevaar veroorzaken zou centraal kunnen worden gesteld. En het onderscheid zou ook kunnen worden gezocht in het opzet op het overtreden van een verkeersvoorschrift.

Het is echter sterk de vraag of in een stelsel dat het onderscheid enkel zoekt in subjectieve bestanddelen een bevredigende afgrenzing van zeer gevaarlijk rijgedrag kan worden bereikt. Als het opzet op het veroorzaken van gevaar alleen kan worden afgeleid uit verklaringen van de verdachte, zou de zwaarste categorie weer een praktisch lege verzameling kunnen worden. Als het opzet van de verdachte ook uit objectieve informatie over diens rijgedrag kan worden afgeleid zou de Hoge Raad, via een omweg, weer voor de vraag komen te staan bij welke aanwijzingen over het verkeersgedrag van betrokkene de zwaarste straffen in beeld komen. Eerder zagen wij dat juist de vragen die zich bij het via casuïstiek begrenzen van de roekeloosheid voordeden de Hoge Raad wel eens tot zijn restrictieve interpretatie kunnen hebben gebracht. En ten slotte, wellicht het meest fundamenteel: het opzet op het veroorzaken van gevaar zegt niets over de gevaarlijkheid van het gedrag zelf. Met losse handen fietsen op een drukke weg kan onder de delictsomschrijving vallen, en is toch van heel andere orde dan spookrijden op een snelweg.

Al met al gaat onze voorkeur uit naar een aanpassing waarbij met behulp van een strafbaarstelling van zeer gevaarlijk rijgedrag dat zonder gevolgen is gebleven aan het begrip roekeloosheid handen en voeten worden gegeven. Bij die keuze behoudt ook de strafbaarstelling van roekeloosheid in het Wetboek van Strafrecht een nuttige functie. De in de Wegenverkeerswet 1994 omschreven

mate van gevaarzetting die roekeloosheid oplevert, kan ook bij het in het Wetboek van Strafrecht omschreven begrip een bron van inspiratie zijn.

7. Tot besluit

In het voorgaande zijn een aantal concrete aanbevelingen gedaan inzake knelpunten bij de afdoening van ernstige verkeersdelicten. Meest ingrijpend is het voorstel om een art. 5a WVW 1994 in te voeren waarin zeer gevaarlijk rijgedrag wordt omschreven en als misdrijf strafbaar gesteld, en het voorstel om gedrag dat deze delictsomschrijving vervult als roekeloos aan te merken als het tot ernstige gevolgen leidt. Realisatie van deze en andere aanbevelingen is naar ons oordeel in het belang van de strafrechtelijke handhaving bij ernstige verkeersdelicten. En kan er, naar wij hopen, toe leiden dat op termijn bereidheid ontstaat om de interventies die aan strafbaar gedrag worden verbonden weer meer in het strafrecht te concentreren.

Summary

This study, commissioned by the Netherlands Research and Documentation Centre (WODC) and requested by the Ministry of Security and Justice, was conducted following a discussion in the House of Representatives about the sentencing of serious road traffic offences and the legal framework that exists for that purpose. In a parliamentary debate on 28 May 2015, a number of members of the House of Representatives called for attention to be given to the sentencing of road traffic offences. The Minister of Security and Justice announced in a letter sent to the President of the House of Representatives on 18 February 2015 that WODC would be commissioned to study the sentencing practice for serious road traffic offences. Additionally, the Minister said the study would address the 'penalty gap' for reckless driving. The Minister further wanted the study to examine the need to increase powers to investigate failure to stop after an accident involving serious injury or death. This study implements the undertakings given by the Minister. The research questions concern the sentencing practice for serious traffic offences, the views of practitioners of law on this subject, and legal or practical problems in dealing with serious traffic offences (see Chapter 1, par. 2, for the wording of the research questions).

Chapter 1

The first chapter explains how the study into the sentencing practice focused on the criminalisation instances set out in Sections 5 through 9, 107 and 163 of the Road Traffic Act 1994 and a few crimes defined in the Criminal Code. The sentencing practice for these instances of criminalisation was examined based on judgements published in www.rechtspraak.nl. This part of the study covered approximately 314 criminal cases. Twenty interviews were additionally conducted as part of the study: 5 with district judges and appeals judges, 5 with members of the Public Prosecutor's Office, 5 with lawyers and 5 with experts. Each interview included questions about the sentencing practice and questions about the legal framework for that purpose.

Chapter 2

The second chapter describes instances of criminalisation that may lead to conviction for serious road traffic offences and the sanctions that may be imposed for them by law. The chapter further discusses supplementary frameworks for sentencing as laid down in policy rules of the Public Prosecutor's

Office and in the national sentencing benchmarks that have been developed by the judiciary (LOVS).

The instances of criminalisation contained in the Criminal Code concern murder, manslaughter, grievous bodily injury and menace as well as punishable attempts to commit any of those crimes. Supreme Court case law shows that (conditional) intent to cause the death of other road users is not something that may quickly be presumed. Requirements regarding intent also limit the scope of the two other instances of criminalisation. A wide range of behaviours with maximum penalties of highly varying severity are provided for in the instances of criminalisation in the Road Traffic Act 1994 that this study examined. The severest maximum penalties apply to the culpable causing of a road traffic accident that led to the death of another person or defined instances of bodily injury incurred by another person (Section 6 in conjunction with Section 175 of the Road Traffic Act 1994). Even higher maximum penalties apply where culpability consists of recklessness. However, the Supreme Court has laid down stringent requirements for proof of recklessness – more stringent requirements than the legislator had in mind. Failure to stop after an accident, driving under the influence and refusal to cooperate in an alcohol test are also crimes; the maximum term of imprisonment for these crimes is three months (Sections 7, 8 and 163 in conjunction with Section 176 of the Road Traffic Act 1994). The same applies to driving while banned or after cancellation or expiry of a driving licence (Section 9, first and second clauses, in conjunction with Section 176 of the Road Traffic Act 1994). The misdemeanours covered by this study concern (in brief) dangerous and obstructive driving (Section 5 of the Road Traffic Act 1994) and driving without a driving licence (Section 107 of the Road Traffic Act 1994). Two months is the maximum term of detention for these punishable offences (Section 177 of the Road Traffic Act 1994).

Guidelines have standardised the criminal prosecution policy for a number of serious road traffic offences. These guidelines are established by the Board of prosecutors general. The public prosecution service is bound by these guidelines under the principles of a proper criminal procedure. In the guideline for attempted manslaughter, the deliberate driving of a car into a person has been made equivalent, as regards the imprisonment recommended by prosecutors, to a few other behaviours such as drowning or strangling a person. Specifically for this type of behaviour, there is additionally a requirement for a driving ban. Similarly, the guidelines for grievous bodily injury, attempted grievous bodily injury and threat set out basic principles for a recommended sentence for driving a car into a person. The guideline for road traffic accidents and leaving the scene of an accident is predicated on three tables. The first table concerns road traffic accidents that constitute violation of Section 5 of the Road Traffic Act 1994; the

second concerns causing a serious accident (Section 6 of the Road Traffic Act 1994); the third concerns leaving the scene of an accident (Section 7 of the Road Traffic Act 1994). Using the relevant table, the recommended sentence for causing a serious road traffic accident is based on three variables, (1) the consequences for the victim, (2) alcohol consumption, and (3) the degree of culpability. There is also a guideline for driving under the influence of alcohol and/or drugs and driving while banned. This again includes a number of tables. For driving under the influence, the table applicable to experienced drivers is the most important one in relation to this study. The recommended sentence is set, according to this table, by reference to two factors, namely the alcohol content in breath or blood and reoffending.

The judiciary has set non-binding sentencing benchmarks for some of the most common offences. Benchmarks have been formulated for sentencing the offence of threat that are relevant to serious traffic offences. Where the crime of threat occurs by driving a car into a person, the benchmark has been a term of imprisonment of four months since 11 March 2016. Where the offence was committed against a police officer (or similar), the punishment may be increased by 33 to 100%, according to the explanatory notes. Benchmarks have also been laid down for Section 6 of the Road Traffic Act 1994. The table there strongly resembles the table for this crime contained in the guideline, although there are some differences. The benchmarks (tables) for Section 8 of the Road Traffic Act 1994 strongly resemble the corresponding tables in the guidelines, although once again there are differences. Sometimes the prosecution guidelines indicate a higher sentence than the benchmarks, sometimes it is the other way around.

Chapter 3

The third chapter looks at the results of the study into the sentencing practice for serious road traffic offences. There are 17 different categories of serious road traffic offences. They are shown in the table below.

Table 1. Categories of serious road traffic offences

Number	Category heading	Number of cases
1.	Murder and manslaughter	11
2.	Bodily injury and serious bodily injury	7
3.	Recklessness	17
4.	Section 6 of Road Traffic Act, under the influence	26
5.	Section 6 of Road Traffic Act, not under the influence	29
6.	Section 5 of the Road Traffic Act, with serious consequences	15
7.	Attempted manslaughter, driving into a vehicle	11
8.	Attempted manslaughter, driving into a person	24

Number	Category heading	Number of cases
9.	Attempted grievous bodily injury	29
10.	Section 5 of Road Traffic Act, without serious consequences	20
11.	Threat	10
12.	Driving under the influence	36
13.	Section 163 of Road Traffic Act	13
14.	Failure to stop after an accident	18
15.	Driving while banned	14
16.	Driving after cancellation or expiry of a driving licence	16
17.	Driving without a driving licence	18

These categories were placed together in three subgroups. The first concerns serious road traffic offences with serious consequences. This covers categories 1 to 6. The second subgroup concerns serious road traffic offences without serious consequences but do constitute endangerment or threat of a particular person. Categories 7 to 11 fall under this subgroup. The remaining categories concern serious road traffic offences where there does not necessarily need to have been serious consequences, endangerment or threat. This covers categories 12 to 17.

The chapter discusses the sentencing practice for each subgroup. First, a picture is provided of the sentencing practice for each category in a subgroup. The discussion in this chapter follows a fixed structure (except for the section concerning recklessness). The chapter states (in a table) for each category (1) the criminal cases factored into the study, (2) the penalties imposed by the trial judge and those recommended by the public prosecutor, and (3) the penalty-setting factors considered by the highest trial judge who heard the case. This is followed by a sub-conclusion for each subgroup. All of the sub-conclusions include tables that show, for each category, the most frequently imposed principal penalty and driving ban, as well as the bandwidth of the principal penalties.

It may be concluded from the table regarding the subgroup of serious road traffic offences with serious consequences that where there is a combination of very serious consequences (fatality or grievous bodily injury) and a high degree of culpability (intent or recklessness) the basic principle is the imposition of a prison sentence that is not suspended (or suspended only in part). The courts hand down a different type of punishment only in very exceptional cases. Where culpability does not consist of recklessness, it can be seen that a matter of significance (in line with the benchmarks) is whether or not the suspect was driving under the influence. Where there is a combination of culpability, consumption of drugs or alcohol plus very serious consequences (fatality or grievous bodily injury), the basic principle is again the imposition of a non-suspended prison sentence (or suspended only in part). If alcohol or drugs are found not to have been consumed, the courts usually decided in the examined

cases to impose a community service order (linked to a suspended prison sentence), even when a fatal injury had occurred. In virtually all cases, the courts imposed a driving ban as an additional penalty, almost always non-suspended (or suspended only in part).

In the subgroup of serious road traffic offences where there was endangerment or threat of a particular person, it may be concluded from the table that the classification of the sentencing in the different categories corresponds with the statutory maximum sentence. The more severe the statutory maximum penalty, the more severe will be the type of punishment most frequently imposed and the more severe will be the highest principal penalty imposed. In the case of attempted manslaughter, the courts were found to impose a non-suspended prison sentence as a rule. In the case of threat, the courts usually hand down a prison sentence or community service order. The sentencing practice exhibits a highly varied picture in cases of violation of Section 5 of the Road Traffic Act 1994 where there were no serious consequences. In a significant proportion of the examined cases, the courts imposed detention; in some of those cases, the courts even handed down the maximum sentence. In many of these cases, however, the suspect was also sentenced for other crimes (sometimes serious). The examined cases do not representatively reflect the criminal cases for which convictions occurred under Section 5 of the Road Traffic Act 1994.

The subgroup of serious road traffic offences where there does not necessarily need to have been serious consequences or associated endangerment or threat includes some crimes for which there is the same maximum penalty. This include driving under the influence, refusal to cooperate in an alcohol test, failure to stop after an accident and driving while banned. The severest penalties imposed for each of these crimes are not easy to rank. For example, the highest principal penalty was imposed for failure to stop after an accident (three months imprisonment); at the same time, the courts impose only a fine for this crime in most instances. In the event of refusal to cooperate in a breath test, the courts most frequently hand down a community service order. For driving under the influence, the courts were found in the examined cases to have imposed a fine in most instances, although in serious cases they also hand down prison sentences for such crimes. For driving while banned, or driving after cancellation or expiry of a driving licence, the courts imposed a non-suspended prison sentence in some cases, but in most cases they handed down a community service order.

From the collective findings in the different subgroups, it may be concluded that differences between the imposed penalties and those recommended by the public prosecutor sometimes relate to the recommended and imposed penalty being based on different types of crimes. This was found to occur, for example,

(1) for sentences for violation of Section 6 of the Road Traffic Act based on culpability that does not consist of recklessness (basis for the recommended sentence: culpability consisting of recklessness), (2) sentences for violation of Section 5 of the Road Traffic Act, whereby there were serious consequences (basis for recommended sentence: violation of Section 6 of the Road Traffic Act), (3) sentences for attempted grievous bodily injury (basis for recommended sentence: attempted manslaughter) and (4) sentences for threat with homicide or grievous bodily injury (basis for recommended sentence: attempted manslaughter or attempted grievous bodily injury).

Chapter 4

The fourth chapter reports on the findings obtained from the interviews with legal practitioners. There are different types of findings. Firstly, the interviews produced a picture of support for certain views among the respondents (or subgroups thereof). Secondly, reasons for views were formulated in the interviews. Thirdly, suggestions for amending the law were made in the interviews.

As regards sentencing, some respondents stated that they considered the sentencing practice in the Netherlands for serious road traffic offences to be reasonably adequate. Other respondents said they were unable to answer the question (what do you think in general of the sentencing for serious road traffic offences in the Netherlands?). A few respondents were completely dissatisfied with the level of sentencing. In response to the second question, concerning the level of sentencing for specific crimes, more respondents voiced criticism. According to some respondents, the sentences for dangerous driving without serious consequences were too mild. Similarly, according to a few respondents, the sentences for failure to stop after an accident were too mild (particularly where a person was injured). In the case of driving under the influence, a few respondents expressed criticism of the benchmarks, among other things about the sentencing in case of reoffending. Some respondents said that sentences for driving while banned were also too mild. Some maintained that sentences were too mild in cases where a person caused an accident under the influence of alcohol, in which another person incurred grievous bodily injury or was killed. Criticism of too severe sentencess was far less in evidence in the interviews, and came only from two respondents in the legal profession.

Respondents were asked whether the picture of the sentencing practice that emerged from the third chapter was representative, in particular as regards Section 6 of the Road Traffic Act 1994. Some respondents answered this question in the affirmative, while others expressed themselves more cautiously, and a few

refrained from giving an opinion. A number of respondents made comments and observations, among other things about confinement of the study to criminal cases published on www.rechtspraak.nl. The final question concerning the sentencing for serious road traffic offences related to the influence of procedural matters. A number of respondents confirmed differences in the method of laying charges (by each prosecutor's office) (Section 5 or Section 6 of the Road Traffic Act 1994). A respondent from the public prosecutor's office stated that measures had already been taken in connection with this issue.

As regards the legal framework, a number of respondents said that in instances of seriously dangerous driving, Section 5 of the Road Traffic Act 1994 offered insufficient remedies. Most respondents either advocated or saw benefits in criminalising seriously dangerous behaviour by having a maximum penalty that is significantly higher than provided for under Section 5 of the Road Traffic Act 1994. All respondents said they found the Supreme Court's interpretation of recklessness (Section 175(2) of the Road Traffic Act 1994) to be strict or very strict. A few had no problems with this strict interpretation, while others were unhappy (or very unhappy) with it. Several objections were mentioned. Victims and next of kin find this interpretation hard to understand; not only the sentence, but also the way the criminal conduct is labelled is deemed important; and the strict interpretation does not converge with the legislator's intentions. Another issue is that according to some respondents, the aggravating circumstances mentioned in Section 175(3) of the Road Traffic Act 1994, as well as the relation between these circumstances and recklessness, raised criticism. Different answers were given to the question of whether there should be a different way of criminalising serious forms of endangerment that have serious consequences. Some respondents wanted to see amendments that would result in behaviour that does not currently fall under recklessness being made subject to a more severe maximum penalty. The respondents expressed different views when asked whether prosecution under Section 5 of the Road Traffic Act 1994 was desirable in cases where another road user had died due to dangerous behaviour on the roads. There was greater consensus regarding the desired forum if prosecution occurs in such cases; a fair number of respondents indicated that the case should be heard by a full bench.

A few respondents had no pronounced views about the content of the benchmarks and/or guidelines. Many respondents considered the content adequate in general. However, a few noted that reoffending should play a more important role in the benchmarks. During a few conversations, it emerged that the benchmarks made either no pronouncements or unclear pronouncements about some subjects. Some respondents found that the sentences set out in the benchmarks tended to be on the mild side in general. Specific comments were

made about the benchmarks in respect of Section 6 and Section 8 of the Road Traffic Act 1994. A number of respondents felt that reoffending should carry more weight in respect of driving under the influence.

Specifically regarding failure to stop after an accident, the respondents were asked about the desirability of having greater investigative powers when there was a suspicion of this particular crime. A large number of respondents did not answer this question in the affirmative. Respondents from the Public Prosecutor's Office, plus a few others, did however say there was a need to possess certain investigative powers. Matters mentioned were the detaining of the people who were not actually caught in the act and the power to obtain camera images and to require telephone details.

In an open final question, a relatively large number of respondents mentioned matters related to the relationship between the sanctions systems under criminal law and under administrative law.

Chapter 5

The fifth and final chapter is structured on the basis of the research questions and contains conclusions and recommendations. The conclusions follow from the contents of chapters 2, 3 and 4 as presented in abridged form in this summary. In the context of the summary, therefore, the recommendations are particularly important. The recommendations concern the legal and practical problems that have been noted in the course of this research.

The first recommendation concerns failure to stop after an accident. A large number of investigative powers do not currently apply to this crime. They include the power to carry out seizure of property other than when a person is caught in the act of committing the crime. If a decision is taken to increase the maximum penalty, allowance could be made for the standardising of powers set out in the draft of Book Two of the new Code of Criminal Procedure. The draft links numerous powers to the criterion of suspicion of a crime for which the term of imprisonment is one year or more. For example, an investigating officer who suspects such a crime has the authority to seize property capable of seizure.

The recommendation concerning reckless driving without serious consequences is very important. In our opinion, grounds exist for introducing criminalisation that carries a maximum term of imprisonment for more than two months for an instance of very dangerous driving, even without serious consequences. Inspiration for framing this criminalisation could be drawn from Paragraph 315c of Germany's Criminal Code. Criminalisation according to this model would be rooted in selected traffic violations capable of causing such great danger that a (far) more severe penalty would be justified under certain

circumstances. The seriousness of the traffic violation and the disregarding of any other road users seem to be crucially important factors as regards the additional conditions for criminality. The maximum penalty of two years set for similar criminalisation in Spain could be a model for the Netherlands. Criminalisation framed in this way could be incorporated in a new Section 5a of the Road Traffic Act 1994.

With a special prosecution situation under Section 5 of the Road Traffic Act 1994, while the endangerment relates to consequences incurred by other persons (death or grievous bodily injury), our conclusion is that prosecution by the sub-district courts appears undesirable. An amendment of the competence rules that would allow prosecution before a full bench for charges brought under Section 5 of the Road Traffic Act 1994 also has advantages in terms of choices that may arise when laying charges. It would not be necessary to bring charges primarily under Section 6 of the Road Traffic Act 1994 in order to allow the case to be heard by a full bench. And in cases where charges were evidently wrongly brought solely under Section 5 of the Road Traffic Act 1994, the crime could still be charged under Section 6 of the Road Traffic Act 1994 (if the charges are based on the same offence within the meaning of Article 68 of the Criminal Code).

The next recommendation concerns the statutory maximum penalty for driving under the influence. Given the great dangers arising from driving motor vehicles when under the influence of alcohol, there is much to be said for significantly increasing the statutory maximum penalty. The knock-on effect this would have on the statutory maximum penalty for reoffending is another reason for this approach. The maximum penalty is one-third higher; for multiple reoffending involving driving under the influence the maximum prison sentence is currently also four months (under Section 43a of the Criminal Code). Additionally, it is highly conceivable to let reoffending carry greater weight in the guidelines and benchmarks than is currently the case.

An analysis of the relationship between the sanctions systems under criminal law and under administrative law is the reason for the recommendation to incorporate in criminal law (in due course) the reoffending regulation under Section 123b of the Road Traffic Act 1994. The amendment that resulted in introduction of the reoffending regulation may possibly have been based on a lack of confidence in a sufficiently stringent application by the courts of the proposed standardising of the driving ban. Implementation of the proposals made in this study might increase this confidence. Additionally, the presumption of innocence argues in favour of making attendance of alcohol awareness programmes, which at the present time are administrative sanctions, sanctions under criminal law. This would assure that such programmes cannot be imposed for a punishable offence for which a suspect has been cleared.

Two recommendations concern driving while banned or after cancellation or expiry of a driving licence. Firstly, it is recommended, on systematic grounds, to increase the statutory maximum penalty. The second recommendation relates to proof that the person concerned has knowledge or has reasonable grounds to know that he is banned to drive or that his driving licence is cancelled. The cancellation decision by the Driver Licensing Centre is sent to the person concerned; it is not legally assigned. It seems appropriate to provide for a form of announcement which promotes that cancellation produces the best results under criminal law.

The final recommendation concerns recklessness. The proposed criminalisation of reckless driving under Section 5a of the Road Traffic Act 1994 could be linked to the existing definition of recklessness. This could be accomplished by adding the following sentence to Section 175(2) of the Road Traffic Act 1994: 'Recklessness shall in any event be deemed to exist if the behaviour may also constitute a violation of Section 5a'. Additionally, being in a condition within the meaning of Section 8 (1), (2), (3) or (4), or failure to obey an instruction given under or pursuant to Section 163 (2), (6), (8) or (9), could be retained in the third clause of Section 175 of the Road Traffic Act 1994 as a ground for increasing the sentence. This definition would bring about a situation where the scope of the concept of recklessness will be widened, and would assure a logical relationship between recklessness and the ground for an increased sentence under the third clause.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter
Prof. mr. F. de Jong
Hoogleraar straf(proces)recht
Universiteit Utrecht

Leden
mr. M. Barels
Raadsheer
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

mr. drs. P.W.S. Boer
Raadadviseur Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Ministerie van Veiligheid en Justitie

mr. A.H.J.M. Damen
Landelijk verkeersofficier van justitie
Openbaar Ministerie

mr. E.C. van Ginkel (tot 1 april 2017)
Wetenschappelijk medewerker Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

drs. P. Grob
Coördinerend beleidsmedewerker Directie Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding
Ministerie van Veiligheid en Justitie

mr. W.M. de Jongste (vanaf 1 april 2017)
Senior wetenschappelijk medewerker Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Dr. mr. S.G.C. van Wingerden
Universitair hoofddocent criminologie
Universiteit Leiden

Bijlage 2 Overzicht arresten en vonnissen straftoemeting verkeersdelicten

Totaal: 432

Hoge Raad

1. Hoge Raad 17 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH6219, NJ 2009/158
2. Hoge Raad 25 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1858, NJ 2011/225 met noot N. Keijzer
3. Hoge Raad 8 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT1857
4. Hoge Raad 22 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU2016, NJ 2012/488 met noot F.W. Bleichrodt
5. Hoge Raad 3 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW4254, NJ 2012/489 met noot F.W. Bleichrodt
6. Hoge Raad 28 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX3816
7. Hoge Raad 25 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX5002
8. Hoge Raad 4 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY2823, NJ 2013/16
9. Hoge Raad 4 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY4918
10. Hoge Raad 18 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY5326, NJ 2013/55
11. Hoge Raad 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ3629
12. Hoge Raad 9 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ6518
13. Hoge Raad 9 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ6523
14. Hoge Raad 24 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:779
15. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:950
16. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:953
17. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:959, NJ 2014/27 met noot N. Keijzer
18. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:960, NJ 2014/25 met noot N. Keijzer
19. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:962, NJ 2014/26 met noot N. Keijzer
20. Hoge Raad 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:964, NJ 2014/28 met noot N. Keijzer
21. Hoge Raad 3 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:1552, NJ 2014/29 met noot N. Keijzer
22. Hoge Raad 3 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:1554, NJ 2014/30 met noot N. Keijzer
23. Hoge Raad 2 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:352
24. Hoge Raad 18 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:351, NJ 2014/219 met noot N. Rozemond

25. Hoge Raad 4 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:470, NJ 2014/220 met noot N. Rozemond
26. Hoge Raad 18 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:664
27. Hoge Raad 1 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:773, NJ 2014/269 met noot N. Rozemond
28. Hoge Raad 1 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1586
29. Hoge Raad 28 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3045, NJ 2015/14 met noot N. Keijzer
30. Hoge Raad 28 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3054
31. Hoge Raad 28 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3057, NJ 2015/15 met noot N. Keijzer
32. Hoge Raad 4 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3105
33. Hoge Raad 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3620
34. Hoge Raad 11 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3149, NJ 2015/96 met noot B.F. Keulen
35. Hoge Raad 27 januari 2015, ECLI:NL: HR:2015:129, NJ2015/224
36. Hoge Raad 27 januari 2015, ECLI:NL:HR:2015:132, NJ 2015/346 met noot B.F. Keulen
37. Hoge Raad 17 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:347, NJ 2015/117
38. Hoge Raad 7 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:900
39. Hoge Raad 16 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1656, NJ 2015/301
40. Hoge Raad 30 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1772
41. Hoge Raad 8 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2482, NJ 2015/404 met noot N. Keijzer
42. Hoge Raad 23 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:303, NJ 2016/145
43. Hoge Raad 8 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:387
44. Hoge Raad 21 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1265
45. Hoge Raad 13 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2075

Gerechtshof

<u>Amsterdam</u>

1. Gerechtshof Amsterdam 10 juni 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN3120
2. Gerechtshof Amsterdam 29 juni 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO9488
3. Gerechtshof Amsterdam 26 augustus 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN5754
4. Gerechtshof Amsterdam 31 augustus 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN5606
5. Gerechtshof Amsterdam 16 augustus 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BX5610
6. Gerechtshof Amsterdam 29 augustus 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BY2059
7. Gerechtshof Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV9005

8. Gerechtshof Amsterdam 30 maart 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW1300
9. Gerechtshof Amsterdam 16 augustus 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BX5149
10. Gerechtshof Amsterdam 1 februari 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:BZ0343
11. Gerechtshof Amsterdam 25 februari 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1032
12. Gerechtshof Amsterdam 25 februari 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1034
13. Gerechtshof Amsterdam 12 mei 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2190
14. Gerechtshof Amsterdam 10 juni 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:4629
15. Gerechtshof Amsterdam 17 juni 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2304
16. Gerechtshof Amsterdam 30 oktober 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:5922
17. Gerechtshof Amsterdam 5 december 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:5332
18. Gerechtshof Amsterdam 2 februari 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:234
19. Gerechtshof Amsterdam 13 maart 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:875
20. Gerechtshof Amsterdam 2 juni 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:3773
21. Gerechtshof Amsterdam 24 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:579
22. Gerechtshof Amsterdam 25 februari 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1981
23. Gerechtshof Amsterdam 2 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:787
24. Gerechtshof Amsterdam 2 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:986
25. Gerechtshof Amsterdam 2 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:988
26. Gerechtshof Amsterdam 3 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:806
27. Gerechtshof Amsterdam 4 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1005
28. Gerechtshof Amsterdam 24 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1109
29. Gerechtshof Amsterdam 24 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1138
30. Gerechtshof Amsterdam 4 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2739
31. Gerechtshof Amsterdam 19 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2420
32. Gerechtshof Amsterdam 19 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2421
33. Gerechtshof Amsterdam 5 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2637
34. Gerechtshof Amsterdam 5 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2639
35. Gerechtshof Amsterdam 5 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2641
36. Gerechtshof Amsterdam 29 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3121
37. Gerechtshof Amsterdam 5 augustus 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3488
38. Gerechtshof Amsterdam 9 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3835
39. Gerechtshof Amsterdam 12 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3677

<u>Arnhem-Leeuwarden</u>

1. Gerechtshof Arnhem 18 maart 2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BC7837
2. Gerechtshof Leeuwarden 10 maart 2009, ECLI:NL:GHLEE:2009:BH5428
3. Gerechtshof Leeuwarden 3 april 2009, ECLI:NL:GHLEE:2009:BI0036
4. Gerechtshof Leeuwarden 3 november 2009, ECLI:NL:GHLEE:2009:BK2014
5. Gerechtshof Leeuwarden 5 november 2009, ECLI:NL:GHLEE:2009:BK2201
6. Gerechtshof Leeuwarden 1 februari 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL3928

7. Gerechtshof Leeuwarden 8 februari 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL3528
8. Gerechtshof Arnhem 12 februari 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL3923
9. Gerechtshof Arnhem 1 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL6283
10. Gerechtshof Arnhem 4 maart 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BL6481
11. Gerechtshof Leeuwarden 15 maart 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL7563
12. Gerechtshof Leeuwarden 1 april 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM1821
13. Gerechtshof Arnhem 2 april 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM0056
14. Gerechtshof Leeuwarden 6 april 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM1954
15. Gerechtshof Leeuwarden 6 april 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM1945
16. Gerechtshof Leeuwarden 20 april 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM1707
17. Gerechtshof Leeuwarden 22 april 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM2675
18. Gerechtshof Arnhem 11 mei 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM6081
19. Gerechtshof Leeuwarden 17 mei 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM4529
20. Gerechtshof Leeuwarden 21 mei 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM5228
21. Gerechtshof Leeuwarden 25 mei 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM6035
22. Gerechtshof Leeuwarden 25 juni 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN0269
23. Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN0417
24. Gerechtshof Leeuwarden 8 juli 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN1451
25. Gerechtshof Leeuwarden 29 juli 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN2852
26. Gerechtshof Leeuwarden 6 augustus 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN3653
27. Gerechtshof Arnhem 12 augustus 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BN3886
28. Gerechtshof Leeuwarden 30 augustus 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN5515
29. Gerechtshof Leeuwarden 13 december 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BO8360
30. Gerechtshof Arnhem 20 september 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BN7859
31. Gerechtshof Arnhem 21 september 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BN8006
32. Gerechtshof Arnhem 2 november 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BO2647
33. Gerechtshof Leeuwarden 23 december 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BO9076
34. Gerechtshof Leeuwarden 29 december 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BO9221
35. Gerechtshof Arnhem 20 januari 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP1544
36. Gerechtshof Leeuwarden 20 januari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP1538
37. Gerechtshof Leeuwarden 25 januari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP1951
38. Gerechtshof Leeuwarden 25 januari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP1959
39. Gerechtshof Leeuwarden 27 januari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP2520
40. Gerechtshof Leeuwarden 28 januari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP2692
41. Gerechtshof Arnhem 1 februari 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP2895
42. Gerechtshof Leeuwarden 4 februari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP3454
43. Gerechtshof Leeuwarden 4 februari 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP3457
44. Gerechtshof Arnhem 10 februari 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP4398
45. Gerechtshof Arnhem 17 februari 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP9858
46. Gerechtshof Arnhem 2 maart 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP6542

47. Gerechtshof Arnhem 2 maart 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP6543
48. Gerechtshof Leeuwarden 23 maart 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BP8939
49. Gerechtshof Leeuwarden 29 maart 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ0552
50. Gerechtshof Leeuwarden 15 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ1624
51. Gerechtshof Arnhem 21 april 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ2581
52. Gerechtshof Leeuwarden 26 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ2988
53. Gerechtshof Leeuwarden 26 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ3227
54. Gerechtshof Arnhem 3 mei 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ3670
55. Gerechtshof Leeuwarden 10 mei 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ3993
56. Gerechtshof Leeuwarden 12 mei 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ4242
57. Gerechtshof Leeuwarden 12 mei 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ4283
58. Gerechtshof Leeuwarden 13 mei 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ4857
59. Gerechtshof Arnhem 18 mei 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ5158
60. Gerechtshof Leeuwarden 25 mei 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ6038
61. Gerechtshof Leeuwarden 6 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ7120
62. Gerechtshof Leeuwarden 7 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ7325
63. Gerechtshof Leeuwarden 15 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ8036
64. Gerechtshof Leeuwarden 21 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ8679
65. Gerechtshof Leeuwarden 21 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ8684
66. Gerechtshof Arnhem 24 juni 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ9486
67. Gerechtshof Leeuwarden 24 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ9761
68. Gerechtshof Leeuwarden 30 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ9940
69. Gerechtshof Leeuwarden 30 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ9947
70. Gerechtshof Arnhem 5 juli 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BR0622
71. Gerechtshof Arnhem 5 juli 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BR0625
72. Gerechtshof Leeuwarden 9 juni 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ7614
73. Gerechtshof Leeuwarden 12 juli 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR1491
74. Gerechtshof Leeuwarden 20 juli 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR2462
75. Gerechtshof Leeuwarden 25 juli 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR2928
76. Gerechtshof Leeuwarden 25 juli 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR2946
77. Gerechtshof Arnhem 29 juli 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BR3593
78. Gerechtshof Leeuwarden 29 augustus 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BR6129
79. Gerechtshof Arnhem 1 september 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BR6525
80. Gerechtshof Leeuwarden 5 september 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BS8952
81. Gerechtshof Leeuwarden 9 september 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BT2899
82. Gerechtshof Leeuwarden 23 september 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BT2619
83. Gerechtshof Arnhem 25 oktober 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BU1373
84. Gerechtshof Leeuwarden 23 november 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BU6139
85. Gerechtshof Arnhem 14 december 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BV0163
86. Gerechtshof Leeuwarden 16 maart 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV9898

87. Gerechtshof Leeuwarden 22 maart 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV9782
88. Gerechtshof Arnhem 23 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV9827
89. Gerechtshof Leeuwarden 27 maart 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV9979
90. Gerechtshof Leeuwarden 2 april 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BW0630
91. Gerechtshof Leeuwarden 13 april 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BW2527
92. Gerechtshof Arnhem 20 april 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW6208
93. Gerechtshof Arnhem 22 juni 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BX1293
94. Gerechtshof Arnhem 22 juni 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BX1418
95. Gerechtshof Arnhem 12 oktober 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY0009
96. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:CA1187
97. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9058
98. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 18 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9658
99. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:10047
100. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 januari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:614
101. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 21 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6275
102. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5995
103. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 10 september 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6942
104. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 september 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:7361
105. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 november 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:8821
106. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 november 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:9147
107. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 juni 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:4497
108. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 3 juli 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:4910
109. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 2 september 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7023
110. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 december 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:9788
111. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 25 januari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:435
112. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 april 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:3214
113. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 10 mei 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:3574

Den Haag

1. Gerechtshof ’s-Gravenhage 9 maart 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BL7058
2. Gerechtshof ’s-Gravenhage 22 maart 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BL8292
3. Gerechtshof ’s-Gravenhage 6 mei 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN2076
4. Gerechtshof ’s-Gravenhage 1 juni 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN3572
5. Gerechtshof ’s-Gravenhage 10 juni 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN3650
6. Gerechtshof ’s-Gravenhage 12 juli 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN2580
7. Gerechtshof ’s-Gravenhage 5 oktober 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BO6942
8. Gerechtshof ‘s-Gravenhage 16 december 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BP0434
9. Gerechtshof ’s-Gravenhage 22 december 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BP0462
10. Gerechtshof ’s-Gravenhage 14 februari 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BQ3948
11. Gerechtshof ’s-Gravenhage 28 februari 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BP5961
12. Gerechtshof ’s-Gravenhage 17 maart 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BP8122
13. Gerechtshof ’s-Gravenhage 24 maart 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BR0811
14. Gerechtshof ’s-Gravenhage 31 maart 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BP9706
15. Gerechtshof ’s-Gravenhage 28 april 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BQ2808
16. Gerechtshof ’s-Gravenhage 16 mei 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BR5865
17. Gerechtshof ’s-Gravenhage 5 oktober 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BT6911
18. Gerechtshof ’s-Gravenhage 11 november 2011, ECLI:NL:GHSGR:2010:BQ1112
19. Gerechtshof ’s-Gravenhage 16 november 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU4602
20. Gerechtshof ’s-Gravenhage 28 november 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU5850
21. Gerechtshof ’s-Gravenhage 28 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV8928
22. Gerechtshof ’s-Gravenhage 8 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW3498
23. Gerechtshof ’s-Gravenhage 26 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW1039
24. Gerechtshof ‘s-Gravenhage 30 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW3382
25. Gerechtshof ‘s-Gravenhage 24 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6628
26. Gerechtshof ’s-Gravenhage 8 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6649
27. Gerechtshof ’s-Gravenhave 6 juni 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW7667
28. Gerechtshof ’s-Gravenhage 8 juni 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX2088
29. Gerechtshof ’s-Gravenhage 27 juni 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9388
30. Gerechtshof Den Haag 23 december 2012, ECLI:NL:GHDHA:2013:4809
31. Gerechtshof Den Haag 24 januari 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:BY9316
32. Gerechtshof Den Haag 28 augustus 2013, ECLI:NL: GHDHA:2013:3424
33. Gerechtshof Den Haag 12 september 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:3813
34. Gerechtshof Den Haag 27 november 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:4574
35. Gerechtshof Den Haag 16 december 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:4713
36. Gerechtshof Den Haag 11 februari 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:253
37. Gerechtshof Den Haag 19 februari 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:555
38. Gerechtshof Den Haag 15 mei 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1675
39. Gerechtshof Den Haag 17 oktober 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:4629

40. Gerechtshof Den Haag 21 november 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:3757
41. Gerechtshof Den Haag 9 februari 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:255
42. Gerechtshof Den Haag 2 maart 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:599
43. Gerechtshof Den Haag 6 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:920
44. Gerechtshof Den Haag 24 mei 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1420
45. Gerechtshof Den Haag 24 juni 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1420

<u>'s-Hertogenbosch</u>

1. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 oktober 2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BB4874
2. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 2 december 2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BK5229
3. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 augustus 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BN3304
4. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 7 december 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:4331
5. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 1 februari 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BP2613
6. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 14 september 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:4206
7. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 30 september 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BT7462
8. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BU7306
9. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BU7307
10. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BV0119
11. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 2 februari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW0087
12. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 februari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6486
13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 maart 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW0049
14. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 3 april 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW6253
15. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 6 april 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW1351
16. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 juni 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW7511
17. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 juni 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:3870
18. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 augustus 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:5307
19. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 augustus 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX3879
20. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 14 augustus 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX4959
21. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 augustus 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX4811
22. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 29 augustus 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX7249

23. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 25 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY1284
24. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 27 november 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY4227
25. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 17 juli 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:6998
26. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 3 september 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:3984
27. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 4 september 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:4445
28. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 12 september 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:4303
29. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 1 oktober 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:4436
30. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 6 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1
31. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 19 februari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:485
32. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 16 april 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1088
33. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 24 april 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1192
34. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 7 mei 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1262
35. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 7 juli 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:2053, NJ 2014/376
36. Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 15 juli 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:2342
37. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 15 september 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:3682
38. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 21 oktober 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:4315
39. Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 21 november 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:4866
40. Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 9 december 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:5336
41. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 29 april 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:1595
42. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 6 mei 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2039
43. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 13 mei 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:1724
44. Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 11 juni 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2095
45. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 29 juni 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2843
46. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 21 juli 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2742
47. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 21 juli 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2746
48. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 15 september 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:3564
49. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 26 mei 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2063
50. Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 18 augustus 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:3701

Rechtbank

<u>Alkmaar</u>

1. Rechtbank Alkmaar 4 november 2008, ECLI:NL:RBALK:2008:BG3270

2. Rechtbank Alkmaar 23 juli 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BN4961
3. Rechtbank Alkmaar 24 maart 2011, ECLI:NL:RBALK:2011:BP8978
4. Rechtbank Alkmaar 29 december 2011, ECLI:NL:RBALK:2011:BV6214

Almelo
1. Rechtbank Almelo 28 juni 2011, ECLI:NL:RBALM:2011:BQ9590

Amsterdam
1. Rechtbank Amsterdam 24 juni 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ2368
2. Rechtbank Amsterdam 1 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU3407
3. Rechtbank Amsterdam 21 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU6262
4. Rechtbank Amsterdam 6 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV7942
5. Rechtbank Amsterdam 8 oktober 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:7134

Arnhem
1. Rechtbank Arnhem 25 september 2007, ECLI:NL:RBARN:2007:BB4171
2. Rechtbank Arnhem 23 december 2010, ECLI:NL:RBARN:2010:BO8460
3. Rechtbank Arnhem 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BV1570
4. Rechtbank Arnhem 18 januari 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV1050
5. Rechtbank Arnhem 9 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV8260

Assen
1. Rechtbank Assen 18 december 2007, ECLI:NL:RBASS:2007:BC0099
2. Rechtbank Assen 30 mei 2008, ECLI:NL:RBASS:2008:BD3276
3. Rechtbank Assen 29 september 2009, ECLI:NL:RBASS:2009:BJ8772
4. Rechtbank Assen 29 juli 2010, ECLI:NL:RBASS:2010:BV2241

Breda
1. Rechtbank Breda 28 mei 2009, ECLI:NL:RBBRE:2009:BI5244
2. Rechtbank Breda 12 juli 2010, ECLI:NL:RBBRE:2010:BN0994
3. Rechtbank Breda 10 februari 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BP3974
4. Rechtbank Breda 16 augustus 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BR5052

Den Haag
1. Rechtbank ’s-Gravenhage 2 juni 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BM6689
2. Rechtbank ’s-Gravenhage 4 augustus 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BR4212
3. Rechtbank Den Haag 19 juni 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA3868
4. Rechtbank Den Haag 21 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3541
5. Rechtbank Den Haag 15 oktober 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:12575
6. Rechtbank Den Haag 9 februari 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:1182

Dordrecht

1. Rechtbank Dordrecht 13 oktober 2009, ECLI:NL:RBDOR:2009:BK0078
2. Rechtbank Dordrecht 21 januari 2010, ECLI:NL:RBDOR:2010:BL0205
3. Rechtbank Dordrecht 18 mei 2010, ECLI:NL:RBDOR:2010:BM4994
4. Rechtbank Dordrecht 24 mei 2011, ECLI:NL:RBDOR:2011:BQ5820

Gelderland

1. Rechtbank Gelderland 5 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:BZ6423
2. Rechtbank Gelderland 23 september 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:3212
3. Rechtbank Gelderland 27 september 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:3335
4. Rechtbank Gelderland 2 oktober 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:3588
5. Rechtbank Gelderland 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:3980
6. Rechtbank Gelderland 6 november 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:4317
7. Rechtbank Gelderland 31 december 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:6186
8. Rechtbank Gelderland 23 mei 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:3380
9. Rechtbank Gelderland 11 september 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:5784
10. Rechtbank Gelderland 9 oktober 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:6266

Groningen

1. Rechtbank Groningen 1 maart 2010, ECLI:NL:RBGRO:2010:BL7363
2. Rechtbank Groningen 3 februari 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BP3032

Haarlem

1. Rechtbank Haarlem 24 december 2010, ECLI:NL:RBHAA:2010:BO8569
2. Rechtbank Haarlem 10 februari 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BP5806
3. Rechtbank Haarlem 24 april 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BW4082
4. Rechtbank Haarlem 5 juli 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BX0786

’s-Hertogenbosch

1. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 26 april 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BA3913
2. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 8 oktober 2010, ECLI:NL:RBSHE:2010:BN9772
3. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 8 oktober 2010, ECLI:NL:RBSHE:2010:BN9786
4. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 1 september 2011, ECLI:NL:RBSHE:2011:BR5890
5. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 22 december 2011, ECLI:NL:RBSHE:2011:BU8800
6. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 24 januari 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BV1538
7. Rechtbank ’s-Hertogenbosch 19 maart 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BV8728

Leeuwarden

1. Rechtbank Leeuwarden 26 november 2009, ECLI:NL:RBLEE:2009:BK4562
2. Rechtbank Leeuwarden 1 mei 2012, ECLI:NL:RBLEE:2012:BW4386

Limburg

1. Rechtbank Limburg 29 maart 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ6855
2. Rechtbank Limburg 24 december 2014, ECLI:NL:RBLIM:2014:11160
3. Rechtbank Limburg 27 januari 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:654
4. Rechtbank Limburg 17 maart 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:2235
5. Rechtbank Limburg 6 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:5688
6. Rechtbank Limburg 9 februari 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:1157

Maastricht

1. Rechtbank Maastricht 3 februari 2010, ECLI:NL:RBMAA:2010:BL2055
2. Rechtbank Maastricht 20 april 2010, ECLI:NL:RBMAA:2010:BM1664
3. Rechtbank Maastricht 8 oktober 2010, ECLI:NL:RBMAA:2010:BO8066
4. Rechtbank Maastricht 26 januari 2011, ECLI:NL:RBMAA:2011:BP8584
5. Rechtbank Maastricht 30 januari 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BV2224
6. Rechtbank Maastricht 27 november 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY4264
7. Rechtbank Maastricht 19 juni 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BW8722
8. Rechtbank Maastricht 29 juni 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BX0193

Middelburg

1. Rechtbank Middelburg 2 september 2009, ECLI:NL:RBMID:2009:BJ6772
2. Rechtbank Middelburg 28 januari 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BL7388
3. Rechtbank Middelburg 3 februari 2011, ECLI:NL:RBMID:2011:BQ1728
4. Rechtbank Middelburg 27 april 2011, ECLI:NL:RBMID:2011:BQ2760

Midden-Nederland

1. Rechtbank Midden-Nederland 25 maart 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:BZ9192
2. Rechtbank Midden-Nederland 15 augustus 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:3367
3. Rechtbank Midden-Nederland 4 februari 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:570
4. Rechtbank Midden-Nederland 26 februari 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:734
5. Rechtbank Midden-Nederland 22 oktober 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:7386
6. Rechtbank Midden-Nederland 30 november 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:8552

Noord-Holland

1. Rechtbank Noord-Holland 7 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:10693

Noord-Nederland

1. Rechtbank Noord-Nederland 23 september 2014, ECLI:RBNNE:2014:6709
2. Rechtbank Noord-Nederland 4 maart 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:1085
3. Rechtbank Noord-Nederland 17 februari 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:610
4. Rechtbank Noord-Nederland 28 september 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:6130
5. Rechtbank Noord-Holland 20 september 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:8190

Oost-Brabant

1. Rechtbank Oost-Brabant 6 maart 2013, ECLI:NL:GHSHE:2015:3564
2. Rechtbank Oost-Brabant 22 juli 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:2987
3. Rechtbank Oost-Brabant 21 januari 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:204
4. Rechtbank Oost-Brabant 4 februari 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:484
5. Rechtbank Oost-Brabant 17 maart 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:1149
6. Rechtbank Oost-Brabant, 8 april 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:1552
7. Rechtbank Oost-Brabant 21 oktober 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:6273
8. Rechtbank Oost-Brabant 21 november 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:7111
9. Rechtbank Oost-Brabant 24 april 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:2384
10. Rechtbank Oost-Brabant 18 mei 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:2883
11. Rechtbank Oost-Brabant 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:4931
12. Rechtbank Oost-Brabant 10 december 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:7032

Oost-Nederland

1. Rechtbank Oost-Nederland 25 januari 2013, ECLI:NL:RBONE:2013:BY9588

Overijssel

1. Rechtbank Overijssel 27 maart 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:1631
2. Rechtbank Overijssel 17 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4300
3. Rechtbank Overijssel 29 september 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:4436
4. Rechtbank Overijssel 20 november 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:5174

Roermond

1. Rechtbank Roermond 10 december 2010, ECLI:NL:RBROE:2010:BO6885
2. Rechtbank Roermond 7 september 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BR6962
3. Rechtbank Roermond 3 juli 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BX0453

Rotterdam

1. Rechtbank Rotterdam 9 februari 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BL5990
2. Rechtbank Rotterdam 12 april 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BM0810
3. Rechtbank Rotterdam 27 januari 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BL1050
4. Rechtbank Rotterdam 13 april 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BM1697

5. Rechtbank Rotterdam 16 september 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BN7279
6. Rechtbank Rotterdam 19 januari 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BV1370
7. Rechtbank Rotterdam 23 maart 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BV9788
8. Rechtbank Rotterdam 27 februari 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ4120
9. Rechtbank Rotterdam 4 april 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ6323
10. Rechtbank Rotterdam 12 december 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:9867
11. Rechtbank Rotterdam 26 november 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:9579
12. Rechtbank Rotterdam 30 oktober 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:7738

Utrecht

1. Rechtbank Utrecht 28 juli 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ4352
2. Rechtbank Utrecht 22 juni 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BN2195
3. Rechtbank Utrecht 6 oktober 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BO0306
4. Rechtbank Utrecht 24 mei 2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BQ7557
5. Rechtbank Utrecht 31 januari 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BV2273
6. Rechtbank Utrecht 20 februari 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BV6316
7. Rechtbank Utrecht 2 maart 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BW0015
8. Rechtbank Utrecht 13 maart 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BW2021
9. Rechtbank Utrecht 26 april 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BW4159
10. Rechtbank Utrecht 9 oktober 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9556

Zeeland-West-Brabant

1. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 12 november 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8101
2. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 4 augustus 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:5382
3. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 24 januari 2015, ECLI:NL:RBZWB:2015:2216
4. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 23 oktober 2015, ECLI:NL:RBZWB:2015:6836

Zutphen

1. Rechtbank Zutphen 16 april 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BM1466
2. Rechtbank Zutphen 28 februari 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BV7191
3. Rechtbank Zutphen 3 juli 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BX0180

Zwolle-Lelystad

1. Rechtbank Zwolle-Lelystad 22 september 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BJ8171
2. Rechtbank Zwolle-Lelystad 28 oktober 2010, RBZLY:2010:BO3000
3. Rechtbank Zwolle-Lelystad 21 juli 2011, ECLI:NL:RBZLY:2011:BT1868

Bijlage 3 Toelichting op de tabellen

Bij de bespreking van de straftoemeting per categorie wordt telkens gebruikgemaakt van drie verschillende tabellen die achtereenvolgens betrekking hebben op (1) de uitspraken die in het onderzoek zijn betrokken; (2) de straffen en maatregelen die de feitenrechter heeft opgelegd en de straffen en maatregelen die door het OM zijn geëist (voor zover deze gegevens achterhaald zijn) en (3) de factoren die door de feitenrechter, (mede) blijkens de strafmotivering, bij de straftoemeting zijn betrokken. De toelichting hieronder richt zich op de 'basisvormen' van de drie tabellen. Bij een enkele categorie bleek de basisvorm ontoereikend voor het adequaat weergeven van de relevante informatie. In een dergelijk geval zijn een of meer tabellen voorzien van aanvullende variabelen, zoals in geval van de straftoemeting bij roekeloosheid. Dergelijke variabelen worden kort toegelicht in het deel van hoofdstuk 3 dat daarop betrekking heeft.

De eerste tabel geeft informatie met behulp waarvan een uitspraak op rechtspraak.nl kan worden gevonden.

Voorbeeld tabel 'Vindplaatsen uitspraken over categorie X'

Zaak	ECLI Hoge Raad	ECLI Gerechtshof	ECLI Rechtbank	ECLI Gerechtshof na cassatie
1.	HR:2012:BX3816	GHSGR:2010:BN3650	RBDOR:2009:BK0078	GHSGR:2012:BN5660
2.	HR:2012:BX3816	GHSGR:2010:BN3650	RBDOR:2009:BK0078	n.v.t.
3.		GHSGR:2010:BN3650	RBDOR:2009:BK0078	
4.		GHSGR:2010:BN3650	Onbekend	
5.			RBDOR:2009:BK0078	

In de begeleidende tekst zal worden verwezen naar het zaaknummer dat in de tabel is toegekend aan de betreffende zaak (zie eerste kolom). Indien de betreffende uitspraak is gepubliceerd wordt verwezen naar het ECLI-nummer dat is toegekend aan de betreffende uitspraak. Bij een uitspraak van het gerechtshof

na cassatie toont de tabel dus vier ECLI-nummers, indien alle ECLI-nummers bekend zijn (zaak 1). Is een ingesteld cassatieberoep verworpen dan is er door het hof uiteraard geen arrest na cassatie gewezen. Die situatie wordt in de tabel zichtbaar gemaakt met de toevoeging 'n.v.t.' (zaak 2). De tabel verwijst naar maximaal twee ECLI-nummers in het geval het hof de hoogste instantie is die een einduitspraak heeft gegeven die op rechtspraak.nl kan worden gevonden (zaak 3). Uitspraken waaraan géén ECLI-nummer is toegekend dan wel uitspraken waarvan dat nummer niet is achterhaald, worden aangeduid met 'onbekend' (zaak 4). De tabel verwijst naar één ECLI-nummer indien de uitspraak is gedaan door de rechtbank, en met betrekking tot die zaak geen uitspraak van een hogere rechter is gepubliceerd (zaak 5).

De tweede tabel informeert hoofdzakelijk over de opgelegde respectievelijk gevorderde straffen en maatregelen in eerste en/of tweede aanleg.

Voorbeeld tabel 'Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van categorie X'

Zaak	Kwalificatie	Straf Gerechtshof	Vordering AG	Andere strafbare feiten	Straf Rechtbank	Vordering OvJ	Andere kwalificatie
1.	Art. 5 WVW	500 GB; 6 mnd OBM vw	80 TS; 6 mnd OBM wv 3 mnd vw		150 GB; 6 mnd OBM vw	120 TS; 1 jr OBM, wv 6 md vw	Art. 62 jo. bord B6 RVV 1990
2.	Doodslag	7 jr GS; 7 jr OBM	7 jr GS; 7 jr OBM	Art. 7/1 WVW	3 jr GS; 5 jr OBM	7 jr GS; 7 jr OBM	
3.	Art. 5 WVW				30 TS vw	60 TS; 6 md OBM vw	

De linker kolom 'kwalificatie' verwijst naar de strafrechtelijke kwalificatie van het bewezenverklaarde ernstige verkeersdelict in de uitspraak van de hoogste feitenrechter die heeft geoordeeld over die zaak. Is ook het rechtbankvonnis gepubliceerd dan verwijst die kolom dus naar de kwalificatie in het arrest van het hof. Is de rechtbank in dezelfde zaak tot een andere kwalificatie gekomen dan wordt dit vermeld in de rechterkolom 'andere kwalificatie' (zie voor een voorbeeld: zaak 1). Daarentegen is niet in de tabel zichtbaar gemaakt of een gevorderde straf al dan niet is toegesneden op een ander (zwaarder) delict. In voorkomende gevallen wordt daaraan in de begeleidende tekst aandacht

besteed. Voor het overige spreken de kolommen die betrekking hebben op de opgelegde en gevorderde straffen min of meer voor zichzelf. De strafmodaliteiten worden telkens zoveel mogelijk in afgekorte vorm aangeduid.[125] Indien zonder nadere toevoeging wordt verwezen naar een modaliteit dan betreft het de geheel onvoorwaardelijke vorm daarvan (zaak 2, onder 'straf gerechtshof'). Wanneer de modaliteit in deels of geheel voorwaardelijke vorm is opgelegd of gevorderd, dan wordt die vorm in de tabel tot uitdrukking gebracht (zaak 3, onder 'vordering AG' onderscheidenlijk 'straf gerechtshof'). De ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen (OBM) is enkel in de tabel opgenomen wanneer deze is opgelegd ten aanzien van het verkeersdelict waarop de betreffende categorie ziet. De kolom 'andere strafbare feiten' ten slotte, bevat eventuele andere delicten waarvoor de verdachte in dezelfde uitspraak is veroordeeld door de hoogste rechter die heeft geoordeeld over de zaak.

Tot slot de derde en laatste tabel. Deze geeft uitsluitsel over factoren die de hoogste feitelijke instantie die over de zaak heeft geoordeeld – d.w.z. van de uitspraken die zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl – uitdrukkelijk heeft betrokken in haar straftoemetingsoordeel. Daarbij moet worden opgemerkt dat de oplegging van de rijontzegging als bijkomende straf, zo daar een bijzondere overweging aan is gewijd, gewoonlijk wordt gemotiveerd met een verwijzing naar de verkeersveiligheid. Deze factor is omwille van de overzichtelijkheid buiten de tabel gelaten.

[125] Het gaat dan om respectievelijk de gevangenisstraf (GS), hechtenis (HS), taakstraf (TS), geldboete (GB), verbeurdverklaring (VV) en de ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen (OBM). De tabel bevat geen informatie over de vervangende hechtenis, nu daarvoor een vaste omrekenfactor geldt.

Voorbeeld tabel 'Categorie X: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie'

Zaak	Algemeen kader	Ernst gevolgen	Verwijt eerder of later handelen	Justitiële documen-tatie	Verminderd toerekenings-vatbaar	Persoonlijke omstandigheden
1.	X	X	- alcohol - snelheid	X		- geeft indruk in aanzienlijke mate geraakt
2.	X	X, negatief	- Aanzienlijke hoeveelheid alcohol (verhogend) - hoge snelheid	X, negatief		- Leeftijd (matigend) - door eigen handelen reeds zwaar gestraft: s.o. was zijn eigen vriend; nog dagelijks te kampen met onvermogen met situatie om te gaan
3.	X	X, positief		X, positief		- spijtbetuiging jegens slachtoffer

De kolom 'algemeen kader' doelt hierop dat de rechter expliciet acht heeft geslagen op een toepasselijk algemeen straftoemetingskader. In dat verband kan het gaan om verwijzingen naar het wettelijk strafmaximum, LOVS-oriëntatiepunten of de straftoemeting bij soortgelijke delicten (zaak 1). Heeft de rechter in zijn strafmaatoverwegingen gerefereerd aan een algemeen kader, dan is een X vermeld, soms met een korte toelichting. Maakt de rechter in algemene bewoordingen gewag van de 'ernst van de gevolgen' dan wordt dit gesignaleerd in de betreffende kolom, in beginsel eveneens met een X. Indien de rechter uitdrukkelijk heeft overwogen dat hij de gevolgen in strafverzwarende (negatief) dan wel –verlagende zin (positief) heeft meegewogen dan wordt dit vermeld (zaak 2). Met 'verwijt eerder of later handelen' wordt gedoeld op het verwijtbare handelen van de verdachte kort voor het strafbare feit of kort daarna. Gedacht kan worden aan gevallen van voorafgaand alcoholgebruik en gevallen waarin de snelheid waarmee verdachte reed kort voor het begaan van het verkeersdelict

een rol speelt bij de straftoemeting (zaak 1 en 2). De kolom ‘persoonlijke omstandigheden’ biedt een paraplu voor veelsoortige omstandigheden die een rol hebben gespeeld bij de straftoemeting. Daaronder vallen bijvoorbeeld verdachtes leeftijd en leefsituatie. Daaronder ressorteren ook gedragingen voor zover deze in temporeel opzicht verder afstaan van het pleegtijdstip, zoals verdachtes (proces)opstelling (zaak 3).

De ‘justitiële documentatie’ en ‘verminderde toerekeningsvatbaarheid’ hebben elk een eigen kolom. In verband met de documentatie wordt onderscheiden tussen gevallen waarin verdachte wel en niet eerder is veroordeeld. Wanneer de rechter met het oog op een van beide gevallen expliciet heeft overwogen dat de betreffende omstandigheid strafverzwarend onderscheidenlijk -matigend doorwerkt, wordt daarvan melding gemaakt. Overwegingen over de verminderde toerekeningsvatbaarheid ten slotte worden aangeduid in de gelijknamige kolom.

Teneinde de omvang van de tabellen beheersbaar te houden is met zo kort mogelijke afkortingen gewerkt, en zijn in die afkortingen de punten dikwijls geschrapt. Zo wordt gesproken over WVW en niet over WVW 1994, en over tav en niet t.a.v. Aan het straftoemetingsonderzoek is, zo blijkt uit de vorige tabel, door veel personen een bijdrage geleverd. Dat brengt mee dat de richtlijn die in deze toelichting is vervat, wel eens verschillend is gehanteerd. Aan de bruikbaarheid van de verschafte informatie doet dat naar ons oordeel geen afbreuk.

Bijlage 4 Overzicht tabellen en makers

Tabel		Naam
1.	Categorieën ernstige verkeersdelicten	Berend Keulen
2.	Vindplaatsen uitspraken over moord en doodslag	Berend Keulen
3.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van moord en doodslag	Berend Keulen
4.	Moord en doodslag: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Berend Keulen
5.	Vindplaatsen uitspraken over (zware) mishandeling	Berend Keulen
6.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van (zware) mishandeling	Berend Keulen
7.	(Zware) mishandeling: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Berend Keulen
8.	Vindplaatsen strafzaken roekeloosheid in het verkeer waarin cassatie is ingesteld	Kai Lindenberg
9.	Opgelegde en gevorderde straffen vóór cassatie ter zake van roekeloosheid in het verkeer	Kai Lindenberg
10.	Opgelegde straffen vóór en ná cassatie ter zake van roekeloosheid in het verkeer	Kai Lindenberg
11.	Roekeloosheid: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Kai Lindenberg
12.	Vindplaatsen uitspreken over art. 6 WVW en rijden onder invloed	Erik Gritter
13.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 6 WVW en rijden onder invloed	Erik Gritter
14.	Art. 6, onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Erik Gritter
15.	Vindplaatsen uitspraken over art. 6 WVW, niet onder invloed	Annieke Nieuwenhuis
16.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 6 WVW, niet onder invloed	Annieke Nieuwenhuis
17.	Art. 6 WVW, niet onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Annieke Nieuwenhuis

Tabel		Naam
18.	Vindplaatsen uitspraken over art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	Annieke Nieuwenhuis
19.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 5 WVW, met ernstige gevolgen	Annieke Nieuwenhuis
20.	Art. 5 WVW, met ernstige gevolgen: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Annieke Nieuwenhuis
21.	Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten met ernstige gevolgen	Anne Postma
22.	Vindplaatsen uitspraken over poging tot doodslag, inrijden op auto	Kai Lindenberg
23.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot doodslag, inrijden op auto	Kai Lindenberg
24.	Poging tot doodslag: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Kai Lindenberg
25.	Vindplaatsen uitspraken over poging tot doodslag, inrijden op een persoon	Stephanie ten Kate
26.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot doodslag, inrijden op een persoon	Stephanie ten Kate
27.	Poging tot doodslag, inrijden op een persoon: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Stephanie ten Kate
28.	Vindplaatsen uitspraken over poging zware mishandeling	Hein Wolswijk
29.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van poging tot zware mishandeling	Hein Wolswijk
30.	Poging zware mishandeling: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Hein Wolswijk
31.	Vindplaatsen uitspraken over art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	Annieke Nieuwenhuis
32.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen	Annieke Nieuwenhuis
33.	Art. 5 WVW, zonder ernstige gevolgen: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Annieke Nieuwenhuis
34.	Vindplaatsen uitspraken over bedreiging	Kai Lindenberg

Tabel		Naam
35.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van bedreiging	Kai Lindenberg
36.	Bedreiging: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Kai Lindenberg
37.	Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten met gevaarzetting voor of bedreiging van een concreet persoon, zonder ernstige gevolgen	Anne Postma
38.	Vindplaatsen uitspraken over rijden onder invloed	Stephanie ten Kate
39.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden onder invloed	Stephanie ten Kate
40.	Rijden onder invloed: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Stephanie ten Kate
41.	Vindplaatsen uitspraken over art. 163 WVW	Stephanie ten Kate
42.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van art. 163 WVW	Stephanie ten Kate
43.	Art. 163 WVW: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Stephanie ten Kate
44.	Vindplaatsen uitspraken over art. 7 WVW	Erik Gritter
45.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zaken van art. 7 WVW	Erik Gritter
46.	Art. 7 WVW: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Erik Gritter
47.	Vindplaatsen uitspraken over rijden tijdens rijontzegging	Hein Wolswijk
48.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden tijdens rijontzegging	Hein Wolswijk
49.	Rijden tijdens rijontzegging; strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Hein Wolswijk
50.	Vindplaatsen uitspraken over rijden na ongeldigverklaring rijbewijs	Hein Wolswijk
51.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden na ongeldigverklaring rijbewijs	Hein Wolswijk
52.	Rijden na ongeldigverklaring rijbewijs: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Hein Wolswijk
53.	Vindplaatsen uitspraken over rijden zonder rijbewijs	Berend Keulen

Tabel		Naam
54.	Opgelegde en gevorderde straffen ter zake van rijden zonder rijbewijs	Berend Keulen
55.	Rijden zonder rijbewijs: strafbepalende factoren bij veroordelingen door de hoogst oordelende feitelijke instantie	Berend Keulen
56.	Opgelegde straffen bij ernstige verkeersdelicten waarbij niet sprake behoeft te zijn geweest van ernstige gevolgen dan wel gevaar daarvoor of bedreiging daarmee	Anne Postma